

DE TIJDLIJNEN KRUISEN

Verhalen over onze families,
(Deel II: 1949-Heden)

Jos van den Bosch

Foto voorzijde: September 1952 voor het huis, Laanderstraat 28 in Heerlen met v.l.n.r.: Leo, Jacques, de zuster, Jos en Papa. Wies is net geboren. Mama van den Bosch-Fiekers ontbreekt op de foto, zij ligt nog in het kraambed.

© 2016- 2023: Jos H.L. van den Bosch, Klimmen / Valkenburg.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de samensteller/ uitgever.

DE TIJDLIJNEN KRUISEN

Verhalen over onze families, na de Tweede Wereldoorlog,
(Deel II, 1949 – NU)

Tekst en samenstelling: Jos van den Bosch

Voorwoord bij deel II

Dit deel II van de familiegeschiedenis begint in 1949. Nu zijn het niet alleen verhalen die ik gehoord heb, maar ook gebeurtenissen die ik (Generatie IX) zelf meegemaakt heb. Maar een garantie voor historische juistheid geef ik niet. Er is, tot mijn spijt, te veel verloren gegaan onder het motto “je kunt niet alles bewaren”! Nu heb ik er spijt van dat ik bijvoorbeeld niet al mijn school agenda’s, zowel als leerling, alsook als leraar, bewaard heb. Dan had ik bijvoorbeeld eens kunnen kijken wat Guus Meeuwis als cijfer voor biologie had toen hij een leerling van mij was. Ook de kwaliteit van de foto’s laat te wensen over, vooral de dia’s verliezen hun kwaliteit na verloop van jaren op een enorme manier. Op anderen kun je ook vaak moeilijk terugvallen, het fotoarchief van het Stella Maris College is volledig vernietigd, door een overijverige conciërge. Toch meen ik mijn verhaal en dat van de familie te moeten vertellen. Het is een verhaal dat ook vertelt van veel tegenslagen die ik heb moeten pareren. Mijn instelling en dat heb ik ook altijd op mijn kinderen en leerlingen proberen over te dragen, is: probeer het negatieve om te buigen tot iets positiefs. Uiteraard is het krijgen van diabetes zwaar knudde, maar zou het ook een positieve uitwerking kunnen hebben. Ik ben ervan overtuigd dat het voor mij positief uitgewerkt heeft.

Er spreekt ook een zekere trots uit mijn verhaal. Ja ik ben trots! Ondanks alle beperkingen heb ik een fantastisch leven. Ik kijk met trots naar mijn kinderen en hun kinderen en heb groot vertrouwen dat zij hun weg zullen vinden in deze wereld die er beslist niet makkelijker op geworden is. Ga de uitdagingen niet uit de weg en besef dat de goede weg niet altijd de makkelijkste is. ‘*Survival of the fittest*’ betekent dat je je aan de veranderende omstandigheden moet aanpassen op een intelligente wijze en nooit met de kop door de muur.

Dat heb ik van mijn moeder: zij wist op een slimme en diplomatieke manier haar zin te krijgen en dat is een kunst die niet iedereen in zich heeft. Hopelijk helpt de erfelijkheid ook hier een handje. Heb vertrouwen, zoals Bregman stelt in zijn boek “de meeste mensen deugen”¹, Aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid hebben de meeste medemensen, familieleden, artsen, het beste met je voor. Geniet van het leven met volle teugen zoals ik doe! Het deel III van ‘de tijdlijnen kruisen’ mogen jullie (Generatie X en XI) schrijven, ik blijf nieuwsgierig! **Jos van den Bosch**, Valkenburg december 2020.(aanvulling januari 2023)

Hoe noem je de generaties?

(**Ouder**, = vader **of** moeder, **ouders** = vader **en** moeder)

Generatie	Benaming	aantal	procentueel aandeel in je genen
I	Jij en ik	1	100 %
II	Je ouders	2	50 %
III	Grootouders	4	25 %
IV	Overgrootouders	8	12,5 %
V	Betovergrootouders	16	6,25 %
VI	Oud ouders	32	3,125 %
VII	Oud grootouders	64	1,562 %
VIII	Oud overgrootouders	128	0,781 %
IX	Oud betovergrootouders	256	0,39 %
X	Stamouders	512	0,195 %
XI	Stam grootouders	1.024	0,097 %
XII	Stam overgrootouders	2.048	0,048 %
XIII	Stam betovergrootouders	4.096	0,024 %
XIV	Stam oud ouders	8.192	0,012 %

¹ Rutger Bregman: De meeste mensen deugen Een nieuwe geschiedenis van de mens Nederlands Paperback 9789082942187

Inhoud	
DE TIJDLIJNEN KRUISEN	1
Voorwoord bij deel II	5
Hoe noem je de generaties?	5
Deel II	9
De tijdlijnen kruisen	9
<i>Wiesje en Josje</i>	14
<i>Je zult toch maar zo'n broer hebben!</i>	17
Mijn vader en ik.....	23
School, Religie & Gezondheid	32
Parijs, eerste keer	39
<i>Vrouw van de wereld (door Annemarie Oster)</i>	42
Een nieuw begin, naar Aken	48
Alcuinus en de Nor	54
De Studie in Aken	60
<i>Die Amerikanen!</i>	62
Het dubbellevens in Heerlen	66
<i>De kelk van Crombach</i>	69
<i>Een Indiase goeroe verdeelt het katholieke Coriovallum College Heerlen.</i>	76
Naar Meerssen en Klimmen	89
School en Lesgeven	93
Richting VUT.....	132
Pyramides en farao's	138
Knik in de Tijdlijn	142
The 'Family-life'	146
Boris	160
Verliefd op Bedoin.....	163
Op d'r Plats	171
Postzegels, je krijgt er zelfs een lintje voor!	175
Op weg naar de hemelpoort.....	181
Genealogie familie 'van den Bosch' uit Valburg	188
Stamreeks van de familie Fiekers	200
Stamreeks familie Speekenbrink vanuit Dongen.....	202
Stamreeks van de familie Hardy (Hardij) vanuit Maastricht	207
Werkzaamheden en functies, een bezig baasje (Curriculum).	211
Pasen 2019	212
EINDE.....	212

Margaret en Jos van den Bosch in Carpentras juni 2020.

Deel II

De tijdlijnen kruisen

Op 28 september 1949 wordt in het ziekenhuis te Heerlen een jongetje geboren dat de namen Jozef Hermanus Louis krijgt. Roepnaam Jos. Dat ben ik! Helaas een teleurstelling voor mijn ouders, niet dat ik niet welkom ben, maar ze hebben gehoopt op een meisje. Een eerdere poging is in 1944 op niets uitgelopen. Een latere poging is succesvol: **mijn zusje is drie jaren later geboren, op 27 september 1952**. Men noemt haar, naar mijn in 1942 overleden Oma, Louise. De omstandigheden zijn goed, de medische opvang is weer up to date, er zijn nu goede voorzieningen. Er zijn weer sinaasappels en bananen iets waar mijn broer Leo, die in 1943 geboren is, lang op heeft moeten wachten. De distributiekaarten zijn in 1949 net afgeschaft. Eindelijk herneemt het leven zijn normale gang.

Josje, een leuk ventje

In 1949 schieten in Heerlen de nieuwe firma's als paddenstoelen uit de grond.

Het is een leuk ventje, die nieuwe wereldburger. Kijk maar eens op de foto die genomen is als ik één jaar oud ben. Je vreet hem op, toch, dat lachebekje?

Ik groei als kool. In de beschermde omgeving van de parochie Laanderstraat, kan mij niets gebeuren. Dat verandert een beetje als ik naar de kleuterschool en de lagere school ga. De kleuterschool wordt gerund door nonnen, ik heb daarmee geen enkele binding. Mijn liefste kleuterjuf is mijn nichtje Loes, een dochter van Ome Henk die in de Geerstraat, achter de bakkerij, woont. De speeltuin, die naast de kleuterschool lag, is een geliefde speelplek. Het mooiste aan die speeltuin vind ik de oude auto, model T-Ford, uit de jaren dertig, die men daar heeft

neergezet en waarmee je zo maar mag spelen. Nu zou dit exemplaar heel veel geld waard geweest zijn, maar toen was er geen andere bestemming voor te bedenken.

De wereld gaat vooruit, wordt opgebouwd:

weg met die oude rommel, dat is het adagium in Heerlen en in heel Nederland. Alles is mogelijk en de technische ontwikkeling gaat met stappen vooruit.

Wij, Wies en ik, worden overdag bij de uitstapjes, begeleid door een huishoudhulp (dienstmeisje), die ook als kindermisje functioneert. We hebben er in de loop van de jaren verschillende versleten, maar als ik zo rond de 8 - 11 jaar ben, is het Doortje, een schat van een meid die een geweldige vervanging van mijn moeder is. Waar mijn moeder zich mee bezighoudt weet ik niet zo goed,

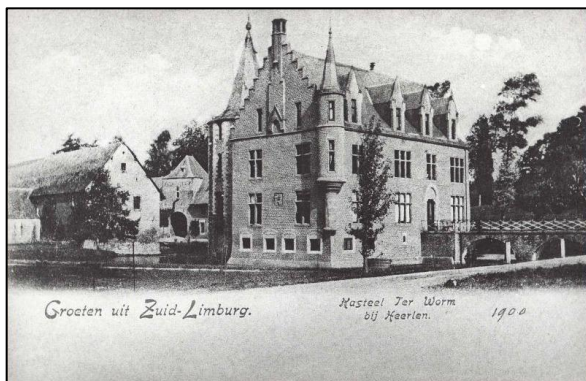
De familie bij de geboorte van Wies

Wandelen met papa, v.l.n.r. Leo, Papa, Jos en Jacques

Met Doortje in de tuin.

Zwembad Terworm

i

Kasteel Terworm 1901

Communie 1956

Ik denk dat ze vooral met haar sociale contacten bezig is, bridges, zangkoor etc. Doortje is een engel door wie we naar school worden gebracht en gehaald en die in de zomer met ons naar het zwembad Terworm gaat. Terworm, is een geweldig open lucht zwembad gelegen vlak bij wembad Terworm en Kasteel Terworm, het huidige Hotel Kasteel Terworm-van der Valk, is toen eigendom van de Oranje-Nassau-mijnen. Daardoor krijgen wij elk jaar, via mijn vader, een abonnement waarmee we onbeperkt naar het zwembad kunnen gaan. Doortje krijgt van mijn moeder altijd enig kleingeld mee, zodat we na afloop bij de altijd aanwezige ijsboerker 'Het Ijsbeertje', een 'Sibema-ijsje' kunnen kopen. Ik krijg op mijn communie (1956) een reuze cadeau: een fiets. Deze wordt gekocht op de groei, dus grote houten klossen op de pedalen. Ik heb er tot na mijn eindexamen op gefietst (maar dan zonder die klossen) Als ik het fietsen onder de knie heb mag ik onder begeleiding van Doortje op mijn fiets mee naar het zwembad fietsen. Mijn kindertijd wordt wreed beëindigd met een bekeuring doordat ik met losse handen fiets en dat mag niet. Later, ter gelegenheid van de pensionering van mijn zus Wies, heb ik over deze traumatische ervaring een gedichtje geschreven.

Met Doortje op de fiets

*Op een dag, zestig jaar geleden,
samen met Doortje op de fiets!
Lekker zwemmen in Terworm.
We wisten nog van niets.
Noch van jongens, noch van meisjes.
De wereld was nog plat.
Zestig jaar geleden,
met Doortje op de fiets*

*Op die dag, zestig jaar geleden,
samen met Doortje op de fiets
reden we weer huiswaarts.
Jij bij Doortje achterop.
Ik reed met losse handen,
pardoes een blauwe voor de banden.
Zestig jaar geleden,
met Doortje op de fiets*

*Vanaf die dag, zestig jaar geleden,
samen met Doortje op de fiets,
ondanks veel Sibema ijsjes,
zijn er verschillen opgetreden.
Kinderen werden jongens, meisjes!
De wereld werd ook rond.
Zestig jaar geleden,
met Doortje op de fiets.*

*Na die dag, zestig jaar geleden,
samen met Doortje op de fiets,
werd het nooit meer zoals vroeger.
Was de kindertijd verleden.
Voor mij begon het echte leven.
Die blauwe heeft me een bon gegeven.
Zestig jaar geleden,
met Doortje op de fiets.*

2

Ik moet twee woensdagmiddagen naar het politiebureau op de Akerstraat. Daar moet ik opstellen schrijven over de ‘wandaad’ die ik gepleegd heb.

COMMISSARIAAT VAN POLITIE HEERLEN		HEERLEN, de 30e september 1960.	Aan
		Dhr. v. d. Bosch,	
		Laanderstraat 28,	
		Heerlen.	
Hierbij bericht ik U, dat Uw zoon/ dochter Jozef H.L.			
geboren 28.9.1949 te door een mijner ambtenaren			
werd gewaarschuwd terzake van het plegen van baldadigheid per rijwiel.			
Bij herhaalde constatering van een dergelijk feit zal proces-verbaal worden opgemaakt, terwijl ik U er voorts attent op maak, dat U tot vergoeding der eventueel aangerichte schade kunt worden aangesproken.			
Ik verzoek U Uw medewerking te verlenen, opdat deze en dergelijke feiten in de toekomst vermeden zullen worden en tevens er voor te zorgen, dat Uw zoon/ dochter op woens - dag, 5 okt. 1960 om 2.00 uur namiddag aanwezig is op het bureau van politie, Akerstraat 37/ 2000000000 , alwaar hij/zij onderhouden zal worden over bovengenoemde overtreding.			
coll.:		De Commissaris van Politie,	

De eerste inbreuk op mijn integriteit geschiedt als ik naar de lagere school ga. Ik word leerling op de Sint Ludovicus school, aan de Pater Beatusstraat, een jongensschool, gelegen in de wijk Eikenderveld naast de Maria-school voor meisjes. De laatste is een gepleisterd schoolgebouw in functionalistische stijl³. Deze zakelijk-expressionistische tweelaags R.K.-meisjesschool Maria Onbevlekt Ontvangen (Pater Beatusstraat 1), wordt nu ‘De Linde’ genoemd is uit 1929 en is ontworpen door J. Seelen en P.G. Buskens. Daarnaast staat mijn lagere jongensschool St. Ludovicus en dat is een schoolgebouw uit 1931 naar ontwerp van J. Stoks.

² (Jos van den Bosch, Bédoin, 19-08-2017, Gedichtels 2022)

³ Ronald Stenvert, Chris Kolman, Saskia van Ginkel-Meester, Sabine Broekhoven, Elisabeth Stades-Vischer en Jos Venner, Monumenten in Nederland. Limburg. Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist / Waanders Uitgevers, Zwolle 2003

Lagere school St. Lucovicus

heeft plezier in zijn vak en daardoor wij ook. Hij is helaas veel te vroeg gestorven. In de vijfde krijg ik meester Dassen, ook alweer zo'n norse verzuurde man. Hij achtervolgt me want in de Voorbereidende Klas op Bernardinus zie ik hem opeens weer voor me staan, zucht! In de zesde

Luchtfoto van het Eikenderveld

Tante Fieny en Leo

zij wonen in een bovenhuis naast café 'Ons Limburg'. Daar mag ik naar toe om te spelen. Vaak rennen wij samen voor ons leven na afloop van de school. Een andere lotgenoot woont in de Geerstraat: Josje W. Maar hij komt echt heel anders over, ik had er niet zo mee. Hij is later onderwijzer geworden en is homoseksueel. Wat zal hij het zwaar gehad hebben in de strijd om het bestaan in die rauwe omgeving.

Mijn belangrijkste speelkameraadje is mijn zusje Wies. Vooral op zondagochtend hebben wij het rijk voor ons alleen. Achter de keuken ligt een bijkeuken, die ingericht is als woon / eetkeuken en speelruimte.

In de eerste klas kom ik terecht onder het regime van Juffrouw Jacobs, een verzuurde oude vrijgezellen trut. Zij loopt met een lat in haar handen door de klas en als je ook maar een kik geeft krijg je een klap met die lat op de vingers, je handen moeten altijd op de bankjes liggen. Wanneer we gaan leren schrijven, tussen de lijntjes en ik automatisch de pen in mijn linkerhand neem krijg ik meteen een hengst met die lat op mijn vingers, uiterst pijnlijk. Gij zult rechts schrijven. Ik heb meteen de pest aan school. Dat belooft niet veel goeds. Dat gaat pas een beetje overals ik in de vierde klas meester Poels krijg. Die

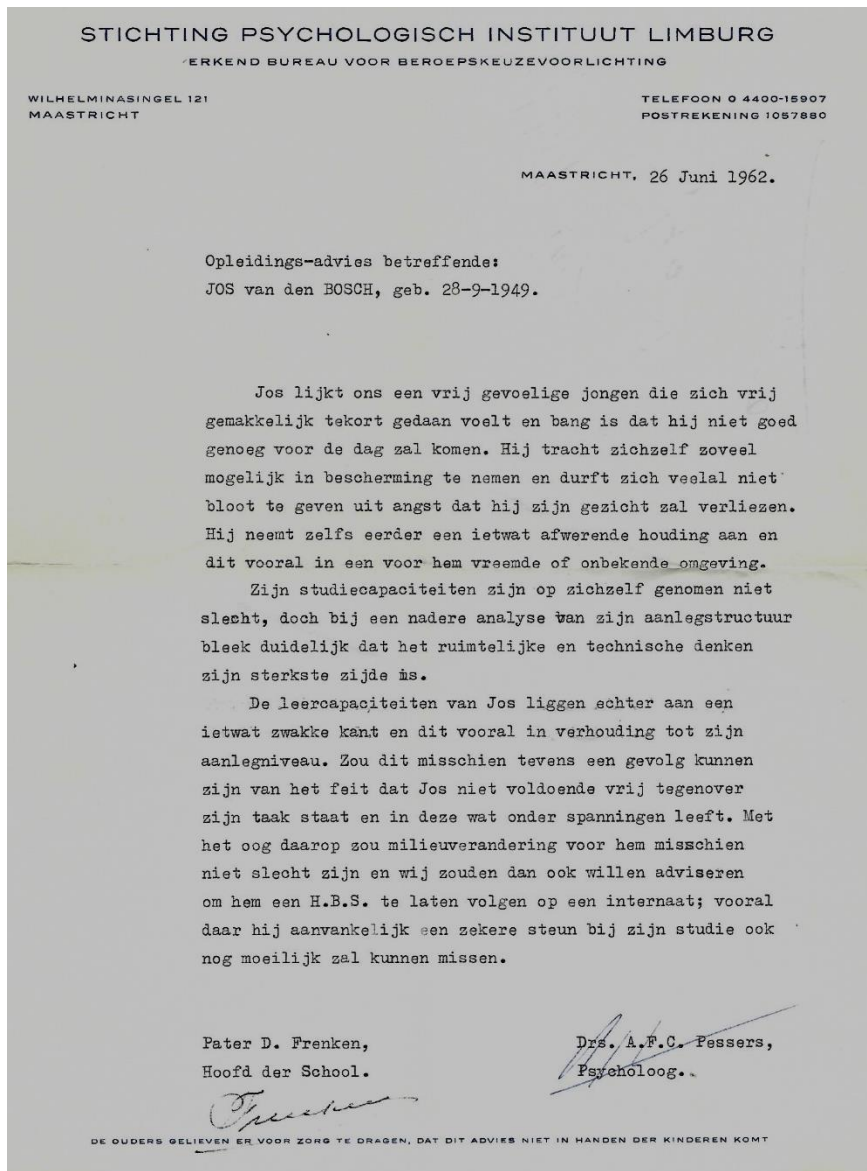
heeft plezier in zijn vak en daardoor wij ook. Hij is helaas veel te vroeg gestorven. In de vijfde krijg ik meester Dassen, ook alweer zo'n norse verzuurde man. Hij achtervolgt me want in de Voorbereidende Klas op Bernardinus zie ik hem opeens weer voor me staan, zucht! In de zesde klas staat hoofdmeester Voncken voor me: 'kale Huub met de tok'!. Hij kent mijn vader goed. Die combinatie zorgt ervoor dat ik ondanks psychologische rapporten, die twijfels uitspreken, toch naar het Bernardinus College mag gaan. Een lading bijlessen wordt over mij uitgestort. Meerdere middagen per week moet ik met een klein groepje nablijven om bijgeschoold te worden in Nederlands en Frans.

Deze lagere school vertoont nog het typische patroon van de lagere scholen in de mijnstreek: een duidelijke scheiding tussen de kinderen uit de lagere arbeidersklasse en de kinderen van de hogere, meestal 'beambte-klasse'. Wij, 'de hogeren', zitten voorin, terwijl de 'lagere komaf' achterin

gepositioneerd wordt. Uiteraard word je dat na schooltijd ingepeperd en ben je vaak het slachtoffer van pesterijen. Ik houd me aardig op de vlakte hoewel vaak achterna gezeten door een bende Eikenderveldse bengels. Hoogstwaarschijnlijk uit afgunst omdat mijn vader een hoge functie heeft op de mijn. Als ik de poort naast het huis bereikt heb ben ik veilig. Is mijn grote broer Leo in de buurt, dan zijn er geen problemen. Hij kan met iedereen overweg en bezit het vermogen om iedereen aangenaam bezig te houden, een groot toneeltalent is aan hem verloren gegaan. Zijn suggestie om naar de toneelschool te gaan, wordt met hoongelach ontvangen en streng naar het rijk der fabelen verwezen. Weer een gemiste kans!

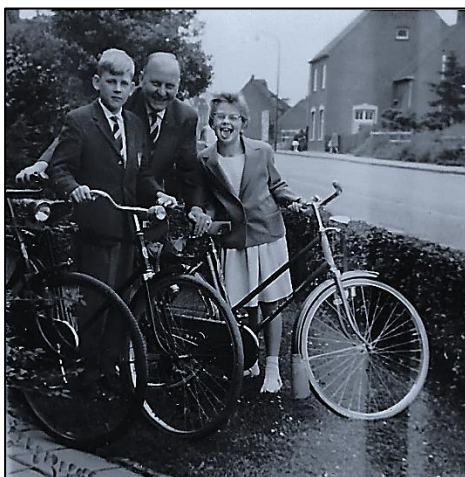
Ik heb slechts een enkele vriend. Die komt uiteraard niet uit het Eikenderveld. Zijn naam is Jacky Haenen, zijn vader is kleermaker en

Toch maar naar de HBS.

26 juni 1962
De weerslag van het
huiselijke klimaat is in
deze beoordeling duidelijk
te bespeuren.

Een aangeboren faalangst
die door het adagium: 'het
moet altijd beter' nog eens
negatief wordt
gestimuleerd.
Hij leeft altijd onder
spanning....
Hij heeft altijd angst dus,
milieuverandering zou niet
slecht zijn, weg onder het
patriarchaal régime.
Maar, dat heeft mijn vader
er niet in gelezen .

De fiets een communiefeestgeschenk..
Laanderstraat

Daar liggen wij uren op de vloer om met de autootjes en de Lego hele dorpen en wegnennetwerken te bouwen, waarna alles door 'de oorlog' weer kapot gemaakt wordt en we weer opnieuw moeten beginnen. De verhalen over de oorlog hebben een onuitwisbare indruk gemaakt.

Overigens was de Lego toen al een heel populair speelgoed en dat is het nog steeds. Het is ongelooflijk plezierig en herkenbaar als ik mijn kleinkinderen ermee naar hartenlust zie spelen. De relatie met Wies is erg goed, maar af en toe wordt er ook geplaagd. Vaak wordt er een liedje uit 1949 gezongen van Lou Bandy, dat in die tijd erg populair is⁴:

⁴ <http://www.wreed-en-plezant.be/wrdprs/2015/03/Louise-zit-niet-op-je-nagels-te-bijten/>

Louise, zit niet op je nagels te bijten

*Louise, was een leuke meid
van nauw'lijks twintig jaar.
Zij was een petit peu nerveuse
maar dat was geen bezwaar
Maar zij beet op haar nageltjes,
dat vond haar Moe een straf,
en telkens als zij weer begon
riep mamma: blijf er af.*

*Louise, zit niet op je nagels te bijten.
Bah, wat vies Louise.
Je zult met dat bijten je nagels verslijten.
Bah, wat vies Louise.
Hou met dat bijten op
anders heb je een strop
Je kleine vingertjes zijn toch geen lollies, lieve pop?
Louise, zit niet op je nagels te bijten!
Bah, wat vies Louise.*

In 2003 promoveert mijn zus⁵ tot doctor in de Klinische Psychologie. Ter gelegenheid van dit feest en deze reuze prestatie schrijf ik een speech voor haar:

Wiesje en Josje....

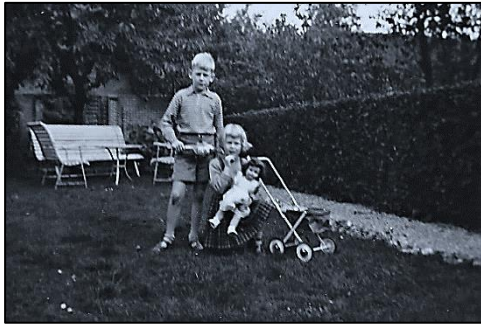
Er was eens een tijd toen was het alleen maar Josje. Het was natuurlijk wel leuk, zo'n grappig kereltje en al die aandacht die hij van iedereen kreeg....maar het was de derde ridder en van ridders had men na al die troebele oorlogsjaren eigenlijk wel genoeg! De familie had al genoeg ridders geproduceerd die hun bijdrage aan de opbouw konden leveren. Het werd tijd voor een verandering. En waarachtig, op 27 september 1952 werd een schone jonkvrouwe in spe geboren en eindelijk kon papa de geboorte van een kind aangeven dat van die "andere vrouwelijke sekse" was. De hoop in de toekomst was nog niet verloren en daarmee lag een zware last op haar schoudertjes. Papa had altijd al gezegd dat het zou

lukken en ook nu weer beschaamde hij de voorspellingen niet. Waar was mama eigenlijk? Die moest werken of was naar de kapper... nee die was natuurlijk aan 't bijkomen van de vermoeienissen, maar daar werd niet over gerept. Op wie waren we nu trots? Op de zuster van het Groen Kruis? In ieder geval is dit de foto van haar geboortedag in mijn fotoalbum. De ramen hadden nog luiken en Leo was bij de verkenner. Zo te zien een goed aangepaste familie, goed aangepast ten behoeve van het fotoalbum. Vanaf die dag werd het "Wiesje en Josje". Opvallend dat men Wiesje altijd eerst noemde

⁵ Wies van den Bosch, Borderline Personality Disorder, Substance Abuse, and Dialectical Behavior Therapy

Ik was de aandacht kwijt, maar heb daar eigenlijk nooit onder geleden. De eerste jaren waren natuurlijk een beetje vervelend. Wat moet je met zo'n kind. Ik weet nu nog steeds niet goed wat ik moet doen als zo'n poet in mijn handen gedrukt wordt. Pas als ze wat groter worden dan worden ze interessant. En als ze dan nog groter worden, dan.... Maar goed, toen ze uit het kruipstadium gekropen was begon de lol pas goed. Ook Wiesje vond het spelen met de Lego leuk. En de treintjes en de bouwdozen. Ravotten in de achtertuin en tuimelen in de sneeuw.

In de tuin, Laanderstraat 1957.

Quatre Mains 1960

Wij waren de eerste in Heerlen met een eigen zwembadje in de tuin, een tuin die fantastisch en fanatisch onderhouden werd door "mannetjes van de mijn". Je hoefde maar naar een stuk werktuig te loeren of er kwam een "mannetje van de mijn". Mochten we dan al enige handigheid hebben gehad in het hanteren van gereedschappen dan is die handigheid er door de "mannetjes van de mijn" uit getimmerd. Een legendarisch "mannetje van de mijn" was Huurdeman Als kleine kinderen verheugden wij ons op de, voor de rest van de familie, onzalige komst van deze man. Hij was een beetje gek en liet zich door niemand wat vertellen. Zelf vertelde hij alles honderduit. Toen hem de toegang tot het etablissement in de Laanderstraat ontzegd werd, liep hij altijd aan de overzijde van de straat voorbij. In de voorkamer riepen wij dan heel hard: "daar heb je Huurdeman" en iedereen spoedde zich naar de gordijnen naast het raam om onopvallend naar buiten te kunnen gluren. Aanvankelijk leek het alsof hij voorbij zou lopen, maar na enige meters keerde hij om en dan begon de show pas goed. Hij nam de onzichtbare directe telefoon op met God de Heer en begon een keiharde uitgebreide discussie over zijn oom,

die bisschop zou zijn, en over de hoge heren die te hoog gestegen waren om goedendag te zeggen tegen een eenvoudige burgerman. Als papa dacht dat hij eindelijk weg zou zijn, keerde hij na luttele meters weer op zijn treden terug en het theater begon weer van voren af aan.

De relatie met mijn zusje was goed zolang het bleef bij Lego-steentjes en Märklin-treintjes. Maar zo vlug als er cultuur in het spel kwam waar wij ons ook aan moesten laven, dan werd de relatie onder druk gezet. Als ik nu zou zeggen dat we enorm plezier hadden in schuifdeur toneeltjes, dan lieg ik. Het is dat tante Fieny en Leo er zo op aan drongen, maar mijn drang om publiekelijk te presteren was minimaal. Ik vergeet ook altijd mijn tekst en 'en plein public' piano spelen was absoluut rampzalig, maar maakte wel een hoop duidelijk. Na een gezamenlijk optreden, quatre-mains met mijn zus, want dat vond de pianoleraar zo leuk, is mij duidelijk geworden dat ik alleen nog maar platen, CD's en cassettes zou spelen. Wat er niet in zit moet je niet proberen eruit te krijgen. Gelukkig was Papa's drang om ons te laten presteren enigszins geluwd, wat mij de gelegenheid bood om van die pianolessen af te komen. Wies scheen het met plezier te doen. Ik herinner mij dat ze tot in haar studententijd nog pianolessen genoten heeft. Maar zij was dan ook veel gedisciplineerder dan ik, althans dat is altijd mijn overtuiging geweest.

Als Wiesje – we noemen elkaar nog steeds Wiesje en Josje- mij aankijkt, zo met een bepaalde blik, dan weet ik meteen wat ze bedoelt. Een woord is genoeg om te begrijpen wat gemeend wordt. Vaak denk ik dat er sprake is van een soort 'telepathie', wij hebben zo weinig nodig om elkaar volledig te begrijpen. Zou dat door die Legoblokjes en Dinky-Toys komen, of door de quatre-mains? Of het samen voetballen met Leo op het plaatsje, dat zeker tot de hoogtepunten

Wies en Jos, Berg en Dal, 2018.

van vermaak behoorde. Of samen afwassen? Kan ik me niet voorstellen, alhoewel, realiseer ik me nu: zelfs het samen afwassen was leuk, menige opera is op de hak genomen.

Als ze belt, en ze zegt: “dag Josje...” dan heb ik dat “thuis- “en “op mijn gemak-gevoel”. Toch wel fijn om dat te hebben.

Nu is ze gepromoveerd.

Eindelijk in rangorde hoger dan de rest van de club. Net als bij de quatre-mains, zij hield vol. Ik heb er geweldig respect voor, ik zou het allang opgegeven hebben. Ik was godsblij dat ik na mijn laatste examens mijn oorkonde mocht gaan halen en mij geheel aan het leraarschap mocht gaan wijden. Dat was 25 jaar geleden. Heeft het veel veranderd? Zal het veel veranderen? Ik denk het niet, het blijft gewoon ‘Wiesje en Josje’.

Achter door in de tuin ligt achter een heg een stukje grond, dat oorspronkelijk als groentetuin bedoeld is, maar niet meer gebruikt wordt. Daar speel ik samen met Koos-Jan Bouma, de buurjongen, in de zomer met de Dinky-Toys. Ook hier bouwen we hele weggennetwerken in de klei. En ook daar wordt er met de legerautootjes van de Dinky Toys, oorlog gevoerd. Ik heb

Ome Jo en Ome Herman in gesprek.

een heuse tank, maar Koos-Jan heeft daarentegen een vliegtuig, we winnen de oorlog om de beurt. Later heb ik een legerambulance gekregen voor mijn verjaardag. Deze heeft natuurlijk in het spel een hele belangrijke rol. Ik mag een keertje gaan spelen bij ‘Tante Imelda’ die woont aan de Looierstraat. Zij is getrouwd met een zoon van Ome Jo uit Schaesberg en die hadden blijkbaar ook een zoontje. Ook hij had Dinky-Toys en ik neem trots mijn Rode Kruis ziekenauto mee. Nadat we de hele middag gespeeld hebben en ik weer naar huis moet gaan, beweert deze vlegel dat die ziekenauto van hem is. ‘Tante Imelda’

gelooft hem ook nog en diep gekwetst en zonder mijn Dinky-Toy ga ik huiswaarts. Later heeft mijn moeder de ziekenauto weer terug kunnen krijgen en ik ben er nooit meer naar toe gegaan. Achter het pand van ‘Tante Imelda’ ligt nog een gebouw: de Bijzonder Lager Onderwijs school, BLO. Die arme kinderen zijn helemaal de klos, die worden door iedereen uit de buurt gepest.

Tante Imelda en de zoon van Ome Jo uit Schaesberg, zijn later gescheiden en vertrekken vanaf het adres in de Looierstraat en ik heb nooit meer wat gehoord of gezien over deze familie. Een scheiding, dat hakt er bij de familie wel in en het is langere tijd het onderwerp van gesprek in onze familie. Scheiding.... Onvoorstelbaar!

In die tijd krijg ik een step. Je ziet ze niet meer zo vaak, maar toen is het bezit van een step een echte luxe. Je doet alles met de step, zo ook naar het speelterrein, achter mijn broer Leo aan. Wij gaan in de ‘bende’ achter de kerk, daar waar nu de schouwburg en ‘het Loon’ staat, cowboy en indiaantje spelen. Het is een groot onbebouwd terrein, tentoonstellingsterrein van de ‘Staats Mijnen’(1952). Maar als cowboy door het veld draven met een step gaat wat moeilijk. De step wordt achter de kerk in een kuil gelegd bij ons kampvuur! Het spel, onder aanvoering van Leo, gaat fantastisch, heerlijk! Als we terugkomen, moe en voldaan, heeft een onverlaat mijn step in het kampvuur gegooid. Er wordt aangifte gedaan bij de politie maar zij en mijn vader vinden dat ik het zelf schuld ben

door die mooie step daar zo maar onbeheerd te laten liggen want 'fikkie stoken' mag eigenlijk ook niet.

Leo, is de gedroomde broer! Als hij in 2016, 75 jaar wordt hebben we dat uitgebreid gevierd en heb ik de onderstaande feestrede over hem uitgesproken.

Je zult toch maar zo'n broer hebben!

Jij kent mij 67 jaar!

Ik ken jou zo'n 64 jaar.

Je mag wel zeggen: wij kennen ons.

Dat kan in de toekomst zelfs nog veranderen, zo ver zijn we al gekomen.

Zo veel van die tijdsparre van 64 jaar hebben we niet samen doorgebracht.

Maar zijn we bij elkaar, dan is dat altijd goed!

Leo en Jos, Berg en Dal 2018

De winter van 1959, Leo en Jos

Zo'n 60 jaar geleden breng jij al vreugde in mijn leven. Het is een lieve lust om na de afwas, op het plaatsje achterom tegen een bal te rammen en te pingelen. Of in het gangetje, naast het huis, daar kan je pas poeieren tegen die bal. Iedereen mag meedoen, zelfs de buurkinderen Fiora en Klaas-Jan Bouma, als hun moeder er niet is. Menig wereldkampioenschap wordt uit de kast gehaald en nagespeeld.

Is het brengen van vreugde noodzakelijk? Ik denk het wel, want af en toe is de sfeer verstikkend in huis. En zelfs Doortje, onze tweede moeder, kan daar niets aan veranderen. Als jij er bent, schijnt de zon. Ik vraag me nog altijd af hoe je dat klaarspeelt. Zelfs afwassen, waaraan ik mijn hele leven een hartgrondige hekel heb, wordt een feest,

wanneer we onder jouw leiding hele opera's componeren en ten gehore brengen. Ik realiseer me nu pas: had ik toen ooit al een opera gehoord?

Je fantasie is onbegrensd. Je kan iets zo brengen dat iedereen erin gelooft. Jij vindt het 'soft airs' uit, lang voordat het realiteit wordt en mijn zoon deze 'sport' nu beoefend. Het geweer dat bolletjes verf afschiet, waarmee je niemand verwondt maar je toch kan zien wie 'dood' is. Altijd een heikel punt in het spel op de 'bende' richting Terworm, richting tweede bos. Old Shatterhand en Arendsoog komen daar tot leven en we sluipen door het hoge gras. In het boek over Paul van der Velden, wordt een gang door dat prachtige speelterrein beschreven en komt het verhaal over Terworm weer helemaal boven.

Bewondering als je vertelt over het bezoek aan de mijn, je mocht ooit mee ondergronds met papa, ik mag niet mee want ik ben nog te klein. Maar door de verhalen komt onze fantasie op gang en spelen wij, Wies en ik, 'mijnwerkertje'! De mijn heeft toen nog een glorieuze rol in ons aller leven. Als je het niet bekijkt in de context van die tijd zou het verschrikkelijk zijn geweest. Ivo Senden⁶, een oude buurjongen en vriend van Maarten treft die tijd in zijn roman op een geweldige manier. Als je het leest loop je weer door de Geerstraat en hoor je de eeuwige ruis veroorzaakt door de mijnschachten.

Je bent zelfs regisseur van een toneelstuk, ergens in Brunssum. Daarin komt een scene voor waarin iemand een spuit krijgt. Wat een eer als mijn insulinespuit die rol mag vervullen en tot grote griezeling van het publiek leidt.

Nog meer bewondering als je de dienst in gaat. Zo'n opleiding lijkt me toen het einde. En alle vrouwen liggen aan je voeten hoewel ik nog niet in de gaten had waarom en waarover dat eigenlijk gaat.

Eigenlijk heb ik het voorrecht gehad mijn beide broers te mogen bewonderen. De oudste vanwege de marine en alle verhalen daaromheen, welke jongen wordt daardoor niet gegrepen. Maar jij, vanwege de uitstraling die je hebt bij alles wat je doet en waar je mee bezig bent. De flexibiliteit waarmee je je aanpast in alle wendingen van de levensweg. Dat is uiteraard in mijn situatie destijds een grote les die ik onbewust gekregen en begrepen heb.

Zwembad Terworm

Een andere les. De paasvakantie. Jij komt van het college en met een geweldig idee. Elke morgen voor dag en dauw opstaan en dan rennen naar Terworm, alwaar we dan een flinke duik gaan nemen in het verschrikkelijk koude water. Maar jij vindt dat ik niet moet rennen. Ik zal op mijn nieuwe fiets die ik heb gekregen ter ere van mijn communie alvast vooruit fietsen, richting het zwembad. Ik sta bij het zwembad en er komt maar geen Leo. Dus terug op de fiets en daar staat gebogen tegen een paal, mijn grote voorbeeld te hoesten en over te geven. "Te veel gerookt, alle nicotine komt eruit!" is jouw verklaring. Het water is bitterkoud maar wat zijn we

Leo gaat als soldaat

Katwijk, vlnr. Tante Fieny, Mama, Papa, ?, Jos, Ome Guus en?

trots op de geleverde prestatie. We hebben het zelfs en paar dagen volgehouden. De vakantie in Katwijk of is het Noordwijk. Ik weet het niet meer precies. Een duffe vakantie, die nog enigszins door Ome Guus gered wordt, want daar is altijd wat te

halen aan vertellingen. Peuren naar schol met een stok en vissen met een hengel, spannend ondanks het feit dat hij niets vangt.

Opeens grote opwinding: Leo staat daar in uniform voor de neus van de hele familie. Tante Fieny in opperste staat van opwinding, samen vormen jullie altijd een goed koppel om de boel op stelten te zetten. Papa vindt het maar niks, die wijsneus weer erbij. Wij vinden het geweldig. De meisjes die aanwezig zijn in het hotel vinden het ook geweldig. Bij het afscheid na het weekend, ontrolt zich een drama door een zwerm van teleurgestelde vrouwen die wenend achterblijven..

⁶ "Zwarte Droom", Ivo Senden, Uitgeverij Leon van Dorp 2015.

Ik begrijp eigenlijk niet waarom, ik vind het ook jammer dat je weer weg moet, maar ik huil daar toch niet om!

Ooit zijn we samen op één kamer gelegd, de zolderkamer met een aparte studeerkamer. Daar staat een bureau waar achter jij studeert en pijp rookt. Pijproken hoort bij studeren op een studeerkamer. Als je definitief uit het zicht verdwijnt mag ik die kamer overnemen en de pijp ook. Ik kijk naar de ramen aan de overkant in de hoop dat Fiora zich ooit eens zal uitkleden zonder de gordijnen dicht te doen. Ze doet altijd de gordijnen dicht, verdorie!

Mijn leven is een en al aanpassing geweest. Gedwongen door de omstandigheden heb ik geen keus, wil ik overleven. Daar kun je moeilijk overdoen en het niet accepteren en blijven nukken. Voorbeelden in overvloed. Maar gelukkig heb ik een voorbeeld die altijd de zonneschijn achter de talloze wolken kan ontdekken, misschien wel mijn belangrijkste levensles. Daar blijf ik je altijd dankbaar voor. Maar de tijden veranderen en het wordt vaak moeilijk om het leuk te blijven vinden. Als we bij elkaar komen dan praten we daar vaak over. Het zou zo maar kunnen gebeuren dat het 'onderbuikgevoel' het overneemt. Maar je weet wie harder schreeuwt krijgt eerder klappen. Zo wordt een en ander een self fulfilling prophecy, als 'blonde Bénito (Geert Wilders) het roer overneemt. Zelfs een jonge schrijver als Ivo Senden heeft dat in de gaten, zijn boek zou zo maar waar kunnen worden.⁷

Komt Leo? Oh leuk, gezellig, echt gezellig, daar verheug ik me altijd op. Altijd humor op mijn niveau, altijd tips voor lezenswaardig zaken, altijd enige woorden ter overdenking en altijd zonneschijn, ook midden in de winter.

Het heerlijkste vond ik die spaarzame keren dat ik met mijn moeder mee mag om boodschappen te doen. We dreutelen samen door de winkels en er valt voor mij altijd wat van de kar. Ik heb een streepje voor. Heerlen is nog een heerlijke winkelstad. Prachtige en statige panden met veel kleinere winkels waar je heerlijk kunt neuzen en zoeken. Veel van die heerlijkheid is afgebroken en na de sluiting van de mijnen is een teloorgang ingetreden die zijn weerga niet kent.

Winkelcentrum 'Het Loon' 1965

Er wordt in hoog tempo gesloopt en de oude statige panden worden vervangen door betonnen kolossen. De intrede van het digitale tijdperk en de parkeerproblemen geeft de binnenstad de nekslag. Iedereen verwondert zich daarover, maar het is toch wel vrij gemakkelijk in te zien dat als je een reeks van winkelcentra buiten de stad gaat leggen en het parkeren in de stad verschrikkelijk duur maakt, de binnenstad leegbloedt. Opeenvolgende stadsbesturen van verschillende pluimage hebben er een puinhoop van gemaakt. Is het niet om financiële redenen dan om ideologische

redenen, maar het resultaat is en blijft een dooie stad. Naar de weekmarkt met mijn moeder. Op de hoek voor Hollenkamp op de Bongerd staat Co Al de bananenbokser. Hij heeft een groentewinkel in het Eikenderveld. Hij tiert en roept van onder zijn parasol en de bananen vliegen over de toonbank. Veel mensen blijven staan en hij heeft met zijn rake opmerkingen de lachers op de hand. “Blijf staan”, zegt mama, “je zult zien, dadelijk gebeurt het!” Ik vraag mij af wat er gaat gebeuren. Opeens roept hij: “En deze hele tros voor wie mij een halve cent kan geven, één halve cent voor deze tros prachtige bananen!”. “Hebbes”, zegt mijn moeder en steekt haar hand omhoog. Zij tast in haar beurs naar dat halfje en ze krijgt een geweldige tros heerlijk bananen. Nu weet ik waarom er altijd een halfje in haar beurs zit.

⁷ Gevallen land roman 2016 Leon van Dorp, Heerlen ISBN 978-90-79226-33-7

De Bongerd (markt) in Heerlen met

Jan Al, de bananenman uit het Eikenderveld

Mijn moeder begint ook wakker te worden. Ze begint zich te realiseren dat haar bestemming toch niet alleen maar het huishouden en de kinderen kan zijn. Terwijl manlief buitenshuis zwiert en zijn talenten bot viert wordt eigenlijk van haar verwacht dat ze binnen blijft zitten. Ze onderkent dat, ze weet dat ze heel veel talenten heeft, vooral op het gebied van de muziek. Ook de maatschappelijke contacten, vooral gestimuleerd door de eeuwige jaloezie op de vrouw van ome Henk, tante Corrie, dwingt haar, zich te manifesteren. Voor hem wordt het steeds moeilijker. Wat moet je met zo'n wispelturige partner, de kinderen zijn al moeilijk genoeg. Mama krijgt steeds meer migraineaanvallen en natuurlijk altijd in het weekend. Het leidt tot een verwijdering tussen die twee en vermits het in die tijd ondenkbaar is dat men gaat scheiden, geeft mijn moeder later toe dat ze daar toch wel heel vaak aan gedacht heeft. Maar: 'je doet zoiets niet!'.

Het kaarten op de middagen neemt toe, het bezoek aan zangkoren en de bewondering voor de muziek neemt steeds vastere vormen aan. Mijn moeder gaat zingen in meerdere koren onder de leiding van bezielende muzikanten zoals Jef Somers. Ze is een welkome kracht in het 'Collegium Musicum Limburg', immers ze kan de muziek van het blad lezen en speelt daarbij ook nog heel aardig piano. Hij trekt zich in het café terug en het bridgen verandert allengs in 'toepen' of andere algemene volkse kaartspelen.

Ze geniet van de uitvoeringen en bereidt zich uitgebreid voor op de evenementen. Ze geniet van de muziek en de partituren staan op de piano. Ze oefent regelmatig in de woonkamer. Het is vooral kerkmuziek. De concurrentie tussen het Collegium Musicum en de Heerlense Oratorium Vereniging (HOV), een gezelschap van enthousiaste zangers maar zonder scholing. Jef Somers drijft hun prestaties tot grote hoogten. De muziek wordt echter niet zo geapprecieerd in de regio dus zoeken ze het verderop. Reizen naar Parijs en Düsseldorf worden gemaakt waar ook opgetreden wordt. Dit is haar leven, voor het huishouden is ze niet gemaakt, ze wil stralen en genieten en ergert zich dat ze vroeger de kans niet gekregen heeft. Na elke uitvoering wordt het concert in huiselijke kring gerecenseerd en het komt altijd tiot een vernietigende conclusie: die sopranen van de HOV zingen veel te hard en te hoog, ze kunnen er niets van en zij zijn de oorzaak dat het msi ging. Mama had als alt een bloedhekel aan die over het paard getilde sopranen 'zonder handrem'!

Jef Somers, overleden te Heerlen op 09.07.1984, 69 jaar oud)

Het gevolg is dat de kinderen minder aandacht krijgen. Gelukkig voor ons is daar Doortje die de moederrol grandioos overneemt.

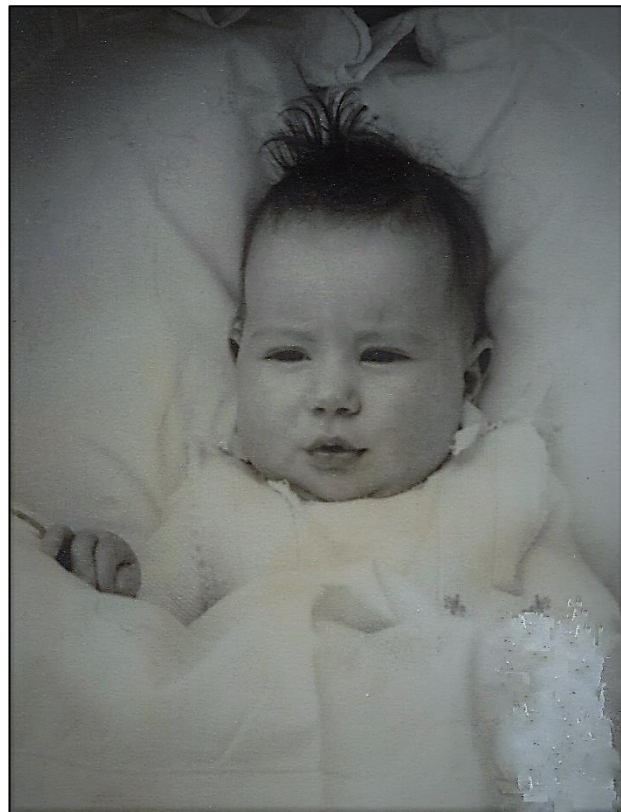

September 1975. Het Te Deum van Carpentier voor de KRO radio. De eerste rij op het podium is mama (no. 8) Dit is een uitvoering samen met de Heerlense Oratorium Vereniging en het Collegium Musicum o.l.v. Jef Somers

In 1951 vindt nog een belangrijke gebeurtenis plaats, die een rol gaat spelen in mijn verhaal. In Heerlen wordt namelijk de tweede telg geboren in het gezin van Bob en Lies Speekenbrink-Hardy. Broer Bernard krijgt een zusje. Later verhuizen ze vanuit Meerssen naar de Lentestraat 5 in Heerlen. Hij heeft een baan als administrateur bij het 'De Wever Ziekenhuis' het latere 'Zuyderland'. Als ze trouwen in 1946, wonen ze voorlopig in het ouderlijk huis van haarouders in Meerssen, boven het bekende Hotel/Café/Restaurant Victoria, nog steeds gelegen aan de Kuileindestraat in Meerssen.

Joep, bie de mam op d'n erm

8 januari 1951, Margaret Speekenbrink wordt geboren.

Prentbriefkaart en suikerzakje van Hotel Café Restaurant 'Victoria'.

Elke ochtend in de jaren 1048-1951 moest Bob Speekenbrink rennen om de trein naar Heerlen te halen. Vanaf de overweg in Meerssen sprong hij achter op de trein en kon zodoende op tijd op zijn werk komen in Heerlen. Ook hij had een probleem met wekkers en kon moeilijk opstaan. Een bekend fenomeen in deze familie.

Lies Speekenbrink met Bernard en Margaret op schoot. 1052

Lies Speekenbrink doet Margaret in bad.

De kinderen van den Bosch op de brug in het park van Brunssum.

Vlnr. ? „Jacques, Leo, Jos, Wies en Doortje in 1954.

Mijn vader en ik...

Hij is een typisch product van zijn generatie. De overtuiging: alles is maakbaar als je het maar wilt en er hard genoeg voor werkt. Daar komt nog bij, dat hij van mening is dat zijn kinderen en vooral zijn zonen, alleen maar superintelligent kunnen zijn, dus alleen het hoogste niveau is goed genoeg. Het moet iets zijn met techniek en ingenieur, liefst mijnbouw. Nou, dat is hem

Pa met zijn drie zonen en de voedvrouw 1952

zwaar tegengevallen. Immers, kinderen eigen, willen van alles, behalve dat wat hij in gedachten heeft. Daar komt nog bij dat zijn oudste zoon onhandelbaar is als ras ADHD-er. Zijn trots lijdt schipbreuk op het onverzettelijke karakter en de onvermurwbaarheid van de overactieve geest van zijn drie zonen. Straffen heeft eigenlijk geen zin en dat is helemaal niet zoals het bij hem thuis is gegaan. Daar kun je een 'klap in je nek' krijgen als je niet luistert of dwarsligt. Toen hielp dat misschien, alhoewel zijn vader ook heel veel problemen gehad moet hebben met zijn vier zonen waarvan er

drie uitblinken door een combinatie van intelligentie en een overactief en impulsief karakter dat nergens voor terugdeinst. Naar mijn mening wordt onze familie gedreven en geplaagd door de ADHD, met alle karakteristieken die daaraan verbonden zijn.

Lastig als ouder, je moet er constant bovenop zitten. Maar een compromis bestaat er niet, je zult gehoorzamen en anders laat hij je alle vier de hoeken van de kamer zien. Zelfs als hij ouder is en getrouwd en vader van meerdere kinderen krijgt hij nog een draai om zijn oren van zijn moeder als hij deze bezoekt, op zondagochtend aan de Eikenderweg, als hij iets gedaan of gezegd heeft wat Oma niet bevalt.

Zelf heb ik er, nu, geen moeite meer mee. Ik beschouw mijn vader als het product van zijn tijd en ga er gewoon van uit dat de meeste ouders het beste willen voor hun kinderen. Maar ze maken ook fouten, geen ouder uitgezonderd. Bij mijn oudste broer loopt het behoorlijk mis. Als gevolg daarvan loopt het ook bij mijn broer Leo uit het roer, hoewel deze juist het toonbeeld van slimheid, flexibiliteit en inzicht is. Hij is tot ver op de middelbare school altijd de beste van de klas. Maar mijn vader wordt gek van die verdomde 'blagen' die altijd hun eigen weg gaan en niet doen wat hij wil.

Opa Fiekers overhandigt Jacques, mijn oudste broer, het officierszwaard. 1061

Jacques, de oudste weet niet hoe snel hij het huis uit kan komen. Hij heeft eindelijk zijn HBS-B examen gehaald, nadat hij drie keer van school is getrapt en Papa heeft moeten praten als Brugman om hem weer ergens op een HBS onder te brengen. Hij vreet steeds weer dingen

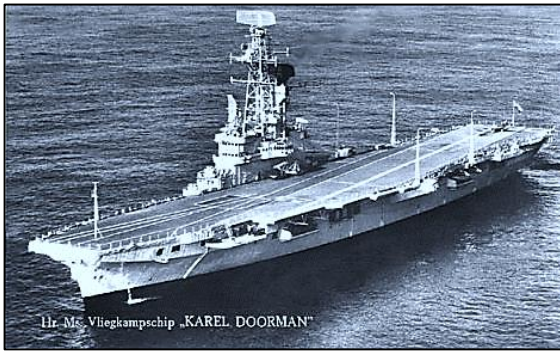

Het vermaledijde tijdschrift

uit die in het toenmalige bestel volkomen onverteerbaar zijn. Zijn overactieve en impulsieve karakter zorgt ervoor dat hij er altijd instinkt en bij het minste geringste, ook vaak onbenullige zaken, van school wordt gestuurd. Hij draagt ook het omen

het altijd gedaan te hebben. Nu zou je er bijvoorbeeld om lachen, een paar tijdschriften met juffrouwen in badpak (de Boléro), die hoogstwaarschijnlijk ook nog door iemand anders in zijn

tas gestopt zijn. Maar de geestelijk adviseur van de school, een priester, kent geen genade, vindt het onverteerbaar en daar gaat hij weer. Uiteindelijk wordt het doel, het eindexamen HBS-B,

HMs Karel Doorman 1960

want door de strenge eisen en het feit dat hij een half jaar later dan de hele lichterding aan zijn opleiding heeft mogen beginnen zakt hij eigenlijk voor zijn examen. Maar de leiding ziet wel iets in deze impulsieve en overactieve jongeman die als enige de Olympisch Medaille behaalt en haalt bakzeil, hij slaagt alsnog. De beëdiging vindt een half jaar later plaats in Curaçao. Dit

HMs Zeeleeuw 1960

bereikt in Kerkrade onder de straffe leiding van Pater Bekkers 'de Beer' die hem op raadselachtige wijze kan teugelen. Hij heeft altijd een reuze respect gehad voor die Franciscan en heeft hem nadien nog menigmaal opgezocht. Hij vertrekt na het eindexamen voor zijn nummer het leger in waar hij uiteindelijk als adelborst van het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) tot officier wordt beëdigd in Curaçao tijdens een plechtigheid op Nederlands enige vliegdekschip ooit, de Karel Doorman. Het is een uitzondering, gebeurt tijdens de Nieuw-Guinea crisis in 1960, en hij wordt als officier overgeplaatst naar een onderzeeër HMS 'De Zeeleeuw' om in Nieuw-Guinea de Nederlandse belangen te verdedigen. Binnen een week moet hij het schip van binnen en van buiten kennen, elke draad en elke schroef, van periscoop tot het roer. Het leven in zo'n onderzeeër is nu niet wat hem eigenlijk aanspreekt in de marine. Het leven boven water, met veel vreemde landen en zonneschijn, in verblindende witte uniformen spreekt meer aan. Maar de wereldpolitiek eist zijn tol en die wordt betaald door 'de kleine man met zijn uniformpje an'.

De Indonesiërs maken aanspraak op dit Nederlandse territorium en infiltreren vanuit hun land onze territoriale wateren. Daar voeren zij een terroristische strijd, geheel tegen de wil van de

Jos, Jacques en Wies in de tuin van de Laanderstraat 1958.

Papoea's, die helemaal niet onder Indonesisch gezag willen leven. De politieke machinaties zorgen ervoor dat onder druk van Amerika en het 'verraad' van de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns. Soekarno, de president van Indonesië, ook wel smalend door mijn broer 'Soeki Boemi' genoemd, krijgt uiteindelijk door de steun van Amerika, zijn zin. Nieuw-Guinea is tegenwoordig een wingewest van Indonesië en de Papoea's zijn geknecht en vergeten. Dit verblijf maakt op hem wel een onuitwisbare indruk. Hij wordt geconfronteerd met het leed door Indonesische scherpshutters aangericht onder de Mariniers. Er vallen tientallen doden. En steeds maar weer de onwil uit Den Haag om door te tasten. Het overkomt ze en ze mogen niets terug doen. Ze liggen in Indonesische havens en kunnen makkelijk en onbemerkt de landingsvaartuigen die gebruikt zullen worden om Nieuw-Guinea te infiltreren, torpederen, maar ze krijgen uitdrukkelijk bevel uit Den Haag: 'niet schieten' niet eens gecodeerd maar in gewoon Nederlands. Zoiets frustreert. Bloedige confrontaties met de 'ploppers' zoals de Indonesische terroristen smalend genoemd worden, werken zeer traumatiserend. Als je voor je eigen ogen

ziet hoe een prauw met enkele mannen erin, door het boordgeschut wordt vermalen, waarna de haaien er meteen gebruik van maken. Een van de inzittende van de prauw, is zo fanatiek, ondanks het levensgrote scheepskanon van die levensgrote onderzeeër, dat hij het uitdrukkelijke bevel om zich over te geven negeert en met een klapperpistool begint te schieten. Dan moet je toch wel even slikken. De risico's die je loopt in die onbekende, niet in kaart gebrachte wateren, waardoor het schip op een rif loopt en bijna ondergaat als niet een snugger bemanningslid snel een matras in het gat duwt, zijn allemaal benauwende ervaringen. Ongetwijfeld hebben die, in zijn latere levenshouding, een grote misschien wel verlamme rol gespeeld. Mensen met dit soort ervaringen worden vaak ook zeer gevoelig voor religie. Hij is als jongentje toch al gefascineerd door de kerk als instituut, maar ook daarin vindt hij geen rust. Hij is een moeilijk personage en wordt steeds moeilijker.

Toch kijk ik in die tijd met groot respect tegen hem op. Hij kan heel aardig zijn en geeft altijd hele mooie cadeaus. Hij leeft in de wereld en niet in dat bij tijd en wijle, benauwende huis in Heerlen. Voor mij heeft hij het gemaakt en die bewondering neemt alleen maar toe als ik een keer met hem mee mag naar Den Helder om onder andere zijn schip, een mijnenveger, te bewonderen. In Heerlen kijkt men maar raar aan tegen zo'n marine-uniform. Een Limburger die marineofficier wordt, zelden vertoond. Op een dag ga ik hem ophalen van het station. Alle mensen kijken met open mond als hij de stationshal verlaat. Je voelt dat als kind meteen. Maar er zijn ook lieden die er de draak mee staken, ongewild misschien, maar toch. Even buiten het station lopen we Jan Huurdeman tegen het lijf, de dorpsgek. Altijd in zichzelf pratend en af en toe, wanneer hij weet dat er naar hem gekeken wordt, geeft hij een soort optreden, waarbij zijn hele familie met alle bisschoppen en paters, compleet met moord, doodslag en buitenechtelijke kinderen, de revue passeert. Nu, echter ziet hij Jacques in vol ornaat en begint luidruchtig midden op het stationsplein met zijn 'show'.

Stationstraat naast Royal theater.

“Ja mensen, kijk dan! Als ze generaal geworden zijn, dan willen ze niets meer van je weten! Je kunt bisschop zijn, of pater, in de missie maar géén generaal. Dan kennen ze je natuurlijk niet meer, dan moet je buigen en knielen.” en zo gaat het een tijdje door. Alle mensen kijken verschrikt door deze woede-uitbarsting naar het tafereel en Jacques weet niet hoe snel hij zich uit de voeten moet maken, weg, de Stationsstraat in achter de Royal door, snel uit het zicht. Zijn afschuw van dat donkere Zuiden groeit en hij komt slechts een enkele keer. Is hij thuis, dan hangt er binnen de kortst mogelijk tijd een sterk gespannen erg onprettige sfeer. Iedereen proeft die spanning en is een beetje bang dat er iets breekt of knapt. Hij heeft ook de raarste invallen. Hij heeft een Volkswagen ‘kever’ kunnen lenen en wil daarmee de Eifel in, naar Hermeskeil.

De drie broers picknicken in de Ardennen

Hermeskeil, Duitsland richting Idar-Oberstein waar kennissen wonen, de familie Crummenauer, die via de harmonie St Joep in 1956 bij ons op bezoek zijn geweest. Het zijn agaats slijpers. Ik mag mee en word ongewild het slachtoffer van zijn invallen. Hij presteert het om in de bergen, in de bocht, in te halen, zonder de zekerheid of er van

de andere kant misschien een tegenligger komt. “Komt toch niks, ’t is hier uitgestorven, zit toch geen mens op de weg!” Ik zit er naast met samengeknepen billen. Hij rijdt door zijn snelle reflexen safe, absoluut, maar wel als een idioot. Met het angstzweet tussen de billen bereik ik, ongedeerd met hem, Idar-Oberstein.

Het loopt zoals te voorzien was. Hij krijgt met iedereen van hogere rang ruzie en ellende. Vaak onterecht, want ook hoger geplaatsten kunnen foute beslissingen nemen of domme dingen doen. Als de kapitein van de mijnenveger het bevel 'bakboord' geeft en toevallig staat Jacques op de brug, moet deze een tegenbevel geven; 'stuurboord'. Natuurlijk, want anders was de boot tegen de er naast varende boot gebotst, dat krijg je als je in formatie vaart. Hij voorkomt dan wel een aanvaring, heeft echter het bevel van de kapitein genegeerd en dat geeft weer een hele reeks ellende en uiteraard uitstel van bevordering. Zo gaat dat nu eenmaal in 'het militair'. Het gebeurt hem steeds en om zijn zelfvertrouwen te behouden versterkt het hem in zijn overtuiging dat altijd de anderen schuld zijn. Daar komt hij nooit meer van af. Ook als hij zelf verkeerd zit, de anderen zijn altijd schuld.

Hij weet de dienst uit te komen omdat de dienstdaag in de tropen twee keer telt en in Nieuw-Guinea zelfs drie keer. Hij gaat medicijnen studeren in Amsterdam, zijn grote droom. Helaas, de aandacht verslapt na enige tijd en ook de omgeving levert veel te veel prikkels. Hij stopt na enige tijd met de studie. Ik heb hem in Amsterdam bezocht en hij leeft daar vrij als een vogeltje. Maar dan ontstaat er geldgebrek en word je gedwongen om geld te gaan verdienen. Het blijkt dat hij bevoegd is als leraar door zijn opleiding aan het KIM. Het gaat bij zoals velen: het begint met een enkel lesuurtje en voordat je het weet sta je fulltime voor de klas. Hij geeft les aan de leerlingen van de lagere technisch grafische school. Daar vertoeft het schorem van Amsterdam. Na enige tijd komt de directeur en vraagt hem of hij ook Engels spreekt. De leraar Engels is overspannen en hij heeft toch bij de marine gezeten, daar is alles in het Engels, toch? OK, hij doet het, immers hij heeft geen enkele moeite met die leerlingen. Het zijn net Jannen en die kan hij wel aan: 'No Problem!'. Na enige tijd geeft hij ook natuurkunde, scheikunde, Nederlands en maatschappijleer. En... de leerlingen dragen hem op handen!

Na verloop van tijd verwisselt hij zijn leraar job in Amsterdam voor een directeursfunctie in Rotterdam. Directeur van de gezamenlijke verpleegsters opleidingen van de samenwerkende ziekenhuizen in Rotterdam. Een geweldige baan, zeer goed betaald. Dan verschijnt er een non ten tonele, die zijn gangen controleert. Hij is intussen 'uit de kast' en woont inmiddels samen met Kurt, een Duitse oogarts. Als hij het mens, de non, op haar nummer zet, natuurlijk op de 'marine wijze', dus weinig zachtzinnig, krijgt hij commentaar van de leiding dat hij toch wat genuanceerder moet zijn in zijn woordkeus. Het gedoe werkt hem zo op de zenuwen dat zijn antwoord is: 'U zult er geen last meer van hebben want ik neem stante pede ontslag'. Ze hebben nog van alles geprobeerd om hem terug te krijgen maar hij is snel een nasibal gaan eten en naar het oosten des lands vertrokken. Daar koopt hij een vervallen boerderijtje voor 30.000 gulden (15.000 euro) en gaat dat zelf opknappen. Als hij met de verbouwing wil beginnen staat er op eens een vertegenwoordiger van de wet voor de deur die hem erop wijst dat dat niet mag. Het

Het 'Aerdse Paradijs'

gebouw staat onder monumentenzorg. Daarom was het zo goedkoop, een krot midden in een natuurpark. Hij gaat praten met de burgemeester, die blijkt ook een oud marineofficier te zijn geweest, die Jonkheer van Nispen tot Pannerden.

Binnen enkele weken heeft hij een bouwvergunning en de oude eigenaar ziet groen en paars van woede want waarom hij wel en ik niet? Timmeren, verven, metselen, hij leert het zichzelf allemaal aan en krijgt veel hulp van sympathieke burens. Er ontstaat langzaam een geweldig huis, door hem altijd het 'Aerds Paradijs' genoemd.

Mijn vader zou het er maar moeilijk mee gehad hebben, maar is inmiddels overleden! (1968)

De andere broer, Leo, vluchtte ook de dienst in, nadat hij op het internaat voor zijn eindexamen Gymnasium gezakt was. Hij brengt het tot soldaat. Dan slaan zijn eeuwige oorontstekingen weer toe en word hij uiteindelijk afgekeurd. Verbazingwekkend en onbegrijpelijk voor mij maar

1966 in de tuin. vlnr. Tante Fieny, Ome Guus, Papa, Tante Marie uit Rotterdam, Wies en Mama.

hij gaat weer naar school en haalt daar zijn eindexamen Gymnasium alfa met hele goede cijfers maar een onvoldoende voor het verplichte wiskunde (simpele algebra). Ondanks de bijlessen algebra die hij van mij gekregen heeft! Later, als docent heb ik gemerkt dat alfa gymnasiasten inderdaad een heel andere manier van redeneren hebben. Af en toe wil een Gymnasium alfaleerling toch biologie volgen, Maar hun logica is voor mij niet te volgen zoals bij een specifieke leerlinge, die ik voor ogen heb, het geval was.

Een hele prestatie, zij haalt uiteindelijk haar eindexamen met alle cijfers boven de 8, maar voor biologie toch nog net een zes: een super

prestatie.

Mijn vader snapt er helemaal niets van. Dus wordt er intussen thuis lustig op los geslagen als de kinderen niet willen luisteren. Ik ben weliswaar niet superactief, maar als iets naar mijn mening onzinnig is, doe ik het niet. Ik denk de niet overactieve variant: ADD. Zo heeft mijn vader mij bijna mishandeld omdat ik de 'oefening van berouw', waarvan ik het nut absoluut niet inzie, maar niet van buiten kan leren. Daaraan heb ik over gehouden dat ik feitenkennis nog steeds niet kan vasthouden. Ik kan niets van buiten leren dan alleen maar met grote moeite en veel inspanning. Iets in mijn hoofd verzet zich tegen het van buiten leren van zaken die je ook kunt opzoeken. En die oefening van berouw, ik heb sowieso niets met religie, hangt voorgedrukt aan de muur in de biechtstoel, dus waarom zou je?

Mijn moeder ziet het met lede ogen aan en springt af en toe, met gevaar voor eigen leven, tussen de strijdende partijen. Ik herinner mij een vrijdagmiddag, ik ben toen ongeveer een jaar of acht.

De VIVO en de groenteboer: Bartholomé

Het zou een spannende middag worden. Ik heb vrij van school want ik krijg in het consultatie bureau mijn laatste spuit. Doortje blijkt niet beschikbaar. Mama zegt dat zij zelf met mij mee zal gaan en dat ik een zak drop-pastilles krijg als ik mij groothoud. Ik ben enorm trots dat ik geen kik gegeven heb, ondanks mijn prikangst. Oneindig gelukkig loop ik aan de hand van mijn moeder terug naar huis. In de andere hand de zak drop-pastilles waarvan ik zonder limiet mag genieten. De zon schijnt, het is lente. De merels fluiten en de mussen piepen als we langs het enig overgebleven gebouw aan het Loon lopen: Wat een dag! Ik ben zo trots en houd van mijn moeder. Het moet mijn eerste bewuste geluks-ervaring zijn geweest

Thuis dein ik nog even voort in deze gemoedstoestand totdat rond een uur of zes, vlak voor het eten, mijn vader thuiskomt. Duidelijk in beschoonen toestand, er is een receptie geweest op de mijn. Waardoor weet ik niet meer, misschien heb ik een onbeschaamde opmerking gemaakt, daar was ik toen al goed in, maar hij ontsteekt plotseling in grote woede en wil me een oplawaai verkopen. Ik ben echter te snel en ren om de tafel in de bijkeuken terwijl hij mij achterna zit waarbij hij grove taal uitslaat. Ik slaag erin de deur te bereiken en te openen en naar het plaatsje

De kerk aan de Laanderstraat

te vluchten. Via het gangetje bereik ik de straat en verdwijn achter de grote pilaren in het kerkportaal aan de overkant van de Laanderstraat. Doodongelukkig houd ik mij daar een uur doodstil. “Waar heb ik dat aan verdiend en waarom moet een zo gelukkige dag zo eindigen... ik haat hem.” Na een uur sluip ik stillekes achterom terug. Daar staat mijn moeder voor het keukenraam en wenkt me naar binnen. Het is haar gelukt om mijn vader na het eten op de bank te krijgen waar hij in slaap gesukkeld is. Ik krijg snel mijn eten voorgezet en word daarna met spoed naar boven gestuurd om mij in mijn bed te verschuilen. Ze is weer eens de redder

geweest maar ik blijf zwaar teleurgesteld en ben dat nu nog steeds.

Soms is de aanleiding onnozel. Wij zijn uiteraard, intelligent als we zijn, ook lui. Dus mikken we de schillen van een banaan in de prullenmand die in de kamer staat. Mijn vader ergert zich daar geel en groen over en zo vlug als hij een schil ziet liggen ontaardt dit in een scheldpartij: “het stinkt, het meurt, het is onhygiënisch” en we zijn te lui om het naar de keuken te brengen. Mama maakt carnavalspakjes. Veel veelkleurige stoffen, ook fel geel. De restjes worden in de daarvoor bestemde papiermand gegooid die in de hoek van de kamer staat. Wanneer mijn vader thuiskomt en zijn pantoffels aan doet, ziet hij in een ooghoek geel in de papiermand. Verdorie hebben ze weer bananenschillen in die prullenmand gegooid. Hij begint met: “wat stinkt het hier! Volgens mij hebben jullie weer eens schillen in de mand gegooid! Ga maar eens vlug kijken”. Wij naar die papiermand en we zien de gele stof restjes. “Het zijn resten van het carnavalspak”, zingen we in koor: “lekker mis!”. Hij weigert toe te geven dat hij fout zit en houdt vol dat er iemand bananenschillen in de mand gegooid heeft. Als wij de mand omkiepen, blijft hij zeggen dat vanmiddag iemand er bananenschillen in gegooid moet hebben want anders had hij het niet geroken.

Mijn zusje verkeert ook in die hel. Het vuur van de angst brandt en je kan een oplawaai krijgen om niets en niemendal, meestal ook nog terwijl je niet eens weet waarom. Bij de pensionering van Wies (2017) heb ik ook daarover een gedicht geschreven en haar cadeau gedaan.

Als ik naar mijn vingers kijk.

*Als ik naar mijn vingers kijk,
Dan zie ik de handen van mijn vader.
Verbaasd over zoveel herinnering.
Hij was de oorzaak en de dader.*

*Als ik naar mijn vingers kijk,
Dan mijmer ik over het verleden.
Zo gelijk, qua aanzet en qua vorm ook,
Toch hebben ze verschillend geleden.*

*Als ik naar mijn vingers kijk,
Zo stijf, krom, smal en lang,
Wat hadden ze allemaal kunnen doen?
Waarvoor waren ze te bang?*

*Als ik naar mijn vingers kijk,
Dan zie ik ook de handen van mijn zusje.
Blij dat uit dezelfde genen,
Het slechte is verdwenen.⁸*

Maar, de erfelijkheid zowel aangeboren als aangeleerd, blijft je achtervolgen. Het is frappant wat er blijft hangen, zaken die je later bij jezelf herkent, dingen die je vader ook deed. Wies en ik haten zijn plezier in het laten van harde scheten. Telkens geeft dat een heleboel scheve gezichten en opmerkingen, daarin gesteund door Mama. Maar het is een familiekwaal, die ook al bij hem thuis druk beoefend werd. Vooral als anderen zich eraan ergeren wordt het pas leuk. Opa Fiekers, een uiterst nette man, is naar een bijeenkomst geweest en de broers van den Bosch besluiten hem van het station op te halen. Als Opa Fiekers uit de trein stapt lopen zij met hem tussen het publiek op het perron naar de uitgang. Plotseling laat een van de broers een hele harde scheet. In koor zeggen ze: “Foei Pol Fiekers, dat doe je toch niet in gezelschap!” Opa wordt door het hele perron aangegaapt en schaamt zich dood. Typische familie grap

Luisteren naar de oude jaar conference van Win Kan. Vlnr. Leo, Papa, ik, Wies, tante Fieny en Jacques.

Wies en ik haten zijn geruft en besluiten er in overleg met Mama, iets aan te doen. We spreken af om bij het volgende ruftconcert niets te zeggen en er geen aandacht aan te besteden, zo wordt hem het plezier misschien ontnomen en houdt hij er misschien mee op. Het is na het middageten, ik zit te lezen en Wies moet op de piano oefenen. Ze zegt nog dat het niet kan want dan kan Pa niet op de bank gaan liggen voor zijn middagdutje. “Niets ervan, vind ik helemaal niet erg, slaap ik goed bij!” is zijn commentaar. Hij gaat liggen en Wies gaat spelen.

Plotseling laat hij een hele harde scheet, ik zeg niets, en Wies ook niet, conform de afspraak. Maar je hoort aan het tempo van het pianospel dat Wies zich kapot ergert. Hij heeft zich beslist moeten inhouden om niet in lachen uit te barsten.

En wat doe je nu zelf? Het is ongehoord, maar beschouw het maar als een schuine mop, daar moet je toch ook om lachen. Afkomst laat zich niet ontkennen!

De prikangst, waar ik het over schreef, heb ik altijd gehad. Ik sterf van de angst voor injectienaalden. Dat klinkt gek voor iemand die vanaf zijn veertiende jaar elke dag één, later twee en nog later drie tot vier spuiten per dag bij zich zelf moet zetten. Ik kom er moeilijk overheen. De realiteitszin en het feit dat ik diabetes krijg op een leeftijd dat er bij mij al enige kennis over de medische en biologische kant van die ziekte aanwezig is, leidt ertoe dat ik die spuiten willens en wetens altijd zelf gezet heb.

Ik heb me altijd afgevraagd waarom die angst, die de pijn alleen maar onnodig heviger maakt, zo groot is. Naar mijn mening is het naar aanleiding van een paar traumatische ervaringen die ik onderga als ik een jaar of zes ben. Mijn vader is voor het bedrijf op reis geweest naar Luxemburg.

⁸ Jos van den Bosch, Gedichtszels, Bedoin, 30 juli 2017.

Hij is de enige die op de mijn technisch Frans kent en moet dus de directie begeleiden voor de presentatie van de jaarcijfers. Bij zijn terugkomst krijgt iedereen een cadeau. Ik krijg een levensgrote lolly, tjonge jonge dat is een cadeau! Ik mag er ook meteen aan gaan loetsjen. We laten onze ouders achter, Leo en ik en trekken het speelveld in. Op een hellinkje val in voorover

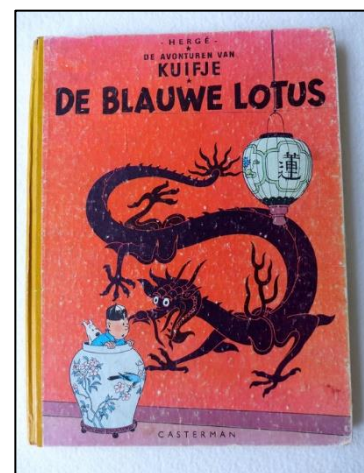

St. Jozef Ziekenhuis Heerlen

en de inmiddels scherp gelikte lolly boort zich in mijn verhemelte. Er moet een behoorlijk wond ontstaan zijn want ik bloed als een rund en Leo loopt onmiddellijk met mij naar huis. Daar komt men tot de conclusie dat alleen nog een ziekenhuis zin heeft. Het enige wat ik mij nog herinneren kan is dat twee broeders met mij worstelen omdat ik absoluut geen spuit wil. Die spuit heb ik toch gekregen want verder herinner ik me niets meer.

Men gaat sowieso niet kleinzielig om met kinderen in het ziekenhuis. Een eerdere traumatische ervaring wordt nu nog eens versterkt. De ingreep waarbij de amandelen verwijderd worden. Je wordt verdoofd met enkele spuiten, waarna je te voet de operatiekamer ingesluisd wordt. Daar zit een arts met een grote schort voor, als een soort levend schavot, bebloed en al, het is lopende band werk. Hij trekt je mond open en met een snelle beweging worden je amandelen verwijderd. Maar daar weet ik verder ook niets meer van. Ik word wakker, thuis op de bank, die men voor mij in de woonkamer gezet heeft. Daar brandt immers voor die gelegenheid, de kachel dag en nacht. Ik loetsj aan de lopende band ijsjes en ik krijg een stripboek: 'Kuifje en blauwe Lotus', helemaal niet verkeerd allemaal.

We gaan ook wel op vakantie. De vakanties in Hoek van Holland spelen zich af vlak aan het strand in houten huisjes. Die zijn volgespoten met de DDT, immers de vlooiën dansten op de vloer. Het buitenwerk speelt zich af tussen de restanten van bunkers. Er is een hele kinderschaar die over de zandpaden in de vakantiekolonie rent.

Kuifje en de Blauwe Lotus, Hergé

Wat ik me ervan ook nog herinneren kan is de kauwgum en de plaatjes erbij. We kauwden ons suf alleen al vanwege de plaatjes die je erbij kreeg. De geur van die kauwgums hangt nog in mijn neus. Staande op een grote geschutskoepel kijk ik uit over het strand. Die oorlogsrestanten

Vlnr. Ome Guus, Tante Fieny, Doortje, Leo, Wie, Oma van den Bosch, Papa, Mama, ik en Tante Marie uit Rotterdam

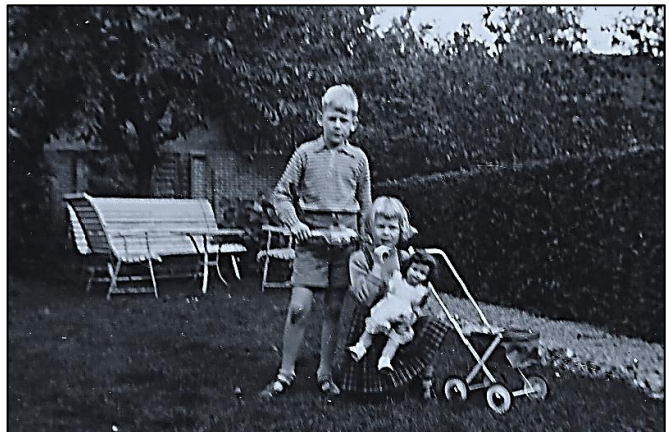
zwengelen de fantasie aan en de belangstelling voor die oorlog, die net voorbij is, is steeds groter. Het waren zorgeloze gelukzalige vakanties samen met heel veel speelkameraadjes. Het konden gezellige tijden zijn. Met 't communiefeest van Wies, zat iedereen bij de lunch rond de tafel en voor mij waren er nog geen restricties in verband met diabetes. Men genoot met volle teugen van de herstelde orde en welvaart, de wereld was genezen, de bomen groeiden tot in de hemel. Men deelde zijn welbevinden met vele anderen zoals wel blijkt uit de foto links 'Aan de tafel' t.g.v.

de communie van Wiesje

Ingang Vakantiepark Hoek van Holland. Vlnr. Jacques, Tante Fieny, Papa, Ik op zijn schouders, Leo, Ome Guus en Tante Fieny. 1951

Wies en Jos spelen in de tuin. Het tuinameublement heeft er mijn hele leven in de Laanderstraat, gestaan, 1957

Dagje uit met de familie van Riet naar Aken, 1958

Links van de groep staat een stiefzoon van dhr. Koos van Riet, die namelijk voor de tweede keer getrouwd was Hij heet Gerrit Quanjel. Deze stiefzoon viel op omdat hij zeer intelligent was (als enige van de zoons van van Riet) en uiterst aardig en sportief.

Bij een wedstrijd van Fortuna op 15 juni 1958 is hij door een hartstilstand plots

oeverleden. Zelf hebben we niet de beschikking over een auto. Maar er zijn kennissen genoeg die best af en toe een uitje willen. Zo is er de familie van Riet en ook een vriendin van mijn moeder: mevr. Sonnenschein van de Heerlerbaan. Haar zoon bezit het gelijknamige tankstation aldaar. Zij rijdt in een Buick, wij kinderen bedachten de grap: ik rijd met vier kinderen in mijn buik. Op de foto staan we voor haar auto op de parkeerplaats van het nieuwe fenomeen: de Efteling, klaar voor een bezoek en voor een duik in het zwembad dat voor het restaurant ligt. 1958 Was een reislustig jaar met behulp van anderen.

Vlnr. Papa, ik, Leo, mevr. Sonnenschein, Wies en Mama, 1958

School, Religie & Gezondheid

De kerk speelt een belangrijke rol in het leven van de familie van den Bosch. Niet omdat we pal tegenover de kerk wonen, helemaal niet. Mijn vader stelt zich tamelijk onafhankelijk tegenover het instituut kerk op, maar is wel strikt in de leer. Wat je moet doen, doe je, gewoon! Mijn oudste broer is bezeten van de kerk en het instituut. Ik denk dat met name de machtspositie die je in kan nemen als priester tegenover mensen, hem wel bevalt. Hij speelt regelmatig 'patertje' en doet op zijn eigen gemaakte altaar de eucharistieviering na. Hij is ook misdienaar, iets waar ik nooit het nut van ingezien heb. Hij is kind aan huis bij sommige paters van de 'overkant' zoals het klooster naast de kerk van de Laanderstraat bij ons ook wel genoemd wordt. Hij kan het altijd heel goed vinden met deze of gene pater. Hij is bezeten van de heilige Maagd Maria. Op de pas geverfde muur van de overloop heeft hij groot, met kleurkrijt, geschreven 'Avé Maria'. Wat moet je met zo'n ziekelijke devotie?

Oudejaarsavond 1958, Vlnr. Fieny, Leo, Papa, Mama, Jos Ome Guus, Pater Agato.

Ik weet, als ik iets ouder ben, precies waarom die paters allemaal zo graag naar huize van den Bosch komen: er staat altijd een borreltje klaar. Als ze weer eens een 'retraite' hebben gehad, een periode van enkele dagen of weken waarin de contacten tot een minimum beperkt zijn om ze zodoende de tijd te geven om na te denken over hun wereldlijke en geestelijke status vooral het falen, is het bij ons thuis erg stil. Is die 'retraite' afgelopen stroomt het huis vol en word menige borrel geschonken om het heugelijke feit van de 'bevrijding' te vieren.

Er is maar een patertje die mijn sympathie heeft: Pater Zachaeus⁹. Hij gaat zo zijn eigen gangetje, altijd onderweg om arme mensen te helpen. Daarvoor dient het Antoniusgilde, gevestigd in een huisje achter de kerk, waar je altijd binnen kunt lopen als hij er is. Hij rijdt op een markante driewieler. Het is een eenvoudige en vriendelijke man die altijd alles wat hij in zijn hoofd gezet heeft ook klaarkrijgt omdat niemand hem iets kan weigeren. Ook de paters Franciscanen van mijn middelbare school komen veel op huisbezoek, maar dat heeft vaak andere redenen. Ook dan wordt er gesmeerd met een borrel. Bekend is de uitspraak van Pater Fick die, gevraagd of hij een kopje thee wil, antwoordt: "nee geen thee, maar een cognacje gaat er wel in". Mijn relatie met die 'bruine beren' zoals de Franciscanen ook wel smalend genoemd worden, is afstandelijk.

Pater Frenken OFM

Ik kom op de voorbereidende klas. Men twijfelt aan mijn capaciteiten om de HBS (Hogere Burgerschool) te halen. Op voorspraak van Meester Vonken, het hoofd der lagere jongensschool moet ik maar eens een nieuwigheid uit proberen: ik moet een psychologische test ondergaan. De uitslag wordt mijn vader schriftelijk medegedeeld. De suggestie dat ik naar een internaat zou moeten gaan en dan ook nog maar naar de MULO, schiet nogal in het verkeerde keelgat, immers er zijn net grote moeilijkheden met broer Leo op het internaat in Sittard. De MULO? Dat is voor het stomme volk, HBS is echt het minimum. Mijn vader zegt: "Internaat, MULO, over mijn lijk, daar trap ik niet meer in! Hij blijft hier!" Met hulp van de Meester en een enorm aantal bijlessen van meester Pierik, kom ik dus terecht op de Voorbereidende Klas (VK) en sta ik onder het bewind van pater Frenken. Een viezerik hij spreekt met consumptie en tovert altijd dikke sigaren uit zijn kap. Roken door de leraren is toen nog de normaalste zaak van de wereld. Hij friemelt altijd aan mijn haren en mijn hoofd en nek.

⁹ Diamanten Kerk, Ton van Aernsbergen en Jan Laeven, Uitgave: Kerkbestuur Parochie St. Franciscus van Assisië, Heerlen. Drukkerij Huntjens bv. Stein pag. 54, 55.

Het gaat me na een paar keer vervelen en ik laat duidelijk merken dat ik er niet van gediend ben. Daarna heb ik het bij hem verbruid. Hij zegt dat ik nooit verder zal komen dan de tweede klas HBS omdat ik gewoon te stom ben. Uit pure kif blijf ik pas in de vierde klas HBS zitten. Pater Fick was wel een aardige man. Het moet gezegd worden: de paters wijden zich met hart en ziel aan het onderwijs. Er kan op Bernardinus van alles georganiseerd worden omdat er toch altijd personeel is, ook in de weekenden of tijdens de vakantie. Pater Fick, een leraar Nederlands, verzamelt ook postzegels, uiteraard voor de missie, zegt hij! Als hij eenmaal in de gaten heeft dat ik ook postzegels verzamel word ik prompt tot voorzitter van de postzegelclub gebombardeerd en zo verschijn ik ook op de foto's in de latere gedenkboeken¹⁰.

De Bernardinus Postzegelclub

Voor de jongens worden in de vakantietijd, kampen georganiseerd met behulp van het materiaal van de verkennerij van de school. Aan verkennerij heb ik mij een blauwe maandag gewaagd, nog in de parochie van de Laanderstraat. Maar na drie weken 'welp' houd ik 'Akéla' voor gezien. Ik vind het allemaal veel te militaristisch met die uniformen en zo, niets voor mij. Maar die vakantiecampen, meestal ergens in noord- of midden-Limburg bevallen me wel. Thuis verveel je je kapot, vooral omdat het in de vakantie meestal eindeloos regent, blijkbaar heb je daar op kamp minder last van! In 1962 gaat de reis naar een jeugdherberg gevestigd in voormalig klooster Hoogcruts bij Noorbeek, in 1963 naar de Pietersberg in Maastricht, in 1964 naar Opglabbeek in België en in 1965 naar Venray. Altijd met een groep in tenten en op de fiets. Vooral dat voorlaatste kamp in Opglabbeek is in mijn herinnering blijven hangen. Ik ben immers net suikerpatiënt geworden en ik mag toch mee. Pater Meurs weet mijn ouders te overtuigen. Vanwege mijn medische status word ik zelfs bij de staf ingedeeld. Helaas hak ik mijzelf met een bijl in mijn voet, tot op het bot en zit ik na priesterlijke medische behandeling een paar dagen met mijn been omhoog, zal je nou toch altijd zien natuurlijk.

De religie is niets voor mij, maar die 'Franciscaanse spirit' heeft wel wat. Klaar staan voor elkaar, solidariteit, heeft Bernardinus altijd getekend en onderscheiden van de andere middelbare scholen in Heerlen. De bijzondere sfeer die daardoor ontstaat straalt af op de leerlingen en de jaren 60-70 brengen een hele reeks bijzondere exemplaren voort die zich in de maatschappij goed weten waar te maken. Namen waar die school zich niet voor hoeft te schamen en die ook altijd *acte de préséance* geven als er een jubileum te vieren valt. Mannen als Frans Timmermans, Pé Hawinkels, Leo Herberghs, Jan Mans en Jo Ritzen.¹¹

Bernardinus College ingang Akerstraat

Ik heb mij altijd thuis gevoeld op dit College. Ik ben ook met terughoudendheid en inzicht behandeld. Vooral toen ik suiker kreeg in 1964 en me honds kapot door het gebouw sleepte, was er altijd compassie en heeft men adequaat op mijn situatie gereageerd. Geen repercussies voor mijn afnemende prestaties, geen onvertogen woord maar volledig begrip. Een klasse school. Heb het altijd jammer gevonden dat ik nooit de mogelijkheid heb gehad om er les te kunnen geven.

¹⁰ Bernardijns Schetsboek 1913/1963, Hans Berghuis, blz 88.

En het 'Gedenkboek 1913-1988, L.Hermsen en P.Janssen, blz. 27.

¹¹ Honderd, de scholen van het Bernardinus College Heerlen 2013.

De wapenstein

verrekenbaar is. Een goede deal!

Hij zorgt er ook indirect voor dat de familie 'de Wendel' eigenaren van de 'Oranje-Nassau

De gouden Monstrans

kerk, Piet Boots, tegen mijn moeder klaagt dat haar zoon, ondanks al zijn schietgebeden in de vroegmis, gezakt is voor zijn examen wiskunde en mijn moeder dit aan mijn vader vertelt, antwoordt hij: "als hij al die tijd dat hij heeft gebeden wiskunde had geoefend, dan was hij wel geslaagd, de sufferd!"

De familie loopt netjes in het gareel ten aanzien van de kerk, zelfs de grote bengel, Jackie, kan altijd rekenen op vergeving. Tot het moment dat ik kennis krijg, door mijn belangstelling voor natuurlijke historie, van geologie en paleontologie. Er komen educatieve van oorsprong Amerikaanse tijdsschriften op de markt in stripvorm, die handelen over de prehistorie, dino's en Neanderthalers. Ik vind ze op een gegeven moment bij het oud papier ergens in de buurt. Dit boeit mij enorm en ik ga er steeds meer over lezen.

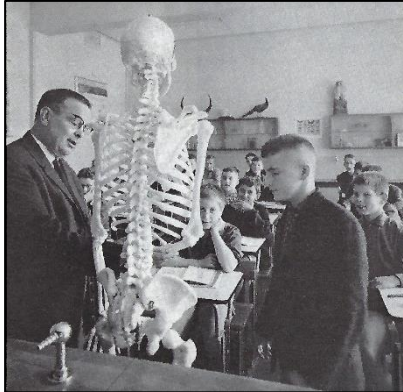
Mijn vader heeft een overeenkomst met de rector van het klooster aan de Laanderstraat, 'de overkant'. De R.K.-kerk St. Franciscus van Assisië (Laanderstraat 33) is een driebeukige basilicale kerk met dakruiter, voorzien van een lager en smaller uitgebouwd ingangsportaal en koorpartij. Deze kerk werd in 1922-'23 gebouwd naar een ontwerp met neogotische elementen van P.G. Buskens. De bouwgrond was een schenking van de familie De Wendel van de Oranje-Nassauwijn. De H. Hartkapel aan de noordzijde kwam in 1948 tot stand ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de kerk. Tot de inventaris behoren de authentieke kerkbanken, kruiswegstaties van Ch. Eyck, een marmeren preekstoel van de firma Cuijpers (1938), een marmeren Maria- en Franciscus-altaar met mozaïeken van Ch. Vos en een oksaal met het wapen van de familie De Wendel. De gebrandschilderde ramen zijn van L. Asperslagh.¹² Pa steunt de kerk dus ook financieel met een mooi bedrag per jaar, maar de rector moet dan wel een reçu leveren voor het dubbele bedrag, zodat dit belastingtechnisch

Mijn vader is ook wel reëel: geloof is goed maar je moet wel werken als je iets wil bereiken. Als de vrouw van onze kleermaker, tevens 'hoofdcollectant' en 'kerkmeester' in de

¹² <https://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/kerken/heerlen/franciscus-van-assisi>

¹³ La maison de Wendel de 1740 à nos jours. Deux cent cinquante ans d'industrie en Lorraine (Paris, 1958).

Ik krijg de Prisma pockets van von Koenigswald¹⁴ in handen en al heel snel heb ik in de gaten dat het Bijbelse verhaal niet juist kan zijn. Dit leidt ertoe dat ik nog meer afstand begin te nemen van al dat kerkelijke gedoe en als bewust kind van mijn tijd val ik van mijn geloof. Dat is tot op heden zo gebleven; ik ben nog steeds een overtuigde atheïst die wel ieder zijn eigen wereld gunt. Overigens: het feit dat je erover na denkt houdt je wel met H(h)em bezig, dus bestaat hij

Terhal in actie!

toch een beetje, de stiekemer! Darwin is enkele jaren later, onder het toezicht van de biologie leraren Terhal, van der Velden ('Hollywood') en de Veer, op het Bernardinus College in Heerlen, de leidende figuur in mijn leven geworden. Uiteraard... tot het tegendeel wordt bewezen!

Het verbazingwekkende is, dat juist de Franciscaanse obsessie tot educatie, geleid heeft tot deze de-secularisatie.

Ik verklaar tegen mijn vader simpelweg dat ik niet meer naar de kerk zal gaan. De reactie is evident maar daar trek ik mij niets van aan. Mijn broer heeft me later verteld dat hij daardoor grote bewondering voor mij krijgt, want niemand durft het aan om mijn vader tegen te spreken. Als dan ook

Ome Guus zich mengt in de discussie en verklaart dat je dat nu eenmaal krijgt als je studeert en ik ook nog eens op de koop toe diabeet word, geeft mijn vader het op en heeft hij zich niet meer met mijn educatie bemoeit. Hij zei wel eens spottend: "Ik kan alles: technisch, wiskundig en leidinggeven. Maar opvoeden... daar snap ik geen snars van!". Vanaf dat moment laat hij het aan zijn vrouw over. Eindelijk rust aan dat front voor Wies en voor mij. Lange tijd heeft hij niet van zijn rust kunnen genieten.

Op vrijdag 14 februari 1964, 's avonds staat opeens dokter Gonsalves voor de deur. Eerder die week ben ik door hem onderzocht omdat ik zo mager en moe ben en voortdurend naar de WC moet om te plassen. "Het lijkt wel of je uit een concentratiekamp komt", zegt mijn vader. Dokters rijzige gestalte stapt de kamer binnen waar wij aan tafel zitten. Het verbaast ons wel dat hij op vrijdag in de namiddag nog langs komt, iedereen zit in spanning. De aap komt uit de mouw: Ik heb suiker. Niemand weet wat de consequenties daarvan zijn, dus licht de dokter het geheel toe. Voor mijn ouders is het een donderslag aan heldere hemel. De week daarop moet ik

De insulinespuit.

mij vervoegen bij Dr. Moors, internist aan de Akerstraat om verdere instructies te krijgen en dan zal ik 'insuline' moeten gaan spuiten... spuiten? Maar ik ben te moe om me erover op te winden, ik kom op school de trappen niet meer op, zo kan het niet langer. Voor mijn vader houdt de wereld op, zou hij dan toch een verkeerde aanpak hebben gehad? Vanaf dat moment heeft hij mij met rust gelaten. Mijn moeder mag het op knappen, geterroriseerd door een fanatieke Groene Kruiszuster gaan we aan de slag met

weegschaaltjes en het uitkoken van de spuiten en naalden, ontsmetten met ether en voorlopig wekelijks een bezoek aan de internist. 'Je kunt er tachtig mee worden!' heeft dokter Gonsalves gezegd, maar hij verklapt er niet bij, hoe. Het aanleren van het spuit zetten vindt plaats in de keuken van het pand waar de internist huist. Er wordt een glazen spuit gevuld met gedestilleerd water, een naald erop en begin maar. Drie keer achter elkaar steken en de volgende dag verrek ik van de pijn in mijn benen. "Sterk zijn!", zegt de oude laborante die het aanleren mag opknappen. Het is dat het resultaat zo snel te bemerken valt en dat verdomde geplas houdt ook eindelijk op. De internist berekent dat er in de hoeveelheid urine, die ik bij het eerste bezoek heb ingeleverd ongeveer een halve kilo suiker zit. Ik kan weer de trap op, op school. Het is het verkeerde lot uit de loterij wanneer de suiker, opeens zo maar uit de lucht komt vallen. Er is als zodanig geen erfelijke aanleg in het spel, immers in de familie blijft deze ziekte een grote onbekende, wat het dan wel is geweest blijft een vraagteken..

¹⁴ Prisma 722 : KOENIGSWALD, Prof. Dr. G.H.R. von : SPEURTOCHT IN DE PREHISTORIE

Alle toekomstdromen vallen in duigen. Omdat ik het leven van mijn oudste broer wat meer begrijp, lijkt mij het wereldreizen als marineofficier machtig mooi. Ik wil dat ook wel. Maar de zoete duivel verandert het geheel in een nachtmerrie. Ik ben platgeslagen. “Waarom ik?”, dreunt het door mijn hoofd. Ik dwaal na school door de winkelstraten van Heerlen en koop uit pure hufteerigheid een zak karamellen, iets dat streng verboden is. Ik vreet ze achterelkaar op.

Ik krijg steeds een crisis als die zuster van het Groen Kruis langs komt en begint te goochelen met weegschaaltjes. Zij is ook nog een onhebbelijk type en alleen maar die sneetjes roggebrood met rookvlees komen me de strot uit. Daar komt nog bij dat mijn dieet gebaseerd is op de groei en groeien doe ik in die periode. Ik schiet omhoog en heb het dieet voor een mijnwerker. Dat betekent dat je al die calorieën moet innemen met grote hoeveelheden roggebrood, ik vreet me kapot. De eerste twee weken nadat ik begin met het spuiten van insuline kom ik maar liefst 16 kilo aan.

Als je de glucose meetmethodes van toen vergelijkt met die van nu, dan vraag je je af hoe het mogelijk is dat je er nog levend van af gekomen bent. Eén keer in de maand een urine test. Daar zit suiker in, natuurlijk. Iets later gaat men ook het aceton gehalte meten, een teken dat je langere tijd over de schreef gegaan bent. Twee dagen voor het onderzoek houd je je enigermate aan de regels en dan heb je weer enigermate vrijheid voor een maand. De spuit moet regelmatig uitgekookt worden net als de naalden. Joekels die naalden, die steeds verstopt raken want je moet er zeker twee weken mee doen. En steeds maar uitkoken met azijn. Een groot geluk dat in de jaren zeventig het wegwerp materiaal zijn intrede doet. Ik had anders mijn reizen later wel kunnen vergeten.

Het ergste aan diabeet zijn is niet dat je bepaalde zaken beter niet kunt eten, maar dat je vaak MOET eten. Oók als je geen zin hebt. Vooral de hypo's die te pas en te onpas toeslaan zijn kapot makertjes. Na zo'n hypo ben je minstens een half uur lang uit de running en kapot moe. Dus: eens flink aanpakken, bijvoorbeeld in de tuin, wordt meteen afgestraft of je moet er van tevoren rekening mee houden. Dat vraagt heel veel planning op zo'n jonge leeftijd.

Aan de diabetes is eigenlijk niets veranderd, het blijft symptoombestrijding. Aan de oorzaak voor diabetestype 1 kan men nog steeds niets doen. Gelukkig is door de technische vooruitgang

het ongemak met spuiten en meten afgenomen en is het tegenwoordig leefbaar en heb je meer bewegingsvrijheid.

Kerkelijk huwelijk 10 maart 1973K

In het jaar van mijn eindexamen op 10 februari 1968 overlijdt mijn vader aan longkanker. Ongetwijfeld het gevolg van het roken en het gebrek aan weerstand door het verloren geloof in zijn levenswerk. Joop den Uyl, de toenmalige minister van Economische Zaken heeft in de Stadsschouwburg van Heerlen op 17 december 1965 aangekondigd dat de mijnen gesloten zullen worden. Dit is de genadeklap. Het gekke is dat deze domper - het overlijden van je vader- op mij een heel ander effect heeft dan je zou veronderstellen. Mijn moeder blijft alleen achter met twee kinderen thuis, waarvan er een op het punt staat om uit te vliegen. Zelf heb ik ook wel in de gaten dat ‘het alleen zijn’ in een andere studentenstad zal uitlopen op een ramp. Ik ben natuurlijk ook wel gemakzuchtig. Men moeder suggereert dat ik thuis kan blijven, maar voegt ze eraan toe: “ik zal me niet met je leven bemoeien, je mag gaan en staan waar je wilt

**Mama en moeder Speekenbrink
22.12.1972. Burgerlijk huwelijk.**

schoonouders en voor de goede vrede gaat Margaret twee dagen voor het trouwen het huis uit en trouw ik haar, vanuit de Lentestraat! Wat een poppenkast! Maar het feit dat je in Zuid-

**Huwelijksdiner, ten huize van de fam.
Speekenbrink, vlnr. Leo, Jacques,
Mama, Opa Fikers en Anneke.**

en je mag ook de auto gebruiken voor je studie". Ze is heel slim, weet zich aan te passen om te overleven. Ik stem toe en besluit om dan toch maar in Aken Biologie te gaan studeren. Haar slimheid leidt vaak tot bevredigende compromissen. Bijvoorbeeld wanneer wij, Margaret en ik willen gaan trouwen. "Toch niet voor de kerk? Wel nee, alleen voor de wet is voldoende, want we geloven allebei niet." Maar dan dient zich een conflict aan met mijn schoonvader. Hij vindt dat we dat niet kunnen maken voor de familie, met name in Meerssen. Tot nu toe hebben zij er geen punt van gemaakt dat we al een jaar 'in zonde' leven bij mijn moeder thuis. Margaret lag meer bij mij in bed dan op de zolder bij Wies. Ze gebruikt de pil op aanraden van mijn moeder. Het komt tot kleinere confrontaties met de 'kouwe kant' en mijn moeder kijkt vanaf de zijlijn mee en suggereert om dan een trouwmis te doen in de kerk van de Laanderstraat op onze eigen wijze, waarbij zij voor een groot stuk klassieke muziek door goede koren zal zorgen.

Dat lijkt ons wel wat en dus stemmen wij toe. Heeft ze toch weer haar zin gekregen. De mis op 10 maart 1973 is prachtig en na afloop is iedereen tevreden. Op aandringen van mijn Limburg en niet in een studentenstad woont en toch lekker bij elkaar wilt gaan wonen vraagt compromissen en mijn moeder is altijd bereid om daarover mee te denken, ze is de geboren diplomate. Zeker, ze laat me met lede ogen vertrekken uit haar huis, er vrede mee hebbend dat het nu eenmaal de loop der dingen is.

Het feest wordt zo gearrangeerd dat de kosten minimaal zijn. Het diner en feest wordt gehouden aan de Lentestraat 5, waarbij Ome Jef het diner verzorgt. De receptie wordt gehouden in mijn 'eigen' studentensociëteit en dat vinden veel bezoekers een geweldige gebeurtenis aangezien ze daar normaliter nooit komen. Uiteraard alles wordt geleverd aan inkoopsprijs.

Onze eerste vakantie in 1973 samen met Leo, Anneke, Michel; Habets en echtgenote naar Auel (Zuid België). Alles werd in en op ons Renaultje 4 geladen, dat duidelijk overbelast was, maar desondanks geweldig reed.

We staan hier geparkeerd voor de deur van de Gebr. Hennenstraat waar we vanaf onze trouwdag gewoond hebben totdat we naar Klimmen verhuisden in 1976.

Voor de deur van de Gebr. Hennenstraat 53

Burgerlijk huwelijk 21 dec. 1972,

De receptie na het kerkelijk huwelijk in de Nor te Heerlen. 10 maart 1973

Na de huwelijkssluiting in de kerk van de Laanderstraat, volgde er een lunch aldaar. Daarna was er een receptie in de Nor, waar ik praeses van de soos-commissie was (dus lekker goedkoop!).

De vertegenwoordigers van "Alcuinus".

De lunch Laanderstraat 281

Uiteraard ook zang en dans aan het begin van de feestavond op Lentestraat 5. Vlnr. Leo op gitaar, Wies en Anneke.

De auteur met zijn schoonzus.

Parijs, eerste keer

Na anderhalf jaar knotten in 1966 en me afvragen: “waarom ik?” ben ik zover dat ik begrijp dat je geen andere keus hebt en er maar één richting is die je kan inslaan: accepteren, werken en vooruitkijken, zoveel mogelijk van het leven genieten en je neerleggen bij het onvermijdelijke. Ze hebben me maar te accepteren zoals ik ben, veel mensen ervaren dit als arrogantie.

Buik en billen!

*Buik en billen in, borst naar voren,
Stoer rechtop en neus in de wind.
Van jongs af aan moest ik steeds weer horen:
“Hé rechtop, loop niet zo krom, m'n kind!”.
Vaak keek ik dan heel verstoord.
Deed alsof ik het niet had gehoord.*

*Buik en billen bleven me achtervolgen
Via die neus werd arrogantie ingezogen
Mijn vader riep maar steeds verbolgen:
“Alleen sukkels lopen kromgebogen.
Je loopt rechtop dan ben je een vent.
Ze moeten je maar nemen zoals je bent”.*

*De billen nog strak, de buik nog plat.
Een strak postuur, dat was nog wat.
Op jonge leeftijd, ik groeide te snel,
Beviel mij al het intellectuele leven.
Er werd beslist: yoga helpt wel,
Het zal hem de juiste houding geven.*

*Het resultaat van al dat wringen in bochten,
Was een fier uiterlijk en 'n rechte rug.
Ook wel arrogant wat sommigen niet mochten.
Kreeg je er echt veel voor terug?
De schouders naar achter, neus in de wind
Dus wel gevreesd maar niet bemind.*

*De billen tamelijk strak maar de buik wat slap
Nu, ouder en wijzer door de jaren,
Behoor ik tot de oude hap.
Op het hoofd veel minder haren.
Toch heel veel littekens op ziel en kop.
Vaak stoot je je hoofd, altijd zo fier rechtop.¹⁵*

Als ik 15 jaar ben (1969) grijp ik de mooie kans om naar Parijs te gaan, mijn vader vindt het goed. Misschien een goedmakertje voor de strenge aanpak in combinatie met de straf van de diabetes en het feit dat wij een oudtante in Parijs hebben. Tante Dora, is een zus van Opa Fiekers en dat geeft enig vertrouwen bij mijn moeder en vader.

¹⁵ Jos van den Bosch, Klimmen 27-08-2017, Gedichtnels 2022)

Parijs... dus reeds lang geleden is dat Parijse 'thuisgevoel' ontstaan. Thuis, laat ik een groot spanningsveld achter, ondanks mijn vertrek: mijn oudste broer Jacques zal namelijk met z'n 'aanstaande' mijn ouders bezoeken. Het is een buitenlandse dame, afkomstig van een Spaans eiland met de cinematografische naam 'Mary-Jane'.

Opa Fiekers en zijn zus Tante Dora de Backer

Daarbij is ze ook nog ontzettend vermogend hetgeen ome Guus tot de uitspraak brengt: 'al is ze lelijk als de nacht, dan nog zou ik haar willen hebben'. Haar vader woont in Engeland en bezit veel plantages en het lijkt of een gouden toekomst voor m'n broer al vastligt.

Maar ik ga naar mijn tante in Parijs. Tante Dora komt vaak bij ons thuis en nu mag ik dus een keer naar haar toe. Zij heeft op de een of andere manier een zwak voor dat puberende joch. Ik kan haar tot waanzin drijven door

slechts een enkel woord, dat ik dan wel duizend keer herhaal. 'Rapunzel' is zo'n woord. Ik heb het uit het dikke

sprookjesboek van Grimm en ik vind het een mooi woord, ik kan het duizend keer zeggen. Ik hoef haar slechts aan te kijken en mijn lippen te vormen, dan roept zij het al uit: 'Neen, neen, zeg het niet' en daarbij maakte ze geweldige theatrale bewegingen. Het 'Rapunzel' glijdt er dan verheerlijkt uit en zij roept dan uit: 'Ik word gek van dat joch!' hetgeen een herhaling van 'Rapunzel' noodzakelijk maakt.

De treinsbiljetten worden gekocht bij een bonafide reisbureau met de geweldige naam 'Lisonne Lindemann'. De reis gaat met de 'Noord-express' en eindigt in het Gare du Nord. Er is een restaurant in de trein maar ik durf mijn coupé niet te verlaten dus kom ik zowat uitgedroogd in Parijs aan. Mijn tante woont in een appartement aan een of andere boulevard. In de hal staat een geweldig hekwerk waarin de lift verborgen gaat. Mijn tante is een kordate vrouw. Ze worstelt de eerste dag met mijn dieetvoorschriften, immers diabeet zijnde moet alles volgens de regels van de (weegschaal)-kunst. Als echter de hoeveelheid voorgeschreven brood uitkomt op zo'n tweeënehalf stokbrood gooit ze met evenveel gemak alle voorschriften in de prullenbak en zegt: je eet maar waar je zin in hebt en waar jij van vindt dat het goed voor je is. Het loopt dus geweldig. Al vlug stuurt ze me de straat op onder het motto dat je het alleen maar leert als je het zelf moet doen. De eigenlijke reden is dat ze helemaal geen zin heeft om haar ochtendjas uit te doen en met mij alle bezienswaardigheden af te lopen, welke Parijzenaar heeft er nu zin om die Eiffeltoren te gaan beklimmen?

Ik voel me eindelijk bevrijd. Ik loop in m'n eentje over straat en dat voelt geweldig aan. Dat gevoel krijg ik steeds weer als ik in Parijs over straat loop, dat verlies je nooit meer. De stad assimileert je en accepteert je zonder aanzien des persoons, niemand interesseert zich voor jou en dat kan heel bevrijdend werken. Het geeft mij een enorm soort geluksgevoel.

Mijn tante heeft een grote kennissenkring, haar zoon is immers een bekende toneelspeler en regisseur. De kennissenkring heeft op zich genomen mij telkens een dagdeel mee te nemen en bezig te houden. De eerste die met mij opgezadeld wordt is een heuse gravin: de *comtesse* de Bourbon Parma. Zij doet in antiek en bezit een mini Cooper waarmee ze alle zaken en markten afstroopt om nieuw 'oud' materiaal te vinden. Ze gaat in haar autootje zitten, doet vervolgens haar ogen dicht en rijdt naar het volgende doel. Verkeersregels bestaan niet en prompt rijdt ze bijna een agent omver als ze aan de verkeerde kant van een straat met eenrichtingsverkeer in wil rijden. Nu zijn we zuur denk ik, maar ze doet heel zielig tegen de agent en verdorie ze komt ervan af met een waarschuwing en een hoop tekst en uitleg hoe ze dan wel moet rijden om haar doel te bereiken, terwijl ze dat donders goed weet. Die middag heel wat meubeltjes gezien, 'Louis Seize' en 'Louis Quinze' en allerhand andere snuisterijen. Kleine stukken worden meteen in de mini Cooper geladen zodat de wagen verandert in een ongeleid projectiel vol met antieke kandelaars.

De volgende dag moet mijn tante naar het appartement van haar zoon. Ze noemt hem steeds ‘mon petit garçon’. Het appartement ligt aan de ‘Rue Faubourg St. Honoré’, een van de duurste straten van Parijs. M’n tante klaagt over de spilziekte van haar zoon, het is een echte artiest zegt ze, hij denkt alleen aan de dag van vandaag. Hij denkt nooit aan z’n oude dag maar hij zorgt wel goed voor mij. Raymond noch zijn vriend, is thuis en zo krijg ik de kans om het appartement eens goed te bekijken. Hier hangt zelfs tapijt aan de muren. Op het einde van de gang hangt een enorm schilderij van een kerkvorst aan weerszijde geschraagd door twee enorme kandelaars. Een enorme bibliotheek vult een grote kamer en mijn tante haalt en brengt er enige boeken. Rare boeken, ze zitten aan de bovenkant vaak nog aan elkaar en als je ze wilt lezen moet je ze opensnijden met een mesje. Ze laat me ook enkele boeken zien die hij zelf geschreven heeft. Ter informatie: Raymond Gérôme is de zoon van een Belgische industrieel, Léon de Backer, en een Nederlandse Theodora Fiekers. Hij studeerde aan de Vrije Universiteit van Brussel en aan de *School of Dramatic Art Charles Dullin*. Gepassioneerd door het theater, richtte hij in 1941 de *Jeunesses Théâtrales de Belgique* op en bracht daarna vele stukken in het *Palais des Beaux-Arts* en het Nationale Theater in Brussel, tot hij in 1952 tot de artistieke leiding toetrad. In 1954, verhuisde hij naar Parijs en begon aan een lange carrière die hem naar de grootste namen in het Franse theater en de cinema bracht. Het acteurschap en het regisseur zijn hebben dan geen geheimen meer voor hem. Hij wordt regisseur bij de *Comédie-Française*, het *Théâtre du Gymnase*, het *Théâtre de la Madeleine* en het *Théâtre Montparnasse*. Voor een oorspronkelijk Belgische jongen heeft deze Raymond toch wel een enorme carrière gemaakt. We verlaten het appartement gebruik makend van de enorme lift, twee keer zo groot als die in het gebouw waar mijn tante woont. We nemen een taxi terug.

“Let eens op” zegt mijn tante: “die taxichauffeurs hier zijn allemaal bedriegers en ze rijden nooit direct, ze rijden altijd om en proberen zo meer te vangen. Zie je wel”, zegt ze na een tijdje. Er ontspint zich een pittige discussie en haar felle toon verbaast me. Ze laat zich geen mouw aannaaien. Als we later de hond uitlaten, ze heeft een klein teckelkeffertje als knuffeldier, lopen we tegen een groep Amsterdammers aan die uit een toeristenbus zijn gestapt.

“Kijk nou eens wat een lelijk mormel!” roept een vrouw in onvervalst Amsterdams uit als ze m’n tante en haar hondje ziet. Aangezien we binnen gehoorsafstand lopen bijt mijn tante haar toe in onvervalst Amsterdams (ze heeft in haar jeugd enige tijd in Amsterdam gewoond en is daar op de toneelschool geweest): “Hij mag dan lelijk zijn maar hij is wel heel lief!” De toerist staat perplex, de eerste keer dat ik een Amsterdamse met de mond vol tanden heb zien staan.

’s Avonds valt de vriend van Raymond binnen. Hij is Amerikaan en heet Bill. Hij is danser van beroep. Mijn tante weet hem zo ver te krijgen dat ik mee mag naar de repetities van de dansschool. Ik probeer het looptempo van Bill bij te houden. Geconfronteerd met het echte

Raymond Gérôme alias de Backer

Parijse tempo struikel ik languit op een zebrapad, ik schaam me kapot. Gelukkig weet een agent te verhinderen dat de auto’s gaan rijden nadat de voetgangerslichten op rood gesprongen zijn. Bill loopt nu wat langzamer. In een grote zaal met veel spiegels op de eerste verdieping van een pand, wordt, staande aan rekken, door een grote groep zeer lenige dames en heren geoefend in kunstige bewegingen.

Wat me nu invalt is dat ik me destijds absoluut niet realiseerde wat het betekende dat Bill de ‘vriend’ was van Raymond. Ik vond dat heel natuurlijk, het

waren per slot toch artiesten en daar gaat alles nu eenmaal anders. Het eten bijvoorbeeld, vindt pas plaats na de voorstelling. Dan moet er apart een restaurant openblijven om de groep artiesten te voederen. Eten voor de voorstelling is ondenkbaar, niet alleen kan je dan niet goed spelen maar het brengt ook nog ongeluk. We bezoeken de voorstelling waarin hij de mannelijke hoofdrol speelt: ‘*Qui a peur de Virginia Woolf*’

(Wie is er bang voor Virginia Woolf). Een omstreden project, de voorstellingen zijn omhangen met intriges en schandalen. Mijn tante vertelt me dat zijn tegenspeelster, Madeleine Robinson, Russische van origine, met zo'n overtuiging speelt dat hij zich na een klap in z'n gezicht, iets dat vaker in dat stuk voorkomt, regelmatig onder doktersbehandeling moet stellen. Ze haalt met zo'n overtuiging uit en wenst niet in te tomen. Het leidt ertoe dat ze haar hoofdrol moet afstaan aan een ander die iets meer inhoudt.

Het stuk gaat in een razend tempo aan me voorbij, ik snap en versta er geen snars van. Maar indrukwekkend is het wel. Het diner begint om half twaalf in een nabijgelegen restaurant. Naderhand blijkt dat op een van die avonden ook de Nederlandse schrijfster en columniste Anne-Marie Oster in de zaal gezeten heeft. Zij was toen een kind, dat heel verveeld, haar moeder moest vergezellen en ze vond er geen bal aan, zo schreef zij in een van haar columns in de Volkskrant, vele jaren later. Wat voor mij een bevrijdende reis was, was voor haar opgelegd pandoer. In heb haar toen schriftelijk van replek gediend en kijk: een paar dagen later kwam ze daar in haar column op terug. Ik heb met mijn commentaar blijkbaar wel indruk gemaakt.¹⁶

Vrouw van de wereld (door Annemarie Oster)

Toen Carmiggelts stukkie nog dagelijks in Het Parool verscheen: rechts in de lengte, op pagina 3, (een plek die later zou worden ontsierd door de ongeloofwaardige avonturen en geleende gevoelens van die vervelende dikke man) was er één Kronkel die ik altijd oversloeg, "Door U" stond erboven. Je herkende zo'n cursiefje al van verre, verdeeld als het was in een groot aantal alinea's met verontrustend veel wit ertussen. Die "U" waren de lezers die de journalist (zo stond Carmiggelt in het telefoonboek) aan het woord liet om zelf de ballpoint (hij verzamelde ballpoints) even te kunnen laten rusten. Hoewel je hem die relâche van harte gunde, was op zo'n avond het Parool het Parool niet meer. Soortgelijke ontheemding zou me bekruipten als onderaan pagina 2 Peter van Straatens cartoon opeens bleek te zijn vervangen door een kindertekening.

Jaren later heb ik wel af en toe plezier beleefd aan een andere lezersrubriek: NL, in deze krant. En daarin was ik niet de enige. NL schijnt de best gelezen column van de laatste jaren te zijn geweest: huiselijke hartenkreten waarbij menig professioneel geparlevink, al dan niet verlucht met een parmantig fotootje, maar pover afstak.

Nu heb je De Buurt waarin lezers over het belang van hun woonomgeving schrijven, Hmm.

Al geeft mijn personage – die vrouw van de wereld die van hot naar her reist, overal met haar neus vooraan zit en het lonken niet kan laten – hier niet dagelijks acte de présence, toch neem ook ik vandaag mijn toevlucht tot een lezer. Uit een vakantieoord in Frankrijk schrijft deze, dat hij eenmaal ter plekke, alle opgespaarde Volkskranten "van voor naar achter uitpluist". Zo stuitte hij onder andere op mijn verhaal over Parijs van een week of wat geleden. Ik vertelde hoe ik als meisje, in het kielzog van mijn moeder, versuft van ongerichte kooplust, door de Rue Faubourg st. Honoré liep om me 's avonds, zo mogelijk met een nog gemelijker gezicht, te zitten vervelen bij de Franse versie van Wie is bang voor Virginia Woolf?. Destijds werden de hoofdrollen vertolkt door Madeleine Robinson en een (aldus mijn moeder) "platte Bels". Hoe deze heette was ik vergeten. "Hoe anders kunnen de gevoelens zijn die dezelfde gebeurtenissen uit het verleden bij iemand oproepen", schrijft mijn penvriend.

Hij had op zijn 14de diabetes gekregen en omdat hij "leek gekerkerd aan dieet en thuis, de Mijnstreek in Zuid-Limburg", stuurden zijn – kennelijk aardige – ouders, "gealarmeerd door mijn gepuber", de 16-jarige zoon naar zijn oudtante in Parijs.

¹⁶Jos van den Bosch, 'Kleine Man in de Provence', Belevissen van een gewone toerist op een camping in de Provence, eigen uitgave 2016.

Voor de oorlog, in Brussel, was deze tante met een Belg getrouwd van wie zij een kind had gekregen. Hij collaboreerde met de Duitsers; een scheiding volgde en zij verhuisde naar Parijs. De zoon groeide voorspoedig op, studeerde goed en wilde graag aan het toneel. "Het milieu waarin ik terecht kwam", zo vervolgt mijn briefschrijver, "was voor een jongen uit Zuid-Limburg verbijsterend. Mijn tante was een echte vrouw van de wereld die de zorg over mij uitbesteedde aan voorbij waaiende artiesten en andere lieden uit dat milieu. De ene dag bevond ik mij met een gravin de Bourbon Parma op antiekjacht, de andere nam een Amerikaanse danser me mee naar de dansschool om de *exercises* te bewonderen. "Het meest verbijsterende was nog die zoon van mijn tante, die als praktiserend homoseksueel samenwoonde in een prachtig appartement boven al die winkels in de Rue Faubourg st. Honoré!"

"Het hoogtepunt was een avondje theater. Mijn neef speelde de mannelijke hoofdrol in 'Qui a peur de Virginia Woolf'? Madeleine Robinsons rol was overgenomen door een ander. Na een paar voorstellingen had ze afgehaakt. Ze kon haar tegenspeler niet meer verdragen. Het was een algemeen schandaal geworden toen bekend werd dat zij, bij die enkele keer dat in dat stuk een klap wordt uitgedeeld, niet inhield, maar juist flink uithaalde, zodat hij zich onder doktersbehandeling moest stellen.

"Met andere woorden, hij was die "platte Bels". Zijn artiestennaam is Raymond Gérôme. Ik weet niet of hij nog leeft. Hij is geen onverdienstelijk artiest, schreef ook boeken en gedichten en werd later nog vaak gezien in films, onder andere met Louis de Funès. Nog steeds blijf ik bij elke oudere Franse film even wachten op de aftiteling. Of ik de naam Raymond Gérôme nog tegenkom".

De brief eindigt filosofisch: "Zo zie je maar weer dat de waarde van een ervaring wordt ingekleurd door de achtergronden. Toch leuk hè? "

Heel leuk.

Een ochtend *sightseeing*. Het graf van Napoleon, dat wil Tante Dora ook nog wel eens zien. Ik maak driftig foto's met de camera van mijn ouders die ik voor deze gelegenheid mee gekregen heb. Een palletje staat verkeerd en alle foto's zijn mislukt dus geen kiekjes van deze reis. Vandaag doen we alles met de métro. De metro is een aparte ervaring. Heb je het eenmaal door is het ideaal voor gebruik en daarmee wordt de grootste stad heel klein. Ik verbaas me altijd hoe snel je Parijs door bent. Het systeem is doordacht en getoetst in de praktijk. Dat geldt voor de metro maar ook voor het stelsel van de '*boulevards périphériques*'. Amper stoplichten. Je moet je aanpassen aan het tempo, dat wil zeggen mee razen, dan kan je niets gebeuren. Je moet natuurlijk niet, als je verkeerd gereden bent, midden op een boulevard gaan draaien, dan krijg je problemen. Je bent Parijs sneller door dan een provincieplaats zoals Heerlen.

Bij terugkeer thuis blijkt de verloving van mijn broer niet door gegaan te zijn. Hij geeft toch liever de voorkeur aan het vrije zeemansleven. Mijn oom vindt het doodzonde, hij vindt haar een 'moordwif' en hij vindt mijn broer maar een sufferd. Veel belangstelling voor mijn verhaal is er eigenlijk niet en veel kans om iets te vertellen krijg ik niet.

Onze huwelijksreis in 1973 gaat natuurlijk ook naar Parijs. Ik moet wel een week vrij vragen aan de directeurs van het Coriovallum College, de school waar ik les geef. Dat geeft nog een hoop gedonder. Normaliter is er rond Pasen altijd een week vrij, maar nu opeens om onverklaarbare redenen niet. Voor de algemeen directeur, mijnheer Huyts is het helemaal geen probleem, maar de afdelingsdirectrice HAVO, mevr. Seelen is ongehuwd. Ze is gespeend van elke romantiek, ligt dwars en vindt het niet goed. Gewoon gaan, zegt de algemeen directeur en dat doen we dan ook.

Bij die gelegenheid bezoeken we mijn tante, en het zal de laatste keer zijn want een jaar later in 1974 overlijdt ze. Haar, van dag tot dag levende zoon vergeet ons te informeren en zo komt

Huwelijksreis Parijs 1973

het dat we niet eens geboortedatum en sterfdatum kennen van deze ‘grand-lady’ die ongetwijfeld veel invloed heeft gehad op ons familieleven. Onlangs is ook onze ‘verloren neef’ gestorven. Wie het eens op zoekt op internet ‘Raymond Gérôme’ staat verbaasd wat ‘mon petit garçon’ allemaal klaar gespeeld heeft:¹⁷

In 1954 verhuisde hij naar Parijs en begon een lange theater- maar ook een filmcarrière die hem bij de grootste namen in het theater en de Franse cinema bracht. Hij is ook de auteur van veel toneelstukken, gedichten en verhalen. Zijn eerste roman, *Sleeping in Prague*, werd uitgebracht in 1991.

In de film, speelde hij samen met Jean-Paul Belmondo, Bourvil, Catherine Deneuve en Marcello Mastroianni.

Hij speelt ook in een groot aantal televisieseries, zoals *The Five Last Minutes*, *The Secret of the Flemings* en *Maigret*.

Hij leent ook zijn stem aan vele acteurs en stripfiguren:

Pocahontas, Tom en Jerry, de film, Fievel in het Wilde Westen, enz.

Zijn rollen worden gekenmerkt door zijn opvallende gestalte, soms slijmerig, met humor en soms cynisme. Zijn stemgeluid is diep en metaalachtig. Hij markeert door zijn lange en sobere silhouet een hele generatie! Een fervent en gepassioneerde wereldburger.

Hij houdt ons ook nog enige tijd bezig. In 2003 vraagt een bureau in Lille hoe de familieverhoudingen in elkaar steken. Wij moeten alle gegevens die we hebben opsturen in

Scene uit "Qui a peur de Virginia Woolf"

verband met de afhandeling van de erfenis. Samen met Jef Fiekers uit Maastricht ploegen wij door de stamboom om dit bureau alle gegevens te bezorgen. Uiteindelijk, zo’n acht jaar later kan dan het testament geopend worden en het blijkt dat hij in ieder geval niet rijk is. Het bureau laat alle werkzaamheden betreffende dit dossier vallen en we hebben er, ook na meerdere oproepen, nooit meer iets van gehoord. Ik vraag me wel eens af: ‘wat is er met al die prachtige spullen

gebeurd die in dat geweldige appartement stonden in de Rue Faubourg St. Honoré?

Mijn vader overlijdt na een maandenlang ziekbed in februari 1968. Hij is een paar jaar voor zijn dood wat menselijker geworden en het lukt mij zelfs om af en toe iets van contact met hem te krijgen. Een enkele keer kan je met hem praten, dat wil zeggen hij praat met jou, hij vraagt in ieder geval eens wat, op de pier in Katwijk of op een landweg in Sestrie Levante tijdens de vakantie. Samen in zijn autootje als je met hem gaat toeren, want dat doet hij graag. Nu is het niet meer alleen maar commanderen en schreeuwen... er zit verdorie toch een mens in! Wanneer ik hem voor de laatste keer levend zie, dat is nog in het oude St. Joseph paviljoen aan de Akerstraat, is het voor ons duidelijk dat het afgelopen zal zijn. Maar de artsen gaan toch opereren. Weet hij het? Het risico is groot. Wanneer ik afscheid neem doe ik een poging hem te kussen. Hij weert me af en zegt: “kerels kussen niet, die geven elkaar een hand!” en hij geeft me een hand.

Hij wordt geopereerd in het nieuwe ‘De Wever ziekenhuis’ in Imstenrade, maar het is een flop. Het blijkt dat er geen redden meer aan is en men maakt onverrichter zaken de hele zaak weer dicht. Zijn toestand verergert met de dag, heel snel. Het lijkt of hij opeens dementeeert. Hij weet

¹⁷[https://fr.wikipedia.org/wiki/Raymond Gérôme](https://fr.wikipedia.org/wiki/Raymond_G r me)

niets meer en maakt een hele hoop spektakel die door het medisch personeel lijdzaam ondergaan worden. Binnen enkele weken, waarin ik hem wel nog zie maar niet meer kan spreken, is hij volledig afgetakeld en sterft na een enorme pijnlijke doodstrijd op 13 februari 1968.

Ik verbaas me erover dat het mij zo weinig raakt. Misschien het besef dat het beter zo is en dat er een hoop moeilijkheden voorkomen zullen worden. Maar ook het besef dat het leven niet stil staat. Na de dood van mijn vader krijg ik zoiets van: "mij krijgen ze er niet onder, ik zal ze eens wat laten zien!". Ik slaag met de allerbeste punten ooit, alleen voor gymnastiek had ik een vijf. Alle andere vakken waren 7 of hoger.

De post-eindexamentijd is een heerlijke tijd. Overigens de enige tijd in mijn leven dat ik mij echt vrij gevoeld heb. Eindelijk eens geen proefwerken en stress (èn geen vervelende vader!).

Bij de familie de Wilde.

Ik kan opstaan wanneer ik wil en naar bed gaan wanneer ik wil. Dat leven bevalt me wel. Mijn moeder heeft het wijze besluit genomen om mij vrij te laten in mijn doen en laten. Een wijs besluit, want op termijn besef ik dat enige regelmaat toch wel noodzakelijk is. Maar vooraleer groeien de bomen tot in de hemel.

Jammer dat de volwassenheid maar sporadisch zijn kop op steekt. Ik ben een typisch intellectueel, muziek en boeken hebben mijn aandacht en vooral feesten en bierdrinken. Ik word door de familie de Wilde smalend 'Jos van den Pils' genoemd. Jammer... of gelukkig, is

het volle besef van het bestaan van 'vrouwen van de andere sekse' niet helemaal aanwezig, in ieder geval voel ik de behoefte niet zo. Een laatbloeiër zou je kunnen zeggen. Tot enig serieus contact komt het niet ondanks vele vriendinnetjes. Ik houd van ze omdat ze goed piano kunnen spelen of cultureel goed ontwikkeld zijn of humor hebben, maar seks? Ze geven daar ook geen aanleiding toe, behalve één meisje met de naam Maria. Die spreekt me wel aan, maar die gaat naar Nijmegen en ik, ik blijf in Heerlen. De aaneenschakeling van feesten eindigt in een leegte, immers alle vrienden waarmee ik midden in de nacht over straat trek van het ene eindexamenfeest naar het andere, gaan elders studeren: 'wie blijft er nu in het dooie Heerlen?' Na het einde van de vakantie en het begin in Aken heb ik mij vreselijk eenzaam gevoeld.

**Maria
Hoppenbrouwers**

Ik blijf in 1968 achter als de enige man in huis en door de omstandigheden ben ik dat tot het huwelijk in 1972 ook gebleven. Gelukkig heeft mijn moeder geen problemen met mijn studentikoze uitpattingen, ik kan behoorlijk wild te keer gaan vooral onder invloed. Mijn internist begrijpt dat, maar is al lang blij dat ik in Heerlen gebleven ben, hij heeft er te veel ten onder zien gaan wanneer ze op eigen benen moeten staan in een studentenstad. Hij stimuleert mij ook om deel te nemen aan het studentenleven. Op mijn vraag hoe dat nu dieet technisch zit met al dat bier, is zijn antwoord: 'wanneer zij er twee drinken, drink jij er maar één, moet toch kunnen?' Weet hij veel, op een beetje feestavond drinken zij er met gemak veertig of meer. Maar ik kan drank blijkbaar niet zo goed verdragen

want tien haal ik wel, maar dan is het ook vet afgelopen.

Mijn moeder staat altijd klaar, zonder te vragen, zij heeft het vertrouwen dat ik de zaak zelf wel zal kunnen regelen. Ik ben dus eigenlijk in die periode erg verwend, géén vragen, haar auto ter beschikking, bedje altijd gedekt, het eten staat klaar. Maar dat is dan de positieve kant van het diabetes verhaal. Probeer altijd het negatieve te draaien tot iets positiefs, dat is mijn motto en het heeft altijd gefunctioneerd.

Wies gaat na haar eindexamen naar Nijmegen om te studeren en ik studeer in Aken. Hier gaan de wegen van Wies en mij uit elkaar, nu is het niet meer 'samen' maar ieder voor zich. Een gedicht ter gelegenheid van de pensionering van mijn zusje geeft goed weer hoe we aan elkaar gewaagd zijn.

SAMEN!

*Sesamstraat had nog niet gescoord.
Kleuterles 'SAMEN' was nooit gehoord.
Toch moesten wij alles SAMEN doen.
Apart geboren , liefst ééneiig kampioen!*

*Slachtoffer van een koude oorlogs-strijd?
In broederlijk gedrens eerder voorbereid?
SAMEN, was het 'Leitmotiv',.
Heel veel foto's, och kijk... wat lief!*

*Het ging van cultuur tot gekkere gein,
Wij, in Tirolerhosen vóór het gordijn.
Oben auf dem Berg, daar was het fijn
Om eens Tiroler koe te zijn.*

*Zo 'n schattig stel, men wilde meer!,
Quatre-mains werd echt de laatste keer.
Zwetend falen op een heus toneel
Smaad en hoon, dat werd mijn deel.*

*De rots in de branding: dat was mijn zus!
nooit van haar stuk te brengen, dus.
Ik stopte met het spelen van het stuk.
Viel door plankenkoorts bijna van de kruk*

*Vanaf die tijd laat ik ieder in zijn waarde.
Laat mij, de rusteloze en bebaarde,
gewoon met rust, dat vind ik fijn.
Ze doen maar waar ze goed in zijn.*

*En soms, als het helemaal niet gaat.
In dubio, wat te doen of te beslissen.
Slechts één knik of oogopslag van haar gelaat.
Hee, ik zou haar echt niet kunnen missen.¹⁸*

In de vierde klas (2e keer, 1966) begin ik eigenlijk pas goed te snappen wat die 'Evolutietheorie' inhoudt. De combinatie van erfelijkheidsleer en het milieu, op dat moment een 'hot item' (Club van Rome) in de wereld, dringt tot mij door. Net op tijd om in de gaten te hebben welk schouwspel zich rondom mij afspeelt. De '*struggle for live*' en de '*survival of the fittest*' ontrollen zich voor mijn ogen. Door de sluiting van de mijnen en de incompetentie van de lokale traditionele overheid, die steeds maar weer herkozen wordt door het volgzame volk, is het mij omringende Zuid-Limburg, binnen een paar jaar tijd veranderd in een, troosteloze, achtergebleven c.q. achterlijke regio. Zal de Mijnstreek zich kunnen handhaven? Gelukkig zet zich het idee door dat er ergens in Limburg een universiteit noodzakelijk is. Ik kan het beamen vanuit mijn ervaring in Aken waar de halve stad leeft van de 'Hochschule'.

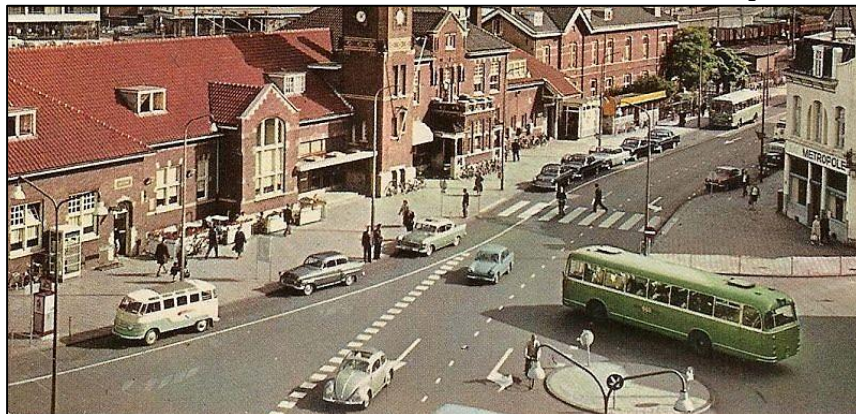
¹⁸ Jos van den Bosch, Bédoin 19-07-2017 uit 'Gedichtsel's 2022.

De redder van de regio in deze is Sjeng Tans. Jean Guillaume Hubert Tans (Maastricht, 19.01.1912 aldaar † 25.02.1993) is een Nederlands politicus, aanvankelijk voor de RKSP. Later 1946, maakt hij een switch naar de PvdA. Hij is lid van de Tweede Kamer voor de Partij van de Arbeid en partijvoorzitter van die partij. Na zijn politieke loopbaan is hij voorzitter van de Commissie Voorbereiding Medische Faculteit Maastricht, die de oprichting van de Universiteit Maastricht voorbereidt. In 1977 wordt hij voorzitter van het eerste college van bestuur van die universiteit. Als oprichter wordt hij op de Universiteit Maastricht nog geëerd op verschillende

Het einde , de val van de Lange Jan.

manieren: de jaarlijks Tanslezing, de Tanspenning en de Tanszaal. Sjeng Tans is in februari 1993 onverwacht gestorven op 81-jarige leeftijd. Als hij er niet geweest was zou het geniale idee geen schijn van kans gehad hebben. Door zijn inzet starten ze in 1978 met 50 studenten met een medische faculteit. In 1979 komen er uit mijn eindexamenklas van dat jaar op het gymnasium van het Coriovallum College in Heerlen maar liefst 3 van de 50 toegelaten studenten. Ik ben apentrots! De medische faculteit is inmiddels uitgegroeid tot een echte universiteit met veel verschillende disciplines. Als biologie leraar heb ik

Heerlen, Stationsplein 1980

menige student er toe kunnen brengen om daar medicijnen te gaan studeren. Loek Rodrigues Lopez, was mijn biologie collega op het Coriovallum College te Heerle (1974-1979) Hij vertelde altijd veel verhalen in zijn lessen met als resultaat dat hij altijd hopeloos achter lag met het eindexamenprogramma. Om de verloren lestijd in te halen vroeg hij zijn leerlingen om op zaterdagochtend naar school te komen. Daaraan voldeden ze met liefde en inzet. Na afloop van de extra lessen gingen ze dan allemaal naar 'de Bijs' om een glas bier te drinken en te kletsen. De eindexamenresultaten waren altijd top!

Café Bijsmans, de 'Bijs'. Ontmoetingsplaats voor Heerlenaren. Naast 'de Nor' een geliefde pleisterplaats.

Een nieuw begin, naar Aken

Ik kies voor de *R(heinisch) W(estfälische) T(echnische) H(ochschule) Aachen*, Aken dus, je kan er biologie studeren. De grote vraag is: Biologie of Geologie/Paleontologie? Aangezien ik niet zo goed weet wat geologie of paleontologie inhoudt kies ik voor het eerste. Hoewel ik vanaf mijn vroege jeugdjaren grote interesse aan de dag heb gelegd voor stenen en fossielen. Wat moet een mens met stenen? Als jongetje sleep ik mijn ouders al mee naar gebieden waar groeves liggen, in Kunrade bijvoorbeeld, om daar stenen te verzamelen. Stenen fascineren mij. Mijn zusje wordt er helemaal gek van als 's zondagsmiddags de vraag gesteld wordt:

“Waar gaan we vandaag wandelen?” Al bij voorbaat mekkert ze:

“Als het maar niet een groeve is, of een andere plek waar je stenen kunt verzamelen en door de modder en het zand moet ploeteren”.

Altijd, wanneer ik een onbekend landschap bezoek, glijdt mijn blik meteen over de aardlagen van de geo-geschiedenis. Ik kijk rond of ik misschien mooie stenen of fossielen kan vinden. Daarbij lijkt het wel of ik zo blind ben als een mol want ik kijk altijd over de mooiste stukken heen. Mijn vrouw, Margaret, daarentegen vindt altijd snel iets moois.

Wij zijn (2005) in, ‘*Les Vaches Noires*’ in Normandië en lopen langs het strand. Zij vindt binnen enkele minuten een paar prachtstukken. Terwijl ik, hoewel ik voorzien ben van een echte,

“Les Vaches Noires” 2005.

stinkend dure geologenhamer, over alles heen kijkt. Er zijn nu eenmaal mensen die zich interesseren voor stenen maar of ze die ook kunnen spotten, dat is een ander hoofdstuk. Thuis heb ik na verloop van tijd, schappen vol met stenen en fossielen. Maar na een tijdje ben ik het eeuwige gemakker van mijn vrouw spuugzat: Zij vindt het maar stofnesten. Ik ben het gezeur op een gegeven moment zo beu dat ik de hele santenkraam naar school sleep, waar het sindsdien goede diensten verricht in het kader van de practica, als ze tenminste niet inmiddels gestolen zijn.

De Himalaya's in Nepal (1980)

Tijdens onze verre reizen is me al opgevallen dat ook andere mensen iets specifiek met stenen hebben. In Nepal stapelt men grote hopen stenen midden op de weg en men mag er alleen maar rechts langs lopen. Doe je dat niet dan brengt dat ongeluk. Als je een tempel bezoekt moet je zogenaamde ‘rolstenen’ meenemen. Dat zijn stenen die door de rivier glad geërodeerd zijn en waarin zich een fossiel bevindt. Ik heb menige ‘rolsteen’ gekocht, maar die heeft nooit de tempel bereikt, ze waren echt te mooi om te offeren. Altijd, als ik een plek bezoek neem ik een paar stenen mee. Uit de Himalaya, van de Mont Ventoux en vanaf de vulkanen uit Indonesië. In Tanzania koop ik illegaal stenen. ‘Ruby’s’, ongeslepen robijnen. Ik heb robijnen voor een digitaal horloge geruild dat een waarde had van 5 gulden.

In Frankrijk hebben de jagers ook iets met stenen. Altijd wanneer zij op een bepaalde plek zijn leggen ze enkele stenen op een kleine hoop en iedereen die er voorbijkomt legt er dan wat stenen bij.

Over stenen gesproken....

Tibor Berkowitz

Mijn vriend Tibor Berkowitz¹⁹, is geboren in Hongarije (☼ 18 oktober 1919 in Debrecen, † 06 juni 1998 Meerssen) is de weduwnaar van Hedy Schneider (pianiste). Hij is violist en professor in de filosofie. Hij was in Hongarije minister van onderwijs. Hij heeft, als Jood, Auschwitz overleefd. Hij kende Mao en Jozef Stalin persoonlijk. Een man dus, wiens ervaringen goed voor een schitterend boek geweest zou kunnen zijn. Helaas...

Laatst ontmoette ik een dame die ik vroeg of ze Tibor Berkowitz kent. Deze oud studente van hem beaamt dit en vertelt een prachtig verhaal over hem:

“Ik heb nog kamermuzieklessen bij hem gevolgd. Op

het conservatorium in Maastricht gaf hij vroeger les, een groot violist deze Tibor Berkowitz. Hij is van geboorte een Roemeense Hongaar van Joodse afkomst. Hij vertelde mooie verhalen, evenals zijn Hongaarse vrouw Hedy Schneider die pianiste was. Bekend is dat hij in de 2e wereldoorlog in een kamp gezeten heeft waar men niet schroomde om zijn nagels uit te trekken. Hij overleefde omdat hij in zijn gedachten volhield dat ze hem lichamelijk wel konden vernederen maar geestelijk zijn ideeën niet konden afnemen. Hij vertelt dat bij de bevrijding de Amerikanen er aankwamen. Het zijn vooral de zwarte Amerikanen die hen, vol met luizen, stinkend, vermagerd, omhelzen. Gewoon alsof ze schoon waren. De blanke soldaten hielden afstand.

Hij komt uit een zeer arme familie. Zij zijn lijfeigenen van een graaf en de kinderen krijgen geen scholing maar moeten op het land werken. De rabbi ontdekt echter dat hij heel slim is en een bijzondere aanleg heeft voor de viool en dringt er bij de ouders op aan dat Tibor vioollessen zal krijgen van de rabbi. Hij is zo uitmuntend dat hij uiteindelijk een studieplaats krijgt op het conservatorium van Budapest. Hij kan echter geen begeleider betalen. Want de violist moet de pianist betalen voor begeleiding. Daar heeft de school iets op gevonden. Een rijke violist werd gekoppeld aan een arme pianist. Dan kon hij een goed salaris betalen. Een arme violist werd gekoppeld aan een rijke pianist en hoefde dan niet te betalen. Hedy is uit een rijke familie. Zij vertelde ook dat het kindermisje 's ochtends komt om op haar zoon te passen en dat zij dan kan studeren tot een uur of drie en is dan voor de rest van de dag klaar.

Hedy is voor haar vertrek uit Hongarije behoorlijk beroemd. Speelt met beroemde violisten en ze maakt veel plaatopnames. Maar op gegeven moment in 1956 begint in Hongarije de opstand tegen het communistisch regime. Je kan niet zomaar vertrekken. Professor Tibor Berkowitz vertrekt stiekem met zijn vrouw Hedy en zijn zoontje Alex en vlucht naar Nederland. De beroemde uittocht naar Nederland in 1956. Zijn zoontje is toen ongeveer 6 jaar oud. Hij komt te wonen in Twente in een klein dorpje. Ze hebben niet veel, vaak niet eens voldoende te eten. Dus doet de buurt wel eens de boodschappen.

Op een avond klopt er een man aan de deur. Een type zigeuner met een vioolkist in de hand. Tibor doet het luikje van de deur open en de man zegt:

“Oe bent menier Tibor Berkovits? U bent meneer Tibor?”

“Ja ik ben die, ja.”

Hongaars accent natuurlijk.

“Oe moet koepen deze vi-ool voor 100 goelden.”

¹⁹ ‘Vrijheid door het onderkennen en aanvaarden van conditionering, een gesprek met Tibor Berkovits, door Willem Zuidema

“Honderd gulden? Nee dat hebben wij niet.”

“Toch oe moeten koepen deze vi-ool.”

Tibor vraagt of hij de viool binnen onder het licht mag bekijken in de woonkamer.

“Is goed, menier”

Dus hij bekijkt de viool en ziet dat het een heel mooi instrument is. Hij gaat terug naar de deur en zegt :

“Beste man, je kunt veel meer voor deze viool krijgen als je hem ergens anders verkoopt.”

“Nee, nee meneer Tibor, oe moeten deeze vi-ool koepen voor 100 goelden.”,

Er is niet vermeld of hij die viool gekocht heeft. Maar hij stond erom bekend dat hij voor zijn leerlingen mooie violen kocht. Wat bleek nu?

Tibor gaf voor de 2e wereldoorlog les op het conservatorium van Budapest en spande zich toen in om ook beurzen te krijgen voor zigeunerkinderen. Hij zorgde er ook voor dat ze überhaupt op het conservatorium werden toegelaten. Uit dankbaarheid werd er een viool uitgezocht en een mannetje geregeld van die zigeunerstam, die de viool moest gaan brengen voor het symbolische bedrag van 100 gulden. Mooi verhaal toch? ²⁰

Zelf maak ik, helaas, veel te laat kennis met Tibor. Hij woont op steenworp afstand van de school in Meerssen en af en toe wip ik even binnen om hem aan zijn ziekbed te bezoeken. Hij vertelt mij hele verhalen over zijn leven. Af en toe zakt hij weg en prevelt hele verhandelingen over filosofische problemen. Hij heeft op zijn sterfbed nog maar een wens:

“Breng me een steen mee, een mooie, van de top van de ‘windberg’ de Mont Ventoux, de berg van Mistral en Petrarca”

Gelukkig heb ik er thuis een liggen, die ik voor hem meeneem. Helemaal niets bijzonders, die stenen van de Mont Ventoux zijn niet zo bijzonder. Hij is helemaal opgetogen en telkens wanneer ik hem bezoek houdt hij de steen in zijn hand, alsof hij de zomerse warmte kan voelen. Met die steen in de hand heeft hij mij nog meer verhalen verteld, bijvoorbeeld over dat kwartet met Albert Einstein, Berthold Brecht en Thomas Mann. Ze zijn ondergebracht in één huis in Wenen zo rond 1937 waar Tibor als ‘wonderkind’ concerten geeft. Brecht is er omdat hij daar studeert, Mann en Einstein wachten op de toestemming voor de immigratie naar Amerika. De viool van Einstein is zo oud en versleten dat Tibor hem vraagt of hij voor hem geen nieuw exemplaar mag kopen. Einstein antwoordt:

“Mijn beste Tibor, met een nieuwe viool speel ik net zo slecht als met die oude, dus laat het maar liever achterwege!”

Hij is als jood geboren en daarbij ook nog als Leviet op 16 november 1919 in Debrecen (Hongarije). Het ‘leviet-zijn’ leidt ertoe dat er steeds geloofsgenoten uit de omgeving naar hem toekomen of hem opbellen en om raad vragen. Dit brengt hem vaker tot waanzin.

Hij sterft als overtuigde marxist en hij wil, uitdrukkelijk, gecremeerd worden, Daarom kan ik

De Joodse Begraafplaats. Meerssen

geen steen op zijn graf leggen. Dit joodse ritueel is voor enkelen van ons relatief vreemd maar wordt toch ook door niet-joden steeds meer gepraktiseerd. Stenen vergaan niet zo vlug, als bloemen. Hij overlijdt op 6 juni 1998 in Maastricht. Als men de graven eeuwig wil bewaren, zoals de Joden dat plegen te doen, laat dit ritueel toch ook een eeuwig respect zien.

Door de crematie heeft hij zich van de vloek van de religie ontdaan en kan niemand hem meer lastigvallen.

Op zijn crematie zijn geen Rabbijnen aanwezig, ik denk

uit protest. Tibor kan dus niet op een Joods kerkhof begraven worden.

Mijn Duitse vriend Willy bezoekt Tibor's zoon die tijdelijk in het huis van Tibor in Meerssen verblijft. Het is een televisie voetbalavond in het kader van de wereldkampioenschappen..

²⁰ Meer violen. Eva. Blog : Strijders in de Tropen.

Opeens staat de buurman, Karel M. voor de deur, hij is de burgermeester van Meerssen. In die eerste groepswedstrijd bij het WK voetbal 1998 in Frankrijk speelt het Nederlands elftal met 0-0 gelijk tegen België. Het wordt een gezellige avond. Veel bier wordt er gedronken en na afloop van de wedstrijd wordt er uiteraard over Tibor gepraat. De urn met de as staat op de schoorsteen. Ze besluiten de as toch op het oude Joodse kerkhof van Meerssen te verstrooien. In hun zatte bui klimmen ze over het hek van de begraafplaats en strooien de as uit. Zo hebben zij gedaan waartoe de rabbijnen niet in staat waren. Tibor heeft eindelijk de rust die hij zich wenste.

Terug naar de studie in Aken. Ik kies voor biologie in Aken, hoewel Aken me eigenlijk helemaal

Het Zoölogisch Instituut Aken, Karmannstrasse

RWTH Aken 'Hauptgebäude'.

vluchten de 'Kommilitonen' van tafel onder het uiten van kreten zoals: "*Der hat ja 'ne Karamelle in der Pfeife!*"

Wij hebben een voorsprong op de Duitse medestudenten. Hun middelbare schoolopleiding is op bepaalde gebieden nogal gebrekkig, ik heb collega's die nog geen woord scheikunde hebben gehoord voordat ze op de universiteit komen en dan is het volgen van zo'n opleiding erg lastig.

Logo Academische Studenten-vereniging Alcuinus

Maar de studie interesseert me matig, het studentenleven echter des te meer. Dat speelt zich voornamelijk in Heerlen af. Daar komen de Nederlandse studenten bij elkaar in een jaarclub als onderdeel van de studentenvereniging Katholieke Academisch Vereniging Alcuinus. Het is weliswaar een beetje elitair, hoewel men zich verre houdt van typisch Duitse gebruiken zoals dat in die andere vereniging 'Hollandia' wel gebeurt. Hoe afkerig je ook mag zijn van dit soort verenigingen, voor mij is het een opluchting: je bent niet alleen, je hebt iemand om tegen aan te kletsen en als je iets niet haalt of begrijpt kun je altijd naar je vrienden toe. Die jaarclub is een tamelijk hechte groep rond de figuur van Michel Habets. Bij hem thuis op zolder.

Wij komen bij elkaar en luisteren naar muziek, voornamelijk Rolling Stones via complexe en enorme geluidsinstallaties en komen daar op het idee om voor de Nederlandse studenten uit Aken, in Heerlen, een studentensociëteit op te richten. Er staat een pand leeg bij Habets om de hoek, het oude politiebureau aan de Geerstraat. Hij krijgt het voor elkaar dat we daarin tot aan de sloop, onze gang mogen gaan. Omdat dit het oude politiebureau betreft verzinnen we de naam 'de Nor' voor de nieuwe sociëteit. We weten de vereniging te overtuigen en er komt enig geld los waarmee we aan de slag gaan. Zo komt de Geerstraat weer terug in mijn leven.

De Nor, Geerstraat Heerlen

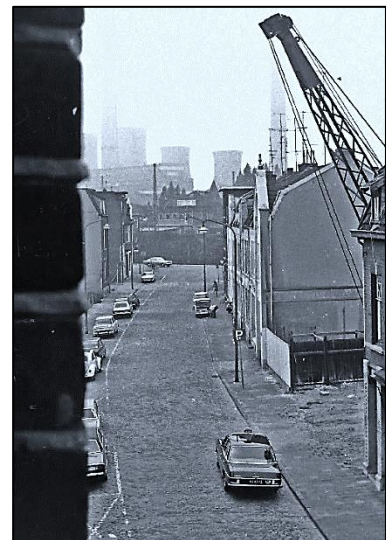
Allemaal achter de bar in de Nor 1972

Carnaval in de Nor 1972

Ontgroening op kasteel Rijckholt 1968

En blik vanuit het raam van de Nor op de Geerstraat en de ONI -Mijn.

Alcuinus op bezoek bij de "Muur" van Berlijn 1971

Op de boot op de Maas. Diesfeest 1971

De Nor, het café 1971

Mijnheer, de Praeses.

Sinterklaas 1971 bij Margaret op haar kamer in Sittard

Jos en sport.

Alcuinus en de Nor

De Bul van Alcuinus.

Amerikaanse president die klem zit in de Vietnamoorlog.

In kasteel Gronsveld worden de kandidaten echter nog op de manier van het 'Corps' ertussen genomen door de 'bloedraad'. Menig 'kwartjesbier' belandt niet in de maag, maar wordt over 'foetmans' uitgeworpen. Het zijn de laatste stuipreukingen van een star patroon. Niet de allerlaatste, want voordat de K.A.V. Alcuinus definitief de vergetelheid in duikt, is er nog een krachtexplosie: 'de Nor' wordt geboren, een revolutionair ei wordt gelegd! Van de groep studenten die in 1968 in Aken gaan studeren zijn er later verbazingwekkend veel met hun studie in Aken opgehouden en zijn in een niet-technische richting, meestal sociaal gericht, verder gaan studeren. Die inzet is dus toch wel echt uit sociale bewogenheid ontstaan.

De groep van 1968 vormt een dispuut: '*Nomen est Omen*'. Zij komen regelmatig bij elkaar op de zolder bij Michel Habets thuis. Hij gebruikt zijn elektrotechnische studie voornamelijk om de geluids-kwaliteit van de platen van de 'Stones' nog meer te verbeteren. De studentenvereniging zelf, komt regelmatig bijeen, maar steeds op andere plekken, voornamelijk in Heerlen bijvoorbeeld in 'Castellum', onder de Hema aan het Raadhuisplein.

Castellum Heerlen

Het idee van een eigen studentensociëteit wordt in de Algemene Ledenvergadering van de vereniging aanvaard ondanks de moties van walging die praeses Ed Quanjel slagvaardig weet te ontwijken. Hij grijpt ook niet onmiddellijk in wanneer zo'n welp, helemaal 'naakt' (d.w.z. zonder stropdas) de vergadering betreedt.

'Het blad' kan zorgen voor het benodigde geld om dit eigen huis te realiseren. Dit vergt enige uitleg. 'Het blad' is een uitgave op initiatief van de vereniging, een tijdschrift met technische artikelen, dat ook advertenties om ingenieurs te werven, bevat. Dat loopt zeer goed en er wordt veel geld verdiend. Geld dat ook door de vereniging gebruikt kan worden wanneer het bestuur van de Stichting die deze gelden beheert daar mee instemt. De gemeente gaat akkoord en het oude politiebureau aan de Geerstraat, of beter gezegd, het oudste, komt ter beschikking. Een eigen huis is wat veel gezegd: het is een onderkomen pand. Op de begane grond woont een familie, waarvan de tandeloze 'moeder de vrouw' al jaren in onmin leeft met de gemeente, die

²¹ Zie ook, "De Geschiedenis van Alcuinus" t.g.v. het 10^e Lustrum van de Oud Heren Bond van Alcuinus, pagina 20-25, 'de Nor', door Jos van den Bosch.

haar maar niet van adequate woonruimte wil voorzien. De komst van de studenten doet de gemeentelijke onwil wegsmelten, vooral nadat in de echtelijke slaapkamer het plafond naar beneden gekomen is.

Voordeur van de Nor.

Er wordt in dat voorjaar van 1969 heel wat afgetimmerd en gemetseld. Op 21 april 1969 wordt de Nor officieel geopend, vooreerst als besloten sociëteit. Burgermeester Gijzels is al dronken voordat het eerste glas bier officieel getapt wordt.

Zo ligt er in een verworden buurt, achter een ietwat louche ogende ingang een heus café, dat in Heerlen en omstreken bij studerende steeds meer naam krijgt als niet-commerciële ontmoetingsruimte. Het besloten karakter is dan ook vanaf het begin een farce geweest. De winter nadert en de Sociëteitscommissie koopt een enorme oliekachel. Maar het ding wil niet zo goed en met de vlotter wil het helemaal niet zo vlotten. Ook met het beleid wil het niet zo vlotten. De zeer brede openheid, zo kenmerkend voor de groep die het initiatief nam en waar ik lid van ben, is voor enkele ouderejaars te veel van het slechte en zo slaat de bestuurlijke vlam in de pan. In september 1969 nemen zij de macht over tijdens een tumultueuze Algemene Ledenvergadering, en is het met het open karakter,

voorlopig, gedaan. De progressievelingen trekken zich morrend terug

Het blijft vlammen. Op een ongelukkige dag in het najaar van 1969, blijft de vlotter van bovengenoemde oliekachel hangen en gaat het achterste gedeelte van het café in vlammen op.

Beggars Banquet, de binnenhoes van het gelijknamige album

Dit is het definitieve einde van enkele kunstwerken van een paar leden waaronder ook schilderijen van mijzelf. Ik heb daarna nooit meer geschilderd. Ook de uitvergroting van de binnenzijde van de platenhoes van 'Beggars Banquet', een LP van de Stones, die er hing, vanaf de opening, gaat verloren. De strijdbijl wordt begraven en men slaat de handen ineen, om met financiële hulp van de 'Stichting TH Aken', de sociëteit opnieuw in te richten.

In het voorjaar van 1970 is de heropening, met enkele enorme activiteiten, voor het lustrum van de vereniging. Het 'Klassiek Koffie Drinken' (KKD) doet zijn intrede. Een heus klassiek kwartet uit Maastricht wordt, inclusief een klavecimbel, opgehaald. De leden van het kwartet en de sjouwers van Alcuinus ontsnappen te nauwer nood aan een wisse vergassingsdood. Nog net op tijd wordt ontdekt dat de uitlaatgassen van de DKW-bestelauto via een kapotte uitlaat, regelrecht door een gat in de vloer, de cabine in gezogen worden. De houtwormen in het instrument zijn wel allemaal uitgeroeid!

Uiteraard krijg ik door de studentenvereniging een vaste vriendenkring, niet alleen binnen de vereniging maar ook erbuiten. Ik kom nogal eens bij de familie Speekenbrink thuis. Daar is de koffie altijd super. Bernard huist op zolder, het is een zoete inval die te vergelijken is met de familie de Wilde waar ik tijdens mijn Bernardinus tijd altijd over de vloer kwam. Het schijnt dat ik nogal arrogant overkom, maar Ma Speekenbrink laat het niet blijken. Op een goede dag zwaai ik samen met Bernard binnen. In de keuken staat zijn zus, die ik nog niet ken. Ze zit schijnbaar in Den Haag op de verpleegopleiding en is dus maar af en toe thuis. Wij hebben zware zaken te bespreken over de Nor, de bouw en of je nu chocolade wel of niet mag eten na tien glazen bier. Ik vraag opeens of 'die zus' van hem misschien koffie zou kunnen zetten. Je snapt het wel, ik heb het totaal verprutst, Margaret in die keuken denkt: "verwaande kwast" Ik heb geen schijn van kans meer.

Het bovengenoemde diesfeest in het voorjaar van 1970, heeft nog een groot gevolg: Ik houd er

Stationsplein met de Royal bioscoop.
De Servaasbrug 'by night' 1970.

toch mijn lieve vrouw aan over. Als praeses van de sociëteitscommissie moet je verschijnen in begeleiding van een (tafel)dame. Zij zit naast je tijdens het lustrumdiner Ik zal voorzien moeten worden van een partner. Je gaat met haar naar het aansluitende feest. Het feest zal na het diner, plaatsvinden op een grote boot op de Maas in Maastricht. Ik heb einde 1970 een leuke relatie met een meisje in Heerlen. We vinden elkaar best aardig. Als bekend wordt, in haar familie, dat ik diabeteet ben laat haar broer mij weten dat ik niet meer hoeft te komen. Haar gezin en haar vader die in verzekeringen doet, wil niet meer dat ik haar zie. Een domper, waar ik even door uit het veld geslagen ben. Maar al snel herneemt de realiteit de overhand. Hoe kom ik aan een meid? Ik heb er een nodig voor dat Diesfeest. Dit probleem wordt in de groep van ons dispuut '*Nomen Est Omen*' gegoooid en vriend en medestudent, Bernard Speekenbrink, suggereert dat hij misschien eens aan zijn zus, die in Den Haag de verpleegster opleiding volgt, kan vragen of die misschien geïnteresseerd is om als 'tafeldame' te functioneren. "Is dat die zus van de koffie?" vraag ik hem. "Tja, je zult enige moeite moeten doen!" Hij stelt voor om langzaam te starten met een bioscoopbezoek in het kader van 'tien voor tien', dat zijn tien films voor tien gulden in de Royal bioscoop, dus ook niet zo duur. Het wordt een artistieke Franse '*film noir*', ik weet niet meer welke film het was. Tot mijn opluchting zegt zij "ja" op mijn voorstel en zo ben ik van een enorm probleem af. Ik heb in ieder geval een begeleiding voor het feest. In Den Haag draait zij een paar extra diensten en kan zo een weekend naar Heerlen komen. Ik haal haar thuis op en ze

De St. Servaasbrug 'by night' 1970.

ziet er prachtig uit. Ze gaat heel verlegen mee naar het diner in Castellum en daarna rijden we naar Maastricht. We brengen de hele nacht dansend door op de feestboot op de Maas en zien de zon opkomen. Romantischer kan het niet en studentikozer kan het ook niet. Een enkeling wordt 's ochtends wakker in een telefooncel en deze of gene kunnen we net nog vastgrijpen voordat hij in de Maas dondert. Er wordt flink gedronken en dat was toentertijd helemaal geen probleem. Wij zijn echter nog goed aanspreekbaar wanneer we om 5 uur 's ochtends weer in de auto stappen en op weg gaan naar Heerlen. In Heerlen wil ik de Groene Boord op rijden als er van links, met een enorme vaart een auto aan komt zetten die geen voorrang geeft en bijna het licht uit mijn lampen rijdt als ik niet tijdig hard geremd zou hebben. Verbaasd en met knikkende knieën vallen we elkaar om de hals en kussen dat het een lieve lust is. Wij hebben elkaar daarna niet meer losgelaten, een wegpiraat was de trigger!

Vanaf die tijd ben ik regelmatig bij de 'Speekenbrinks' thuis. Margaret besluit om dichterbij huis te komen, ze verhuist naar Sittard om daar de opleiding als verpleegster voort te zetten. Ze huist eerst in de verpleegsterflat, maar daar mag ik eigenlijk niet binnen. Dat gaat na enige tijd vervelen en dus huurt ze twee kamers boven de seksshop aan het Kerkplein. Vanuit Jülich rijdt ik vaker rechtstreeks naar Sittard, ze doet ook pogingen om te koken, immers een keuken is aanwezig. Soms loopt dat niet goed af. Ze kookt heerlijke spruitjes en die spruitjes zijn nog tamelijk '*al dente*'. Maar ik laat me niet kennen. Een uurtje na het eten, we willen eigenlijk net

lekker op de grote matras kruipen, krijg ik verschrikkelijke buikpijn, die pas enige uren later weer wegtrekt: duidelijk de spruitjes. De zin is over en zij moet weer vroeg op, dus ga ik maar onverrichter zaken naar huis. Dat wil zeggen, als ik de auto wil parkeren, besluit ik toch nog even de Nor in te wippen en zo eindigt de avond zoals zo vaak, met een glas bier in de hand om het geleden leed te vergeten en morgen weer duf op het lab te staan.

Margaret moet het koken nog leren, maar haar moeder kookt als de beste. Als het effen kan probeer ik 'mee te eten' in de Lentestraat. Ma Speekenbrink is ongelooflijk en haar koters zijn ook ongelooflijk lastig. De een eet dit niet, de ander eet dat niet, en voor iedereen wordt apart gekookt als het even kan. Vaak staan er wel drie verschillende groenten op tafel. Ik vind alles lekker. Sommige gerechten slaan werkelijk alles. Zo is de 'Servische bonensoep' onovertroffen en het water loopt me nog in de mond als ik eraan denk. Maar er zitten er vaak meer dan 5 of 6 eters aan tafel. Ze vragen me: "en wat heb je vandaag allemaal gedaan" en ik vertel over mijn dag op het lab waar allerlei experimenten met kikkers gedaan zijn. Kikkers die helaas daarbij het leven hebben moeten laten en ik ben een smeuiige verteller. Het gevolg is dat de een na de ander geen eetlust meer heeft en er een heleboel lekkers overblijft voor deze jongen. Niemand heeft het ooit daarna nog eens gevraagd, jammer. Soms begin ik er zelf over, maar dan zegt de hele bende in koor: "Jos, hou op met die vieze verhalen!"

Je moet even wennen aan het klimaat bij de familie Speekenbrink. Na de eerste gezellige avond kom je doof naar buiten. Ze schreeuwen door elkaar dat het een lieven lust is. Later begrijp ik dat er een erfelijke doofheid in de familie huist en omdat Oma in Den Haag bijna helemaal niets verstaat is iedereen altijd tegen haar en dus ook in de kring gaan schreeuwen. Het lijkt de 'Poolse landdag' wel. Maar het went en al vlug schreeuw ik gewoon mee.

In de Nor neemt het KKD een grote vlucht, flipperen is verboden. Regelmatig ligt er een paar kilo Beethoven uit mijn klassieke platen collectie, op de draaitafel ter beluistering, in de aanbieding. Literair geraakte personen en individuen dragen voor uit eigen werk onder het geestelijk voogdijschap van het literatuur- en muziekliefhebbers duo bij uitstek: Mathieu Heinrichs en Henk van Galen.

Ik zit destijds ook in de redactie van "Ut Essejeetje", het jongerenblad verstrekt door de Heerlense Jeugdraad. Dit blad schrijft in maart 1970: "*Er waait de laatste tijd een opvallend frisse wind in en om de Nor, weliswaar nog enigszins vermengd met petroleumgeur. Lang leve die frisse wind. Dat hij steeds heviger door de open studenten toestand in de Geerstraat mag blijven waaien*".

De aankondigingen van de activiteiten in de Nor zijn enthousiast en ook wel absurd. Kenmerkend voor de KKD is de proza van de grote activator Mathieu Heinrichs, de latere directeur van het Utrechts Culturele Centrum Vredenburg. Even een stukje om van te smullen en genieten:

"Tenzij je geen flipper of kicker kunt zien zonder ze aan te pakken, ben je van harte welkom bij het KKD. De koffie is werkelijk voortreffelijk weertje nietwaar?"

Dat komt doordattie met mannelijke trots en zonder Buisman gezet wordt in ons nieuwe koffiezetapparaat. Het gaat de laatste maanden voortreffelijk: gezellig, druk en niet-lawaaierig

Echt iets voor de zondagmiddagen: toepen, schaken, mens-erger-je-nieten en meer van dat herwaardeert vermaak. En dan luisteren en meegesleept worden. Kwijlen van de muziek die nog klassieker dan klassiek is: Brahms, Beethoven, Bach, Berlioz, Bocherini, Bartok, Bizet, Bruckner, Borodin, Bruch en Busken-Huet. Verder de grote en kleine Antillen!

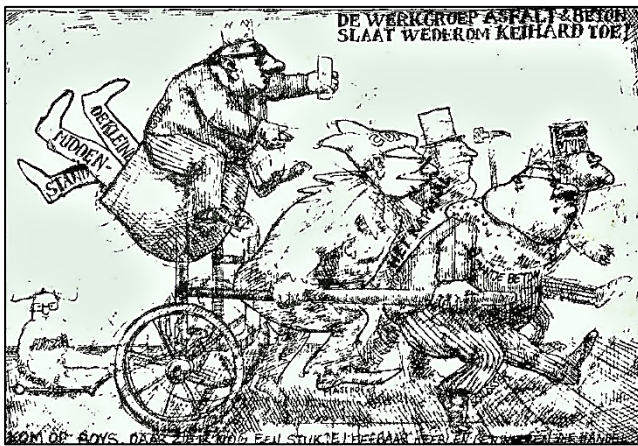
Je hoeft niet verweesd te gaan zitten kijken, of wel. Als je maar niet loopt te krijsen en te gillen. Het gaat tenslotte om de laatste overblijfselen van de westerse beschaving.

P.S. kom niet allemaal! We hebben maar 40 koppen leut tegelijk.

P.P.S.S. Het programma wordt van tevoren bekend gemaakt, tenzij het niet bekend wordt gemaakt.

P.P.P.S.S.S. In de Nor dus!

Het gaat goed met de Nor, te goed. De Heerlense horeca, die het als goede zelfstandige ondernemer en middenstander per definitie altijd moeilijk heeft, gaat dwarsliggen. In eerste instantie tegen de gesubsidieerde lokaliteiten, maar dan ook tegen hét succes café in Heerlen: de Nor. Er volgt een politie-inval, waarbij blijkt dat de vergunning te ruim geïnterpreteerd wordt. Het blijkt zelfs dat de afgestudeerden van Alcuinus geen toegang hebben. Het soosbestuur besluit, uit solidariteit met iedereen die zich in de Nor thuis voelt, om deze voorlopig te sluiten.

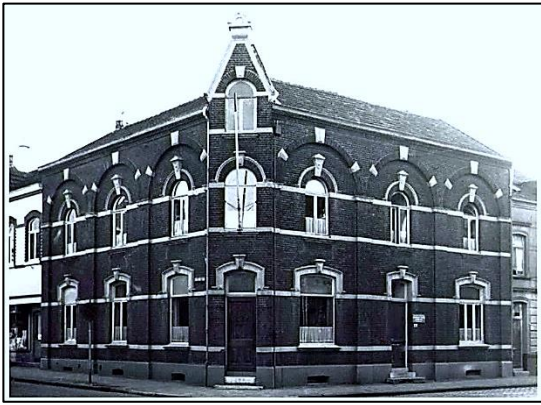

Spotprent door Rob Vermeulen: 'De werkgroep Asfalt en Beton slaat wederom keihard toe'. De wethouders onder aanvoering van Burgermeester Gijzels.

De opzet van de Nor slaat dus goed aan. Tentoonstellingen, literaire avonden, KKD, zaken die je in de Heerlense horeca niet aantreft. Voor jongeren komt de horeca niet aan de behoefte van deze groep tegemoet, een behoefte die uitgaat boven alleen maar consumptie. Maar met carnaval zijn ze wel allemaal gesloten! De sluiting levert nogal wat rumoer op. Er komt overleg met de Heerlense overheden en na enige tijd kan de Nor in een bredere, maar nu legale opzet, heropend worden.

Begin zeventiger jaren worden de subsidiekranen dichtgedraaid door de overheid. Maar de Nor gedijt in stilte voort.

Het aandeel van Alcuinus ebt langzaam weg, aangezien een groot deel van de groep uit 68, die het initiatief nam, uit Aken vertrekt, om sociaal maatschappelijke studies te gaan volgen. Veelal aan de sociale academie in Sittard. Het is niet meer 'in' om een technische studie te volgen en al helemaal niet in Aken. De Nor heeft daar in belangrijke mate aan bijgedragen. Ikzelf blijf trouw aan mijn vak en roeping hoewel het me af en toe zwaar valt. Maar ik realiseer me dat ik het me niet kan permitteren om 4 of 5 jaar weg te gooien, aangezien ik vlak voor mijn 'Haupt-Diplom' sta (doctoraal). Ik zet door en krijg de kans van mijn leven om bij die; 'enige aardige Duitser': Dr. Krischer, in Jülich aan het 'Neurobiologisch Institut' mijn 'Diplom' (doctoraalscriptie) te gaan schrijven. Ik heb het geluk dat ik de dictatuur van een 'Reichsprofessor' (Prof. Schlote) in het biologisch instituut in Aken kan ontvluchten. Maar daarover later meer. De Nor wordt op 1 april 1974 overgenomen door een stichting waarin Alcuinus niets meer in te brengen heeft. Ik ben het niet eens met deze stap, omdat men zich daardoor van de financiën van de Stichting TH Aken afwendt en ik voorzie moeilijke tijden voor de Nor. Maar de sociale revolutionairen zijn niet erg praktisch ingesteld en ze gooien de 'oude schoenen' weg voordat ze nieuwe hebben. Ik stap uit het bestuur van de sociëteit en in 1975 valt het doek, want de stadsplanning vereist dat het gebouw tegen de vlakte gaat.

Nieuwe Nor, hoek Geerstraat, Stationsstraat.

Je vraagt je af wat in Heerlen niet tegen de vlakte gaat. Alles wordt afgebroken en menig gezellig pand wordt vervangen door foeilelijke kantoorgebouwen. Het doek valt niet helemaal definitief, Zoals je aan de spotprent kunt zien: In 1977 ziet de nieuwe stichting kans om een nieuw pand te verwerven. Het is een oud bankgebouw op de hoek van Geerstraat en Stationsstraat. Het café blijft een eiland van ander soort maatschappelijke aanpak, omspoeld door goedkoop en plat amusement. Een stille traditie van een gezellig Heerlen, als het ware een waarschuwing tegen de

De Heerlense bestuurders bestormen het ; Landsfort Heerlen.

gemeentelijke wanplanning waaronder we, nu zo'n 45 jaar verder, nog steeds lijden. Tegenwoordig zit de Nor al in zijn derde locatie en het is nog steeds een tempel van goede nieuwe muziek, literatuur, cultuur en jonge mensen in het centrum van Heerlen. Een

De nieuwe Nor aan de Bongerd.

verademing in het stadsbeeld

Maar de bestuurders waren niet enthousiast. Wij lagen de sloopplannen en de herinrichtingsplannen in de weg. Dus werd de aanval op al dat 'jongerengedoe' ingezet, zoals in deze spotprent door Rob Vermeulen zo sprekend wordt weer gegeven. V.l.n.r.: Wethouders Masthoff, Schlösser, burgemeester Gijzels en wethouder Hub Savelsbergh (ook wel 'de sloper genoemd')

De Studie in Aken

Studeren in Aken is een aparte ervaring, tenminste voor een Nederlander. Voor de bevolking ben en blijf je 'un Käskopp'. Er zijn er ook die gaan als echte Limburger en komen terug als echte Limburger, die veranderen niet. Omdat er thuis geen dialect gesproken wordt, spreek ik het ook niet. Ik moet het Hoogduits aanleren en dat ging vrij gemakkelijk, na een paar weken in Aken droom je ook al in het Duits. Maar veel medestudenten spreken thuis dialect en dat spreken ze in Aken ook. Na hun afstuderen gaan er veel van hen lesgeven aan de andere kant van de grens en blijven gewoon hun dialect spreken. Het gekke is dat het geen enkel probleem vormde.

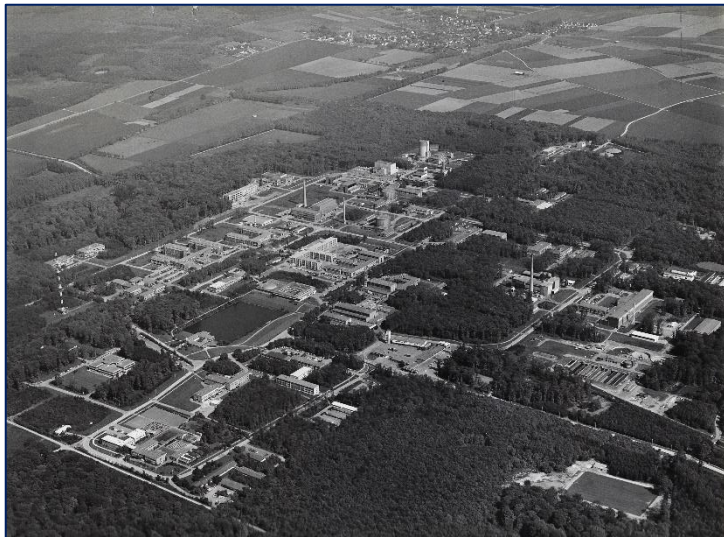
Het studeren in Duitsland gaat ook op heel andere basis: er wordt veel werk en veel kennis van je verlangd. Als je alle examens met 'voldoende' aan het einde van een collegeperiode gehaald hebt en je aan alle practica-eisen voldaan hebt, mag je aan de examens deelnemen die de hele periode beslaan. Dat is heel anders dan in Nederland. Nederland is naar mijn idee, tenminste destijds voor studenten, luilekkerland. In Nederland doe je aan het einde van een collegeperiode de examens, vaak is alleen de aanwezigheid voldoende, dat geldt ook voor veel practica, en dan ben je geslaagd.

Duitsers zijn zeer onderdanig, plichtsgetrouw en neigen tot perfectionisme. Daarbij zitten ze zichzelf vaak in de weg. Het groepje Nederlandse studenten komt om een uur of tien eens kijken in de practicum zaal. De chemische apparatuur wordt allereerst gebruikt om fikse, sterke koffie te zetten. 's Middags gaan ze uitgebreid samen lunchen in de mensa om daarna nog een paar uur in de practicumzaal te werken en vooral koffie te drinken. Maar de resultaten zijn altijd top! Terwijl die arme Duitsertjes vanaf acht uur staan te koken, hun pauzes overslaan en een paar uur later dan wij het lokaal pas kunnen verlaten vaak met onvoldoende resultaat. Maar ja, zij doen alles via de formele weg. Wij houden nogal eens de vinger in het uitgereikte poeder om te constateren dat er zeker dit en dat in zit. Levensgevaarlijk natuurlijk, maar wel zeer efficiënt.

Sommige profesoren zijn heel vriendelijk, maar je hebt ook profs die een hekel hebben aan buitenlanders. Vooral de zogenaamde '*Reichsprofessoren*'. Dat zijn hoogleraren die, ondanks hun overdadige inzet voor het 'derde rijk' en lidmaatschap van bruine organisaties, na de oorlog mogen blijven doceren, gewoon omdat anders alle universiteiten lam gelegd zouden worden. Het zijn vaak onaangename verzuurde types, die vooral het leven van een buitenlander behoorlijk onaangenaam kunnen maken. Bekend zijn de verhalen van de prof voor natuurkunde, Fuchs. Hij is een aimabel ogende man met veel gevoel voor humor. Hij geeft elk jaar met veel succes een 'carnavalscollege', dan zit half Aken in de collegezaal. De proeven die hij in het tweede deel van zijn college in de zaal doet zijn ook altijd spectaculair. Maar diezelfde Fuchs heeft in de oorlog de baan van de V2's, handmatig berekend en zich actief met het ontwerp ervan beziggehouden. Tamelijk bruin dus. Natuurkunde is een algemeen vak. Iedereen die een min of meer technische studie volgt moet langs dit station. De colleges worden gegeven in het grote '*Audimax*' een zaal waarin zeker 2000 studenten plaats kunnen nemen. Bij de eerste colleges zitten alle banken vol en men neemt ook nog plaats in de gangpaden. Na drie colleges zijn de gangpaden leeg en na vijf colleges zitten er nog tien studenten in de zaal. Dat maakt overigens niets uit of je college volgt of niet, daar is in Duitsland iedereen vrij in. Het maakt ook niet uit of je zit te slapen of dat je de krant leest. Rumoerig is het altijd maar de prof loopt met een draadloze microfoon rond (1968!) en doet zijn verhaal, hij trekt zich nergens wat van aan. Ik herinner me een voorval tijdens een van de eerste colleges, de zaal zit afgeladen vol. Het college is nauwelijks 5 minuten begonnen als er onderin rechts, heel opvallend, een mooie blonde deerne de zaal betreedt om plaats te nemen op de eerste rij. In de vrijwel alleen met mannen gevulde zaal, veroorzaakt dit een golf van gesis en gefluit. Daardoor moet de prof zijn college staken. Na vijf minuten verminderd het lawaai en herneemt de professor zijn college met de

volgende legendarisch opmerking: “*Meine Herren, meine Herren! Sie wissen doch: es gibt nur zwei Arten von Frauen: die Einen sind geschlechtlose Arbeitspferde, die Anderen arbeitslose Geschlechtspferde*”. Na deze opmerking, die hem op boegeroep en een fluitconcert plus een lading van papieren vliegtuigjes, door het geëmancipeerde manvolk, komt te staan, moet hij zijn college staken en gaat pas na een kwartier door met de experimenten.

Aan het einde van de college-cyclus moet echter iedereen aantreden, wil je het papiertje krijgen. Zonder dat bewijs kun je niet verder. Op examen krijg je een reeks dia's voorgeschoteld met multiple choice vragen. Je hebt 3 minuten de tijd om het goede antwoord te berekenen en dan gaat de examenvragen show door. Het vak wordt gebruikt om de studententoeleef af te remmen daar de universiteiten hopeloos overbevolkt zijn. Je krijgt dan nog een tweede kans middels een mondeling examen. Bij de eerste vraag staat van de drie kandidaten er al meteen een buiten. Na de tweede vraag blijft er één over en die heeft misschien geluk. Buitenlanders stuiten altijd als eerste naar buiten. Er zijn collega's die hun hele studie voltooid hebben maar steeds zakken voor dit examen en daarom hun studie beëindigd hebben. Ik heb na die verhalen helemaal geen zin meer in natuurkunde, ik zal zakken als een baksteen. Dus verzin ik een list: ik kies een ander vak, dat natuurkunde mag vervangen, het vak: scheikundige natuurkunde. Niet zo slim zou je zeggen, het is namelijk bekend dat dit vak nog veel moeilijker is. Het is inderdaad een stuk moeilijker maar ik ken een paar van de studentassistenten, Nederlandse ‘*Kommilitonen*’, ook leden van mijn studentenvereniging, die me helpen de drempel te nemen. De list lukt en ik mag aan mijn kandidaatsexamen (‘*Vordiplom*’) beginnen, hetgeen betekent dat ik in alle

Kernforschungsanlage Jülich

hoofdvakken gerechtigd ben om nog eens examen te doen.

Mijn instituutsdirecteur, is ook zo een schoongepoetste bruine man. Ik heb hem nooit zien lachen. Mijn ‘*Diplomarbeit*’^{22,23} (Doctoraalscriptie), die in Jülich met een ‘1’ wordt beoordeeld, dat is in Nederland een 9 tot 10, wordt door hem beoordeeld met een ‘3’, dat is in Nederland een 6 tot 7, je zou hier zeggen ‘voldoende’. De reden: ‘het taalgebruik is te ‘lapidair’!’ Nou ja, dat is in een elektrofysiologisch-neurologische studie dan ook heel belangrijk.

In Jülich, aan de ‘*Kernforschungsanlage*’ (KFA) heb ik wel een mooie tijd. Ik ben student-assistent, word dus betaald, en kan daardoor mijn uitgaansleven in Heerlen goed financieren. Mijn chef is een aardige man, Dr C. Krischer, waarmee ik goed kan opschieten. Hij heeft mij begeleid en door menig depressief dal gevoerd, aangezien de experimenten niet altijd lukken. Ik heb veel aan hem te danken, je moet gewoon af en toe de goede man tegenkomen en laat ik nu net op het goede moment die enige capabele Duitser tegenkomen die mij kan helpen. Hij heeft een groot gevoel voor humor en heeft eindeloos geduld bij het doornemen van mijn geschriften. Opvallend is dat alle profs en lectoren die in Amerika geweest zijn en/of gestudeerd hebben, van het aangename type zijn. Zij hebben een andere sfeer geproefd. Langzaam is die sfeer ook in Duitsland doorgedrongen en gelukkig maar.!

²² “Methode zur Widerstandsmessung an Fotorezeptoren der Seepocke” Diplomarbeit vorgelegt von Jos H.L. van den Bosch Heerlen/Jülich/Aachen 1975.

²³ The Membrane Resistance of Electrically Excitable Cells Measured by Using Current Injection into the Signal Transmitting Nerve. By C.C.Krischer and J.van den Bosch Institute of Neurology, Nuclear Research Centre (KFA), Jülich, Federal Republic of Germany) in Bioelectrochemistry and Bioenergetics 3, 614-622 (1976)

Overigens heb ik vanaf 1972, na het behalen van mijn ‘Vordiplom’ (Kandidaatsexamen) ook altijd in Heerlen lesgegeven. Dat wordt ook goed betaald in die tijd. Er is namelijk een groot tekort aan min of meer bevoegde leraren. Aangezien ik goed beval, heb ik die status kunnen aanhouden tot na mijn doctoraal en toen ben ik in het onderwijs blijven hangen. Maar daarover later meer.

Het wordt in Jülich nog leuker als ik een Amerikaanse collega krijg, Dr. Dennis Dahl. Hij heeft een beurs gekregen om in Duitsland te komen werken. Wij buitenlanders, hebben een heel ander gevoel voor humor als onze Duitse collega’s en we lachen wat af tijdens de thee- en lunchpauzes. Ik heb er vaker over geschreven, hieronder volgt een verhaal.

Die Amerikanen! ²⁴

Altijd heeft mij de open, eerlijke en vaak naïeve houding van de doorsnee Amerikanen verbaasd. Nu ben ik er niet zó veel tegengekomen, maar de paar die ik heb leren kennen worden gekenmerkt door het verlies van hun Europese geslepenheid, immers vrijwel allemaal komen ouders of grootouders uit Europa. De kleinzoon van Pie Debye, Nordulf Debye bijvoorbeeld, óók professor in de natuurkunde, ontmoet ik in Utrecht, wanneer de postzegel, waarop zijn grootvader afgebeeld staat, gepresenteerd wordt door de toenmalige PTT. Hij spreekt je aan met een verfrissende onbevangenheid; er moet iets weggesleten zijn in die 50-jarige Amerikaanse persoonlijke evolutie sinds de grote oversteek van zijn grootvader, zodat wij, ‘oudlanders’, onze wenkbrauwen fronsen en denken van: ‘hé!’ Was even ervoor de president-directeur van de PTT Ir. Dik zijn gesprekspartner, vijf minuten later ben ik het, toevallig, en een uurtje later word ik uitgenodigd om, bij gelegenheid, zijn woonplaats te bezoeken in de States, waarbij hij graag bereid is om enige tijd te besteden aan het tonen van de wijde omgeving en de universiteit waar hij werkt. Wel liever niet in de winter, want dan is zijn huis alleen met

The Dahl family (1976) op bezoek in de Gebr. Hennenstraat, Heerlen.

een sneeuwschuiver te bereiken. De andere Amerikaan waaraan ik vreugdevolle herinneringen heb is Dennis Dahl. Als hij binnen komt is het of een frisse Noorse visser, net van zijn boot gestapt, je komt berichten dat hij ettelijke grote zalmen heeft gevangen. Hij heeft biologie gestudeerd, is gepromoveerd en heeft zijn hele studie bekostigd door af te wassen en te bedienen in een restaurant. Zijn ouders zijn Noorse emigranten zonder een rooie cent gearriveerd in de States: het standaard Amerikaanse succesverhaal. Hij heeft een ‘fellowship’ gekregen van de Duitse staat en mag voor twee jaar de staf van bovengenoemd instituut versterken. Hij spreekt geen woord Duits, noch zijn vrouw, vier kinderen en de hond ook niet! ’t Is nogal een operatie om met zo’n compleet circus helemaal naar Europa te verhuizen, via IJsland en Luxemburg, want dat is natuurlijk de goedkoopste route.

De vriendschap is eigenlijk ontstaan door pindakaas. Zijn kinderen zijn dol op pindakaas en die heeft hij zelf meegebracht vanuit Amerika. Maar als deze op is en zij ontdekken dat je pindakaas

ook in Nederland kunt krijgen komen ze vaker bij ons koffie drinken en slaan dan meteen een voorraadje pindakaas in, die ze zelfs lekkerder vinden als de Amerikaanse.

Hij zit altijd krap bij kas maar is toch wel gelukkig met de situatie. Zijn vrouw is een dochter van een van de eigenaren van 'Dupont-Nemours': een van de grootste farmaceutische bedrijven in de USA. Zij heeft gebroken met haar eerste man, waarvan zij twee kinderen heeft. Haar vader echter heeft deze stap niet geapprecieerd en heeft haar onterft immers haar eerste man is straaljagerpiloot, dat is tenminste een èchte vent met een ècht beroep. Je gaat er toch niet van door met een academicus van zo'n rooie universiteit. Dat is destijds, tijdens de Vietnamoorlog, in Amerika, vloeken in de kerk. Dat is zoiets als een regelrechte relatie aangaan met een 'commie', een communist! Dus: géén geld meer en Dennis mag het opknappen. Zij hebben óók twee kinderen gekregen: in totaal moet hij dus opkomen voor 4 stuks.

's Ochtends tegen koffietijd en 's middags komt hij altijd mijn lab binnen zeilen, het contact met mij gaat zoveel beter en gemakkelijker als met de Duitsers en ik ben altijd bereid om hem tekst en uitleg te geven als er weer eens een administratief varkentje gewassen moet worden, en er zijn veel van zulke varkentjes! Op een dag zwaait de grote metalen deur van mijn lab open, hij komt stralend binnen met een reeks gezichtsuitdrukkingen die zo afgekeken zouden kunnen zijn van de stomme-filmwand. Zijn mimiek is altijd onimiteerbaar.

"Zjooz", zegt hij, "ik moet een auto gaan kopen. Ik denk aan een VW-bus!" Ik val bijna van mijn laboratoriumstoel. Zijn financiële verhoudingen kennende, moet dat onbetaalbaar voor hem zijn.

"Maar Dennis, dat is veel te duur, weet je wel hoeveel die dingen kosten!"

"Zjooz... maar zij worden toch hier in Duitsland gemaakt, de helft van de studenten in de USA rijdt erin rond, dat kàn hier toch niet zo duur zijn" Daarbij spreidt hij zijn armen half uit, trekt op indrukwekkend wijze zijn voorhoofd in de plooi en kijkt daarbij alsof je een vieze mop verteld hebt.

"Zjooz... ik moet wel een VW-bus hebben, we willen verschillende dingen in Europa bezoeken en dan moet alles mee: vrouw, vier kids èn de hond".

Ik beloof samen met hem een dealer op te zoeken om informatie te krijgen over een VW-bus.

's Middags lopen we de indrukwekkende showroom van de VW-garage weer uit, terwijl hij naar zijn hoofd grijpt en wankelt alsof hij door een steen getroffen is. Hij snapt er niets van.

"Hoe kan dat nu, terwijl ze hier gemaakt worden?"

Ik leg hem geduldig uit: belastingen, belastingen èn belastingen en hij lacht zich een ongeluk over die domme Duitsers die hun eigen auto's zo duur maken. We besluiten om snel weer terug te gaan naar het instituut, hij zal het wel eens vragen aan onze prof, die door ons allebei liefkozend '*Herr Feldmarschall von Bratwurst*' genoemd wordt.

Twee dagen later. Hij zwaait weer mijn lab binnen met een smile van links naar rechts en vertelt me dat hij een auto gekocht heeft. "Van mijn overbuurman in de flat en die heeft me verzekerd dat het een goeie auto is en hij heft het lied aan van Janis Joplin: "*Oh Lord won't you buy me a 'Murciediez Benz*". Ik haal een beetje verbluft mijn schouders op.

"Ik zal hem je laten zien, kom hier aan het raam... daar op het parkeerterrein staat hij!"

Ik kijk naar buiten en niet ver van mijn Renault 5 staat een stokoude doorgeroeste Mercedes. Ik kijk hem ongelovig aan en vraag cynisch of hij er ook aan gedacht heeft om een bezem in de kofferbak te leggen?.... Zodat hij de roest en olievlekken van de parkeerplaats kan verwijderen. Hij kijkt me dramatisch geschrokken aan en zegt:

"Zjooz mèn, ze passen er allemaal in, zelfs de hond kan mee tussen de benen van mijn vrouw, en hij rijdt, dat is toch het belangrijkste!"

We besluiten om eerst maar eens een bak Amerikaanse oploskoffie te gaan drinken, want thee is voor deze gelegenheid niet goed genoeg en de Duitse koffie vinden wij niet te zuipen.

De week erop zwaait hij op een goeie ochtend weer mijn lab binnen met een stapel formulieren. Het schijnt dat de auto naar de TÜV moet (TÜV= APK), want dat was blijkbaar niet bij de prijs inbegrepen. Ik moet hem geduldig uitleggen wat de TÜV is en probeer hem ook alvast voor te

bereiden op een hard gelag, want als die bak goedgekeurd wordt dan vreet ik een bezem. Waar is die TÜV?"

"Dat weet ik niet".

"Maar dat zal 'Obersturmbahnführer von Kraut-Essen' toch wel weten" Daarmee bedoelde hij onze directe chef en hij doet net alsof hij deze bij zijn kraag vastpakt en door elkaar schudt en hij roept in een soort filmengels, zoals de slechte Duitsers in oorlogsfilms altijd doen:

"We have ways to make you talk and if you don't tell me.... I will kill you with a messer!"

We lachen ons allebei een hoedje

"Zjooz?...."

Hij kijkt me hulpeloos aan.

"Wil jij dan met me mee gaan, want ik versta geen klap van wat die lui allemaal leuteran"

"OK"

Het bureau van de TÜV ziet er indrukwekkend uit. Grote hardstenen trappen voeren naar een grote hal en we worden verwezen naar een grote bepaalde deur. Als de deur openzwaait bevinden we ons in een grote bureauruimte waar in een halve cirkel zo'n acht bureaus staan opgesteld waarachter steeds een mannetje zit in een grijze stofjas achter een grote typemachine. De man waarbij niemand voor het bureau zit wenkt ons en we schuiven aarzelend aan. Dennis legt de papieren op het bureau en wij wachten gespannen af. De man neemt een formulier van een stapel, draait het in de typemachine en begint te tikken. Dan vraagt hij:

"Naam?"

Ik vertaal meteen en beantwoord de vraag ook maar meteen.

"Geboortedatum?"

Ook dat gaat simultaan en hij zegt zijn geboortedatum, die ik natuurlijk weer moet vertalen, want de figuur achter het bureau verstaat geen woord van over de grens.

"Beroep?"

Ik vertaal en vraag wat zijn beroep is. Dennis aarzelt en vraagt mij wat hij moet zeggen en we besluiten het op 'werkzaam bij de KFA' te houden.

"Maar dat is toch geen beroep!" roept de man vanachter z'n typemachine met een duidelijk geïrriteerd harder stemgeluid en herhaalt meteen:

"Wat is uw beroep?" met de nadruk op beroep.

Ik kijk Dennis weer aan en hij fluistert:

"....word ik nu geëxecuteerd *by the SS*?"

Ik fluister terug en zeg:

"Hou je kop verd.... wat is je beroep?"

Hij haalt zijn schouders op en zegt na enige aarzeling:

"Bioloog" hetgeen onmiddellijk door mij vertaald wordt. De man achter de typemachine trekt bleek weg wordt daarna hoogrood en ontsteekt dan in grote woede. Daarbij kijkt hij mij steeds op een indringende wijze aan. Ik voel me schuldig en denk bij mezelf sarcastisch: "heeft zeker niet goed z'n best gedaan in de oorlog...": Hij zegt nu met hard en verheven stemgeluid, zodat op alle bureaus het typewerk even stilvalt:

"Bioloog, bioloog.... *mensch*, dat is toch geen beroep" waarbij hij mij, blijkbaar '*der mensch*', blijft aankijken wat mij ertoe brengt om maar meteen een verklaring af te geven, ik laat me toch niet door zo'n bureauhengst op mijn kop zitten:

"Luistert u eens, ik ben ook maar 'n collega van **Herr Doktor** Dahl, ik weet er verder ook niets...."

Maar ik kan mijn zin niet afmaken want op slag verandert zijn gezichtsuitdrukking. Zelfs een glimlach verschijnt. Dennis en ik kijken stomverbaasd naar deze plotselinge onverklaarbare gemoedsomslag en allebei denken we hetzelfde, zoiets in de trant van: 'de auto is gestolen en nu hebben we eindelijk de daders'. Maar de man vervolgt met een beduidend minder volumineuze stem:

"Maar... **Herr Doktor**," en z'n stem gaat zelfs een octaaf omhoog wanneer hij herhaalt

"**Herr Doktor**, u hoeft toch niet hier in de rij te staan".

Hij staat op vanachter z'n bureau met een geheven arm waarmee hij aanduidt hem te volgen. Wij zijn in totale verwarring en weten niet wat er nu gebeuren gaat. Dennis fluistert in het Engels:

“Gaan we nu naar het vuurpeloton?”

“Houd je waffel”, brom ik tegen hem in het Engels, wanneer we de grote ruimte verlaten en een lange grote gang inlopen achter wat nu wel een grote grijze muis lijkt. Hij loodst ons naar een kleinere ruimte met slechts één bureau en verzoekt ons plaats te nemen op de veel comfortabeler stoelen die ervoor staan. Dan verlaat hij geluidloos de bureauruimte.

Even blijft het heel stil.

“Wat gaat er nu gebeuren?” vraagt Dennis schuchter en net als ik wil antwoorden dat ik het ook niet weet komt er een, in goed pak zittende, man binnen die meteen de hand uitsteekt en zich voorstelt aan **‘Herr Doktor’**. Als ik wil gaan uitleggen wat er moet gebeuren zegt hij: “Geeft u mij die papieren maar, daar zorg ik wel voor”, en hij pakt de stapel, begint wild te tikken op een typemachine die op een apart typetafeltje naast zijn bureau staat. Na tien minuten typewerk vraagt hij aan Dennis om zijn handtekening te zetten. Dan nog een tiental stempels erop en Dennis krijgt een grijs papier in de handen gedrukt. Ik vraag hem, namens Dennis. Hoe dat nu zit met die TÜV? Hij zegt: “Die heeft hij al, dat is dat grijze papier daar.” Wij slikken even en de man begeleidt ons handendrukkend en knipmes buigend naar de deur. De deur valt dicht en wij slaken een zucht van verlichting in de koele grote gang. Ik pak onmiddellijk het papier en begin te lezen. Het blijkt dat Dennis voor zijn oud wrak een TÜV gekregen heeft, zonder enige keuring, voor de duur van twee volle jaren. Als ik het hem vertel begint hij te stralen als een zonnetje. Als verklaring voer ik aan dat alleen al het woord ‘doctor’ hier wonderen verricht, waarvan hij nu zelf getuige is geweest. Hij vertelt diezelfde middag dat het woord ‘doctor’ in de States hoogstwaarschijnlijk het omgekeerde effect zou hebben gehad, maar dat het goed is om te weten en dat hij er vaker gebruik van zou maken, hier in Germany. Hij vraagt zich af of de buurflat die veel groter is dan de zijne en die vrij zou komen niet.....

De Mercedes Benz.

Ik heb het contact met hem verloren op een enkele brief na waarin hij mij vraagt om hem te helpen zijn kinderen te ontvoeren. Zijn vrouw is toch wel blasé geworden van het gebrek aan pecunia. Ze zijn gescheiden en hij mag zijn kinderen niet meer zien, ook zijn eigen kinderen niet, waar hij zó enorm dol op is.

Ik heb hem van dat idee af kunnen brengen want uitgerekend op dat tijdstip is het kidnappen van kinderen van gescheiden ouders door de vaders een hot item in de vaderlandse pers waaruit ook blijkt dat justitie streng en hard in zou grijpen.

Hij is uiteindelijk professor in de neurobiologie geworden aan een universiteit in Dallas Die doctor Dennis toch.....

Het dubbelleven in Heerlen

In 1971 haal ik mijn kandidaatsexamen. De vereniging geeft dat toen nog door aan de krant. Het resultaat is dat ik gebeld word door maar liefst 3 schooldirecteuren die verlegen zitten om biologiedocenten. Met je kandidaats mag je lesgeven op de onderbouw van de middelbare school. Pedagogiek en didactiek?... Nooit van gehoord. Ervaring heb ik alleen opgedaan als leerling op het Bernardinus College Maar de nood is hoog en rector Spreij van het Grotiuscollege is dolblij dat hij mij kan inzetten als vervanger voor de biologielerares die met zwangerschapsverlof gaat. Voor een jaar mag ik gaan lesgeven op Havo 2, ik word betaald als een tweede graader en dat is vorstelijk. Drie lesjes op vrijdagmiddag en drie op zaterdagochtend, tja, men werkt nog op zaterdag. In Aken mis ik dan niet veel, daar valt het meestal vrijdagmiddag al stil. Je moet natuurlijk wel oppassen dat je niet zodanig in het onderwijs verstrikt raakt, gelokt door het grote geld, dat je het afstuderen uit het oog zou gaan verliezen. Menigeen is onbevoegd les blijven geven op basis van het kandidaats en is volle roosters gaan draaien. Daardoor gaat het afstuderen verloren en dat eindigde in enkele gevallen met zelfmoord omdat opeens, door de oliecrisis, wèl bevoegde leraren beschikbaar waren. De helpers in de nood, die menige leerling door het eindexamen hebben gesleept, worden eruit gegooid, zonder pardon! Als ik start kijkt Rector Spreij wel een beetje benauwd: 'Kan hij dit wel, haalt hij het einde van het jaar, zo'n broekie'. Maar er is geen alternatief en ik begin in augustus gewoon met lesgeven. Dezelfde revolutionaire sfeer die in Aken hangt, waait inmiddels ook door de gangen van het Grotiuscollege. Leerlingen worden mondig en staan op, dus wat dat betreft pas ik met mijn lange haren en alternatief uiterlijk goed in het beeld. Ik geef mijn lessen aan de hand van het biologieboek en werk één week vooruit zodat ik niet voor verrassingen kan komen te staan. Op bepaalde gebieden moet ik bijspijkeren, bijvoorbeeld op het gebied van de seksuele voorlichting. Tot dan toe interesseert mij het bier meer. In Aken hebben ze alleen maar belangstelling voor het seksuele leven van de regenworm of de varens. Er is dus een omschakeling noodzakelijk en ik neem contact op met de N(ederlandse) V(ereniging) voor S(eksuele) H(ervorming). Zij brengen mij op de hoogte van veel feiten die ik zelf nog niet eens weet, misschien wel vermoedde. Op dat gebied gaat het snel, niet alleen algemeen maatschappelijk, maar ook privé. Ik heb immers mijn toekomstige vrouw ontmoet en daar komt dan de ervaring, in de praktijk, heel snel.

Na dat jaar, waarin ik menige leerling uit 2 HAVO ook persoonlijk ontmoet met hun 'vriendjes', in de Mensa in Aken, kan ik afsluiten met een zeer positieve rector. Hij is vol roem dat ik het zo goed gedaan heb. Ik zelf vind het niet zo geweldig, ik was begonnen in die revolutionaire sfeer, met 'jij' en 'jou', met voornaam, moet allemaal kunnen in deze moderne tijd. Maar het wordt vreselijk moeilijk om je dan te handhaven en ik neem me voor om mij het leven een stuk gemakkelijker te maken, ik ga me toch maar een beetje autoritair opstellen. Zo begin ik aan

Het Coriovallum College.

mijn tweede leerjaar, niet aan het Grotiuscollege maar aan het Coriovallum College in Heerlen. De juffrouw is bevallen en gaat weer aan het werk, nu is de nood hoog bij het andere college. Op basis van de goede referentie van Spreij word ik meteen aangenomen door directeur Huyts van het Coriovallum College. Niet meer dan 8 lesuren, maar ze zijn erg blij. En ik ook want het verdiende geweldig. Ik kan mijn levensstijl op de gewone voet voortzetten. Dat leidt af en toe wel tot een enorm slaapttekort. Na slechts één uur nachtrust sta ik wel eens om half negen, het eerste lesuur, weer voor de klas onder het motto: 'als je kunt zuipen, kun je ook werken'.

Het Coriovallum College is een oer rooms-katholiek warm bad. Helemaal in tegenstelling tot het vorige het Protestants-Christelijke Grotius. Het Coriovallum vormt een hechte gemeenschap, met een conservatief bestuur, waar ook de nonnen nog veel invloed hebben. Een rare constructie ook, want het is een college dat bestaat uit drie scholen: een aparte HAVO, een apart Atheneum en een apart Gymnasium. Tijdens de eerste dagen in de docentenkamer moet ik op mijn tenen lopen, de hiërarchie is strikt en wee diegene die op de plaats van een oudere collega gaat zitten, die wordt afgesnauwd en daarna dringend verzocht op de zijbankjes plaats te nemen.

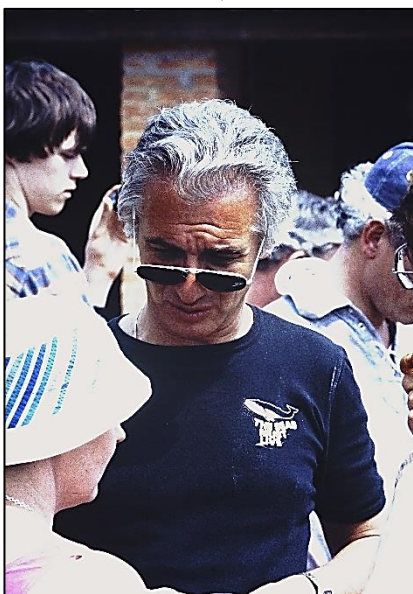
Leon Crombach, Pastoor en Bioloog.

Riet Willems, voormalige non en bioloog

Toch zijn er ook wel progressieve leraren, maar die laten het voor wat het is, ze bemoeiden zich niet met de leiding en gaan hun gang. Op een dag loop ik door de bruggang die twee gebouwen met elkaar verbindt en opeens krijg ik een slag in mijn nek. Ik kijk om en zie een oudere collega die mij boos aankijkt en me mededeelt dat roken in de school voor leerlingen verboden is. Je kunt wel raden wat voor rode kop hij krijgt als ik aan hem vertel dat hij een collega geslagen heeft, maar ja dat kan gebeuren.

Ik kom terecht in een bijzondere biologiesectie. Men zegt wel eens dat alle biologen een tik van de molen hebben, ik was zo'n beetje de enige tamelijk normale in dit gezelschap. De sectie bestaat uit vijf personen. **Dr. Leon Crombach**, als hobby is hij ook nog pastoor in Slenaken. Verder de bon vivant en Don Juan, **Loek Rodrigues-Lopes**. Dan ook nog een voormalige non, **Riet Willems**, een voortreffelijke lerares. Het team wordt geassisteerd door Jean Starren, de amanuensis, die met zijn artistieke aanleg helemaal in het totaalbeeld past.

Loek Rodrigues Lopez

De auteur himself in de klas

Later wordt de groep nog aangevuld met Eugene Seelen, neef van de directrice van de HAVO, mevr. Seelen. Hij heeft een behoorlijke klap van de molen, superintelligent maar volkomen asociaal, kan absoluut niet lesgeven maar moet wel centen verdienen voor vrouw en kinderen én hij is de neef van de havo-directrice, toch? Een leuk clubje dat door de sectievoorzitter Loek Rodrigues goed ‘gehandeld’ wordt waardoor er altijd een goede coöperatieve en collegiale sfeer hangt. Het is de enige sectie waar nooit ruzie is. Andere secties vechten zich af en toe de school uit, bij de biologen nooit. Elke gelegenheid wordt aangegrepen om een feestje te bouwen, om samen te gaan wandelen, om samen te dineren of om Pastoor Crombach in Slenaken van zijn

Doop van Maarten in 1977 door Leon Crombach in Klimmen

dure wijn uit zijn wijnkelder te verlossen. Wandelen met Leon is een lieve lust. Hij kent elke heg en steg in de omgeving van Slenaken daar hij in Cottessen geboren is. Als een van de vijf broers wordt hij af gereserveerd naar het seminarie in Kerkrade. Later, op bevel, van de bisschop, in het kader van de aansluiting op de moderne wereld, studeert hij *Cum Laude* af als bioloog aan de VU in Amsterdam. Hij wordt in eerste instantie weggepromoveerd als pater prefect, een soort veredelde conciërge, naar een kostschool-college in Weert, Omdat hij het met de behandeling van de kinderen totaal oneens

is en dat ook laat merken, volgt een degradatie als kapelaan naar Valkenburg als opvolger van kapelaan Gijsen, die hij nog vaker in zijn leven zal ontmoeten. Gijsen wordt naar Rome gestuurd om theologie te gaan studeren en te promoveren, dat wonderwel binnen drie jaar lukt.

De pastorie van Crombaach in Slenaken.

De pastoor aldaar vindt het zonde van het talent van Kapelaan Crombach en laat hem stiekem aan zijn promotie werken. Goed en wel gepromoveerd wordt hij verguisd vanwege het feit dat hij dat stiekem gedaan heeft, tegen de wil van de bisschop en ook nog *Cum Laude* op het thema: “kunstmatige inseminatie bij koeien”. Dat bevalt de nieuwe bisschop helemaal niet. De straf volgt: hij wordt gedegradeerd tot pastoor van de kleinste parochie die je in

Limburg vinden kunt en dat is Slenaken. Een grote misrekening van de bisschop, immers Leon is nu op steenworp afstand van zijn geboorteplek, midden in de natuur en onder zijn boeren. Hij wordt dus met open armen ontvangen, zijn kostje is gekookt en zijn wijnkelder gevuld. Aangezien hij ‘wereldheer’ is mag hij zijn eigen gang gaan en naast zijn hobby geeft hij ook enige lessen biologie op de middelbare school, hij is totaal onafhankelijk van wie dan ook en vooral van de bisschop. Hij wordt door zijn parochianen op handen gedragen en richt de pastorie, een zeer charmant maar stokoud huis, in, naar zijn eigen ideeën. Hij leeft als God in Frankrijk. Hij kan zwemmen in ettelijke privé zwembaden, kan paardrijden wanneer hij dat maar wilt. Hij rijdt in de nieuwste Volkswagen Golf op de diesel van de Boerenbond (geen agent in het dorp durft hem aan te houden!) en na een jaar ruilt hij de auto weer in en krijgt zonder bijbetaling het allernieuwste model. In de sectie zeggen we dan smalend: “Goh Leon, is het asbakje weer vol?” Hij draagt de missen op zijn eigen wijze op, dat wil zeggen zonder wonderen en Latijnse toverspreuken, gelardeerd met verhalen uit de gedragsbiologie. Het zijn meer ethologische dan oecumenische diensten. Zijn kerk zit juist, in die tijd van de-secularisatie met daar door lege kerken, vol met mensen, die van heinde en verre komen om hem te horen preken. Hij heeft jullie vaders, mijn zonen, gedoopt. In Klimmen hebben we een stokoude pastoor die weigert de doop alternatief en bij de mensen thuis te doen. Wij willen wel een doop maar niet te kerkelijk en dus vraag ik mijn collega. Crombach om de plechtigheid op zijn manier bij ons thuis te doen. Een groot feest elke keer Jullie vaders staan dan ook in het doopregister van de parochie Slenaken bijgeschreven. Bij de komst van de vermaledijde bisschop Gijsen is hij zowat de enige die zich niets van de nieuwe, strakke en conservatieve wind aantrekt. Door zijn onafhankelijke positie, hij verdient

zijn eigen salaris en bouwt zijn eigen pensioen op, hoeft hij niet bang te zijn voor de represailles van de bisschop. Zijn kerk zit nog voller. Toch is hij eigenlijk een triest figuur. In de vele discussies, met name over seks, komt duidelijk naar voren dat het hem spijt dat hij de kans op een normaal gezinsleven niet gekregen heeft omdat nu eenmaal een van de broers naar Rolduc moet. Ik herinner mij een gesprek in de sauna van een andere college, leraar Duits, die graag met de sectie biologie te doen heeft. Hij heeft een sauna waarin hij steeds alleen zou moeten zitten. Hij nodigt de sectie biologie dan ook regelmatig uit om van zijn sauna en van zijn wijn te komen genieten, iets waar de mannen van de sectie wel oren naar hebben. Uiteraard gaan de gesprekken over de geneugten van het leven, dus vooral over seks. Als Loek Rodrigues na een verhit verhaal over een van zijn vele avonturen waarin nogal vaak het woord 'naaien' wordt gebruikt, direct op de man af, aan Leon Crombach vraagt hoe het met zijn 'naai-ervaringen' zit, antwoordt deze: 'Het is gemeen dat je me dat vraagt, maar goed, je moet bij mij niet praten over naaien, het blijft meer bij het eenvoudige borduurwerk!'

De figuur van Leon Crombach is een cultfiguur geworden, vooral toen na zijn dood de verhalen loskomen. Ik citeer uit een krantenartikel²⁵ in het Limburgs Dagblad geschreven door Peter Heusschen.

De kelk van Crombach

Je moet nog even je best doen om het Kerkelijk Museum Slenaken te vinden aan de Dorpstraat. Het is dat vice-voorzitter Henk van Empel van het kerkbestuur de weg wijst. "Bij de pastorie en niet in de kerk". En zowaar, bij de ingang van de pastorie prijkt op een penant een bordje dat verwijst naar de kelder waar van Empel en zijn vrijwilligers de scepter zwaaien over het kleine sacrale museum van hooguit 75 vierkante meter.

"Misschien wel het meest interessante object van ons museum", suggereert van Empel, "is de in Utrecht vervaardigde priesterkelk van Leon Crombach die in ons dorp lang pastoor was".

Priesterkelk van Leon Crombach

Hij haalt de kelk uit de vitrine. Wat opvalt is dat het vergulde kleinood met het inventarisnummer 43 ook echt klein is. Negentien centimeter van voet tot de pateen. Het bijbehorende kelklepeltje is ook bewaard gebleven. De cuppa is aan de binnenzijde, zoals het hoort, verguld. Talloze fijne krasjes op het dunne laagje goud wijzen op een intensief gebruik gedurende de talloze missen en diensten die Pastoor Crombach sinds zijn aanstelling op 19 juli 1962 opdroeg.

Op de kelk prijkt de inscriptie 'Et Verbum Caro Factum Est' (het woord is vleesgeworden) en een geëmailleerde afbeelding van de aartsengel Gabriel. De afbeelding van de blauwe aartsengel inspireerde hem later tot een verzoek aan van Empel: "Henk, ik weet dat je een verdienstelijke hobbyschilder bent. Zou jij in staat zijn om de afbeelding van Gabriël van mijn kelk levensgroot boven het altaar te schilderen". Henk moest zich even achter de oren

krabben, want hij voelde zich allesbehalve een tweede Leonardo da Vinci. Toch liet hij zich overhalen en toog aan het werk. Bouwde een steiger en was wekenlang in de kerk bezig met kwasten en verf. Toen het werk af was, toonde Crombach zich enthousiast. "Henk ik geef je een acht". Crombach was behalve geestelijke ook wetenschapper. Na zijn seminarietijd in Rolduc studeerde hij aan de universiteit van Amsterdam wiskunde en natuurwetenschappen. Hij promoveerde onder professor Slijpen, ging vervolgens aan de slag als leraar aan het Bisschoppelijk college in Weert. Hij werd vervolgens kapelaan in Valkenburg en belandde uiteindelijk in Slenaken, waar hij tot zijn overlijden in 2007 bleef.

De kelk van Crombach met de aartsengel, werd vervaardigd door de indertijd bekende Utrechtse edel smederij Brom aan de Drift. Hoogstwaarschijnlijk werd de Crombach kelk

²⁵ Peter Heusschen, Dagblad De Limburger d.d. 5 december 2017

gedecoreerd door Johanna Brom, de zuster van Leo Hendrik Brom. Leo leidde het atelier. Johanna specialiseerde zich in de emailleer kunst en wel in het cloisonné procédé waarbij door een aparte techniek afbeeldingen op kerkelijk vaatwerk aangebracht werd. Het Utrechtse atelier maakte ook het gouden erezwaard dat de Amerikaanse generaal en latere VS-president Dwight D. Eisenhower na de oorlog kreeg aangeboden van de Nederlandse bevolking voor bewezen diensten.

Interessant is de verbastering van de figuur van Crombach ten aanzien van geloof en kerk. Er ontstaat ooit een grote ruzie op het Coriovallum College, tijdens een werkweek met leerlingen in een 'Centre Park'. De werkweek heeft als motto 'milieu en natuur'. De sectie biologie organiseert, wij hebben een heel programma ontworpen. De afsluiting bestaat uit een kerkdienst die gedaan wordt door Pastoor Crombach. In deze dienst slaat hij alle Latijnse spreuken over en spreekt alleen maar over vertrouwen en moed bij de dieren die ons omringen, vooral ganzen. De leerlingen hangen aan zijn lippen. De kwestie 'hosties' wordt snel afgehandeld en hij slaat de verplichte formules waarbij de vleeswording van het brood en de verandering van wijn in bloed (de zgn. transsubstantiatie) tot stand zou komen, over. Dit leidt nadien tot een grote rel in het docentencorps en de schoolleiding, omdat dit tegen de regels en de voorschriften van de eucharistieviering en de kerk is. Pastoor Crombach wordt ontzien door de directie, hoewel ze het er helemaal niet mee eens zijn, de Gijsen fractie van de docenten trekt zich morrend terug, overtuigd van hun gelijk!

Hij lijkt wel een Dr. Jekyll en Mr. Hyde. In het dorp een betrokken zielzorger met een open blik op het geloof maar binnen de perken. Op school een donderstraal, met een eigen mening. Maar in beide gevallen altijd nog net binnen de toegestane marges. Dat is Leon Crombach ten voeten uit, een opportunist. Hij profiteert van alle kanten. Als de gemeenschap mij niet wil tegemoetkomen dan maak ik het mij gemakkelijk. Gezien zijn levensgeschiedenis niet onbegrijpelijk, hij voelt zich door de maatschappij genomen en hoe ga je dan handelen en denken: ze zoeken het maar uit, als ik er maar geen last van heb en kan genieten van mijn leven! Op maandagochtend, wanneer zijn weekend weer eens zwaar geweest is, zwalkt hij het kabinet binnen en het eerste wat hij tegen de amanuensis zegt is: "Jean, ik ben kapot!... Heb je niet een leuk videotje voor me". Dan zet hij de videorecorder aan en gaat achter in de klas zitten doezelen. De kinderen vinden het al lang goed. En toch zijn de eindexamenresultaten altijd fantastisch, hoe krijgt hij dat voor elkaar?

Er doen ook de meest wilde verhalen de ronde over Pastoor Crombach voor wat betreft de aandacht voor het vrouwelijk schoon. Gewone meisjes waren voor hem allemaal 'Marietjes'. Zelfs zijn collega Riet Willems noemde hij na jaren nog 'Marietje' omdat hij de namen van voor hem oninteressante personen maar niet kon onthouden. Maar als ze aantrekkelijk waren... Eindexamen, het vak biologie wordt nog mondeling afgenomen. Een van de kandidaten is een jonge juffrouw die er werkelijk niets van bakt. Maar, merkt Pastoor Crombach op, ze heeft een paars kleedje aan en ze ziet er bijzonder aantrekkelijk uit. De gecommitteerde is een wat oudere professor die al even enthousiast is vanwege dit uitzicht. Het mondelinge examen verloopt rampzalig en ze gaat naar buiten volledig ervan overtuigd dat ze gezakt is. Crombach begint het overleg met de opmerking dat je toch niet altijd alles goed moeten hebben om een zesje te krijgen. "Nee", zegt de gecommitteerde: "het mag ook best een zeventje zijn". Wat vrouwelijke charme niet allemaal kan bewegen. Het mooiste is, tenminste volgens zijn verhaal, die 'Marietje' is ook nog biologie gaan studeren overtuigd van haar geweldige prestaties.

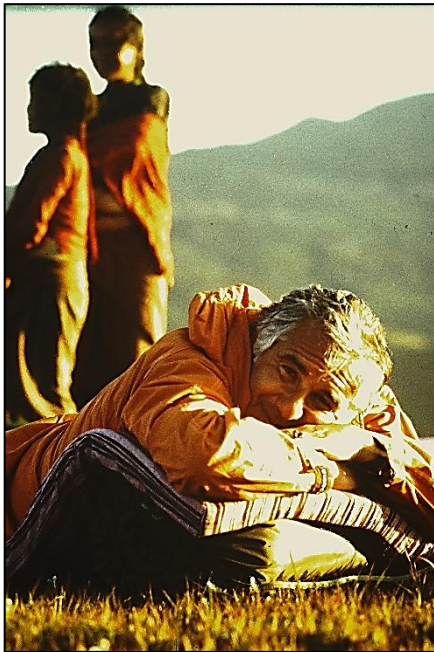
Je kunt dus concluderen: een tamelijk, door de omstandigheden, gespleten persoonlijkheid! Hij is slim en zeer intelligent. Weet iedereen naar zijn wensen te kneden. Behalve natuurlijk die bende biologen op school, daar staat hij welwillend, coöperatief en aimabel, maar toch ook afstandelijk tegenover. Naar aanleiding van een gesprek binnen de sectie, tijdens een van de vele 'docentendagen' die verplicht georganiseerd wordt door de schoolleiding, wordt gevraagd wat men nu eigenlijk als een van de belangrijkste functies ziet binnen de sectie. Hij zegt op de

directe vraag aan hem gesteld door het sectiehoofd Loek Rodrigues (en daarbij wijst hij op mij): “hem tegen jouw invloed beschermen”. Niemand snapte het toen, maar ik nu wel!

Dat brengt me op de figuur van Loek Rodrigues-Lopes. Hij is altijd aanstekelijk enthousiast. Heeft HBS-A gedaan en is toch MO-biologie gaan studeren in Utrecht. Hij snapt van wiskunde, natuurkunde en scheikunde geen snars. Bij bepaalde ingewikkelde vraagstukken moet ik hem van tevoren tekst en uitleg geven, voordat hij de klas in gaat. Maar hij is een geboren leraar en verteller. Hij weet met zijn verhalen elke klas aan zijn lippen te hangen. Hij zet alle trucs in, die je maar kan bedenken. Ik heb samen met hem de avondopleiding voor de tweedegraads akte biologie verzorgd. Wij geven les en Jean Starren doet het practicum dat tamelijk uitgebreid is. Overigens leer ik daar veel van en kan zo hele stukken overnemen en gebruiken in mijn eigen lessen en practica. Maar het meeste leer ik door bij de lessen van Loek te assisteren. Hij laat zich niet voor een gat vangen. Eens vraagt een student hoe die vis nu eigenlijk met zijn Latijnse naam heet. Loek produceert zonder blikken of blozen een acceptabele naam en aangezien het onthouden van die namen voor mij een heel groot probleem is, sta ik perplex omdat ik weet dat Loek ook geen latijn heeft gehad en dus ook niet op dat voordeel kan buigen. Na afloop vraag ik hem:

“Hoe weet jij in godsnaam de juiste classificatie en soortnaam?” Hij antwoordt:

“Ik weet de juiste benaming helemaal niet, ik bedacht terplekke een naam, maar dat weet die student ook niet en die is hem alweer vlug vergeten. Maar het maakt wel indruk, of niet soms?”

Loek, kapotmoe in Nepal

Als privépersoon is hij al even enthousiast en beminnelijk. Het gezin waarin hij geboren wordt, komt onder grote druk te staan tijdens de oorlog omdat zijn vader Joods is. Zijn moeder is katholiek. Dat is zijn redding geweest, maar zijn vader heeft pech. Zijn vader komt wel in concentratiekamp Vught terecht, hijzelf en zijn zus Suze, net niet. Hij heeft een sterke band met zijn vader, die hij aanbidt. Hij heeft ook het karakter van zijn vader: een durfal met een enorme handelsgeest. Plezier is leuk, maar het is nog leuker als je er beter van wordt. Hij heeft een makke: hij is absoluut seksverslaafd. Niemand, vrouw of man is veilig voor hem. Vooral als hij ‘intreedt’ tot de sekte van de ‘Bhagwan Shree Rajneesh’, die naast geweldige ideeën ook de vrije liefde preekt, is er geen houden meer aan. Eén keer heeft hij geprobeerd mij seksueel te verleiden. Na de consumptie van een fles wijn bij hem thuis komt het aanbod, ik moet eerlijk zeggen dat ik vertederd was, maar heb het desondanks vriendelijk maar resoluut afwees. Wij hebben er nooit meer één woord aan besteedt, het was

voorbij! Toch hebben we vaker in één bed of in een tent gelegen tijdens onze exploratiereizen naar Nepal omdat er gewoon niet meer plek was.

Maar ook Loek ontmoet zijn meesters. Hij komt op een vliegreis ter exploitatie van eilandse paradijzen in de Grote Oceaan een bekende Nederlandse acteur tegen. Deze J. Krabbé heeft een heel eiland gehuurd voor zichzelf en zijn familie. Verder is er niemand op dat eiland. Hij nodigt Loek uit om hem te bezoeken en deze neemt de uitnodiging natuurlijk graag aan. Zittend in een paradijselijk huis, in aanwezigheid van de hele familie en genodigden, presteert deze artiest het om zichzelf uitgebreid te bevredigen. Dat gaat zelfs Loek iets te ver, zo vertelt hij mij later.

Op zijn reizen wordt hij regelmatig begeleid door vrouwelijke deelnemers, die alleen maar meegaan omdat hij de reisleader is en dus ook bij hem in bed belanden. Het mooiste is dat vrijwel niemand daar enig idee van had. Hij heeft jarenlang een verhouding met de vrouw van een bekende Heerlense cardioloog. Zijn charme en uitstraling behoedt hem voor problemen.

Hij komt er altijd uit, ook als de zaak volledig in de soep loopt. Zo is hij door een Spaanse industrieel op grote schaal bedrogen met een onderneming in zout. Zout dat gebruikt wordt om hammen op te spuiten. Hij heeft deze man in Spanje tijdens zijn scriptie-stage over de classificatie van kaktussen, leren kennen en was op het idee gekomen om dat zout, waar destijds in Nederland een groot tekort aan is, te gaan importeren. Aanvankelijk loopt het project goed, maar de Spaanse eigenaar verwaarloost en bedriegt de zaak, waardoor Loek met een aanzienlijk verlies blijft zitten. Op school heeft niemand iets in de gaten, immers hij vliegt vrijdagmiddag naar Barcelona en komt zondagavond of maandagochtend weer terug en beantwoordt de vraag “hoe zijn weekend is geweest” steevast met: “niks bijzonders hoor, maar wel gezellig”. Ondertussen gaat de Spaanse firma failliet.

Hij maakt handig gebruik en heeft lol in de mythes die om hem heen hangen. Na enige zware ongelukken met prachtige sportieve GM 's en Alfa Romeo's, kiest hij toch maar voor wat meer veiligheid. Hij kan van zijn zwager een echte grote Amerikaan kopen. Deze wagen is directiewagen bij een firma en aangezien de directie besloten heeft om, alle auto's te gaan leasen, mag hij hem overnemen voor een habbekrats. De anderhalve meter staal voor zijn stuur bevalt hem wel. Ze hebben hem met zijn sportwagen net onder een vrachtwagen vandaan gehaald. Daar komt nog bij dat deze grote wagen op LPG loopt en dus vele malen goedkoper is dan mijn Renaultje 5 op benzine. Als hij zijn Amerikaan naast de auto van de directeur parkeert is de hel los. De prachtige Lancia van de directeur valt in het niets bij die reuze Amerikaan. Dat is natuurlijk niet mogelijk, de directeur krijgt een aparte privé parkeerplaats en Loek krijgt op onverklaarbare wijze opeens veel meer proefwerktoezicht. De roddels zijn ook niet van de lucht. Hij zelf doet mee in dat spel. In de lift vraagt het hoofd van de boekhouding hoe hij nu toch weer aan zo'n enorme prachtige dure auto gekomen is. Hij antwoordt dat hij die van een tante geërfd heeft. De man zegt: “de duivel schijnt toch ook altijd op dezelfde hoop!”. Naderhand, krijg ik het toevallig, met datzelfde hoofd, over die zogenaamde erfenis en toen komt het eruit: “eens een Jood altijd een Jood”, zei de goede maar domme man, niet beseffende dat hij een onvoorwaardelijk toegewijde collega naast zich had staan.

Hij heeft, jong en hevig verliefd, zijn aanstaande vrouw ontvoerd en ze zijn heel ver weg getrouwd. Hij rijdt altijd met groot genot in een sportwagen waarmee hij natuurlijk op school de ‘blits’ maakte. Hij ziet er altijd perfect uit, goed en smaakvol gekleed, naar analogie met Prins Bernhard met een bloem in het knoopsgat. Hij aanbidt zijn kinderen en hij zal tot ver gaan om hun doelen en idealen te verwezenlijken. Hij is verslingerd aan reizen. Elke gelegenheid om het vliegtuig te nemen en verre landen te bezoeken grijpt hij aan. Daardoor komt hij op het idee om reizen te gaan organiseren. Omdat zijn kennissenkring voornamelijk bestaat uit artsen en hun vrouwen, begint hij met het organiseren van reizen naar verre landen, samen met een collega uit het noorden Dr. Wim Krommenhoek, onder de paraplu van de Stichting ‘Laatste Paradijzen reizen’. Later administratief bijgestaan door een van zijn vurigste fans Mevrouw Hill Regout, de secretaresse. De reizen voor artsen en biologen zijn zeer succesvol, met name omdat ze enerzijds heel luxueus zijn maar daarnaast ook vaak heel primitief en de doelen vrijwel onbereikbaar. Hij mag van vliegmaatschappijen, die deze ontwikkeling wel zien zitten, heel veel exploratie reizen doen. Er gaat geen vakantie voorbij waarin hij niet ergens heel ver weg is. Vaak ook samen met zijn vrouw die er op den duur genoeg van krijgt om in een hobbende bus ergens tussen Lima en Cuzco tien doden te sterven vanwege de primitiviteit en het risico. Tijdens die reizen ontstaan steeds nieuwe contacten. Van het een komt het ander en de laatste les is nog niet gegeven en de laatste vergadering is gehouden of hij staat alweer met het koffer in de hand op de vliegtuigtrap. Hij is een enthousiast fotograaf en naderhand 8 mm filmer. Die films met spectaculaire opnames laat hij ook vaak in zijn lessen zien. Op een goede dag in 1975 vraagt een leerling hem of hij het voor elkaar kan krijgen om ook eens zo'n reis naar Kenia voor leerlingen te organiseren. Het organiseren is mogelijk maar onder welke voorwaarden. De leerlingen moeten zelf hun reisgeld verdienen in de vakanties. Ze moeten

slagen voor hun eindexamen en ze moeten bereid zijn aan de voorbereidingen deel te nemen zodat men goed onderlegd aan het avontuur kan beginnen. Loek kan de organisatie echter niet alleen rond krijgen. Hij is organisatorisch een absolute chaoot. Hij vraagt aan de sectie of ze mee wilden helpen. De sectie wil wel en zullen ook deel nemen behalve Riet Willems die de bui al ziet hangen. Crombach vindt het geweldig maar doet niets en Eugene Seelen maakt de eerste beste keer enorme ruzie over welke leerlingen nu wel of niet mee mogen. Er zijn ook

De reisgroep voor Kenya 1978

etterballen die zich gemeld hebben voor deelname en die moeten naar zijn mening kansloos zijn. Loek en ik zijn het er niet mee eens, het escaleert en Loek blijft echt huilend van ellende achter in de docentenkamer. Na een goed tweegesprek blijf ik over. Ik doe samen met Hill Regout, secretaresse van de Stichting 'Laatste Paradijzen' de organisatie. Daar leer ik het vak van reisorganisator, zeg maar touroperator. Alles gaat nog per brief maar we klaren het en in augustus 1978 gaat er een groep bestaande uit 60 leerlingen en 10 begeleiders op reis naar Kenia. Het is nog

nooit vertoond, we halen met ons project de kranten, ook de landelijke kranten. Het ministerie

Pater Naud Grol.

Afscheid in Killgoris.

van Buitenlandse Zaken ondersteunt ons initiatief. We nemen het voor die tijd, enorme bedrag van 14.000 gulden mee voor een missieproject in

De Massai in de Riftvalley 1978

Op safari met de groep.

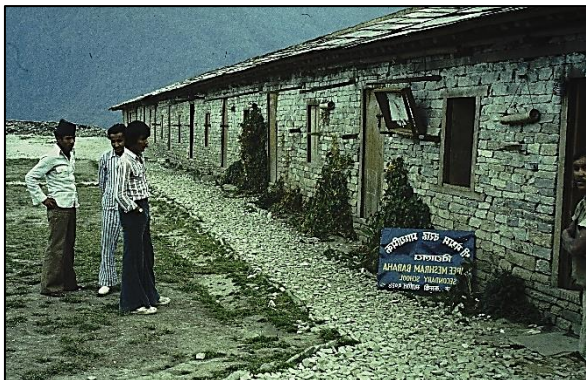
Killgoris waar de Heerlense nonnen van de ‘Kleine Heilige Jozef’ een missieziekenhuis beheren. Zij regelen de besteding van de gelden voor de middelbare school aldaar omdat het geld anders in een mooi huis voor de directeur zal verdwijnen. We bezoeken koffie- en theeplantages. We kijken rond, onder de bezielende begeleiding van Father Noud Grol (Mill Hill), in de slums van Nairobi en bezoeken zijn projecten met de ‘Parking Boys’.

We liggen aan de kust onder de palmbomen en maken vistochten op de Arabische dows van de lokale bevolking. We toeren in onze grote Leyland bussen door de nationale parken en slapen in tenten tussen de olifanten. De Massai maken met hun dansen en gebruiken een enorme indruk. Massai Mara National park is bijzonder indrukwekkend, we zien de ‘big five’ in volle glorie. De missiepost, waar de leerlingen mee mogen lopen met de arts maakt grote indruk. Vooral de röntgenfoto’s waarop je de speer nog in de borstkas van het slachtoffer kan zien zitten en die getoond wordt door een alleraardigste Massai broeder, die niet alleen de foto maar ook dezelfde speer geïmplant heeft. De leerlingen hebben naderhand hun weg gevonden in hun leven en menigeen vindt zijn bezieling in deze reis.

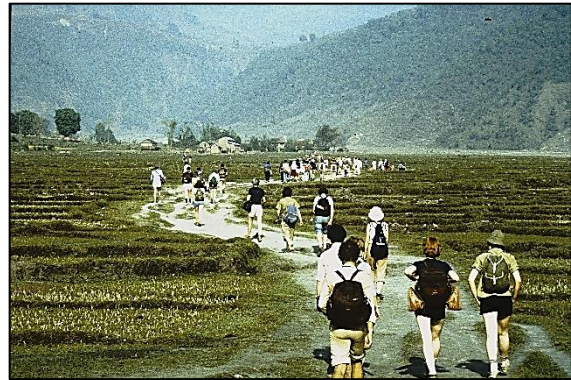
De voorbereidingen zijn altijd intens. Een heel programma wordt door geworsteld. Voor Nepal betreft dat ook de fysieke conditie. Eén van onze adviezen is: ‘zorg dat je een goede conditie hebt vóór vertrek, want onderschat die bergtochten niet!’ Wie heeft natuurlijk een conditie van niks? Drie keer raden....Ik zelf kom er door het drukke programma natuurlijk nooit aan toe, maar ik vat het niet licht op. Een collega (Schutjens) zei ooit:

“Hé, je moet wel aan je ouderdom werken hoor. Je moet na je pensioen nog jaren mee!”

Ik antwoordde smalend dat ik er wel degelijk aan werk: ik doe geen sport, behalve dan wandelen. Krijg géén voetbalknieën, géén gescheurde pezen en géén botbreuken. Ik krijg géén tennisarm, kortom een heleboel ellende word je bespaard en de onderdelen zijn nog niet versleten als je met pensioen gaat. Mijn zoo-prof in Aken pleegt te zeggen: “*Sport ist Mort!*” Ik ben matig, maar regelmatig van inname, en zoek mijn innerlijke rust in de postzegels, dan

Met Sherpa's in Helambu Nepal

In Nepal gaat alles te voet!

vergeet ik even de huiselijke beslommeringen!

Kortom, de andere deelnemers zijn doorgetraind, stormen de bergen op en af ver vóór de sherpa's uit. Ik kom altijd één uur later, samen met de ‘bezemsherpa’ aansukkelen en vraag dan: “hebben jullie die leuke papierfabriek gezien en die smidse onderweg. Hebben jullie ook zo leuk gekletst met die vrouwen in het rijstveld en voor het klooster?”.

Niets, ze hebben niets gezien, blind gericht slechts op sportprestaties. Na drie dagen zijn zij kapot, totaal op! Ik daarentegen had nog weken met m'n ‘bezemsherpa’ door die Himalaya's kunnen keutelen.

De reizen komen voor mij op een moment waarop vele andere collega's die zo'n vijf tot zeven jaar lesgeven, de moed beginnen op te geven. Eugene Seelen is daar een voorbeeld van. Hij komt met een steeds dikkere nek's ochtends op school en loopt nors te sakkeren over ‘die stomme leerlingen’ die geen knip voor de neus waard zijn. Ik heb die belhamels meegemaakt in Kenia en stond stomverbaasd over de persoonsverandering die sommigen ondergaan. De grootste etterbal blijkt een fantastische knaap, die altijd klaar staat en bereid is te helpen. De lieverdjes van school blijken in de praktijk vaak asociaal.

Uiteindelijk krijgen we het voor elkaar en komt iedereen weer heelhuids, maar met een

Mary Leakey

getorpedeerde ziel, terug. Hun levens en menige levensloop zijn er radicaal door veranderd

Ook persoonlijk zet het mij aan tot nadenken, met name over de evolutie en de plaats van biologie in je leven. Een enorme ervaring is de confrontatie met al het werk dat de Leakey's in Kenia en Tanzania hebben gedaan. Om aan het prille begin te staan van al dat mensenwerk op aarde, met een vuistbijl in je handen die precies past, daar word je stil van. Jaren later beschrijf ik dat in een gedicht:

LAETOLI²⁶

*In Laetoli kwam ik mijn vader tegen.
Daar, in de fossiele as van de vulkanen,
zijn veel voetstappen in de grond gelegen.
Vastgelegd in twee lange banen.*

*Twee groten liepen zij aan zij.
Die kleine liep er achterheen.
Kijk, die hield het nauwelijks bij
in de voetstappen achter z'n vaders been.*

*Naast elkaar liepen we hand in hand.
In de witte sneeuw verschenen zijn stappen
In zijn voetstappen ben ik toen beland,
De afstand nauwelijks te behappen.*

*Naast de school in de kastanjelaan.
In de sneeuw, zestig jaren geleden
Zou niet ieder kind dat hebben gedaan
In Laetoli was ik opeens tevreden.*

*In de rotsige bodem van dat verre land.
Duidelijk in de grote voeten van een hominied,
Stonden mensenvoetjes parmantig en charmant.
Je bent een sukkel als je dat niet ziet.*

Mijn leven is er ook door veranderd. Ik blijf Loek Rodrigues-Lopes eeuwig dankbaar dat hij mij op die jonge leeftijd de kans geboden heeft om wereldburger te worden. Ik weet nog dat ik, terug uit Kenia, waar tijdens onze reis een hongersnood heerste, bij de Albert Heijn stond voor een regaal met tig verschillende soorten brood. Ik moet naar buiten gaan omdat ik anders in huilen uitgebarsten zou zijn. Je lessen krijgen weer zin en inhoud. Niet alleen door de bezieling die je door de reizen gekregen hebt maar ook doordat je veel van wat er besproken wordt aan den lijve hebt ondervonden. Wat voor je zit is slechts schijn, misvormd door school en ouders. In het 'wild' krijg je pas de ware karakters te zien, vaak fantastische kinderen, diamantjes en briljanten. Briljanten moet je slijpen en dat gebeurt door heel hard schuren en niet door te

²⁶ Jos van den Bosch, Valkenburg september 2018

zalven. In de les heb je altijd meer te vertellen en daar draait het om in het onderwijs. Ik begin te begrijpen waardoor die Loek Rodrigues zijn leerlingen zo kan motiveren zodat ze zelfs op zaterdagochtend vrijwillig lessen komen volgen wanneer hij door al zijn verhalen weer eens hopeloos achter geraakt is in de verplichte stof.

Op 2 december 2022 verscheen een interview met Loek Rodrigues in het dagblad “De Limburger” en dat vat heel goed de situatie samen zoals die was toen ik het Coriovallum College in 1979 verliet om les te gaan geven in Meerssen.

Een Indiase goeroe verdeelt het katholieke Coriovallum College Heerlen.

(geschreven door Benti Banach 22 december 2022 Foto's © Harry Heuts)

Loek Rodrigues Lopes in zijn ‘tempel’ met op de grond het portret van Bhagwan/Osho.

De rust op het keurige Coriovallum College wordt in de jaren tachtig verstoord als twee docenten openlijk hun liefde voor Bhagwan verklaren. Docenten, directie en bestuur vrezen voor het imago van de school. Twee hoofdrolspelers blikken terug op de kwestie.

Twee docenten die plotseling volledig in het rood gekleed en met een houten kralenketting om hun hals naar school komen (Rodrigues Lopes en Gülpen). Met aan die ketting een klein portretje van een Indiër met indringende bruine ogen en een lange baard. Het katholieke Coriovallum College in het Heerlen van de jaren tachtig schrikt op.

De leraar biologie en leraar Nederlands blijven trouw hun lessen geven. Maar achter hun rug wordt geroddeld. Leerlingen en collega's projecteren op hen wat ze over deze Indiër genaamd Bhagwan hebben opgevangen van tv en uit de krant. Iets met seks, provocaties en 99 Rolls Royces. Conservatieve docenten, directie en bestuur weten zich even geen raad, vrezen voor de goede naam van de school en een verlies aan leerlingen.

Hoe kijken betrokken terug op die tijd? De leraar Nederlands is acht jaar geleden overleden, biologiedocent is nog springlevend. Loek Rodrigues Lopes is inmiddels 85 en woont in de buurt van Tongeren. Hij oogt fit, het golvende haar spierwit, sportieve sneakers en om zijn pols een armbandje van houten kralen, die verdacht veel lijken op die van de gebedsketting van toen.

„Het begon allemaal met een interview met de psychiater Jan Foudraine dat ik tijdens het ontbijt op de radio hoorde”, steekt Rodrigues van wal. „Hij vertelde over een bezoek aan zijn meester in de Indiase stad Poona, een man genaamd Bhagwan. Ik werd er volkomen door verpletterd. Het ging over hoe Bhagwan over de wereld dacht, over relaties, hoe onbewust we leven en dat maar doorgeven aan onze kinderen. Wat een gevoel van bevrijding! Nadat ik alle lezingen van Foudraine op de radio had gehoord, zei ik tegen mijn toenmalige vrouw: En ik ga naar India! Zij snapte er niets van.”

Flauwekul

„Op een feestje kwam ik een biologe tegen die vroeg of ze mee mocht, want haar man vond Bhagwan maar flauwekul. Zo stonden we daar met zijn vieren op Schiphol: zij, ik en onze partners om die twee gekken die naar India gingen uit te zwaaien. Al tijdens de eerste lezing van Bhagwan over de evolutietheorie was ik verkocht. Toen hij na twee uur vertrok, was ik in tranen. Dit had ik nog nooit meegemaakt. Een gevoel van déjà vu, van thuiskomen. Ik vond hem briljant, hij sprak met grote liefde over Jezus en Boeddha. Hij had niets met religie, maar

vond dat we zelf een Jezus of Boeddha moesten worden. Hij had de pest aan politici, pers en priesters en was daarom een gevaar voor de gevestigde orde.”

Na een tweede bezoek aan de ashram in Poona – met zijn inmiddels nieuwe partner (ze zijn nog altijd samen) – besluit Rodrigues *all the way* te gaan. Hij treedt formeel toe tot de beweging, krijgt de naam Swami Dhyan Loek, en gaat voortaan rood gekleed door het leven en met het houten gebedssnoer om zijn hals. „Zo kwam ik de eerste keer op school. Het zweet brak me uit. Opeens begreep ik het doel van de kleren en die *mala*: Bhagwan wilde dat we kwetsbaar worden en ons bewust zijn in wat voor maatschappij we terugkeren. Maar ik dacht ook: ach, de ene docent loopt met een aap om zijn nek en anderen dragen een kruisbeeld op hun borst, dat is een regelrecht martelwerktuig! Op de gang kwam ik de rector tegen die zei: ‘Oei, ik geloof niet dat dit de bedoeling is. Dat is een seksgoeroe, daar heb ik niet zo’n beste verhalen over gehoord.’ Ik vroeg of hij wist waar Bhagwan precies voor staat? ‘Nee, dat wil ik ook niet weten. Maar dit kan niet’, wees hij naar mijn kleren.”

Een trip naar India is voor Rodrigues in die tijd niets bijzonders. Hij organiseert al sinds de jaren zeventig excursies voor collega-biologen naar Afrika, Azië en Zuid-Amerika. En bij terugkeer op school vertelt hij enthousiast over de jagende leeuwen en drinkende olifanten die hij heeft gezien. Leerlingen en collega’s hangen aan de lippen van de globetrotter. Eind jaren zeventig organiseert hij zelfs een Kenia-reis voor leerlingen, waarvan deze krant uitgebreid verslag doet.

Foto: © Harry Heuts

„Zo veel reizen, daarom zeiden de meeste collega’s: ‘Ach die man heeft zo veel gereisd, hij heeft tropenkolder opgelopen, hij is een beetje in de war van al dat reizen.’ Ik was toch al de rebel, ik had me ook al moeten verantwoorden voor de tweedehands MG waarmee ik naar school kwam. Die was niet in overeenstemming met de waardigheid van mijn beroep, zei de rector. Maar hoofdzuster Antoinette kwam uit een familie van garagisten en zei dat ik me daar niets van aan moest trekken. Tijdens een autorally op school kwam ze zelfs bij me in de auto zitten.”

De harmonie op school wordt pas echt verstoord als ook een docent Nederlands openlijk uitkomt voor zijn bewondering van Bhagwan. „We zijn samen naar de ashram in Amsterdam gegaan, waar hij de naam Swami Amano Madmatta kreeg. Daarna kwam hij ook in het rood naar school. En toen brak de hel los, want dat konden ze op school niet begrijpen, want hij kwam uit een keurig gezin.”

8-Meibeweging

De bekering van de neerlandicus zag niemand aankomen, bevestigt de nu 80-jarige Toon Wegman. De man uit Voerendaal was destijds lid van de driekoppige schooldirectie. Twee docenten die onverholen met een Indiase goeroe te koop lopen, Wegmans eerste reactie was: „Jeetje mina!” Hij kan de keuze van de docenten enerzijds begrijpen, omdat die in het tijdsbeeld past. „Binnen de kerk was van alles aan de hand, je had de 8-Meibeweging, mensen probeerden los te komen van het rigide systeem van de kerk, de relatie met Rome werd ter discussie gesteld. De verdeeldheid zag je ook aan de discussie over hoe de paus toen in Nederland zou worden ontvangen. Dat speelde ook op school. We hebben zelfs een hele studiedag aan de discussie over katholiciteit gewijd.”

Maar tussen een Indiase goeroe die de gevestigde orde uitdaagt en de 8-Meibeweging ligt een wereld van verschil. Toon Wegman is verreweg de meest liberale en pragmatische binnen de

directie. „Ik wist dat Bhagwan mensen opriep zichzelf te zijn op te komen voor hun vrijheid en lief te zijn voor elkaar. Op zich een mooie gedachte, maar of hij er zelf naar leefde, was voor mij de vraag. Ik had ook niks met die hele persoonsaanbidding en vond dat zijn volgelingen van het ene systeem in het andere stapten.”

Terwijl de kwestie door suddert sturen zeventien behoudende docenten – onder wie twee directieleden – een petitie naar het schoolbestuur, die begint met: ‘Nog niet zo heel lang geleden was het een vanzelfsprekende zaak dat je wist hoe je te gedragen als leraar aan een katholieke school.’ De leerkrachten storen zich eraan dat ‘enkel onder ons blijkbaar van mening zijn dat binnen ons katholiek onderwijsinstituut ‘reclame’ moet worden gemaakt voor Bhagwan.’

Ze verzoeken het bestuur dringend op te treden en het dragen van de ketting met Bhagwans portret en het mondeling reclame maken voor de goeroe te verbieden. Ze vrezen voor het imago van de school, een verlies van leerlingen en dus banen in de moeilijke jaren tachtig.

Een andere groep docenten reageert verontwaardigd op de ‘ondergrondse’ handtekening-enactie, waar slechts een deel van het lerarenkorps voor is benaderd. Een actie als deze honoreren zou in een dictatuur niet misstaan, schrijven de liberalen aan het bestuur. Ook Amano Madmatta, de docent Nederlands, klimt in de pen. Hij voelt zich door de conservatieve collega's in de rug aangevallen.

Bisschop

Toon Wegman herinnert zich de polemiek niet. „Maar voor een verlies van leerlingen zijn we nooit bang geweest. Wel waren we bang dat we als katholieke school de erkenning door de bisschop zouden kwijtraken. Zonder zo'n erkenning valt je hele kader weg. Er waren al niet-katholieke docenten, dat ging prima. Ze moesten wel de katholiciteit respecteren. Dus heb ik tegen Loek gezegd: jouw beleving is jouw beleving, maar hier moet je je aan houden: geen duidelijke kenmerken en niet prediken over Bhagwan.”

Rodrigues heeft nog de notulen van het gesprek tussen hem, zijn collega, het bestuur en Toon Wegman. Het bestuur besluit dat uitlatingen, gedrag en het dragen van uiterlijke kenmerken verboden zijn als die twijfel en onzekerheid over de doelstelling van de school kunnen veroorzaken.

De docenten noemen het besluit huichelachtig, Rodrigues vraagt of overtreding van de maatregel oneervol ontslag betekent. „Ja”, zegt het bestuur, „dus zonder wachtgeld.” Met gevoel voor humor maakt Amano Madmatta duidelijk zich bij het besluit neer te leggen: „In verband met het onnatuurlijke karakter van uw verzoek vraag ik nu al verschoning als ik ooit enkel door verstrooidheid, mijn mala zou vergeten weg te stoppen.”

Toon Wegman voert zeker drie lange gesprekken met Rodrigues, gaat ook bij hem thuis langs. Als de biologiedocent op het punt staat ontslag te nemen, zegt Wegman: „Je ben een goede leraar, we willen je niet kwijt, doe het dan voor de leerlingen.” Voor dat argument zwicht Rodrigues. Terwijl de docent Nederlands zijn gebedssnoer met goeroe-foto vanaf dat moment in zijn broekzak meedraagt, moffelt zijn collega de ketting weg onder zijn hemd. „Ik droeg toen van die zijden hemden uit India, maar die waren zo dun dat je de mala er van driehonderd meter afstand doorheen zag schijnen.”

In 1991 gaat Coriovallum op in Sintermeerten en verdwijnt de schoolnaam voorgoed. Enkele docenten worden boventallig. Rodrigues heeft problemen met zijn ogen, wil minder lesuren maar wordt tot zijn verrassing volledig afgekeurd. Hij is dan pas 51. Hij sluit niet uit dat het vertrek van de dissident de school goed uitkomt, maar volgens Wegman speelde dat geen rol.

Bhagwan, die inmiddels Oswordt genoemd, is dan al enkele jaren dood. De spiritueel leider is eerst in het Amerikaanse Oregon neergestreken, waar een botsing tussen zijn volgeling en de lokale gemeenschap volledig uit de hand loopt. Nadat Osho door de Amerikaanse overheid tot ongewenst persoon is verklaard, vlucht hij halsoverkop naar India, waar hij sterft. Zijn volgelingen vermoeden dat hij is vergiftigd.

Anonieme brief

Ruim dertig jaar later bewondert Rodrigues de goeroe nog steeds. Op de bovenverdieping van zijn huis opent hij een kamer die de sereniteit van een tempel ademt. Er hangen boeddhistische iconen, afbeeldingen van zijn reizen en op de grond staat een soort altaar met in het midden een groot portret van de man die in de jaren tachtig verdeeldheid zaaide op een katholieke school in Heerlen.

Van de houten kralen van het gebedssnoer heeft hij een armband gemaakt die om zijn pols zit. „Ik ben zo dankbaar dat ik ooit de moed heb gehad naar Poona te gaan. Natuurlijk zijn er fouten gemaakt in zijn beweging, vooral door zijn rechterhand, een soort judas. Die heeft de boel verkloot. Maar al die Rolls Royce's en gouden horloges interesseerden mij niet. Die kreeg hij cadeau. Aan mijn band met Osho heeft het geen afbreuk gedaan. Ik heb nog nooit iemand zo mooi over Jezus horen praten. Maar de mensen kenden alleen de schandalen.”

Aan het eind van het gesprek laat hij een anonieme brief van een leerling zien uit 1983. ‘Die Rodrigues is gek, zeiden we vroeger vaak’, schrijft de leerling. ‘Als ‘gek’ echter betekent niet mee marcherend in het rijtje van autoritair, christenen, kortzichtigen, soldaten van het onderwijs, dan denk ik dat u het best als een compliment mag opvatten. Een bijzonder aanvalspunt was uw lidmaatschap van de Bhagwan beweging. Ik moet u bekennen dat ik niet precies weet wat die inhoudt, wij wisten het allemaal niet en daarom was het alweer zoiets ‘raars’. Trekt u zich daar niks van aan. Trekt u zich van niemand wat aan. Uw onderwijsmethode was goed, ik weet het nu. Gaat u door. Breng uw huidige pupillen het Leven, het Liefhebben bij, want niemand anders zal het doen. Dat u het ons leerde, daarvoor wil ik u bedanken.’

Rodrigues' ogen glinsteren. „Ik zou zo graag willen weten wie die leerling was.”

Tot zover dit karanten artikel uit 2022.

Maar Loek heeft ook zijn duistere kanten. Hij start steeds meer activiteiten en kan het qua tijd allemaal niet meer bolwerken. Daar komt bij dat de onderwijsveranderingen veel tijd in beslag nemen en hij heeft geen tijd over. Ik word steeds meer de klusjesman die altijd wel ergens een proefwerkje vandaan kan toveren met de juiste antwoorden, liefst multiple choice, die ik dan ook nog voor hem mag nakijken. Maar goed ik krijg er ook veel voor terug. Ik ben met hem naar Kenia, Tanzania, Ethiopië en Nepal geweest. Daarna heb ik het initiatief overgenomen, op mijn volgende school het Stella maris College te Meerssen, waar ik ook reizen mag organiseren. Hij krijgt het steeds drukker en wil alle kansen die hem geboden worden aanpakken. Dat leidt bij een voorgenomen exploratiereis aan Peru en de Galapagos eilanden in Ecuador, een prachtige privéreis met zes deelnemers tot een escalatie. Zijn vrouw wil niet meer, is Zuid-Amerika spuugzat. Ik kan voor niets mee, maar dat is familie technisch niet mogelijk, een reisplek naar Darwins paradijs gaat gewoon verloren. Daarna is het in zijn thuissituatie, nooit meer goed gekomen en er volgt een gefaseerde scheiding. Loek gaat het huis uit en krijgt hier en daar woonplekken via kennissen. Uiteindelijk geniet hij van zijn vrijheid op een appartement in de Dautzenbergstraat. De geruchten machine komt op gang. Men zegt dat hij daar een onechtelijke dochter heeft verwekt, zou zo maar kunnen. Maar ik weet, dat als het waar is, hij zijn verplichtingen niet ontloopt. Het enige waar hij erg onder lijdt is dat hij zijn zonen wat minder ziet.

Hij loopt, als volgeling van Bhagwan in het oranje, maar niemand stoort zich eraan. Hij heeft ook de ideeën aan mij proberen te slijten, maar ik ben altijd allergisch geweest voor dit soort zwevende instellingen die door velen enkel en allen gebruikt worden om gemakkelijk hun seksuele energie min of meer legaal te kunnen lozen.

Ik moet wel stellen dat de ideeën van Bhagwan op bepaalde gebieden verfrissend zijn. Bijvoorbeeld: ons probleem op dat moment, is de onhandelbaarheid van zoon Maarten. Niets is bekend over ADHD. De instanties die ons moeten helpen zeggen uiteindelijk: “U wilt niet dat uw kind beter wordt, u bent het zelf schuld!” En dan komt Loek met een boek van de Bhagwan met daarin zijn verhalen over moeilijke kinderen. “Zij zijn het zout, zij zijn de

toekomst. Door hun afwijkend gedrag zijn zij de belofte voor de toekomst van de aarde. Zij zijn het meest waardevol, je moet ze koesteren”.

Veel schiet ik er niet mee op en naar een ashram in India zou ik helemaal niet gaan, maar enige troost heb ik in die dagelijkse simpele waarheden, toch wel gevonden.

Met de reizen gaat het goed. We hebben inmiddels een eigen stichting opgericht, de ‘Stichting MB-Excursies’. Deze staat voor

Mondiale Bewustwording en we organiseren reizen naar Zuid-Amerika, China, Nepal, India, Ethiopië, Tanzania, Thailand en Indonesië. Daar verliest Loek zijn hart aan Bali. Hij bedenkt een plan waarin Nederlandse en/ of buitenlandse eigenaren hun eigen bungalow kunnen financieren op een ongelooflijk fantastische plek op Bali in de buurt van het kunstenaarsdorp Ubud. Het lukt hem om verschillende mensen enthousiast te maken, waardoor zijn eigen bungalow als het ware mee gefinancierd wordt. Ik ben stomverbaasd als ik hoor welke lieden dat zijn. Het zijn soms ‘straatarme’ zogenaamde ‘kleine’ Heerlense middenstanders die hun winkeltje in de Oranje Nassaustraat amper boven water kunnen houden voor de belastingen. ‘Toch komen de tonnen van onder de tafel en worden de bungalows gebouwd. De plek is een hemelse plek op aarde, een droom. Tijdens onze reizen ben ik er met groepen geweest en het moet gezegd: het was uitzonderlijk en uniek. Bali is sowieso uniek, die combinatie van gratie, kunst, lieflijkheid en natuur is nooit eerder vertoond. Je hoeft niet veel te doen om dat te ervaren. Onze amanuensis Jean Starren is er vier weken geweest en is daarbij niet verder gekomen dan in een cirkel van 10 kilometer rondom het dorp. De fotoreportage is fantastisch. Hij heeft vier weken alleen maar gelopen in begeleiding van zijn camera

Maar Bali heeft ook zijn donkere kanten. Je loopt makkelijk een SOA op, de mensen zijn zo mooi, lieflijk en gediensig. Ze zijn zo lief en aardig, maar als je de geschiedenis bestudeert blijkt dat de zwarte kant ook wel eens omhoogkomt en dan slachten ze honderdduizenden

Uitzicht vanaf Ubud

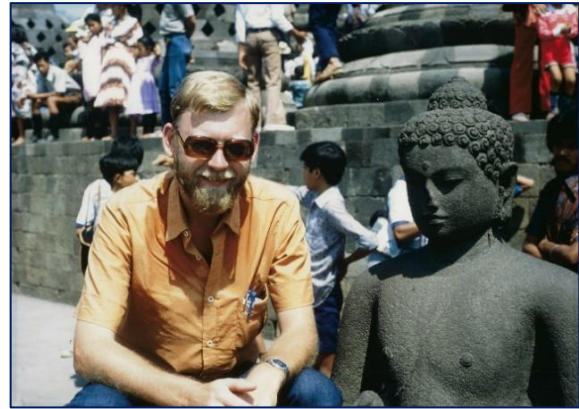

Balinese stranden.

mensen af als vee. Ze zijn commercieel keihard en gewiekst. Het blijkt dat de grond waarop Loek de bungalows laat bouwen, nooit eigendom van een buitenlander kan worden. Dat kan in Indonesië alleen een autochtoon. Het gevolg is dat toen de bungalows volop draaien de grondeigenaar met veel aanvullende eisen komt en zelfs een rechtszaak aanspant waarbij het natuurlijk allemaal gaat om het delen in de winst.

Een bungalow in het Park van Ubud.

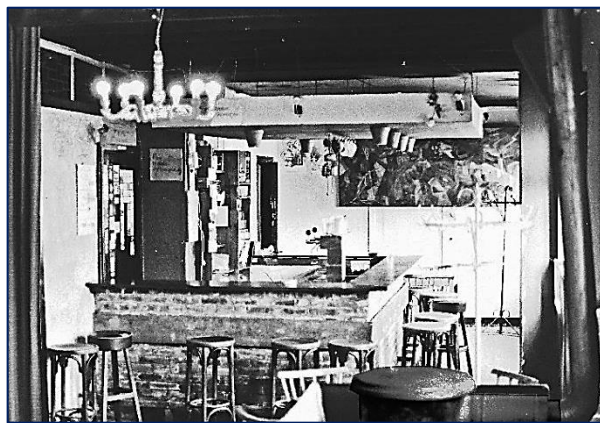
Op de Borobudur

Intussen ben ik bezig de reis naar Ecuador en Peru te organiseren, samen met Hill Regout. De kortingen die wij krijgen van het reisbureau Schoonbrood in Maastricht waar wij alle tickets bestellen, komen op de rekening van de Stichting en worden gebruikt voor de gezamenlijk gestelde doelen. Door een communicatiefout van de verbindingsman van Schoonbrood komt boven water dat Loek de procenten die wij krijgen voor de tickets naar Peru in zijn eigen zak steekt. Het is niet veel, maar het geeft mij een ongelofelijke knak. *'The End'*. Ik, zijn kroonprins, zoals hij altijd zei, stopt met het werk voor hem, ik kan dit niet verkroppen. Ik weet dat hij naast al die reizen en zijn leraarschap ook nog een bijbaan heeft als textielvertegenwoordiger buitenland voor een Sittardse textielbaron die hij ooit in een vliegtuig naar Taiwan getroffen heeft. Deze man heeft schoon genoeg van al dat gereis en heeft hem, gevraagd of hij die klussen niet voor hem wil klaren. "Ga naar Taiwan en controleer de zaak. Organiseer, vanwege de quota die er zijn op textiel uit Taiwan, alternatieve routes en zorg dat die spotgoedkope T-shirts in Europa komen". Dat heeft die man niet tegen dovemans oren gezegd. De T-shirts komen op hoge zee, op onverklaarbare wijze, opeens uit Honduras, waarvoor geen quota voor T-shirts bestaan. Deze komen in Rotterdam niet eens uit het schip, maar worden meteen doorverkocht aan de Polen die niet in de gaten hebben dat ze die ook zelf in Taiwan kunnen halen en dat alles met winstpercentages van elke ronde tot zo'n honderd tot driehonderd procent. De Raad van Bestuur van het textielbedrijf moet na enige tijd besluiten om de betaling aan Loek te stoppen omdat hij meer verdient dan de directeur en dat kan nu toch werkelijk niet. Loek vindt het prima, krijgt daarvoor een gratis auto voor de deur en slechts een kleiner percentage, maar niemand weet dat hij de procenten bij voorbaat al in Taiwan bij de producent heeft verrekend. Waarom? Hij heeft het geld nodig om de droomwens van zijn zoon die vrachtwagenchauffeur met vwo-diploma is, te verwezenlijken. Deze wil de opleiding tot piloot volgen. Die zoon heeft echter een bril en kan dus niet in Europa de opleiding volgen, maar in Amerika kan dat wel. Het kost alleen ettelijke tonnen. Loek heeft het mogelijk gemaakt, zijn zoon is piloot geworden. Dat is nou Loek! Hij heeft als motto: 'niet dromen, maar je dromen waar maken!'

Ik heb Loek nog maar sporadisch gezien, als ik hem zag had hij iets nodig maar hij bleef altijd even enthousiast en charmant. Dit in tegenstelling tot collega Seelen. Zijn eigenzinnig karakter noopte tot aanpassingen, maar aanpassen... dat doet hij niet. Hij mag niet fietsen, want dan leest hij al fietsend, een boek en dan fiets je natuurlijk steeds ergens tegenaan. Dan lees je toch niet op de fiets, nee, hij fietst niet meer. Hij zit klem in het onderwijs, kan nergens naar toe met zijn opleiding als korstmossenspecialist. Jaren later, wanneer Margaret en ik boodschappen gaan doen in Heerlen, zit hij 's ochtends vroeg al achter een glas cognac. Hij ziet er zeer ongezond uit. Hij is veel te vroeg aan leverkanker gestorven en heeft weinig plezier gehad van zijn leven, aan alle kanten dwarsgezet door leerlingen, dwarsgezet door zijn gescheiden vrouw en vooral dwarsgezet door zijn eigen karakter. Als hij enthousiast over iets is, bijvoorbeeld meteorologie, dan doet hij maandenlang niets anders en kan ook over niets anders praten. En dan, als bij toverslag, is het vergeten en is de obsessie voorbij. RIP.

DE Nor altijd gezellig.

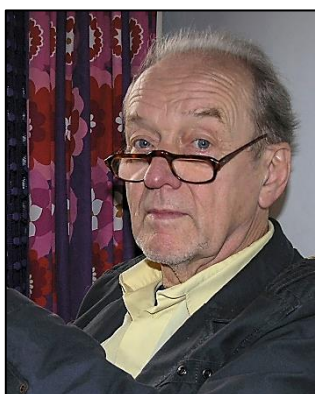
De Nor, de zelf gemetselde bar.

Ondertussen ben ik in Heerlen in de zeventiger jaren niet alleen actief als leraar, nee, ik zit aanvankelijk ook nog in de soos-commissie van de Nor, sta vaker achter de bar, maak deel uit

Perskaart van TH Aken

van de redactie van Ut Essejeetje, het blad van de jeugdraad Heerlen. Leidt het actiecomité tegen de draf- en renbaan op Terworm en ben voorzitter van de Milieuvereniging Heerlen. Organiseer het 'binnenstads-congres' en zit in de redactie van het blad TH Aken. Het werk voor 'Ut Essejeetje en het redactionele werk voor TH Aken doe ik met groot plezier. Ik vind het knutselen met tekst en het opmaken van een blad geweldig werk.

Senator Nic Tummers

Het 'Binnenstadscongres' zou ik niet georganiseerd kunnen hebben als er niet de geweldige medewerking was van Nic Tummers. Nicolaas Hendrik Marie (Nic.) Tummers (Heerlen, 5 februari 1928 – Sittard-Geleen, 24 april 2020) was een Nederlands beeldhouwer, architect en politicus. Tummers was een zoon van architect Henk Herman Antoon Tummers en Christine Catharina Smits. Hij trouwde in 1954 met de beeldhouwster Vera van Hasselt (1924-2014). Tummers bezocht na de HBS de Middelbare Kunstnijverheidsschool in Maastricht (1944-1949) en vestigde zich als zelfstandig kunstenaar. In 1954 volgde hij lessen, vermoedelijk met zijn vrouw, bij beeldhouwer Ossip Zadkine in Parijs. Hij werd tekenleraar aan de LTS in Heerlen (1954-1959) en leraar kunstgeschiedenis en tekenen aan het Bisschoppelijk College

Sittard (1958-1962). Vanaf 1974 was hij docent sociale bouwgeschiedenis in Eindhoven, Tilburg en Maastricht. Hij bekleedde daarnaast diverse functies op het gebied van architectuur en beeldende kunst en publiceerde daar ook over. Hij was medeoprichter van het Vitruvianum en het Centrum voor Architectuur in de Euregio Maas-Rijn.

Tummers was politiek actief en werd verkozen tot lid van de Provinciale Staten van Limburg (1974-1978) en lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal (1974-1995). Hij was woordvoerder verkeer en waterstaat, culturele zaken en Europese zaken van de PvdA-Eerste Kamerfractie. Tummers was na 1991 diverse keren fungerend Kamervoorzitter. Tummers ontving diverse culturele onderscheidingen en ontving in 2008 de erepenning van de gemeente Heerlen. Hij werd bovendien benoemd tot ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw (1986) en Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau (1995). N.H.M. Tummers overleed († Heerlen, 24.04.2020) op 92-jarige leeftijd..

Later merk ik dat het journalistieke werk ook goed van pas kan komen bij allerlei acties die ik onderneem. Zo heb ik bijvoorbeeld het hele blad gecoördineerd en vormgegeven over dat congres over de binnenstad van Heerlen. Een onderwerp dat toen in 1976 al heel actueel is. De Milieuvereniging Heerlen, waarvan ik voorzitter ben, houdt samen met TH Aken een 'Binnenstadscongres' waar allerlei sprekers hun mening geven en hun plannen ontvouwen over de Heerlense binnenstad. Helaas hebben de inzichten die daar gepresenteerd worden, o.a. door Jo Coenen, de latere 'landsarchitect' en voorzitter van de IBA en Nic Tummers), de vader aller architecten, geen opvolging gekregen. Zij hebben allemaal gepleit voor een beperking van het aantal stadsassen. Een verschijnsel dat Heerlen steeds meer uit elkaar trekt. Men heeft niet geluisterd. Er verschijnen steeds meer

Prof. Jo Coenen

Jozef Maria Johannes (Jo) Coenen (Heerlen, 30 september 1949) woonde gedurende zijn jeugd in Limburg. Deed in 1968 samen met mij eindexamen op het Bernardinus College in een parallel klas. Hij studeerde in 1975 af als architect aan de Technische Universiteit Eindhoven. Was toen een spreker op het 'Binnenstadscongres' op mijn initiatief. Daarna werd hij docent aan de faculteit bouwkunde aan de T.U. Vanaf 1977 studeerde hij korte tijd bij Luigi Snozzi in Locarno en James Stirling in Düsseldorf. Ook werkte hij vanaf 1979 enige tijd voor het architectenbureau van Aldo van Eyck & Theo Bosch in Amsterdam. In datzelfde jaar opende hij in Eindhoven ook de eerste vestiging van zijn eigen architectenbureau. In 1990 verhuisde het bureau naar Maastricht en inmiddels heeft het onder de naam Jo Coenen Architects & Urbanists ook vestigingen in

Amsterdam en Milaan..

Hij won onder meer de BNA-kubus in 1995 en was Rijksbouwmeester van november 2000 tot en met oktober 2004. Coenen was als hoogleraar verbonden aan de technische universiteiten van Karlsruhe, Aken, Lausanne, Eindhoven en Delft.

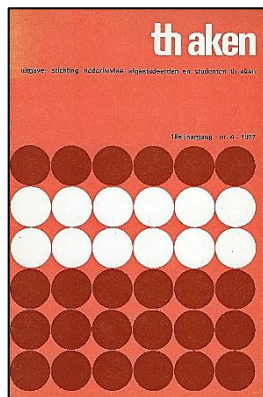
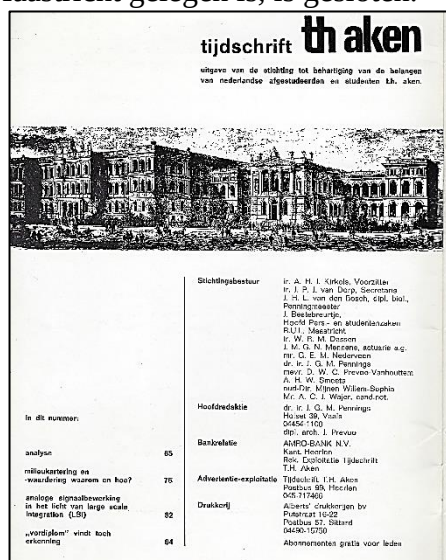
De situering van de winkelcentra in de periferie met als gevolg dat de binnenstad van Heerlen op sterven na dood is en nu nog steeds is. Maar wat wil je in een stad waar alleen he geld regeert en niet naar de mensen wordt geluisterd, en al helemaal niet naar zo'n stelletje studenten 'sneuzels'. De wethouders Schlösser en. Savelsbergh staan lachend aan de kant en gaan gewoon hun weg met de aanleg van Promenades en winkelcentra buiten de stad en slopen dat het een lieve lust is.

Het 'Binnenstadscongres' gehouden in het HKB gebouw aan de Pater Beatusstraat te Heerlen, gooit hoge ogen, oogt als een succes, maar de ideeën sterven daarna een stille dood. De sloop en de de-centralisatie van de verschillende winkelcentra in Heerlen gat door en leidt tot een afsterf proces en ontvolking van de stad, winkelleegstand en kantooroverschot.

Ook via de reiswereld kom ik weer in contact met drukwerk. Loek Rodrigues kent Theo Martens goed. Is hij ooit tegengekomen in een casino waar hij bij toeval was, Loek gokt absoluut niet, buiten een enkele keer om anderen en zijn maîtresses, gezelschap te houden. In het casino van Valkenburg loopt hij tegen Theo Martens aan, de uitgever van 'Natuur & Techniek' een prachtig uitgevoerd maandmagazine in kleur. De uitgever van TH Aken, Jan Jacobs, de baas van ons studenten blad heeft het vak van de advertentieacquisitie bij hem geleerd en afgekeken. Loek komt te spreken over onze reizen voor studenten. Het idee valt in goede aarde bij Martens en hij ziet er ook een mogelijkheid in om een beetje 'zwart' bij te verdienen. Hij stelt voor om samen met N&T reizen naar ontwikkelingslanden te organiseren. Er zal dan in zijn blad reclame voor gemaakt worden, in prachtige kleuren en met prachtige foto's en dat gebeurt natuurlijk tegen uitbetaling van een kleine bijdrage in enveloppe, 'zwart' en bij een borrel. Loek ziet er wel wat in, ik heb eigenlijk geen flauw benul of dat werkt. We proberen het en enige tijd later 1980, zit er in het blad N&T een bijlage met een reclame voor

een studenten reis naar Kenia. Het wordt een groot succes en wederom trekken wij met een grote groep naar Kenia. Voor de afreis kan Loek aan de heer Martens een enveloppe met inhoud overhandigen waarmee deze samen met hem, meteen naar het casino in Valkenburg vertrekt en nog diezelfde avond de gehele opbrengst erdoorheen jaagt.

Naar mate het internet opkomt neemt het succes van N&T af. Het verandert nog van eigenaar maar ook 'Kijk' haalt niet meer het succes dat N&T ooit had. Theo Martens is overleden in zijn kapitale villa in Munstergeleen. Het kapitale kantoor van N&T dat in de binnenstad van Maastricht gelegen is, is gesloten.

Trouwens Jan Jacobs, de uitgever van TH Aken, is ook zo'n louche figuur. Hij heeft ons blad altijd vol met advertenties en wij, de redactie, verwonderen ons hoe hij dat nu toch zo klaar speelt. Later blijkt dat hij gewoon advertenties voor ingenieurs uit andere bladen plukt, deze dan in ons blad plaatst en de ongevraagde aanbieder een rekening stuurt die meestal

prompt betaald wordt. Verder geeft hij in branchebladenlijst voor adverteerders een veel hogere oplage aan dan in werkelijkheid. Maar hij laat het blad in België drukken, dus voor Nederland oncontroleerbaar. Voor de redactie, die bestaat uit John Pennings, John van Dorp,

Ad Kirkels en ondergetekende, is het aangenaam want wij krijgen elke uitgave een 'onkostenvergoeding'. Jan Jacobs is een opvallend figuur. Hij loopt altijd met blote voeten in sandalen, zomer en winter en rookt als een schoorsteenkachel. In het café is hij onovertroffen gezellig en de jaarlijkse dinertjes, op zijn kosten, met de redactie zijn altijd super.

Ik ben een bezig baasje, vervel me nooit. Nadeel is wel dat je weinig kans krijgt om je in een of ander te verdiepen. Is dat een nadeel of is dat misschien een voordeel? Mijn specialisatie in Aken was elektrofysiologie maar erg diep ben ik daarin niet gegaan. Voor een goede loopbaan bij Medtronic, bijvoorbeeld, is het misschien niet toereikend, maar in het onderwijs komt alles van pas. Ik ben achteraf blij dat ik niet van de gelegenheid gebruik heb gemaakt om te gaan promoveren, hetgeen eigenlijk wel de bedoeling is. De plek, als betaalde assistent ligt klaar maar mijn chef en toeverlaat Dr. Krischer gaat naar de universiteit van München, vakgebied 'technische Blindenhilfe'. Mijn vriend en collega Dennis Dahl gaat terug naar Amerika. De zeepokken, mijn studieobjecten, zeggen nooit wat terug en de secretaresse is foeilelijk. Wat heb ik daar in Jülich nog te zoeken? Ik krijg in Nederland meteen een volle baan aangeboden en in het onderwijs is die brede basis juist een voordeel. Het lijkt wel of het lesgeven aangeboren Toen ik na 5 jaar lesgegeven te hebben toch nog in Nederland mijn pedagogische-didactische aantekening moet halen teneinde eerste graad docent (25 procent meer salaris), te worden tijgen Loek en ik naar Nijmegen. In ons beste pak, want zo gaat (ging) dat bij ons, op onze universiteiten. We zoeken, in een groots maar leeg instituut, de lector, maar botsen tegen volgens ons, qua uiterlijk, de conciërge, lang haar, spijkerbroek en T-shirt. Het blijkt de lector te zijn en die vraagt waarom ik eigenlijk kom? Hij zegt letterlijk: "met uw leservaring kunnen we toch niets meer aan u verpesten!". En dat is ook zo. Ik moet een boek lezen, 'de Bioloog als Leraar', dat is best interessant. En een script lezen, dat onleesbaar is en misschien leuk in experimentele proefklasjes van 10 leerlingen, maar de rauwe praktijk in de ex- Mijnstreek is

een heel andere leerschool. Loek Rodrigues-Lopes acteert en begeleidt mij als mentor. Toen ik na 5 jaar lesgegeven te hebben toch nog in Nederland mijn pedagogische-didactische aantekening moet halen teneinde eerste graad docent te worden (25 procent meer salaris), tijgen Loek en ik naar Nijmegen. In ons beste pak, want zo gaat (ging) dat bij ons, op onze universiteiten. We zoeken, in een **groots maar leeg instituut**, de lector, maar botsen tegen volgens ons, qua uiterlijk, de conciërge, lang haar, spijkerbroek en T-shirt. Het blijkt de lector te zijn en die vraagt waarom ik eigenlijk kom? Hij zegt letterlijk: “met uw leservaring kunnen we toch niets meer aan u verpesten!”. En dat is ook zo. Ik moet een boek lezen, ‘de Bioloog als Leraar’, dat is best interessant. En een script lezen, dat onleesbaar is en misschien leuk in experimentele proefklasjes van 10 leerlingen, maar de rauwe praktijk in de ex- Mijnstreek is een heel andere leerschool. Loek Rodrigues-Lopes acteert en begeleidt mij als mentor. Zal over enkele weken het examen plaats vinden?... De lector: ”Oh mijnheer, nee nee, geen examen, dat

Het pedagogisch en didactisch instituut te Nijmegen

is verleden tijd, ouderwets, een gesprek, als u het goed vindt!”. Ik ben vier weken nadien binnen een half uur met het gesprek klaar en verlaat met een getekend briefje en 25 procent salarisverhoging, dat prachtige grootse Instituut in Nijmegen. In vergelijking met Aken is het toch een flut-universiteit. Ik heb Loek getrakteerd op een geweldig diner, hij is immers mijn lopend voorbeeld en levend leerboek geweest.

In eerste instantie krijg je meer betaald als je gepromoveerd bent, maar in het kader van de bezuinigingen wordt dat al vlug afgeschaft en mijn latere collega Strolenberg die wel ettelijke jaren geploeterd heeft om zijn promotie rond te krijgen, krijgt na enige tijd evenveel als ik. Over enthousiasmering gesproken!

Ongeveer 25 jaar later, lees ik in de Volkskrant, dat een oud klasgenoot van de HBS, Paultje Jungbluth²⁷, die na de

Paul Jungbluth, Pedagoog

klasgenoot van de HBS, Paultje Jungbluth²⁷, die na de middelbare school ‘pe en di’ is gaan studeren in Nijmegen, na heel veel studie en onderzoek, ontdekt heeft dat de prestaties van de leerlingen meer door de verwachtingen van de leraar bepaald worden dan door de kleur van de school²⁸. Paultje zat lange tijd bij mij in de klas en viel nogal op. Hij was klein van stuk en had altijd heel kortgeknipt haar. Verder kan hij amper normaal Nederlands praten: hij komt uit Vaals. Eens ben ik met hem mee naar huis gegaan maar die hele middag heb ik geen woord verstaan van wat hij of zijn ouders vertellen want het ‘Voalser platt’ is onverstaaanbaar. Enige jaren terug verschijnt hij meerdere keren op de televisie om de pedagogische omwentelingen in het onderwijs van commentaar te voorzien. Hé leuk, Paultje heeft ‘t gemaakt. Tegenwoordig is hij senior onderzoeker aan de Universiteit Maastricht, onderwijssocioloog.

De omwentelingen zijn minder leuk, in ieder geval wordt door iedereen in het veld getwijfeld aan het nut ervan. Omwentelingen in het onderwijs zijn vrijwel altijd verborgen bezuinigingen en je vindt altijd deskundigen die bereid zijn om er toch ook goede kanten aan te ontdekken. En ja, zo zijn we de laatste decennia afgescheept met een verarmd en verloederd systeem, dat geheel buiten de realiteit opgebouwd is door allerhande pedagogen en didactici en waar de politiek handig gebruik van heeft gemaakt om te sparen.

²⁷ <http://jungbluth.nl/paul/cv>

²⁸ dV, 7.mei. 2003

En waar menige instelling zijn bestaansrecht aan ontleend door het continue geven van opfriscursussen.

Nee, dan die goede oude HBS, waar Paultje en ik op zaten. Zelfs na het behalen van het

Oude entree van het Bernardinus College.

eindexamen had ik hem al kunnen vertellen waar hij nu 25 jaar op gestudeerd heeft. Toen ik de eerste jaren in het onderwijs doorbracht, word dat idee alleen maar bevestigd: de man die ervoor staat doet het hem, daar werken ze voor als de goeie er staat. Zelf, schrijft het krantenartikel, is hij verbaasd over deze uitkomst. En dat na al die jaren natuurkunde van Prof. Dr. Ir. Hugen, Hij deed niets en wij deden niets. Paul en ik samen, met de hele klas, hebben de hele natuurkunde in het laatste schooljaar moeten behappen onder de bezielende leiding van een nieuwe natuurkunde leraar die de gepensioneerde Hugen opvolgde en die met de brokken bleef zitten. Had Paul het toen nog niet in de gaten? Een bezielende klap om je oren van de wiskundeman, dan wil je wel werken. Paul had nog steeds niets in de

Voor het bordes 1062, voor aanvang van het schooljaar. In de rode cirkel: Mathieu Heinrichs, Paul Jungbluth en Jos van den Bosch, onder de indruk van de toespraak van Pater Bekkers OFM ('de Beer')..

gaten!

Gerard Krul, columnist van het Dagblad 'De Limburger' schreef eens in Terzijde²⁹ dat het hem opviel dat er juist in Heerlen zo veel te doen was op het gebied van architectuur en bouwkunst. Het stukje heet 'Heerlen, Ground Zero'. Hij is, zo schrijft hij, bijna vijf jaar Limburger, "hoe komt het dat Heerlen zoveel top architecten levert". Hij had het ook aan Paul kunnen vragen, want Paul en ik, zijn samen met Coenen, Houben, Aretz en Henket leerling geweest van de onovertroffen 'mijnheer Fonville', die ons tergde met zijn lijntekenspennen. Maar de belofte dat je je eigen villa mocht

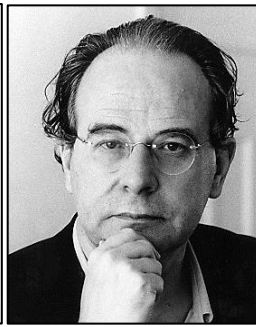
ontwerpen als je het allemaal onder de knie had deed wonderen ondanks de kritische begeleiding van deze meesterkunstenaar. Zijn eisen lagen hoog: kwamen twee lijntjes niet samen.... Gummen, krassen en overnieuw. Dat is de logische verklaring waar je naar zocht Gerard Krul, het waren de leraren met hun hoge eisen die daar de oorzaak van waren. Zo hebben die jaren, waarin de leraren hoge eisen stellen, een groot aantal bekende namen opgeleverd. Regelmatig zie ik nog links en rechts namen voorbijschieten: Maar goed, Paultje heeft er nog eens 25 jaar op gestudeerd. Heeft hij ooit voor de klas gestaan? Ik vraag het me af, want nog steeds is de ervaring en de intuïtie de beste en de snelste leermeester. Weet je wel: 'the Survival of the Fittest', zou het toch aan het vak liggen?

²⁹ DL 12 februari 2006

Frans Timmermans, Nederlands diplomaat, sociaaldemocratisch politicus en Tweede-Kamerlid (PvdA), staats-secretaris van Europese Zaken in het kabinet-Balkenende IV, minister van Buitenlandse Zaken in het kabinet-Rutte II, sinds 2014 eurocommissaris en tevens eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie te Brussel.

Frans Timmermans, eurocommissaris.

Onder van links naar rechts: Jo Coenen architect en voormalig rijksbouwmeester, Ben Tomlow, advocaat, Mathieu Heinrichs, directeur Muziekcentrum Vredenburg, Ger Thijs, toneelschrijver, acteur, regisseur

v.l.n.r.: Jo Ritzen, sociaaldemocratisch politicus (PvdA), oud-minister van onderwijs, Rolph Gonsalves, procureur-generaal, omroepbestuurder, heeft Jacques ontmoet in Nederlands Nieuw-Guinea alwaar hij bestuursambtenaar was. Hij was de eerste blanke die de Baliem Vallei bezocht. Thijs Wölgens, sociaaldemocratisch politicus, burgemeester van Kerkrade (PvdA).

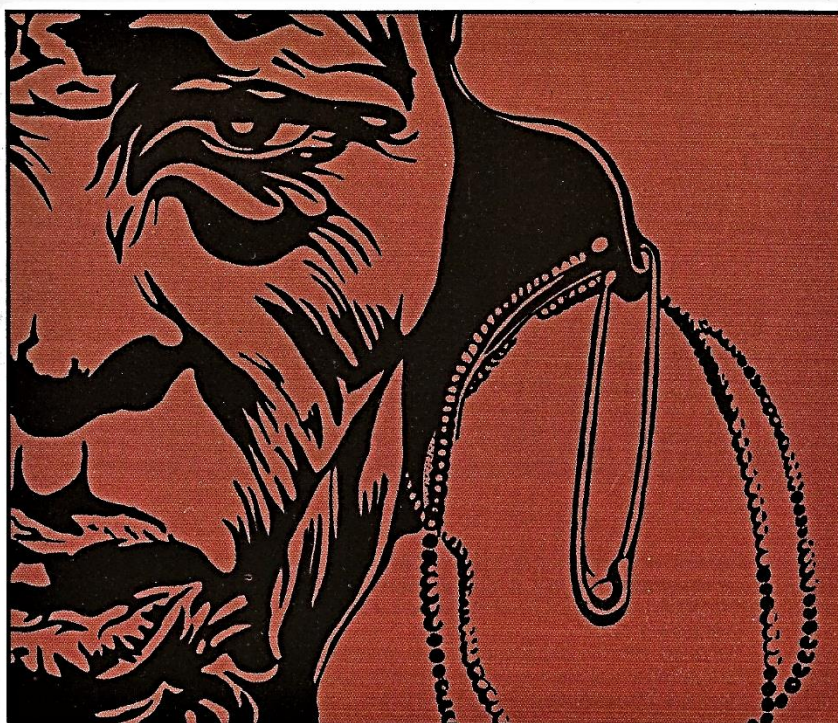
Verdere bekende Bernardijnen:

Carine Crutzen, actrice, Ad Fransen, schrijver, redacteur van HP/De Tijd, Harrie Geelen, schrijver-illustrator. Jan Hanlo, Nederlands dichter en schrijver. Pé Hawinkels, letterkundige, dichter, (tekst)schrijver en vertaler. Ben Herbergs, Nederlands publicist, auteur en uitgever. Toon Hezemans, kunstenaar, cartoonist. Manuel Kneepkens, Nederlands dichter, politicus en jurist-criminoloog. Ruud van Megen, toneelschrijver, scenarioschrijver. Michiel van Rooij, dichter, schrijver, columnist. Wim Vanthoor, bankier. Maurice Wijnen, theater- en televisiemaker, presentator en muziekproducent. Gijs Tuinman, Nederlandse militair met de rang van majoor die onderscheiden is met een Willemsorde.

Het zijn allemaal bekende Bernardijnen die trots zijn op hun oude school. In tegenstelling tot het Stella Maris College, worden daar de oud-leerlingen van het Bernardinus met respect in ere gehouden en sterk betrokken bij de school. Als je het Stella Maris verlaten hebt, als leerling of als leraar, ben je afgeschreven en is er niemand meer die zich jou nog herinnert, ook al ben je heel succesvol. De interesse van de leiding van het Stella Maris ten huidige dagen voor de oud-leerlingen en leraren, is **NUL**.

Een educatieve jongerenreis
**Maak kennis met
TANZANIA**

**Van 8 juli tot en met 30 juli
(23 dagen)**

Een inleg reclame boekje in Natuur Techniek uit 1983.

Naar Meerssen en Klimmen

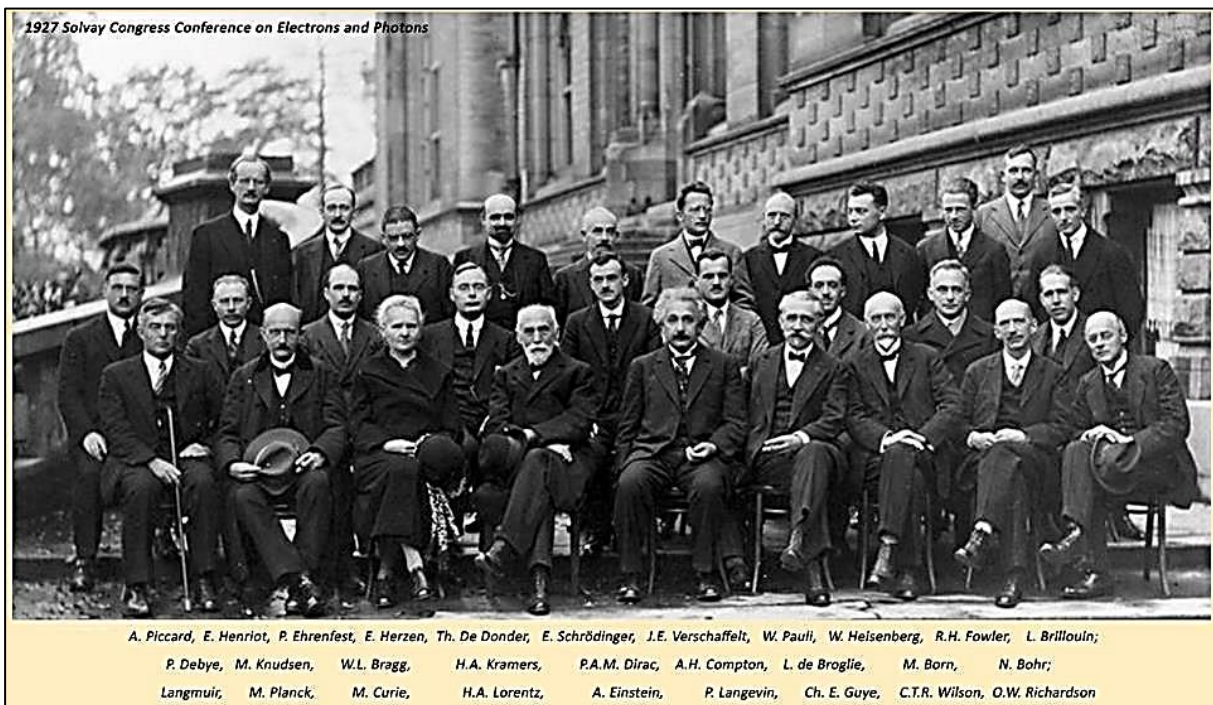
In Heerlen schiet het rond de jaren 80 niet op. Je trekt aan een dood paard. De politiek is voortdurend een handjeklap waar men zich vooral niets aantrekt van de waarschuwingen van die milieufreaks, gescheiden papier ophalen, glasbak... belachelijk!! De Nor gaat sluiten, de studentenvereniging ligt min of meer op z'n gat, ik erger me aan de slappe houding van het

Een nieuwe postzegel met Pie Debye en zijn kleinzoon Nordulf.

restant van de studentenvereniging, de Oud Herenbond, in het conflict dat opeens oplaat over de naam van het Debye instituut in Utrecht. Aanleiding zou de houding zijn van onze beschermheer Professor Pieter Debye aan het begin van de oorlog. Hij is directeur van het Max Planck Instituut te Berlin, een van de allerhoogste functies die een wetenschapper in Europa kan krijgen. Hij ondertekende zijn brieven, toen net als alle andere Duitsers, met 'Heil Hitler'. Iedereen weet dat het gewoonte is onder officiële schrijvens. In 1938 wordt hem de grond te heet onder de voeten. De

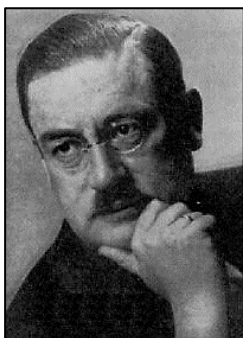
machthebbers eisen van de Nederlandse Nobelprijswinnaar dat hij zich laat naturaliseren tot Duitser. Debye schrijft over deze problemen nog aan zijn moeder en die raadt hem aan weg te gaan, zij weet als echte Maastrichtse hoe het met die 'Pruusse' gaat. Het probleem voor Pieter Debye is dat zijn zoon en dochter ook in Berlijn wonen en zelfs getrouwd zijn en er kleinkinderen zijn. Zijn zoon weet tijdig naar Amerika te wisselen. Maar zijn dochter weigert te vertrekken aangezien ze getrouwd is met een Duitser, die in dienst van het leger journalistiek bezig is. Toch neemt Debye de gok, hij stuurt zijn vrouw naar Spanje en hijzelf gaat naar een congres in Italië. Daar stapt hij op de boot naar Amerika waar hij asiel aanvraagt. In Amerika

kan hij zich weer verenigen met zijn vrouw. Ze hebben alles in Berlijn moeten achterlaten. De Duitsers bieden van alles om hem toch maar terug te krijgen, maar hij blijft stil op de achtergrond zijn wetenschappelijk werk doen in een goede samenwerking met de Amerikaanse overheid. Hij helpt ze door enkele chemisch problemen op te lossen. Alles moet

Monument "Dipole Moment, Maastricht. Ter nagedachtenis aan Nobelprijswinnaar Peter Debye

negatief de mening van menigeen over Debye. Maar hij is binnen de kortst mogelijke tijd genaturaliseerd en kan zijn werk goed doen. Na de oorlog blijft hij in Amerika maar bezoekt regelmatig Europa en ook Limburg en Aken waar hij als student begon met zijn studies. Bij deze gelegenheid wordt hem een eredoctoraat uitgereikt (1959) en natuurlijk zijn de Nederlandse studenten trots. Hij wil niet dat de leden van studentenvereniging Hollandia uitgenodigd worden bij deze gelegenheid. Zij hebben hem namelijk bij aanvang van zijn studie in Aken geweigerd als lid omdat hij uit een te lage klasse komt. Alcuinus, mijn studentenvereniging heeft hem bij zijn benoeming als eredoctor, gevraagd

om als beschermheer voor onze studentenvereniging te fungeren hetgeen hij graag inwilligt. Wat zijn we trots dat deze aimabele Nobelprijswinnaar deze functie op zich neemt. Het bestuur begeleidt hem continue tijdens zijn verblijf in Aken en Maastricht en zwaaien hem uit als hij per helikopter vanaf Maastricht naar Brussel vliegt.

Nu, ondanks mijn herhaalde oproepen aan het bestuur (2005) volhardt dit in stilzwijgen en laten zij hun beschermheer vallen. Ik erger me aan deze lamme houding. Uit bronnenonderzoek door Dr. Gijs van Ginkel blijkt dat Debye's blazoen schoon is.³⁰ Hij schrijft, maar dat wist ik al lange tijd, tenminste als je de moeite neemt om je te informeren:

'In het hiernavolgende document doe ik verslag van mijn onderzoek naar de positie van Prof. Peter Debye in de periode 1935-1945 aan de hand van historische bronnen en interviews/brieven. Uit dat onderzoek komt Debye bij allen die hem hebben gekend naar voren als een briljant onderzoeker, een begaafd docent, een uiterst bekwaam fondswerver en een inspirerend en zeer aimabel mens, die moed betoont in zeer moeilijke omstandigheden. Hij sympathiseerde niet met de Nazi's en hij was geen nazi collaborateur, hij had Joodse studenten en assistenten tijdens de Weimar republiektijd, de tijd waarin de Nazi's en het antisemitisme de toon van het dagelijks leven gingen bepalen. Het echtpaar Debye zorgde er in 1933-1934 voor, dat hun Joodse werkster buiten Duitsland een veilig heenkomen vond. Toen de Nazi's het volledig voor het zeggen hadden, hielp hij zijn Joodse collega Lise Meitner om uit Duitsland weg te komen met groot risico voor zichzelf en zijn familie. Ook na zijn gecamoufleerde vlucht uit Duitsland had hij in Cornell vele Joodse vrienden waaronder ook grote namen uit de wetenschapsgeschiedenis. In alle opzichten een voortreffelijk rolmodel.

³⁰ PROF. PETER J.W. DEBYE (1884-1966) in 1935-1945, Briljant onderzoeker, Begaafd docent, Uitstekend rolmodel. Een bronnen onderzoek - An investigation of historical sources, Dr. Gijs van Ginkel Utrecht University, Debye Institute, May 2006, ISBN-10: 90-393-4284-9, ISBN-13: 978-90-393-4284-8

Debye heeft geen enkele onderzoeksinspanning geleverd ten bate van het Duits militair apparaat. Hij heeft wel enkele fundamenteel zeer belangrijke bijdragen geleverd voor de realisatie van effectieve radarsystemen en de productie van synthetisch rubber, die beide van groot belang zijn geweest voor de Amerikaanse en geallieerde oorlogsinspanningen.

In 1950 ontvangt Debye de Max Planck Medaille van de *Deutsche Physikalische Gesellschaft*. In het jaar daarvoor kreeg de Joodse fysicus Lise Meitner de Max Planck medaille en in 1951 de Joodse fysicus James Franck. James Franck zegt volgens een FBI verslag d.d. 10 oktober 1940 over Debye: *“Frank has known Debye for over 30 years. He assisted Jewish refugees out of Germany; he is under no oath to the German regime. He resents the invasion of Holland. He has a high character and high ideals, is totally trustworthy and would be totally loyal to the American government”*.

Op 24 maart 1954 stuurt prof. Max von Laue een felicitatietelegram aan Debye met als tekst onder andere: *‘Die Physikalische Gesellschaft zu Berlin ist stolz darauf das Sie ihr angehört haben. Ondertekend met Direktor Werner en Prof. von Laue.*

In een Kollum uit ik mijn onvrede over de gang van zaken.:

Mijn vrouw heeft mosselen gemaakt. Ik houd van mosselen met frites en een glaasje witte wijn erbij, heerlijk. Opeens bijt ik op iets hards. Niet te geloven, als ik het uit mijn mond vis: een echte kleine parel. Natuurlijk ken ik de ontstaanswijze van een parel in een oester. Ze maken er een, met behulp van een irriterend zandkorreltje en zo. Maar dat een mossel dat ook doet, hoewel zij natuurlijk in hun mantel aan de binnenkant van hun schelp ook een parelmoer laag hebben, dat wist ik niet. Spreekwoordelijk worden ze ook veel genoemd. ‘Parels voor de zwijnen gooien!’ Zo uit zich menig collega docent in de pauze. Soms vind ik in dezelfde vijver, echter een echte parel, die uitblinkt en bij examens en olympiades fantastische prestaties neerzet, vaak na vele jaren en onverwacht.

Ik lees de biografie van Pieter Debye, einde van de 19e eeuw in Maastricht geboren. Hij is ook zo’n pareltje. Hij ontwikkelt zich briljant. Geld om naar een Nederlandse universiteit te gaan is er niet. Dan is de Technische Hogeschool in Aken, een alternatief. Met de trein pendelt hij heen en weer. Veertig jaar later, in 1936, krijgt hij de Nobelprijs voor chemie, die hij ook in ontvangst kan nemen, omdat hij immers nog steeds Nederlander is en zich daardoor aan de voorschriften van het Naziregime kan onttrekken. Hij wordt directeur van het Max Planck Instituut in Berlijn en voorzitter van de ‘Academie’. Hij staat zeker in een ambivalente verhouding tot de toenmalige machthebbers, want hij weigert zich te laten naturaliseren. Hij weigert Duitser te worden.

De autoriteiten bevelen dat de naam ‘Max Planck’ boven de entree verwijderd dient te worden. Planck is namelijk openlijk, helemaal geen fan van de dictatuur. Dus laat Debye een plank over de naam aanbrengen, zodat de naam verdwijnt en eigenlijk toch aanwezig blijft. Het duurt drie maanden voordat de bruine, humorloze, simpele machthebbers, het begrepen hebben.

In 1939 wordt hem de bodem te heet onder de voeten en kan hij naar Amerika vluchten. Zijn vrouw ontsnapt ook en zijn zoon is al daar. Zijn dochter blijft samen met haar kinderen in Berlijn, zij is getrouwd met een Duitser.

Nu verwijt men hem, postuum, vanwege een met ‘Heil Hitler’ ondertekende brief, van opportunisme. Zijn naam wordt in ons land geschrapt uit de namen van instituten en bij prijsuitreikingen.

Onbegrijpelijk! Heb je ooit een instituutsdirecteur gezien die geen opportunist is? Mijn vroegere instituutsdirecteur gebruikte de helft van zijn werktijd, om de overheid voor te spiegelen hoe voortreffelijk zijn researchprojecten wel niet waren, als er maar genoeg geld vrijkwam. Kun je überhaupt iemand dit opportunisme verwijten? In de oorlog, heeft hij inderdaad het naziregime niet publiekelijk veroordeeld. Wat wil je, als je dochter en je kleinkinderen nog in Berlijn zitten. Ik noem dat slim en gezond opportunisme.

Smerig en gemeen opportunisme, dat is de houding van de Nederlandse universiteitsbesturen

Nordulf Debye

die direct bij de minste geringste onbewezen verdachtmaking, de naam van deze briljante geleerde uit hun rangen hebben laten verwijderen. Hij heeft in ieder geval zijn bijdrage aan de Amerikaanse inzet om Europa te bevrijden van het Nazi juk, in Amerika geleverd en is daarvoor na de oorlog geëerd en gedecoreerd en met eredoctoraten overladen, zelfs ook in Duitsland. Telkens wanneer ik naar mijn pareltje, dat op mijn bureau ligt, kijk, denk ik aan hem en hoop ik ooit nog eens zo'n pareltje onder mijn leerlingen te vinden.'

Ik ontmoet jaren later, zoals ik al eerder beschreven heb, zijn kleinzoon Nordulf Debye. Dit is ter gelegenheid van de publicatie van de postzegel gewijd aan zijn Opa. Nordulf Debye is in de goede traditie van deze familie Professor in de scheikunde aan Towson University. Ik correspondeer lange tijd met hem over de problematiek rond zijn Opa. Hij is de zoon van de dochter van Debye, maar neemt bij zijn naturalisatie als kind in 1951 de naam aan van zijn grootvader, heel begrijpelijk. Hij heeft het bittere einde in Duitsland meegemaakt en heeft dat achter zich gelaten. Hij is een zeer aimabele man die makkelijk contacten legt. Helaas wordt een paar jaar later bloedkanker geconstateerd en na een strijd die twee jaar duurt overlijdt hij veel te vroeg op 9 oktober 2009 in Pyllesville, Albany,

Ik zeg uiteindelijk het lidmaatschap van de studentenvereniging op uit onvrede met het beleid van het bestuur en ook omdat ik in mijn lespraktijk tegen allerlei Pie Debye'tjes oploop.

Waar ga ik terecht komen in Meerssen (1976)? Naast het hoofdgebouw met ettelijke dependances in Maastricht, staan er in Meerssen verschillende noodgebouwen. In die tijd in het onderwijs sta je voor het merendeel in noodgebouwen. Spaanplaat overheerst. Maar de locatie in Meerssen is gunstig, heel veel ouders zien hun kinderen liever in de buurt naar school gaan dan steeds in die trein naar Maastricht met alle gevaren die eraan kleven. De school vertoont

Stella Maris 2018.

continue een groeicurve. De fusies doen de rest: eerst de Mavo St. Gerberga in Meerssen en daarna de Mavo 'de Ravensberg' in Valkenburg. Vanwege het cultuurverschil door een collega Duits ook wel 'Ravensbrück' genoemd Oorspronkelijk stond er een gebouw in twee lagen. De biologielokalen lagen aan de achterkant op de eerste verdieping. Toen ik in 2012 met pensioen ging. Het was de beste school in de wijde omgeving. Maar de school werd geleid

door een kliek van over het paard getilde directieleden, die in het kader van de bezuinigingen door het bestuur, dat zetelde in Sittard, zogenaamde onderwijs vernieuwingen moesten en zouden doorvoeren. Na een aantal jaren was het peil van de leerlingen beneden alle gangbare normen gezakt en moest de inspectie ingrijpen het geen tot ontslag van veel leraren leidde. Dit alles ondanks de vele waarschuwingen die de doorgewinterde oudere leraren uitten in de voorafgaande jaren. Maar het hogere salaris en de hogere schalen verblindde de directieleden, die voornamelijk bestonden uit gesjeesde leraren die op deze manier toch een wonderbaarlijke carrière maakten. Ik ben blij dat ik niet in die 'schlammassel' terecht gekomen ben en niet met afschuw op mij en mijn toenmalige collega's hoeft terug te kijken, op mijn loopbaan en de vele goede resultaten daarvan.

School en Lesgeven

Door het lesgeven aan twee verschillende scholen op drie locaties, pendel ik steeds heel Limburg door, van west naar oost (1976 en 1977). Heerlen wordt steeds triester, de drugsproblematiek speelt op, de afbraak gaat in rap tempo en de interessante mensen gaan er weg. Margaret en ik vragen ons af, toen we eraan toe waren: “Moeten we onze kinderen in deze troosteloze omgeving laten opgroeien?” We gaan op

huizenjacht en vinden op Termaar 19 in Klimmen ons huis (1976). Heb van deze beslissing nooit spijt gehad en het heeft er zeer zeker toe bijgedragen dat mijn zonen zich op het

Termaar 19, 6343 CL Klimmen

rechte pad hebben weten te handhaven. Het scheelde soms niet veel, maar toch, de dorpsrust doet zijn werk. Het is verder een heerlijke plek om te wonen, menig Noord-Nederlander, die er komt wonen, verzekert mij dat het voor hen elke ochtend weer een vakantiegevoel geeft.

In 1979 switch ik definitief van school en ga voltijds naar Maastricht/Meerssen om aan het Stella Maris College biologielessen te gaan geven. Aanvankelijk (1976) begin ik parttime in Maastricht en ben een collega van Henk Hillegers, een begenadigde veldbioloog die het via de MO opleiding tot eerstegraads docent heeft gebracht. Henk komt oorspronkelijk uit Meerssen. Hij is een van de zeven zonen van Jan Hillegers, directeur van de Mulo in Meerssen, de latere mavo St. Gerberga. Alle zonen zijn zeer intelligent, Henk is een lopende encyclopedie en weet enorm veel. Wandelen met hem is een voortdurende vertelling. Ik sta, qua kennis, bij hem volledig in de schaduw. Maar, met hem samenwerken is tamelijk complex want hij trekt zich van lesprogramma's niets aan. Hij doet gewoon waar hij zin in heeft en dat is natuurlijk in verband met de voorbereiding op het eindexamen een moeilijke zaak. Wordt er ergens een kerkhof opgeheven dan zit Henk met zijn leerlingen in de grond te wroeten en brengt hij heel

Het 'oude' Stella Maris in Maastricht.

veel specimen mee naar school. Veldonderzoek staat bij hem altijd in hoog aanzien, de lokalen zijn na zijn lessen altijd vervuild en op de docententafel knarst de kافت van het lesboek. Ik bewonder hem om zijn parate kennis. Hij kent alle plantjes bij naam, in het Nederlands en in het Latijn. Een fenomenaal geheugen moet hij hebben. Hij verbaast zich er altijd over dat ik de namen niet kan onthouden en dat ik met mijn vrouw in het voorjaar moet gaan wandelen om via haar, de plantennamen weer opgedist te krijgen. Mijn hersenen weigeren om zaken te onthouden waarvan zij vinden dat het onnuttig is. Een soort vooraf geprogrammeerde dementie met dank aan mijn vader! Zijn hobby zijn de schapen van het mergelland. Uiteraard is hij zeer geëngageerd in de natuurbescherming. Wij accepteren elkaar en het contact is heel gemoedelijk en collegiaal. Vlak nadat ik zijn collega word ontstaan er moeilijkheden aan zijn thuisfront. Zijn vrouw speelt het handig en hij raakt de met eigen

handen verbouwde en gerestaureerde boerderij, kwijt. Het ergste is dat zij het zo draait dat hij geen kans krijgt om zijn kinderen te zien ook al is dat door de rechter bevolen. Het escaleert op een zodanige manier dat hij van de directeur Muijtjens eist dat deze hem zijn salaris contant uit betaalt, om zodoende de tussenkomst van de Raad van de Jeugdbescherming te ontlopen. Deze houden hem wel strikt aan zijn betalingsvoorwaarden, door de alimentatie direct op zijn salaris

in te houden. Zij doen echter niets om zijn omgangsrecht te realiseren. Hij houdt gewoon op met lesgeven en omdat de rector niet aan zijn eisen kan voldoen moet deze hem ontslaan op basis van ‘werkweigering’. Henk werkt nooit meer voor een salaris, hij vraagt ook geen uitkering of bijstand aan, hij is consequent. Hij heeft verder nooit meer officieel in Nederland gewerkt en dus ook nooit iets aan alimentatie betaald. Zijn vrouw raakt verzeild in het louche circuit en wat er met zijn kinderen gebeurd is, weet eigenlijk niemand. Maar dat wil niet zeggen dat hij in een hoekje blijft zitten, welnee, hij begint weer te studeren in Groningen. Studeert binnen de kortst mogelijke tijd af om daarna (1993) summa cum laude te promoveren³¹.

Samen, zijn Margaret en ik en zijn toenmalige vriendin, eens naar Parijs geweest. Hij heeft daar een broer die priester is en die werkt onder de arbeiders en ook zelf als arbeider in de behangfabriek. Hier blijkt wel wat voor speciaal slag die familie Hillegers geweest is. De solidariteit staat hoog in hun vaandel, zo hoog dat ze er op den duur zelf aan kapot gaan. Door de slopende levenswijze als Franciscaanse arbeider/priester, zal hij niet oud geworden zijn. Overigens was dat weekend in Parijs heel leuk en gezellig, wij hebben genoten.

Henk Hillegers, bioloog

In 2015 is Henk Hillegers op zijn verjaardag overleden. Hij woonde in het Belgische Neerharen, over de grens bij Stein, en werd 75 jaar. Als botanisch-ecologisch expert en adviseur heeft Henk zijn sporen verdiend. Hij schrijft verschillende boeken, en krijgt in 1997 voor zijn werk de prestigieuze Heimans en Thijsse Prijs. Hij is door de jaren heen betrokken bij uiteenlopende Limburgse beheer-, bouw- en restauratieprojecten en is als weinig anderen gespecialiseerd in de wereld van muurplantjes. Ook heeft hij zich ingezet om het uitsterven van het Mergellandschap te voorkomen. Na zijn vertrek van school heb ik hem nog slechts een enkel keer ontmoet. Hij ziet er altijd hetzelfde uit: onverzorgd met een ruw gebreide wollen trui en een enorme baard. Hij heeft een beter levenslot verdiend.

Als Henk Hillegers van het schouwtoneel verdwijnt, krijg ik meteen mijn vaste benoeming. Dit waren toen 26 lesuren. Eén jaar later, als collega Strolenberg op school komt, die gepromoveerd is, moet hij voor hetzelfde salaris 29 uur lesuren werken, zo gaat dat in het onderwijs. Het respect is wegbezuinigd.

De school verlaat Maastricht in 1980 en verhuist in zijn totaliteit naar Meerssen. Aanvankelijk nog gehuisvest in ‘semipermanente noodgebouwen’ aan de Proost de Beaufortstraat en later op verschillende locaties in het dorp. Het is een leuke tijd, de organisatie is vaak zo chaotisch dat je heel veel kan doen, en laten! Maar de sfeer is goed en het vooruitzicht van een permanent gebouw houdt de hoop in stand. We verblijven met de bovenbouw in de oude lagere school en kleuterschool, waar nu in Meerssen het stadhuis ligt. De conrector van dienst huist in het toiletblok en de biologen hebben hun vaklokaal in de oude kleuterklas. Op een winterse dag zijn de verwarmingen in de voormalige lagere school allemaal bevroren en stopt het lesverkeer. Behalve in het biologielokaal, dat is immers altijd gescheiden geweest van de lagere school en daar is het bloedheet. Maar wij zijn solidair en accepteren de dag ‘ijsvrij’ zonder morren.

Er worden ‘semipermanente noodgebouwen’ bijgebouwd en zo kan het complete lesverkeer in de gebouwen aan de Proost de Beaufortstraat afgehandeld worden. Ik heb een amanuensis ter beschikking. Dat wil zeggen het is een voormalig automonteur die door bemiddeling van de nonnen, als conciërge in Maastricht is aangesteld.

Mijnheer Rozenhout is zijn naam. De sectie biologie heeft eigenlijk niets buiten het biologie boek. De praktische kant van het vak is altijd ondergewaardeerd geweest en dus zijn er ook

³¹ H. P. M. Hillegers, *Heerdgang in zuidelijk Limburg. Een vorm van extensieve beweiding in verleden, heden en toekomst* (Dissertatie Maastricht 1993, Publicaties natuurhistorisch genootschap in Limburg, Reeks XL, i; Maastricht: Natuurhistorisch genootschap in Limburg, 1993, 160 blz., f35,-, ISSN 0374-955X).

geen materialen om een practicum te doen. Ik wil eigenlijk graag, juist met mijn ervaring in Aken en Heerlen, het practicum als standaard introduceren. De nieuwe lokalen zouden ingericht kunnen worden als practicum lokaal. “Rozenhout, waar halen wij het materiaal vandaan om zo’n practicumlokaal te krijgen. Bunsenbranders, glaswerk, microscopen dus ook elektrisch en gas, waar halen we dat vandaan?” Zijn antwoord: “Mijnheer Vandenbossche, (hij kwam uit Oost Maarland-Eijsden) u heeft mij uitgelegd wat er moet gebeuren, ga nu maar lekker op vakantie, na de vakantie is het klaar!” “Rozenhout, tussen twee haakjes, zorg je wel dat mijn auto tiptop in orde is voor die vakantie?” “Mijnheer Vandenbossche zaterdagmorgen komt ge koffiedrinken in Oost-Maarland en dan zal uw auto tiptop in orde zijn!” “Goed zo Rozenhout!, jij begrijpt het”.

Na de vakantie is alles tiptop. Ongelofelijk de practicum tafels staan langs de wand, compleet met gas en elektrisch en er is een overvloed aan bunsenbranders, reageerbuizen en kolven, maatbekers en pipetten.

“Rozenhout, waar heb je dat allemaal vandaan?”

“Maar mijnheer Vandenbossche, dat doet er toch niet toe, we kunnen beginnen” en we begonnen. Ik zeg tegen de leerlingen:

“We gaan practicum doen!”

En ja, zonder enige opmerking schuiven ze aan en beginnen ze te werken. Geen opmerking, geen commentaar er valt geen speld! Dat is nu lesgeven in een dorp, wat een verschil met Heerlen of met Maastricht, daar kan niets zonder heel veel tekst en uitleg en spitse opmerkingen die je dan vaardig moet pareren.

In de docentenkamer enige tijd later, zegt de amanuensis van scheikunde dat hij niet begrijpt waar toch zoveel van het materiaal van scheikunde, dat naar Meerssen mee zou verhuizen, is gebleven. Hij mist een hele boel glaswerk en zo. Ik houd maar wijselijk mijn mond, met dank aan Rozenhout.

Rozenhout is ook weer zo’n ‘gemiste kans’ mannetje. Hij is op mijn vakgebied onkundig, maar hij is heel intelligent, al is hij dan ‘slechts’ automonteur geworden. Binnen de kortst mogelijke tijd heeft hij zich het boek eigen gemaakt, is zelf eerst gaan experimenteren en uitproberen, met de microscoop en de reagentia en doet na een jaar het hele practicum met de klas, alleen. Ik kan

Werkn in het practicum lokaal van Biologie.

bij wijze van spreken, de krant gaan lezen. Een fantastische. maar ook een aardige man, die door zijn houding ook nog eens het respect van de leerlingen afdwingt. Ik kan hem zo voor de klas zetten en er zijn nooit problemen.

De school wordt door de unilocatie na verloop van tijd, wat meer consistent. Het wordt meer een eenheid en straalt dat ook meer uit. De plannen voor een permanent stenen gebouw worden uitgewerkt en ik zelf zit ik enthousiast in de commissies om op basis van mijn

ervaring in Aken en Heerlen om te komen tot, niet alleen gewone biologielokalen, maar ook een echt practicum lokaal in de nieuwe school die gepland is aan de Veeweg, aan de oevers van de Geul. Voor biologie een ideale locatie, je kan met de kinderen zo het veld in, er is altijd wat te zien. Niet dat het veel zoden aan de dijk zet, maar het breekt de sleur en soms kan je de leerlingen toch nog wel enthousiast maken voor bijvoorbeeld het classificeren aan de hand van de flora van Thijssse.

Die tik voor een praktische aanpak gaat ook mijn werkwijze beïnvloeden. Ik kan bij Muijtjens doorzetten dat ik ook het practicum in een of andere vorm mag toevoegen aan mijn programma van afsluiting en toetsing voor het eindexamen. Dat wil zeggen dat praktisch werk in de breedste zin beoordeeld gaat worden en meetelt in de samenstelling van het school-eindexamenpunt. Het valt dus onder de 'schoolexamens' ook wel PTA. genoemd. Er zijn drie schriftelijke toetsen waarin de kennis wordt getoetst. Daarnaast heb je een praktische toets bestaande uit alle cijfers voor de practicum's en een profielwerkstuk. Dat profielwerkstuk kan van alles zijn. In 1988

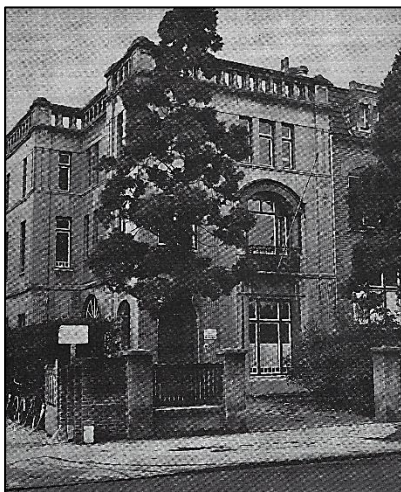

Voor het nieuwe kleine Natuurhistorische Museum van Meerssen met Paul van de Berg.

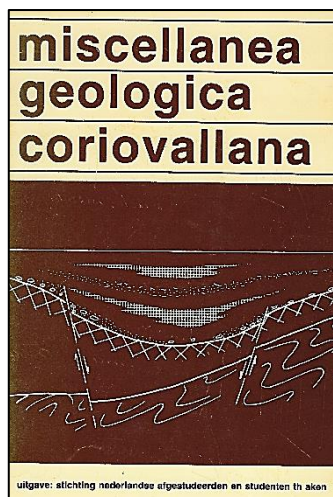
krijg ik een idee door de samenwerking met het lokale kleine Natuurhistorische Museum dat Meerssen toen rijk is. Dit museumpje wordt geleid door het IVN, een vereniging die zich vooral bezighoudt met natuur-educatie en onder leiding staat, in Meerssen althans, van een zeer sympathieke oudere man Paul van de Berg?. Daar wordt ik voor het eerst geconfronteerd met 'het fenomeen Felder'³². Toen in 2009 een boek met de zelfde titel gepubliceerd werd door Wiel Schins, voorzitter van de Nederlandse Geologische vereniging afd. Limburg, heb ik een brief aan hem geschreven waarin ik van mijn wederwaardigheden met betrekking tot de gebroeders Felder heb verteld, ik citeer een deel uit deze brief:

Geachte heer Schins, Klimmen 5 januari 2009.

Gaarne wil ik enige reacties geven op het boek dat ik van u mocht ontvangen. Ik heb het boek tijdens de feestdagen uitgelezen en ik moet u complimenteren met het werk. Ik heb nog nooit van een vereniging zo'n bondig, kundig en interessant historisch overzicht onder ogen gekregen. Daarbij ook nog toegespitst op twee mannen die uw vereniging jarenlang gedragen hebben en waarvan het een voorrecht moet zijn geweest om ze persoonlijk, al die tijd, te hebben gekend. Ik was diep getroffen toen ik, twee dagen na de radio-uitzending en het krantenartikel,

Het oude geologisch Bureau Heerlen

Congres Boek 1981

in de krant las dat de heer Werner Felder plotseling overleden was. Het zal u misschien verbazen dat ik er zo door getroffen ben, immers, ik ben geen lid van uw vereniging, u kent mij hoogstwaarschijnlijk slechts oppervlakkig door een paar plezierige contacten in het verleden zowel via de Stichting TH Aken (als medeorganisator van congressen i.s.m. dhr. Dr. Bless, zoals *Miscellanea Geologica Coriovallana* in 1981)³³

³² Het Fenomeen Felder (2008), over de historie van de geologie van Zuid-Limburg a.d.h.v. de levensgeschiedenis van de gebroeders Felder, Wiel Scins, Gijsenberg Maastricht, ISBN/EAN 978-90-813465-1-1.

³³ *Miscellanea Geologica Coriovallana*, Congresboek Stichting Nederlandse Afgestudeerden en Studenten TH Aken, 1981, Limburgs Dagblad Heerlen

Als ook via de filatelie waaraan u zelf voor de “Arbeitsgemeinschaft Bergbau und Geo-wissenschaften” in 2003 uw medewerking heeft verleend.

Limphilex LMX 2003 in 'Op d'r Plats'.

Speciaal post stempel
t.b.v. Limphilex

Dr. Ir. Wiel Schins over de geologie van Zuid Limburg op 29.05.2003

Mijn persoonlijke interesse in geologie en paleontologie was altijd al in de kiem aanwezig. Mijn vader werkte op de ON-mijnen en steeds bracht hij, op mijn navraag, fossielen mee die hij van de geologen kreeg. Ik sleepte mijn ouders, als het even kon, ieder weekend naar de groeves in de omgeving van Heerlen, totdat mijn moeder er schoon genoeg van kreeg. Ik ging toen maar zelf op de fiets met vriendjes naar Ubachsberg en Kunrade.

Interessant aan uw boek is, te zien dat die interesse ten westen van Heerlen er toe leidde dat je je aansloot bij clubjes die zochten en determineerden onder leiding van gemotiveerde amateurs. Oostelijk van de breuklijn, in het Heerlense, was het geen item op school en werd het niet opgepakt. Ondanks het feit dat er een geologisch bureau in Heerlen bestond, was de afstand naar het onderwijs toe, te groot. Het enthousiasme ontbrak. Kwam dit doordat men er professioneel mee bezig was? Mijn vader had het altijd over de ingenieurs met de witte

handschoenen aan, het academisch intellect hield zich niet bezig met het gemene volk. Ik persoonlijk zie ook daarin een van de redenen waarom het Geologisch Bureau zich niet heeft weten te handhaven. Ook de geestelijkheid werkte in Heerlen en omstreken niet mee. Het OFM leger beheerste het beeld en daar was de natuurwetenschap geen station. Vooral de sociale aspecten van de maatschappij werden door hen belicht, hoogstwaarschijnlijk uit angst voor het groeiende arbeidersproletariaat. In de omliggende dorpen vond je pastoors die het als hobby oppakten zoals u ook in uw boek beschrijft en dat heeft veel amateurs aangezet tot activiteit.

Werner en Sjeuf Felder aan weerszijden van Wiel Schins.

Het werd uiteindelijk de studie biologie in Aken. Ik ben steeds zeer geïnteresseerd gebleven in 'Geo' maar praktisch is er niets meer van terecht gekomen behalve een artikel over de inventarisatie van

grind- en zandgroeves in Limburg in samenwerking met de geoloog Dr. Lucas H. van der Waals, in het kader van een artikel voor het tijdschrift TH-Aken³⁴. Overigens ben ik het roerend met u eens dat het laten verdwijnen van het geologisch bureau uit Heerlen een schande is die we niet meer te boven zullen komen. Nog steeds realiseert men zich in Heerlen niet welk een monumentaal instituut en welk een schat aan kennis van de aardbodem verdwenen is. Zelfs een museumpje t.b.v. de ex-mijnindustrie kan er niet af. Grote museumzalen met ‘hedendaagse’ kunst liggen verlaten te wachten op enig bezoek. Men overwoog zelfs het ‘Thermenmuseum’ te sluiten. Hoe diep kan een stad vallen?

Ik ben jammer genoeg slechts twee keer geconfronteerd met de heren Felder, maar die twee keer was ook meteen zo indrukwekkend dat ik u ervan moet berichten.

Klasdocent 1988

In 1988 was ik de biologiedocent van de eindexamenklas Atheneum /Gymnasium op het Stella Maris College te Meerssen. Wij werkten nauw samen met het Natuur Historische Museum aldaar. Een gewoonte die ik van het Coriovallum College uit Heerlen had meegenomen was, dat de leerlingen voor hun eindexamen ook een werkstuk konden maken, dat dan als proefwerk meetelde in de

berekening van het eindcijfer. Twintig jaar vóór de uitvinding van het vermaledijde ‘Profiel werkstuk’ dat door de algemene verplichting en het internet, verworpen is tot een lachertje. Toen was het enthousiasme ontembaar, iedereen wilde aan de slag. Het idee kwam bij mij op om de leerlingen zelf leraar te laten zijn: breng anderen via de weg van een tentoonstelling in het Natuurhistorisch Museum van Meerssen maar eens iets aan het verstand. Zoek het materiaal en richt de vitrines in. De een koos het Krijt, de ander het Carboon, weer een ander de prehistorische mens enz.

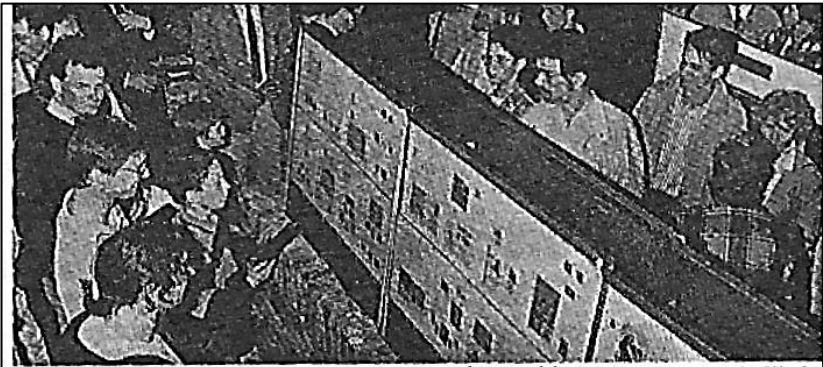

Ingang van de Vuursteenmijn in Gronsveld.

Op een goede middag kwam een van de leerlingen met de suggestie om iemand die hij had leren kennen in het Natuur Historisch Museum te Maastricht een lezing te laten geven. Uiteraard stemde ik daarin toe, maar het moest buiten de lestijd gebeuren en het liefst in het museum zelf. Iedereen ging akkoord. Deze heer was een zekere S. Felder die ik helaas niet persoonlijk kende. Op die betreffende middag stapte een mijnheer de zaal in, die in het Limburgs dialect bekend maakte dat hij Sjeuf heette en die op z'n gemak in het Limburgs verder ging, hetgeen door het karakter van de school en vooral op het gymnasium/atheneum

grote verbazing wekte. Dit had ik nog nooit meegemaakt en begon mij af te vragen wat voor vis ik nu gevangen had, was dit wel het juiste niveau? Zouden de kinderen niet na een paar minuten de interesse verliezen... kon dit wel wat zijn?

³⁴ Tijdschrift TH Aken, 18^e jaargang – nr. 4 1977, analyse grondstof delvingen in het mijngebied en de gevolgen daarvan voor het milieu, Dr. L. H. van der Waals en Drs. J. van den Bosch

● Veel belangstelling gisteren bij de opening van de expositie.

Foto: WIDDERSHOVEN

Tien jaar natuur-historisch museum Expositie prehistorie door klas Stella Maris

Van onze verslaggever

MEERSSEN - Met het starten van een videofilm die gemaakt is door leerlingen van de eindexamenklas gymnasium en atheneum van de scholengemeenschap Stella Maris in Meerssen opende de rector van de school, drs. L. Muysens, een expositie met als onderwerp de pré-historie.

Veel belangstellenden, waaronder twee wethouders, de gemeentesecretaris en de deken waren daartoe bijeen gekomen

in het Jeugd-natuurhistorisch museum. Het bestuur van het museum koppelde de opening van de tentoonstelling aan het 10-jarig bestaan van het museum en Nederland Museumland 1983. De heer Muysens noemde het een goed idee om de leerlingen van atheneum en gymnasium te betrekken bij het onderzoeken van verschillende aspecten van de pré-historie. „Het samengestelde materiaal is ook bruikbaar voor schoollessen. We kunnen concluderen dat leerlingen lessen samenstellen voor andere leerlingen. Het is ook in een andere zin uniek en ongebruikelijk want het project vormt een onderdeel van het eindexamen

(praktica) en dat is nog nooit vertoond”, aldus de heer Muysens.

Voortvarend

Rondkijkend in de benedenruimte van het museum concludeerde hij dat het museumbestuur in zijn enthousiasme worstelt met geringe middelen en gebrek aan ruimte. „Maar de voortvarendheid waarmee onze vroege vaderen huisvestingsproblemen oplossen doet voor u het beste hopen”, zo zei de heer Muysens. De tentoonstelling 'De Pré-historie' zal tot aan het einde van het jaar te bezichtigen zijn in het natuur-historisch museum aan de Markt in Meerssen.

● Met de bruisende en van een ongekende frisheid getuigende schoolrevue heeft Stella Maris de traditie in ere gehouden.

Foto: FRITS WIDDERSHOVEN

Schoolrevue Stella Maris 'bruisend en verfrissend'

MEERSSEN - Bruisend, verfrissend en briljant, die indruk maakte het cabaret, deels revue, van scholengemeenschap Stella Maris in Meerssen. Na verleden jaar de gevestigde traditie te hebben doorbroken, werd thans de draad weer opgepakt. In zes uitvoerichte voorstellingen werden de leerlingen en leiding van deze monsterproductie, waaraan een kleine 250 personen meewerkten, bijeen.

De algemene leiding was in handen van leraar Theo van Aalst. Thijs Dols voerde de regie en Frans Stalmeser tekende voor orkestleiding en muziekarrangementen.

Toneelmeester was Frans Gommers. Voor de organisatie zorgden Piet Ottenheim, Jos van den Bosch en Joep Gijzen. Marion Seuren was verantwoordelijk voor de choreografie. Bij de technische organisatie, decorbouw, videoproductie, kapsels, grime en cos-

tuums waren nog eens vijftien personen betrokken. Het orkest telde zeven musici, het koor bestond uit 75 zangers, veertien leerlingen dansten, tien namen de gymnastiek voor hun rekening en 37 acteurs vulden de sketches in, waarbij ook een aantal leraren een bijdrage leverde.

Een enorme prestatie om in deze opzet een kloppend resultaat te bereiken. Dat was in de eerste plaats te danken aan de teksten van de leraren Van Aalst, Dols en Stalmeser, aan de muziek van laatstgenoemde en aan de regie van Dols.

Video

Bij de start vertelt Sheezarade haar 1001 nacht sprookjes. Plotseling stroomt het marktplein vol Oosterlingen, een kleurrijk schouwspel ontvouwt zich. De muziek is Oosters. Veel teksten hebben betrekking op schoolsituaties. De costumering is fleurig. Op origine-

le wijze werd met video gewerkt. Kostelijk, de reizigers in de trein, terwijl op het videoscherm de buitenwereld voorbij vliegt.

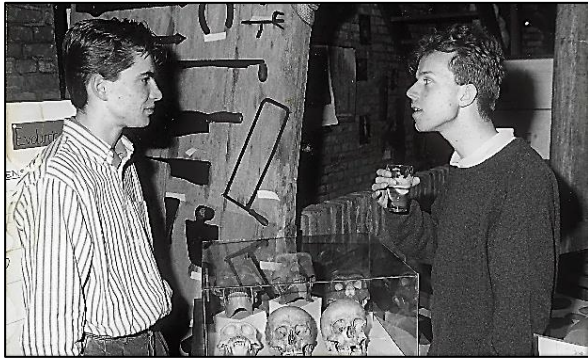
Het optreden van de zanger Koen Wauters van de bekende Clouseau groep, met 'daar gaat ze' met aangepaste tekst, bleek verrassend. Maar dat kan van meer optredens worden gezegd. De scènes wisselden elkaar zonder haken in een heerlijk tempo af. De apotheose: 'Olympische Spelen in Meerssen', was indrukwekkend dank zij de massale opkomst.

Volume

Alle lof voor Stella Maris, op één punt na: het volume van de muziek overschrijft in verschillende scènes de norm van wat acceptabel is. Daaronder lijdt de presentatie, in plaats van er bij te winnen.

mya maas

Het begon met zijn levensverhaal, hoe hij en zijn broer koempels waren geweest om tijdens de oorlog onder de 'Arbeitsdienst', uit te komen. Daar was hun interesse voor geologie en paleontologie geboren. Zij volgden na de oorlog beiden de schriftelijke cursus Geologie van het NOI en kregen van de mijn de gelegenheid om zich te bekwamen in een studie geologie.

Opening tentoonstelling 1988

buur van Sjeuf en Werner was dé grote en onbereikbare paleo-antropoloog wereldberoemde Richard Leakey! De discussie mondde uit in een vraag aan de studenten: hoe denken jullie over

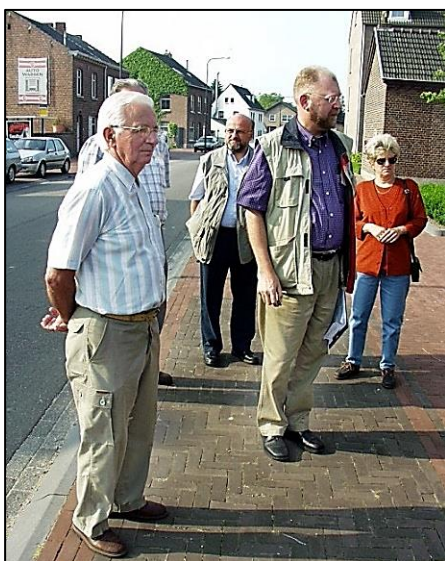
Maarten was ook bij de opening

Daarna hebben ze zich opgewerkt. Na de sluiting van de mijnen konden zij hun werkplek verplaatsen naar het Natuurhistorisch Museum in Maastricht. Het geheel eindigde in goed Nederlands met tekst en uitleg over de vuursteenmijnen in Gronsvelt en een verslag van een tentoonstelling in Londen waar hij naast Richard had gestaan als exposant. Welke Richard, vroeg ik? Ik viel bijna van mijn stoel toen ik hoorde dat hij en en Richard Leakey elkaar tutoyeerden. Die

deze vuursteenmensen? Waren ze dommer als wij of misschien slimmer? Hoe zou het zijn als ze opeens midden tussen ons in stonden? Een hevige debat ontspon zich, waarbij hij ze kon overtuigen dat ze even slim als wij moeten zijn geweest. Ga zelf maar eens proberen om deze werktuigen te maken en te gebruiken waarbij het enige artefacten liet rondgaan. Hij stelde dat indien een kind van deze mensen hier en nu geplaatst zou worden, het binnen een mum van tijd de- zelfde vaardigheden zou ontwikkelen als onze kinderen. Het werd half zes, en dus ver over schooleindtijd, toen de

laatste leerling het lokaal verliet. Ik heb nog nooit zo'n enthousiasme bij leerlingen gezien. Het gehele project was een groot succes.

Toch vind je daarna geen tijd, door het werk en de familiale besognes om weer eens contact op te nemen. Ik heb het me altijd voorgenomen maar het is er niet van gekomen

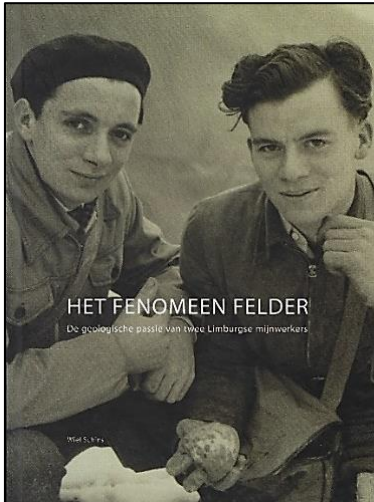
Werner Felder en ik, Gronsvelt 2003

De heer Werner Felder heb ik veel later ontmoet. Ik wist helemaal niet dat er twee Felders bestonden. Het was ter gelegenheid van de Limburgse Filatelisten Dagen 2003 die de filatelistenvereniging 't Fakteurke in samenwerking met de ArGe Bergbau und Geowissenschaften hebben georganiseerd in Klimmen en in het alweer ter ziele gegane GEON museum in Heerlen.

In het excursie programma was ruimte geschapen voor een excursie naar Gronsvelt. Via Staatsbosbeheer werden de afspraken gemaakt en onze gids zou de heer W. Felder zijn, maar met de uitdrukkelijke afspraak dat er niet meer dan 14 deelnemers mochten zijn. Op de zaterdagochtend bleken er natuurlijk 15 deelnemers te zijn en omdat men mij gewaarschuwd had dat de heer Felder nogal kritisch en eigenzinnig kon zijn heb ik mijn eigen plaats afgestaan aan die overschrijving. Terwijl wij de mensen aan het groeperen zijn bij de verzamelplaats stopt er opeens

een Duits busje met 8 mensen erin. Zij komen op mij af en zeggen dat zij graag met die excursie mee willen. Op mijn mededeling dat dat alleen per inschrijving kan blijkt dat zij de krantenberichten verkeerd geïnterpreteerd hebben, en nu? Ik zeg dat het echt niet kan, de teleurstelling druipt van hun gezichten. De heer Felder merkt dat er iets niet klopt en komt op mij af. Op zijn vraag antwoordt een van de Duitsers dat zij een clubje zijn van oud koempels van een mijn in het Ruhrgebied en dat ze die hele weg nu voor niets hebben afgelegd. Felder merkt op dat koempels goed kunnen zwijgen en goed kunnen luisteren: “die groep stoort niet”, zegt hij, “laat ze maar meegaan”. Iedereen was zeer onder de indruk van deze excursie.

Onlangs ben ik gevraagd om in het kader van het ‘Dubois-jaar’ dat langzaam overloopt in het

Het boek Felder.

‘Darwin-jaar’ iets over deze Dubois te vertellen op de radio. Als je tegenwoordig een biografie leest ben je blijkbaar al deskundig. Dubois ben ik ook enkele keren tegengekomen in uw boek en het valt mij op dat het enthousiasme over hem niet onverdeeld is. Hij betitelde de Limburgers als inboorlingen! Als je de voortreffelijke biografie leest van Pat Shipman³⁵, nota bene een Amerikaanse, dan snap je waarom Dubois zich zo negatief uitliet. Limburgers hebben de neiging om hun eigen kweek te laten vallen. Als je het niet hebt over carnaval of liedjes-concours, als je niet weet mee te lebberen over MVV of Roda, als je boven het gemiddelde uitsteekt dan kijkt al heel snel iedereen je met de nek aan. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Ondanks Nobelprijs en internationale wetenschappelijke erkenning geen standbeeld, alleen verdere verguizing valt hen ten deel. Wij zijn hardvochtig voor onze

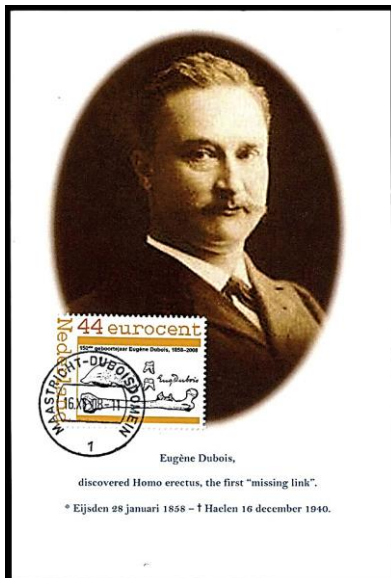
top-wetenschappers van eigen bodem.

In ieder geval is voor het nageslacht vastgelegd dat dat voor de gebroeders Felder niet hoeft te gelden. Als je leest hoeveel werk deze beide wetenschappers hebben verzet. De drempels die zij hebben moeten nemen. De inzet en werklust die zij tentoon gespreid hebben. Onvoorstelbaar. Dagelijks sta ik voor de klas en zie hoe grote groepen intellectuelen hun tijd vergooien. Hoe genieën met het waswater wegspoelen, hoeveel tijd er verprutst wordt. Wat moeten deze mensen naderhand, als ze het eindoordeel over zichzelf vragen, uitspreken? We hadden veel meer kunnen betekenen? Ik hoop dat er ook studenten zullen zijn die uw boek lezen en beseffen dat de tijd die een mens heeft beperkt is en goed gebruikt moet worden. En dat je die tijd ook goed kunt gebruiken als je gewoon eens die TV uitzet of die computerspelletjes links laat liggen.

Tot zover de brief aan Wiel Schins, samensteller en schrijver van het boek ‘Het Fenomeen Felder’. Ik vind de broers Felder ook echte Pie Debye’tjes!

Ten bate van andere onderschatte Limburgers heb ik nog menige brief aan deze en gen geschreven. De in de bovenstaande brief genoemde Dubois was er ook zo een. Deze man is voor het inzicht van de evolutie van onschatbare waarde. Door zijn koppigheid en inzet voor de wetenschap heeft hij aangetoond dat er wel degelijk tussen vormen bestonden, tussen mensapen en mensen. Dit had Darwin al voorspeld, maar niet bewezen. Dit idee zette zich zo in zijn hersens vast dat hij een geweldige carrière in Nederland opgaf, zo bezeten was hij er van. En inderdaad, in 1891 vindt hij in Trinil op Java een schedelkap en een kies. Het ultieme bewijs dat de mens en de mens aap samen voorouders hebben. Dan volgt een leven vol ergernis omdat men er vanuit religieuze motieven maar niet aan het idee wennen kan dat de mens geen uitzondering vormt. Op 28 januari 2008 is het 150 jaar geleden dat Dubois in Eijsden geboren werd. Er worden tentoonstellingen georganiseerd. Als filatelist vraag ik mij af of een postzegel

³⁵ De ontbrekende schakel, het levensverhaal van Eugène Dubois, de Nederlander die het gelijk van Darwin bewees. Auteur: Pat Shipman ISBN 9789080909250 Druk: 1 oktober 2010 Uitgeverij Vouroux, Bodegraven.

Maximumkaart met de persoonlijk postzegel van Dubois, door mijzelf uitgebracht (ontwerp Peter Brandhuber). Stempel 'Dubois Domein Maastricht' 16 dec. 2008 zijn sterfdag.

bij het Geologisch Bureau aan de Akerstraat (toen nog, later is het bureau verhuisd naar de kantoren van de nieuwe broodfabriek van de Coöperatie ODB aan de Voskuilenweg). In persoonlijke gesprekken vertelde hij mij dat hij, een als beroerd ervaren, jeugd achter de rug had. Er wordt van hem heel veel verwacht, immers als je uit die familie komt dan kun je wat, sterker nog je moet heel veel. Hij heeft dat altijd als een enorme last ervaren. Zijn opa is de Nobel Prijswinnaar Diderik van der Waals (Johannes Diderik, Leiden, 1837–Amsterdam, 1923), Nederlands natuurkundige. Wordt bekend door zijn werk op het gebied van gassen en vloeistoffen, waarvoor hij in 1910 de Nobelprijs voor de Natuurkunde kreeg). Na hem zijn de beroemde ‘van der Waals krachten’ tussen atomen en moleculen genoemd en daar heeft hij in 1910 die prijs voor gekregen. Lucas vader, die ook Johannes Diderik heette, was hoogleraar wis- en natuurkunde in Groningen. Een tante van hem was Jacqueline van der Waals (1868-1922) de beroemde schrijfster en dichteres. Een ander familielid is Anton van der Waals, hij was een NSB’er en is na de oorlog op de Waalsdorpervlakte geëxecuteerd. Een familie die als een molensteen om je nek hangt. Toen hij 31 was, is hij getrouwd met zijn grote liefde Anette Rogaar die helaas in 1947 overleed. De oorlogsjaren eisten hun tol. In 1948 trouwde hij voor de tweede keer in Maastricht met Antonetta Lamers waarvan hij twee kinderen kreeg. Een dochter, die ik weinig ontmoet heb. De zoon heette ook Diederik en was een sympathieke gast, net als zijn vader. Lucas verraste door zijn kennis en eenvoud. Hij werkte met mij samen in verschillende projecten voor de Stichting Milieufederatie Limburg.. In die periode speelt de vraag op: ‘kunnen we eindeloos doorgaan met het uitgraven van grote gaten ten behoeve van de grind- en zandwinning en de mergel voor de cementproductie’? Wij produceren een overzicht dat door TH. Aken gepubliceerd kan worden omdat ik in de redactie zit. We gaan met de federatie op excursie en krijgen een lunch aangeboden, hetgeen natuurlijk in dank aanvaard wordt. Het restaurant is een eetgelegenheid van grote klasse en ik verheug me op een culinair avontuur. Als de ober komt om de bestelling van de driegangen lunch op te nemen komt hij ook bij Lucas terecht die zijn eeuwige rokende pijp even terzijde legt en vraagt: ‘heeft u ook dikke soep?’. Daaraan heeft Lucas genoeg want zijn honger verdrijft hij sinds de hongerwinter in Holland in 44-45 met het roken van zijn pijp. Een fantastische vent die veel te vroeg, op 74 jarige leeftijd overleden is en waarvan ik nog vele verhalen tegoed heb, bijvoorbeeld over zijn afstudeertijd in Italië. Jammer, weer te laat....

ter ere van deze grote man niet passend zou zijn. Er verschijnt één stempeltje en ‘*that’s it!*’ Ik schrijf een brief aan de directie van PTT Post met de vraag of een herdenkingszegel voor deze grote man niet op zijn plaats zou zijn. Ik krijg per kerende post als antwoord dat men er vanaf ziet omdat het overgrote deel van de Nederlandse bevolking niet gelooft dat de mens van de aap afstamt. Ik ben met stomheid geslagen en besluit op initiatief van Dr. Peter Brandhuber, mede clublid van de ‘ArGe Bergbau und Geo-wissenschaften’ zelf, uit protest, via de mogelijkheid van de persoonlijke postzegel, een herdenkingszegel uit te brengen.

Een andere persoon die nog enige toelichting nodig heeft en die in de brief aan Schins genoemd wordt is Lucas van der Waals (Groningen 28.09.1908- Heerlen 28.11.1982). Ik heb hem leren kennen toen ik voorzitter was van de Milieuvereniging Heerlen en wij ons inzetten voor het behoud van het natuurgebied Terworm, waar men een renbaan wilde vestigen. Hij woonde in een karakteristiek huis aan de Kleekampsweg in Welten Benzenrade. Hij is geoloog en werkt

Terug naar 1985. Op Stella Maris wordt de tijd goed gebruikt! Ze zitten niet stil en in het nieuwe

Het 'Cabaretteam 1985' Vlnr. Jos van den Bosch, Guus Jacobs, Marita Beekman, Guus Derks, Margaret van den Bosch, Theo van Aalst, onder Paul Vossen en Frans Stalmeier.

weer zin in. Frans Stalmeier is de man van de muziek, hij is een ware duivelskunstenaar! Binnen

Thei Dols als 'brugpieper'.

gebouw hier-ontwikkelt zich een traditie. Een traditie die in Maastricht steeds hooggehouden werd op de aldaar traditionele manier: het cabaret. In eerste instantie is het niet mijn ding, ik beef van de angst alleen al bij het idee op de planken te moeten staan. Gek eigenlijk, want elke les is eigenlijk een toneelstuk en als je niet goed optreedt wordt onmiddellijk afgestraft.

Theo Dols³⁶, Guus Jacobs, en Theo van Aalst, die niet alleen op het schoolcabaret hebben gestaan, maar ook in Maastricht hun eigen cabaretgroep Rommedoe³⁷ hebben, krijgen er enkele jaren is het niveau profes-sioneel en de leerlingen vechten om mee te kunnen doen. Het is voor het college de lijm om de zaak bij elkaar te houden en er wordt heel wat tijd opgeofferd om tot een goede semi-professionele productie te komen.

Het toneel lokt en vooral het enthousiasme van de leerlingen lokt. Eigenlijk net zo'n situatie zoals die ontstaan is tijdens mijn reizen. Je leert elkaar van een heel andere kant kennen en wat in de klas onhandelbaar lijkt, was voor en achter de Bühne vaak briljant. Na enige tijd sta ik ook op de planken in bescheiden rolletjes. Maar als leraar heb je altijd succes, je hoeft je neus maar vanachter het gordijn te laten zien en het is Vgebakken. Ik begin ook met het schrijven van sketches, waarvan er zelfs enkele het programma gehaald hebben. Na een aantal jaren blijft mijn rol beperkt tot taken achter de Bühne, leider van de decorploeg en daarna in de jaren negentig, doe ik de administratieve organisatie, het draaiboek, de kaartjes, de programmaboekjes met advertenties, het geld, de zaalinrichting, samen met de verantwoordelijke conrector, Piet overlijdt in de herfst van 2006. Een klap! De kraaien krassen in de kale kruinen. Grijze wolken wervelen door zwerf en hoofd. Mijn hond en ik ploegen door ritselende lagen bruine bladeren. Ik mijmer over de dag van gisteren. Ik heb Piet Ottenheim, te vroeg ten grave moeten dragen. Heeft, verdorie, net één jaar van zijn pensioen mogen genieten! Altijd keihard gewerkt in de supermarkt van zijn ouders. In de avonduren gestudeerd en toen de overstap naar het onderwijs. Daarbij ook nog erfelijk belast met een visuele handicap, maar geen zee was hem te hoog en geen uitdaging te riskant. Hij pakte alles aan en daarbij heb ik de eer gehad hem een aantal jaren te mogen helpen. Ik heb veel van hem geleerd, maar hij heeft ook veel geluisterd. Heeft

ook vaak met mij over postzegels gepraat, want een broer van hem was gepromoveerd op de eerste drukplaat van de eerste postzegel van Nederland. .

³⁶ J'aime la vie, Thei Dols 1997, Kriterium Sittard, ISBN 90-6671-7769.

³⁷ Rommedoe, https://nl.wikipedia.org/wiki/Thei_Dols

Voordat hij overwoog om met de VUT te gaan, zijn visuele handicap werd een te grote belasting, ontdekt men kanker. Hij pakt meteen menig medisch handboek om, al discussiërend met zijn geneesheren de koers te bepalen. Alles lijkt erop dat hij genezen verklaard, aan zijn oude dag zal kunnen beginnen. Deze zal gevuld zijn met aandacht voor zijn kind en eventuele kleinkinderen en zijn grote passie: de fiets! Hij berekent dat hij zo ongeveer drie keer de wereld rond gefietst heeft in zijn leven. Hij, die altijd consequent en gezond geleefd heeft wordt echter door het noodlot ingehaald. Het is altijd zo onrechtvaardig dat juist diegenen die je het 't meeste gunt, het eerste moeten gaan. Ik kijk tijdens mijn dagelijkse wandeling, mijn hond aan en zeg, niemand hoort het toch, daar midden in het bos: “pluk de dag” en hij kijkt mij onbegrijpend, met scheve snoet aan, maar maakt gelijk van de vertedering gebruik om het balletje uit mijn hand te happen en al dollend ermee de wei in te rennen.

Het cabaret groeit uit tot een regionaal fenomeen en haalt telkens weer de krant met lovende recensies. Menige leerling bloeit op door zijn toneel prestaties en kiest voor een vak in het

Guus Meeuwis

Jochem ten Haaf

Maya Hakvoort

Guus Meeuwis 1988

theater, Guus Meeuwis, Jochem ten Haaf en Maya Hakvoort zijn sprekende voorbeelden. Nog steeds zijn de oud-leerlingen enthousiast en de ene reünie volgt nu op de andere. Jacquo Silvertant, een oud-leerling, heeft zelfs een boek uitgegeven over het cabaret in de jaren negentig³⁸. Overigens heb ik samen met Jacquo Silvertant ook op het toneel gestaan in een door mij geschreven

sketch, waarin ik een verwarde ‘Herr Professor’ speelde en hij de ‘Herr Assistent’, een prachtig lachsucces.

De auteur zelf op de bühne als 'Der Professor' 1988. Ik eet een goudvis!

³⁸ Daar klinken weer de tonen; schoolcabaret Stella-Maris Meerssen 1980-1990 Jacquo Silvertant, Stella Maris / Meerssen-Valkenburg, ISBN 978-90-817853-6-5, 2014

Het wordt soms wel wat veel, Margaret zegt op een gegeven moment: “Je kunt beter een bed op school zetten!” De betrokkenheid is te groot, je komt er niet meer van los. Vaak ben ik vanaf begin december tot in februari constant op school, ondanks vakanties en feestdagen. Als een paar jaar later het cabaret één keer niet doorgaat vanwege ziekte van Frans Stalmeier, die zwaar astmatisch is, moet ik bij conrector Jan Daniëls komen. Hij deelt mede dat ik vanwege de uitval van het cabaret, die twee taakuren moet inleveren en les gaan geven en dat midden in het schooljaar. Ik wordt even boos, immers de laatste jaren heb ik zonder slag of stoot vele honderden uren extra gedraaid, het gehele organisatorische werk lag op mijn schouders en ik heb het met plezier gedaan. Nooit geklaagd over overwerk, noch compensatie geëist. Nu, bezuinigingen, elke minuut wordt geteld, want oh jee, je zou toch eens wat minder doen dan je collega's, je wordt op de minuut afgerekend. Vroeger kreeg je een VB (vaste benoeming) en dan wist je dat je je had in te zetten voor de school, ook bij nacht en ontij. Ik lucht mijn wrevel tegenover Jan Daniëls en hij is het met me eens. Een rustig jaartje mag ook wel eens. Na overleg met de chef, Muijtjens, mag ik het dit jaar wat rustiger aan doen. Later willen de coördinatoren mijn taakuren pikken die ik krijg voor het organiseren van alle schoolreizen. Zij doen dat dan wel even. Zij willen af van het, voor hen, vervelende lesgeven. Ik trek me terug als organisator en ga gewoon lesgeven, hetgeen een wezenlijk eenvoudiger taak is. De organisatie raakt verbrokkelt en kost de school handen vol geld en de chaos is compleet. Ik denk: ‘dikke bult, eigen schuld!’.

De interne waardering in het cabaretgebeuren, moet ik helaas zeggen, vooral door de Maastrichtse groep Dols, Jacobs en van Aalst is ook minimaal. Zij zijn geweldige toneelvakmensen maar slechte leraren. Zij bekommeren zich, zoals het artiesten betaamt, niet om de ‘*Nachwuchs*’. Zij grijpen steeds terug op oude successen en geven nieuwelingen zoals ik, geen enkele kans. Ik schrijf vele sketches waarvan uiteindelijk slechts enkele gerealiseerd zijn. Dat is niet erg, want wat slecht is, moet er niet in. Maar enige begeleiding om tot betere resultaten te komen blijft absoluut uit. Komt dat vooral omdat ik niet uit Maastricht kom? Je doet mee, maar je hoort er niet bij. Bij

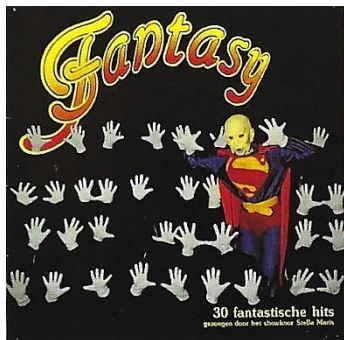

Thei Dols.

een bepaalde gelegenheid probeer ik, voor de grap, iets in het Limburgs te zeggen. Thei Dols reageert meteen hij zegt: “Blijf jij in godsnaam Hollensj kallen!” In het boekje “*J’aime la Vie*” met zijn levensverhaal, dat hij in 1997 uitgegeven heeft schrijft hij als opdracht: “Beste Jos, toch een Limburger!” Het tekent de situatie en doet ergens ook wel een beetje pijn. Thei Dols is een vakman. Hij speelde sketches waarbij je de tranen over de wangen liepen, niet alleen vanwege het lachen, maar soms ook van ontroering. Hij

is afschuwelijk eigengereid, houdt met niets en niemand rekening en is verschrikkelijk moeilijk om mee samen te werken. Er wordt zelfs een grammofoonplaat van het cabaret uitgebracht.

De grammofoonplaat 1988

De grammofoonplaat van 1988

De 'backstagegroup' Vlnr. Paaul Brouns, Frans Syalmeijer, Margaret van den Bosch, Mientje Gerrtis, Marita Beekman en Jos van Essen (1988)

Guus Meeuwis debuteerde op podium Stella Maris cabaret

MEERSSEN

Het jaarlijkse cabaret van Stella Maris College is al 35 jaar een begrip in Meerssen en omgeving. Oud-leerlingen en de school houden op zaterdagavond 12 april een reünie voor de jaargangen 1980 tot 1990.

Het cabaret ontstond in 1969. Initiatiefnemers en drijvende krachten waren destijds onder andere Frans Stalmeijer, Thei Dols, Guus Jacobs en Theo van Aalst.

Vele leerlingen en docenten deden er de afgelopen decennia hun eerste podium-ervaring op, vrijwel altijd voor uitverkochte zalen. Zo ook bijvoorbeeld zanger Guus Meeuwis, zijn broer Marc en internationale musical-ster Maya Hakvoort.

Links: een piepjonge Guus Meeuwis deed zijn eerste podium-ervaring op bij het cabaret van Stella Maris. Rechts: Serge Houtman geeft een coole show weg, geruggesteund door het schoolkoor.

Alle deelnemers en medewerkers (koor, cabaret, dansers, handleden, technici, rekwisiteurs, docenten en kantineploeg) van toen worden uitgenodigd om elkaar op die avond weer te ontmoeten.

Of Guus Meeuwis ook aanwezig zal zijn, is niet bekend.

Een greep uit het programma van de reünie: Frans Stalmeijer, medewerker en deelnemer van het eerste uur, speelt op de piano, het Stella Maris Koor anno 2014 verzorgt een optreden. DJ Pepijn draait jaren tachtig muziek, en het reünie-boek 'Daar klinken weer de tonen' wordt gepresenteerd.

Voor de rest is het vooral raden wie er voor je staat en bijkletsen, aldus de organisatie die meldt dat inmiddels ruim 100 mensen zich hebben aangemeld.

Inmiddels zijn er meer dan 110 aanmeldingen; er zijn nog

kaarten beschikbaar (entree incl. welkomstbubbels, hapjes en consumpties tien euro per persoon).

Aanmelden / meer info: koor.cabaret@gmail.com

De rekwisietenploeg o.l.v. JvdB (1986) met op de voorgrond de neven van Margaret: Paul Hardy en daarachter Guy Hardy.

Als organisator van het cabaret ben ik ook verantwoordelijk voor alles wat achter de bühne gebeurt. Als de hoofdrolspelers dan het verkeerde voorbeeld. geven door wel alcohol te nuttigen en door hun gedrag dat dan ook nog aan te moedigen bij leerlingen, dan is het moeilijk om de leerlingen, die maar wat graag het slechte voorbeeld volgen, in het gareel te houden en daarmee ook de kwaliteit van de productie te waarborgen. Ook als leraar doet Thei Dols gewoon waar hij zin in heeft. Verplichte vervelende vergaderingen bestaan voor hem niet, hij loopt onder het

Rector Muijtjens (1981)

oog van het verzamelde lerarencorps fluitend de school uit tot grote ergernis van rector Muijtjens

Het grote voordeel dat ik aan het geheel overgehouden heb is dat ik ben gaan schrijven, iets waar ik vroeger nooit aan gedacht zou hebben.

Die rector heeft een heel aparte verzameling leraren bij elkaar gezeumerd in de loop der jaren. Ik denk dat het wel op elke school zo zal zijn. Maar op Stella Maris was dat in den beginne een heel aparte collectie. Ik denk dat het komt doordat men moeite heeft om geschikte leraren te krijgen door het leraren tekort en door het gegeven dat die dan ook nog bereid moesten zijn om te pendelen en 'op het durp' les te geven. In Maastricht loop je na de lessen zo het café in of pik je een terrasje, met of zonder leerlingen. Naar mate de collega's ouder worden, beginnen ze ook steeds meer afwijkend gedrag te vertonen. Collega's die dronken op school verschijnen. Collega's die het vermogen bezitten om leerlingen zo af zeiken dat deze huilend voor de klas staan en waarna je dan als klasdocent op de ouderavond briesende ouders voor je krijgt. Collega's die de klas aangenaam bezig houden, maar waarbij ze absoluut niets leren. Zo vlug als leraren hun vaste benoeming hebben beginnen ze heel vaak dit soort aanmatigend gedrag te vertonen.

Op een excursie dag bestaande uit een 'survivalprogramma' in een natuurgebied in de Ardennen is de helft van de docenten al voor aanvang beschonken. De leider van het trainingsprogramma in de Ardennen bijt me na afloop pinnig toe: "met die leerlingen kun je komen, maar laat de begeleiders in godsnaam, de volgende keer thuis!"

Geen verbazing dat de rector af en toe uit zijn slof schiet en ten einde raad is met deze bende. Maar zijn tamelijk dictatoriale optreden lokt natuurlijk ook weerstand uit. Ik kan met hem knippen en scheren, maar als ik bij een lerarenvergadering opsta en het woord vraag begint hij meteen te steigeren. Wij vinden hem een stijve en vervelende man die weigert met zijn tijd mee te gaan. Naderhand, maken we kennis met de nieuwe jonge omhooggevallene directeuren of meer 'onderwijsmanagers', met hun fantastische maar onuitvoerbare ideeën. Die directeur geworden zijn omdat ze geen les kunnen geven en die, uit carrière en salaris overwegingen maar al te graag willen toegeven aan de onderwijsvernieuwingen. Die overigens enkel en alleen uitgevoerd worden om de kosten te beperken. De oudere collega's kijken elkaar aan en mompelen: "wat waren dat gouden tijden onder Muijtjens!"

Rector Muijtjens is een hoofdstuk apart. Ik heb een haat-liefde verhouding met hem. Uiteraard altijd met respect, want zo ben ik opgevoed. Een mooi voorbeeld van onze verhouding heb ik ook neergeschreven naar aanleiding van een 'functioneringsgesprek' onder de titel: 'Kunt U even op mijn kamer komen'.

In onderwijsland verandert veel. Niemand wil het eigenlijk en toch is iedereen steeds alles aan het veranderen om te veranderen. Het is een ziekte: 'veranderitis'. Wat dan het meeste opvalt is dat er eigenlijk helemaal niets verandert en dat je na een hoop toestanden weer terug bent bij af.

Als er vroeger iets niet in orde was, dan zei de rector tegen je: 'kunt u even op mijn kamer komen', dan wist je al dat iets niet klopte. Soms viel het mee en was het alleen maar het discreet

overhandigen van het pakket voorlichtingsmiddelen van de NVSH met de opmerking om het toch maar onopvallend en discreet in het kabinet op te bergen, maar soms was het een uitbrander, een directe mededeling dat iets niet goed was of de leiding niet beviel, je wist tenminste waar je aan toe was!

De ellende is begonnen met de ‘functioneringsgesprekken’. Iedereen moest om de zoveel tijd bij de baas of een van zijn secondanten komen en dan werd zijn reilen en zeilen eens onder de loep genomen. Leuk werd het echter toen bleek dat je ook best iets mocht zeggen over hun reilen en zeilen. Het aantal gesprekken verminderde zienderogen.

Eén keer in mijn, 41-jarige loopbaan, heeft iemand officieel belangstelling moeten tonen voor mijn doen en laten. Een zonnige dag en in een tussenuur ‘het functioneringsgesprek’ op de kamer van de rector. Deze begint met de volgende uitspraak³⁹:

“Jos” (poeh hé, zo maar bij de voornaam)

“Ik heb altijd zo’n idee dat jij veel te hard werkt”.

Daarmee heeft ie me plat. Ik ben zo stomverbaasd over deze uitspraak dat de volgende tien minuten volledig aan mij voorbijgaan. Ik vond van mijzelf dat ik er af en toe best een schepje

Het ijsvogeltje aan de Geul

bovenop kon gooien en dat het sowieso altijd beter kan. Als ik weer bijkom van mijn verbazing kijk ik door het grote venster naar buiten en zie een ijsvogeltje vliegen. Vorm van lichaam en snavel en de schitterende kleuren zijn zo eenduidig dat het niets anders zijn kan dan een ijsvogeltje. Een zeer zeldzaam diertje dat af en toe langs de Geul gesignaleerd wordt, maar ik had er nog nooit een in levenden lijve gezien. Dat is dan de tweede linkse directe en wederom kan ik geen woord uitbrengen. De rector eindigt met de conclusie dat het een zeer verhelderend en goed gesprek was en na een halfuur sta

ik geslagen buiten. En ik wilde zoveel zeggen.

Tegenwoordig probeert men het functioneren van docenten op andere wijzen te beïnvloeden, bijvoorbeeld door enquêtes te houden onder de leerlingen over het functioneren van de leraren (2003). Allemaal gedragswijzen die de directe confrontatie uit de weg gaan en die eigenlijk nergens toe leiden dan alleen maar papier verslindende tijdverkwisting. Het gedrag van mensen verander je niet door aan anderen te gaan vragen wat zij er van denken. Het goede voorbeeld geven is een van de manieren waarop je dingen kunt veranderen en vooral de directe confrontatie. In 2009 schrijf ik hierover aan mijn broer Leo de volgende:

Deze maanden sowieso hele discussies over deze aasgieren (de omhooggefallen docenten, coördinatoren) in verband met de nieuwe functie-indelingen. (= de FuWa – functie waardering). Die omhooggefallen coördinatoren, die ten behoeve van een hogere salarisschaal dit farizeeërs werk op zich genomen hebben en volledig dansen naar de pijpen van het hogere management en vooral van het bestuur van LVO, ten behoeve van de bezuinigingen en het zekerstellen van de door hen zelf gevoteerde salarissen der bestuursleden, moeten iedereen beoordelen voor die nieuwe FuWa. Ik doe daar ook niet aan mee. Kan dit, gelukkig, op grond van mijn anciënniteit, weigeren. Mijn collega, een voortreffelijke docent die begonnen is op de MAVO en per fusie in Stella Maris terecht is gekomen, geeft reeds vele jaren, zo’n jaar of 30, les. Is steeds weer mentor van de moeilijkste klassen. Zit al jaren in de MR. Volgt getrouw cursussen en bijscholingen. Is een belangrijke factor in school etc. etc. Moet nu beoordeeld worden door zo’n lapschwans die zelf amper kwaliteit tentoon kan spreiden, per slot je wordt geen coördinator als je een goede leraar bent! Zijn lapschwans heeft gewoon niets ingevuld

³⁹ Gebroken Lijnen, Jos van den Bosch, Kerstgeschenkboekje, 2003.

met als gevolg dat hij in de LB-schaal blijft hangen en dat scheelt hem op termijn honderden euro's per maand, vooral na zijn pensionering. Toen dat bekend werd was de hel los, maar niemand van het kader die het voor hem opneemt en als de datum definitief verstreken is blijft niemand zijn opmerkingen, vragen en bedelbrieven serieus genomen te hebben. Hij ligt er 's nachts wakker van. Zijn nieuwe coördinator had als enige opmerking: zo is het toch! En ging verder met de orde van de dag.

Dat stimuleert natuurlijk het enthousiasme niet om je in te zetten. Hij heeft dan ook gedreigd zich ziek te melden als het niet verandert, maar nu verschuilt iedereen zich achter de verstreken limiet. Ware dat nu een op zich zelf staand feit, vooruit, maar hele groepen docenten en docentjes, die amper een jaar of drie les geven, maar toevalligerwijs alleen op het VMBO-T of nog minder VMBO-K (de allerlaagste trap in onze school, waar geheel geen intelligentieniveau meer aanwezig is en die onderwezen worden op onze dépendance in Valkenburg) staan genoteerd in schaal LC! Jaren, ervaring en inzet tellen niet meer en dan verwondert men zich er nog over dat je leraren niet vast kunt houden.

Ik zelf sta lekker rustig in schaal LB, het allerlaagste, maar wordt betaald in schaal LD, schaal 17. Bijna net zoveel als de onderdirecteur maar ik ben beter!

Door mijn leeftijd mag ik te kennen geven niet meer beoordeeld te willen worden. Dat is maar goed ook want ik zou de kamer aanvegen met de coördinator die mij moet coördineren en beoordelen. Hij zou er tamelijk ongecoördineerd uitkomen, hij is blij toe dat hij dat niet hoeft. Ik bezorg hem ook nauwelijks werk: stuur nooit iemand de klas uit. Hij hoeft voor mij de inhaalproefwerken niet te organiseren, dat doe ik zelf wel, immers als dat op zijn bureau-cratische wijze geschiedt, dan zit de hele klas 4 weken te wachten op de correctie en bespreking van het werk en is het educatieve en pedagogische voordeel van een snelle bespreking verdwenen en de leerlingen balen. Mijn lessen vallen niet uit, telkens als er weer eens een vergadering is, want naar die vergaderingen ga ik niet, mag van het UWV en sowieso niet zinvol na 38 jaar.

Die coördinator moet mij ook vaktechnisch beoordelen, hij is Belg en heeft een bevoegdheid voor de onderbouw. Is toch coördinator voor de bovenbouw, da's handig! Van huis uit gezondheidsdeskundige, weet geen fluit van Biologie! Laatst versleet hij een dennenboom voor een berk, sindsdien wordt er smalend in onze sectie gesproken over de aanschaf, voor de kerst, van 'Belgische berkenbomen'!

Die school... Dit jaar heb ik me toch weer drie klassen vol met 'snoepjes' (2009). Ik kreeg die klassen dit jaar aangereikt met een lading aan klachten en waarschuwingen. Het zouden boeven zijn, zeggen de collega's: ze doen helemaal niets en zijn strontvervelend. Nou, ik heb nog nooit zo'n stel schapen gezien. Allemaal ontzettend lieve jongens en meisjes die je in hun onnozelheid af en toe gewoon zou willen knuffelen. Als ik een mop vertel zitten ze schaapachtig te kijken en ik lach me kapot omdat ze de mop niet snappen. Uiteraard moet je hun spontaniteit in de teugels houden want dat slaat om in meligheid en opzet, als ze in de gaten krijgen dat ze het ongestraft kunnen doen. Laatst hadden ze weer eens een 'kotsles', zo noem ik dat. Aanleiding was waarom die andere klas met de andere biologie leraar, opeens zo'n hoge punten had. Ik heb ze duidelijk gemaakt dat ik ze ook wel hoge punten kan bezorgen, maar dat ze dan op het einde of tijdens het eindexamen door de mand vallen. Ik stel geen makkelijke vragen, heb ik ze uitgelegd. Bij mij leer je ook denken, je zit immers niet voor niets op het atheneum. Daarbij heb ik ze aan het verstand gebracht dat je niet alleen maar werkt voor de punten: je moet zin krijgen in het vak, je moet liefde krijgen voor de natuur, je moet zin krijgen in het nadenken en ontdekken hoe fantastisch het geheel in elkaar zit. Je moet vooral om je heen kijken en ik heb het voorbeeld van Darwin aangehaald, die alleen door zijn gave om op te merken, op het idee van de 'evolutietheorie' is gekomen. Hij zelf had in zijn eigen capaciteiten weinig vertrouwen. Hij vond zichzelf maar middelmatig intellectueel en hij verbaasde zich erover dat juist hij op het grandioze idee was gekomen. Ik heb ze daarna natuurlijk verteld over die serie die nu op de televisie loopt, de reis van de Beagle navaren met zo'n zeilboot. Ik heb ze gevraagd: "wat zou je doen als ze je vroegen om met zo'n reis mee te gaan?" Diegenen die wel eens een aflevering

gezien hadden waren natuurlijk enthousiast. Het verbaasde me dat er zelfs een paar wel eens een aflevering gezien hadden... Door die trait-d'union zat ik meteen weer in het hoofdstuk evolutie en ze hebben de hele les aan mijn lippen gehangen.

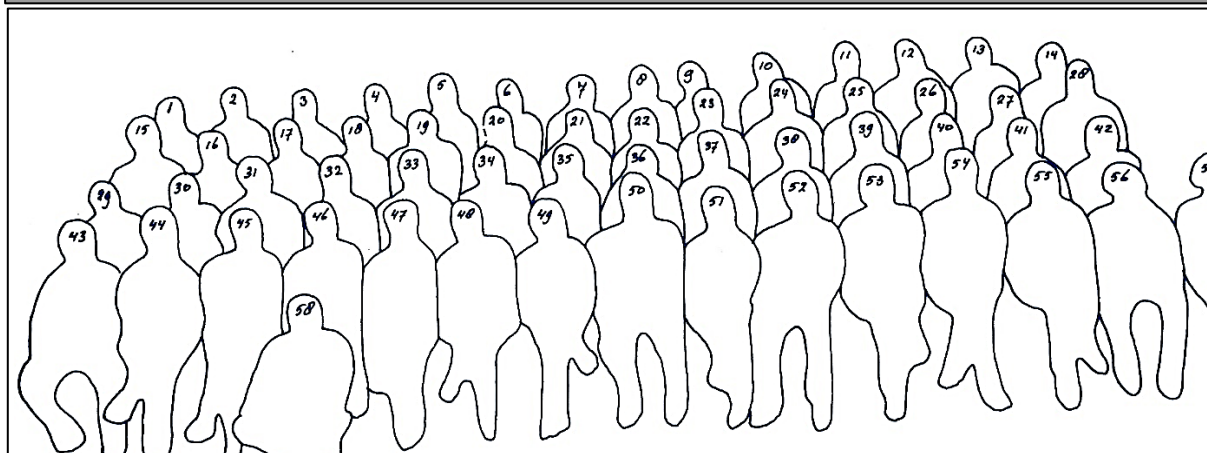
Als er iets misgaat met het boekenbestand en ik attendeer de verantwoordelijke collega in deze erop en de tijd dringt, dan gaat deze een brief schrijven naar de collega's die in die boekencommissie zitten en die schrijven dan een brief terug waarmee ze hun blunder goedpraten en er dus verder niets wezenlijks verandert.

Wat verlang ik terug naar de tijd toen de baas nog zei: 'kunt u even op mijn kamer komen' De voortdurende verbouwingen van de school die steeds 'groter groeit' zijn ook een constante stoorfactor. Het voornemen om na de fusie de mavo-afdeling van Gerberga erbij te nemen loopt uit op een fiasco. Deze onderwijsvorm met hun specifieke soort leerlingen past helemaal niet bij het vrijgevochten karakter van de HAVO/Atheneum/-Gymnasium tak. Simpele zaken zoals toezicht worden trauma's. Het publiek verandert en je verliest grip. Uiteindelijk wordt de school dan toch verbouwd en uitgebreid. De 'vernieuwbouw' van de school, werpt zijn schaduwen lang vooruit. Allerlei gemeentelijke organen werpen zich tegenstribbelend op en daarom duurt het allemaal zo lang. Ik kom op een maandagochtend na de paasvakantie nietsvermoedend de school binnen en zie op het prikbord een mededeling van een beleidsmanager, conrector dus:

Personeelsleden 1995

1 Dhr. P. Ribbens	13 Dhr. F. Kraan	25 Dhr. J. Daniels	37 Dhr. J. v. Essen	49 Dhr. F. Broers
2 Dhr. J. Becker	14 Mevr. E. Gilsen	26 Dhr. F. Gommers	38 Dhr. J. Meys	50 Dhr. W. Houbert
3 Mevr. M. Seuren	15 Dhr. R. Bruinsma	27 Mevr. M. Salemans	39 Dhr. L. Vanhees	51 Dhr. J. Roos
4 Mevr. M. v. Oerle	16 Mevr. J. Wishaupt	28 Dhr. L. Heynens	40 Dhr. J. Gijzen	52 Dhr. H. Timmer
5 Mevr. H. v. Aalst	17 Dhr. L. v. Doorn	29 Dhr. R. Nijs	41 Dhr. W. Cools	53 Dhr. J. v. den B
6 Mevr. M. Dolmans	18 Dhr. J. Hermans	30 Dhr. M. Dols	42 Mevr. T. Snel	54 Dhr. F. Stalmeld
7 Mevr. I. Maass	19 Dhr. J. Pieters	31 Dhr. E. v. Thoor	43 Dhr. H. Spronck	55 Dhr. P. Ottenh
8 Mevr. M. v. Iersel	20 Dhr. H. Houtappel	32 Dhr. J. v. Biljouw	44 Dhr. H. Stassen	56 Dhr. T. v. Aalst
9 Mevr. C. Verlaak	21 Dhr. M. Bartels	33 Dhr. G. Marell	45 Dhr. J. Janssen	57 Mevr. M. Gerris
10 Mevr. J. Raedts	22 Dhr. T. v. Pol	34 Dhr. G. Wijnhoven	46 Dhr. P. Vossen	58 Dhr. J. Conings
11 Dhr. H. Golsteyn	23 Dhr. H. Koolen	35 Dhr. G. Strolenberg	47 Mevr. C. Welsing	
12 Dhr. E. v. Schendel	24 Dhr. N. Moust	36 Dhr. W. Lemmens	48 Mevr. M. Bontemps	

1995 De docenten van Stella Maris.

“Er is nog steeds enorm veel rotzooi in de aula. Als dit niet verandert zullen er strikte maatregelen genomen worden!”. Met een slaperige blik kijk ik naar links, door de kamer van Johnny de roostermaker, de aula in: aula weg! Ik denk: “zouden ze nu eindelijk consequent geworden zijn.... maar dit is wel erg consequent! ... de hele aula weg!” (2005)

Verbaasd loop ik naar het raam en aanschouw een groot gat. De hele aula is weg. Al die jaren ergernis over, om je oren gegooide, yoghurtbekertjes. Containers weggeslingerde boterhammen waarmee je de totale hongersnood van een ontwikkelingsland zou kunnen stillen. Half volle colablikjes die voor je voeten gegooid worden. En het ergste... de daders weten zich altijd in de massa te verschuilen, dus ongrijpbaar. Alleen al die aula is een reden om overspannen van te worden. Hier blijkt de totale machteloosheid van het gezag, wanneer de massa's zich niet willen of niet kunnen gedragen. Of misschien omdat het hen niet geleerd wordt. Per slot zijn in de loop der jaren de tafels, waaraan in de pauze gegeten kon worden, ook verdwenen en wordt van de jeugd verwacht dat ze uit de vuist, of zeg maar ‘van de vloer vreten’, want dat is de enige plek waar ze nog kunnen vertoeven. Behandel je klanten als vee en ze gaan zich ook zo gedragen. De collega's maar klagen over het ontbreken van normen en waarden. Vind je het gek, houd ik ze altijd voor, in de talloze vergaderingen die altijd weer met dezelfde klaagliederen eindigen, en dan lanceer ik mijn ‘vee vergelijking!

Nee, nog meer strafwerk en meer solidariteit van de collega's om er óók eens wat van te zeggen. Aan m'n hoela. Als je iets in de aula zegt krijg je een grote bek terug tenminste als die leerling niet toevallig in een van jouw klassen zit en je houdt er een trauma aan over. Ik heb al heel wat leraren zien afknappen tijdens het toezicht in de aula.

Daartegenover staat natuurlijk het cabaret (foto, 1985). Dezelfde kinderen die uitgekreten

Cabaret 1985

worden voor nonchalant, smerig en onverantwoord, presteren het wel elk jaar weer, om een cabaret op de Bühne in diezelfde aula te zetten waar je ‘u’ tegen zegt. In de pauzes geen discipline, maar met goede leiding, veel eigen verantwoordelijkheid en wat povere middelen, zetten ze acts op de planken waar je soms de tranen van over de wangen rollen: óf van ontroering óf van het lachen. Ze zingen, performen, spelen de sterren van de hemel. En, het zijn vaak juist diezelfde rakkers waarover in de vergaderingen zo geklaagd wordt.

Tja, die aula. Er is daar al heel wat lief en leed gedeeld. Wat aanvankelijk een ‘loze ruimte’ leek, en waarover, bij enig management destijds, de enige zorg was of “de vloerbedekking niet beschadigd zou worden?” En nu.... een leeg gat, alleen nog wat stalen balken en wat betonnen randen.

Maarten bij het 'Brugklas Cabaret 1986'

In mijn bio-lokaal verschijnen opeens gaten in de vloer. Het blijkt dat daar de regenpijpen doorheen zullen gaan. Als je er een gebouw tegenaan zet moet je natuurlijk wel ergens met die regenpijpen naar toe. Het water verkiest natuurlijk een andere weg en al vlug tekenen zich de bekende bruine vlekken af in het plafond, die wel tot de volgende verbouwing zullen blijven zitten over zo'n jaar of twintig. Ik kijk van mijn lokaal uit op het gat dat eens aula heette en vraag me af of het ooit nog goed zal komen..

Sinds mijn pentekenlessen (1966) onder de bezielende leiding van Fonville, op de middelbare

Pentekenles bij Fonville op Bernardinus

school heb ik grote bewondering voor die architecten. Van tevoren alles in tekening vastleggen, tot op de centimeter nauwkeurig. Wat vooral belangrijk is: zien hoe je eigen ontwerp langzaam, maar zichtbaar ontstaat. Na een tijdje is het klaar en kun je zeggen: ‘dat heb ik ontworpen en gebouwd’, lijkt me fantastisch. Als leraar hoor of zie je vrijwel nooit meer iets van je eigen ex-leerlingen. Bij je eigen kinderen duurt het altijd verschrikkelijk lang voor dat je met enige zekerheid kunt zeggen: ‘het is goed zo...’

Maar ‘wie mooi wil zijn moet pijn lijden’, zegt het spreekwoord. En zo ook hier. Halverwege de les begint iemand in, het onder jouw lokaal gelegen plafond, te boren telkens wanneer jij met een belangrijke zin wilt beginnen. Of de kiezels vliegen je om de oren omdat ze het dak vernieuwen.

De solidariteit onder de collega’s lijkt juist in deze moeilijke tijden te krimpen tot een minimum. Vooral als het op parkeren aankomt. Iedereen heeft wel een smoes om zijn plaatsje te claimen op het veel te kleine parkeerterrein, dat eigenlijk alleen maar voorbehouden is aan de pendelaars. Voorop uiteraard het management, dat juist niet aan lestijden gebonden is. Zij dienen zo kort mogelijk bij de school te parkeren want druk, druk, druk!

Je ontwikkelt een traagheidsfactor: “Kom ik te laat...dan kom ik te laat... ‘vernieuwbouwing’ weet je wel...”

Pas tijdens de proefwerkweek loopt het echt de spuigaten uit. Het is bloedheet op deze dag in juni maar voor het raam staat een bulldozer zand weg te werken en rijden de vrachtauto’s af en aan. De arme leerlingen ploeteren met wiskunde en Engels. Door het lawaai kan er geen raam open. Na een halfuur besluit ik, gedwongen door een onverdraaglijke hitte, om toch maar de ramen open te zetten. De klas slaakt een zucht van verlichting die hen te staan komt op een aantal langs denderende treinen en twee jumbo’s die laag over scheren teneinde vlak achter de spits van de basiliek van Meerssen te kunnen landen op Maastricht-Aachen Airport. De combinatie met de bulldozer en een paar vrachtwagens maakt dat ik besluit de ramen maar weer dicht te doen en de deur naar de gang open te zetten. Daar vallen we in een twistgesprek tussen een toezichthoudende overspannen ‘maatschapeze-leraar’ en zijn klas die ook het glorieuze idee heeft gekregen om de deur open te zetten en dat inmiddels blijkbaar vergeten heeft.

Na afloop van de beide proefwerken vraag ik aan de klas om even te blijven zitten en zij doen dat met opzienbarende meegaandheid.

“Jongens, ik moet jullie mijn excuses aanbieden! Dit is het meest rotte toezicht dat ik in mijn tweeëndertigjarige loopbaan heb moeten houden. Jullie hebben reden tot klagen, want dit zou eigenlijk niet mogen. Ik zal het aan jullie leraren laten weten!”

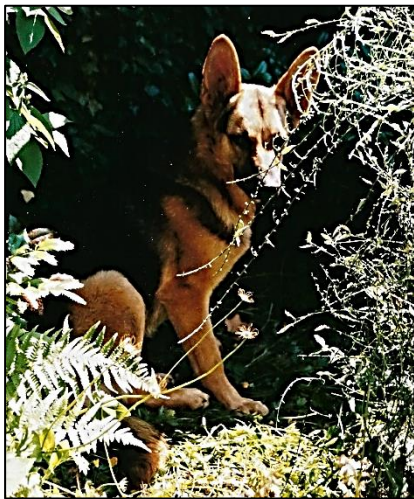
Toch vallen de resultaten achteraf nog mee. Blijkbaar baart oefening kunst na al die jaren met dat lawaai in de aula.....

Al die opgekropte reminiscenties kun je zo maar niet kwijt, maar soms leent zich een gewillig slachtoffer. Af en toe moet je eens een ei kunnen leggen.

Ik ga nogal veel wandelen met de hond van Maarten. Lieve Dobber, een dier dat mij veel plezier bezorgd heeft in moeilijke tijden. Wanneer ik met hem de Schalenbosch af loop in het zonnetje, kan ik echt bij tijd en wijle echt gelukkig zijn ondanks soms duistere tijden ten aanzien van mijn eigen gezondheid (2004). Het is heerlijk lenteweer.

“Kom”, zeg ik tegen de vrouw, “we gaan eens lekker met **Dobbertje** wandelen.”⁴⁰

Niets is zo fijn als met de hond langs Limburgs dreven te lopen en te genieten van het landschap, het gekwinkeleer der vogelen in de lucht en van het feit dat vooral de hond er zo van geniet.

Dobbertje

Alleen gaan lopen vind ik vreselijk, het lijkt wel of je eventjes geestelijk gestoord bent, tenminste dat gevoel heb ik dan altijd.

De hond geeft meteen al blijk van zijn grote genoeg. Je hoeft maar naar je schoenen te kijken en op een bepaalde toonaard te zeggen: ‘ga je mee’, dan begint hij heen en weer te lopen en tegen je op te springen dat het een lieve lust is. Op de hoek van de oprit kijkt hij even om, even controleren of dat andere schaap (mijn vrouw) ook wel goed meekomt en dan kan het festijn beginnen.

Honden tillen hun poot op, tenminste mannetjes honden doen dat. Iedereen kent dat fenomeen: ze palen daarmee hun territorium af en laten aan de andere mannetjes weten dat ze er zijn. Bomen, paaltjes en muurtjes zijn de geschiktste plaatsen.

We naderen een voortuintje, alwaar het groen vervangen is door een compleet fort van bakstenen muren en bakken. Een voortuin is tegenwoordig niet meer genoeg, de wonderen der natuur in de vorm van struiken, bomen en planten zijn onvoldoende en worden vervangen door eigen spinsels van muurtjes en ten langen leste door een bak waar een dood zwart doek overheen wordt gelegd en dan een lading grind erop. Dan heeft de natuur definitief het onderspit gedolven, is het onderhoud te belastend geworden en zijn we weer een plens grondwater kwijt. Ik loop met Margaret erlangs en mijmer dat het zo eenvoudig is: gewoon laten groeien en de rest krijg je voor niets: de vogels, de egels en de muizen, de paddenstoelen en de kevers. Opeens wordt mijn mijmering wrang doorbroken door een enge stem die schreeuwt: “kun jij je hond niet ergens anders laten piessen!”

Margaret en ik kijken verbaasd en zoekend om ons heen, daar onze horizon enigszins beperkt wordt door onze hoofddeksels. Dan opeens, kijk ik naar boven en zie in een open raam op de eerste verdieping een ‘boze buurman’, die als een soort Napoleon in onderhemd met hangbuik, zijn impertinente spraakgebruik voortzet in een tirade tegen ‘schijtende honden’. Wij murmelen dat onze hond dat nooit doet en Margaret stelt voor om maar snel door te lopen.

Ik loop me de hele avond te ergeren dat ik weer niet alert genoeg was om onze idylle zomaar te laten onderbreken door zo’n schreeuwlelijk. Ik haat mensen die het fatsoen niet hebben om je op een nette manier aan te spreken. Ik neem mij voor dat me dat niet meer gebeurt, alhoewel ik nu dus duidelijk met ‘een ei’ in mijn maag zit.

De volgende ochtend sta ik op en vraag me af: douchen of niet? Ach, al zijn er vandaag alleen maar rapportvergaderingen, ook je collega’s hebben recht op een frisse Jos dus toch maar douchen en een schoon hemmetje aan.

Ik kom beneden en wil de vogelkooi buiten zetten. Ik kijk naar de partytent en zie een buil water in de voorflap hangen. Het heeft vannacht blijkbaar geregend. Zo’n buil kun je niet laten hangen, want dan scheurt het zeil. Maar die builen met water zijn verraderlijk, dat water gaat altijd de andere kant op dan jij denkt. Dus als ik nu rechts ga staan en met mijn rechterhand over links aan die flap trek, dan moet dat luk.... Voordat ik een woord heb kunnen uitbrengen gutst een enorme bel water over mijn schone hemmetje en mijn broek. Tweede douche maar nu met kleren aan. Ik zucht en denk: er zijn zo van die dagen, en ga me maar weer omkleden.

Op school gekomen valt me al snel de hectische sfeer op die er altijd hangt tijdens proefwerkweken en vergaderweken. De vergadering begint in een lacherige sfeer en dat bevalt me nooit. Hij wordt slecht geleid, duurt daardoor veel te lang, roept allerlei wreveltjes op,

⁴⁰ Gebroken Lijnen, Jos van den Bosch, Kerstgeschenkboekje, 2003.

kortom niet goed. Een collega toont haar brevet van onvermogen door een leerling die formeel zonder toestanden bevorderd is van de derde naar de vierde klas VWO, toch maar aan te raden om naar de HAVO te gaan. Nu breekt mijn klomp.

Al is ze niet zo exact ingesteld, ze is formeel bevorderd, dan kun je toch geen HAVO gaan adviseren. Misschien een advies om niet het exacte pakket te kiezen, maar je kunt bijvoorbeeld toch ook eens hard gaan werken! Als ik bij de eerste de beste tegenslag een ander pakket had gekozen, dan was het pakket putjesschepper bij de gemeentereiniging mijn deel geworden. Ze blijft haar brevet van onvermogen poneren en dat leidt ertoe dat een andere collega een cholerische aanval krijgt, ieders standpunten door elkaar gaat halen, en uiteindelijk tegen mij uitvaart dat ik nu toch eens moet ophouden met die flauwekul. Hij loopt helemaal rood aan, zijn halsslagaders staan op springen en onbetamelijk woordgebruik neemt de overhand. Dreigingen om op directieniveau zijn gram te gaan halen..... Ik denk: hou maar je mond, dadelijk blijft hij erin. Hij is best een aardige vent maar heeft dat wel vaker en dat is niet gezond, zwijg maar.

Ik zal hem later wel even op de hoogte brengen dat hij tegen de verkeerde bezig was, en trouwens: het hoort bij deze dag.

Ik kom de dag verder tamelijk ongeschonden door en na het eten breekt het uur van lopen en laten lopen weer aan. We leggen de vork neer, kijken met een schele blik naar de schoenen en alles gaat bij de hond omhoog: de staart, de oren, de wenkbrauwen. “Ja, ja, we gaan met je lopen, wees nu maar rustig!”

De oprit af, even omkijken of het vrouwtje wel in de kudde blijft, maar het vrouwtje gaat helemaal niet mee, dat moet hij even verwerken. Maar na enig trekken en duwen kunnen we dan toch op pad.

Staat Napoleon, met de armen in de zij, breed uitgemeten op zijn trottoir.

“Nu zul je het hebben”, zeg ik tegen Dobber, “maar nu vallen we aan!” Hij wil beginnen, maar ik ben hem voor:

“Tussen twee haakjes, wie heeft u toestemming gegeven om mij met ‘je’ aan te spreken? En daar komt nog bij: als u mij netjes iets vraagt ben ik altijd genegen om mijn oor te lenen en met uw vragen en wensen rekening te houden”

Zijn mond valt open van verbazing, maar hij herneemt:

“Jij hebt bier gedronken, je stinkt uit je bek!”

“Dat heeft er niets mee te maken”, antwoord ik: “als u mij netjes wat vraagt ben ik altijd bereid om met uw wensen rekening te houden!”

Hij zwaait met zijn armen en schreeuwt uit:

“Jij woont toch daarachter, waar altijd die Mercedes voor de deur staat, is ’t niet, ik weet je wel te vinden?”

Termaar 19 met op de oprit mijn geweldige Mercedes.

Zo, al meteen een dreiging, doorgestoken banden of een baksteen door de voorruit, wat zijn we toch sociaal vandaag de dag. Ik trek me er niets van aan en herneem:

“Dat heeft er niets mee te maken, als u mij netjes iets vraagt, ben ik altijd bereid erna te luisteren!”

Zijn hals wordt steeds dikker, zijn ogen puilen uit, van de zenuwen staat hij alsmaar z’n broek op te hijsen en hij schreeuwt:

“Jij hebt gezopen, je hebt bier gezopen, je stinkt uit je bek en die honden schijten altijd op mijn oprit en dat moet maar eens afgelopen zijn!”

Hij wijst naar Dobber, die er rustig bij is gaan zitten en zich het tafereel van de zijkant aankijkt. Ik zie hem zitten en denk: wat een doedelzak, ik word hier bijna vermoord en hem deert het niets.

“U heeft het nog steeds niet begrepen”, antwoord ik:

“Mijn hond doet zoiets niet, maar ik heb u nog steeds geen toestemming gegeven om mij met ‘je’ aan te spreken en overigens als u mij netjes iets vraagt dan ben ik altijd bereid om erna te luisteren! Mag ik nu verder wandelen?”

Ik pak de lijn en vervolg mijn wandeling. De arme man staat hijgend en geslagen tegen zijn muurtje en weet het duidelijk niet meer. Zo nu heeft hij z’n ei terug en ben ik het kwijt. Eigenlijk ben ik wel een beetje trots op mezelf

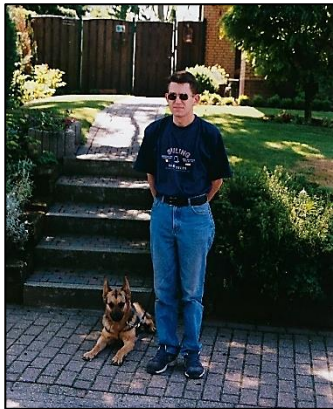
dat ik dat zomaar gedurfd heb, en dan ook nog zonder kleerscheuren ervan af kom. Ik draai de hoek om en ben al een eind gevorderd in de volgende straat als hij ook om de hoek rent en mij achterna komt. Oh jeetje, nu zijn de rapen gaar, hij is weer bij z’n positieven gekomen. Het theater begint opnieuw. Weer eerst de constatering dat ik bier ‘gezopen’ heb. Hoe hij daar toch bijkomt? Ik had twee glazen wijn op, slecht reukorgaan en veel te dichtbij. Ik blijf maar antwoorden dat indien hij mij netjes benadert, ik zeker bereid ben om te luisteren maar dat ik hem geen toestemming geven heb om ‘je’ tegen mij te zeggen.

“Ik haal de politie erbij” schreeuwt hij teneinde raad uit.

“Moet u zeker doen”, zeg ik: “haal de politie maar erbij, dan kan ik hen ook uitleggen dat als men mij netjes iets vraagt, ik zeker bereid ben om te luisteren”.

Hij raakt wild zwaaiend mijn arm en ik vrees dadelijk een linkse directe, ik hoop dan maar dat er veel mensen kijken. De dreiging van de politie werkte averechts, zo merkt hij, dus gooit hij het nu op een andere boeg:

“Ach, ben jij er zo eentje, ook van dat soort, allemaal hetzelfde, houdt mekaar de hand boven het hoofd, je hebt bier gezopen, ik heb dat muurtje zelf gemetseld en ik wil niet dat er honden

Maarten met Dobber in 2000

tegenaan pissen” en hij wil nog verder uithalen als een wagen gierend remt en de deur openzwaait. Een vrouwspersoon zegt: “hou daar nou mee op, kom nu in de auto, kom nu!” dat hij ook niet meer weet wat hij ermee aan moet draaft hij woest met zijn knuisten zwaaiend in de richting van de auto en neemt zo zijn ei mee.

Dobber was er weer heerlijk rustig bij gaan zitten en samen constateren we dat het gesprek ten einde is. We besluiten onze wandeling te hervatten. We lopen door de groene velden en snuffelen samen aan de heerlijke bloemenpracht in de bermen. Vandaag, nu wij het ei kwijt zijn, plakken we er nog een extra rondje aan, heeft ie toch verdiend, hè Dobber, die baas van je?

Naast de ‘vernieuwbouw’, zijn er ook nog de dagelijkse besognes

op zo’n school. Soms ook onoverkomelijke humor waarvan je pas naderhand de lach ziet.

Na de vakantie is de chaos op school natuurlijk nog groter dan dat het voor de vakantie al was. Alle roosters zijn omgekeerd in verband met de ‘vernieuwbouw’. De verantwoordelijken blijven hameren op hun grote verantwoordelijkheid en blijven de nadruk leggen op de vele weken extra werktijd die ze erin gestoken hebben om alles enigermate gladjes te laten verlopen. Laat dat gladjes maar weg, want het is een puinzooi.... Maar dat moet je ervoor over hebben. De eerste les begint al in een ander lokaal dan mijn vaklokaal. Uiterst vervelend, je moet eerst je spullen bij elkaar zeumeren in het andere lokaal, dan gaan sjouwen met sheets, kaarten en

mappen. Hopen dat er een overheadprojector is in dat lokaal die functioneert enzovoorts. Ik kom de klas binnen en het is een gymnasiumklas. Ze zitten doodernstig naar mij te kijken zodat ik vraag:

“Jullie hebben toch biologie dit uur?”

“Nee hoor” antwoord een uiterst serieus meisje op de eerste rij.

“Wij hebben dit uur Duits!” en de hele klas knikt onverwoestbaar van yes. Ik kijk ze met ongeloof aan en denk bij mijzelf: ‘zou je dan toch verkeerd gekeken hebben?’ Dus pak ik mijn koffer en de hele santenkraam en loop terug naar de docentenkamer. Ik kijk op het rooster en daar staat duidelijk: gym 3 biologie in lokaal natuurkunde! ‘De verrekkelingen’, denk ik, maar realiseer me tegelijkertijd die pokerfaces, die stalen smoelen...je houdt het toch niet voor mogelijk. Hier sprankelt weer dat gevoel voor humor dat je alleen maar aantreft in gymnasiumklassen. Dat vereist een passend antwoord. Ik kom de klas binnen en zie de grimlachende gezichten in spanning, afwachting wat mijn reactie zal zijn. Ik zeg:

“Guten Morgen meine Damen und Herren. Heute werde ich unsere Unterrichtsstunde in deutscher Sprache vortragen. Und zusätzlich natürlich eine Probearbeit zum Abschluss”.

Nu weten ze niet meer of ze lachen moeten, geslagen door verbazing ondergaan ze mijn lesuur in het Duits. Hadden ze maar wiskunde gekozen of Frans, maar laat ik nu net in Aken biologie gestudeerd hebben!

Die verbouwing begint op mijn zenuwen te werken. Een paar dagen later moet ik weer naar een ander lokaal dan mijn vaklokaal. Ik kijk door de glazen wand en constateer de aanwezigheid van een overheadprojector. Hè, denk ik, gelukkig. De klas is zo’n tien minuten te laat. Ik heb natuurlijk weer de verkeerde klapper bij me en moet noodgedwongen naar het vaklokaal terug. Dan kun je de administratie nog eens gaan bijhouden van een klas waarvan je nog geen lijst hebt en waarvan de plattegrond vanwege het veranderde lokaal ook niet meer klopt. Maar goed, ik loop uiteindelijk af op die overheadprojector en zie dat er zelfs een tafeltje met wieltjes onder staat, welk een luxe.

De overheadprojector

“Waar is het stopcontact?” vraag ik euforisch. De hele klas zoekt mee, maar we kunnen nergens een stopcontact ontdekken. Hoe nu? Een klas zonder stopcontact, dat kan toch niet... Het blijkt dat het stopcontact achter een zware kast is verborgen. Met enige mankracht krijgen we de kast van z’n plaats, blijkt het snoer net iets te kort. Goed, dan maar schuin projecteren, ook geen probleem. Een scherm is er niet, maar schermen heb ik al jaren geleden afgeschaft. Ik heb mijn amanuensis in het vaklokaal het vlak op de muur achter het bord wit laten schilderen en dat voldoet perfect. Spaart schermen en is stukken goedkoper. Ik duw het bord naar beneden, maar dat laat zich maar tien centimeter naar beneden duwen en dan houdt het op. Een strook van twintig centimeter af plafond is projectabel en dat is natuurlijk veel te klein! Verdorie, dan maar naar de conciërge om een scherm te vragen. Deze zegt opgewekt: “Oh, maar we hebben een scherm! Dat staat in het rommelhok. Hier heb je de sleutel, veel succes!” In deze strijd om de sterkste te laten overleven wil ik al helemaal geen discussie meer aan gaan of ik dat wel moet doen, dus ik loop snel naar het rommelhok en inderdaad daar staat een ouderwetse driepoot met reuze scherm in ronde houder. Trots met mijn vondst sjouw ik terug naar het lokaal en laat het aan de leerlingen zien. Ik klap de driepoot uit, draai de houder horizontaal en grijp dan naar het linnen scherm maar tast in het niets. Ik kijk nog eens goed, maar er zit niets in: de houder is leeg. Ik wil gaan gillen maar dat kan natuurlijk niet. De klas begint te lachen en met nog tien minuten te gaan geef ik het op en mogen ze aan het huiswerk beginnen.

Het volgende uur moet ik de bloeddrukmeter demonstreren. Ik denk: ‘meet ook eens bij jezelf’ en realiseer me tegelijkertijd dat je dat eigenlijk nooit moet doen. Met mijn hypochondrische inslag ben je, voordat je het weet, elke minuut bloeddruk aan het meten. Het meetresultaat bedraagt 80 over 173, en geschrokken zeg ik dat hardop. Een spitse leerling interpreteert de

vuistregels direct alweer verkeerd en antwoordt meteen: “Maar meneer, u bent toch nog geen 73 jaar?”

In de pauze loop ik naar de docentenkamer, me verheugend op het kopje koffie. Ik vecht altijd voor m’n pauze. Ze hoeven ook niet aan te komen met zeurende leerlingen: pauze is pauze en daar hoort een kopje koffie bij. Maar bloeddrukkend denk ik nu: ‘zal toch maar een kopje thee pakken’

huis werkt het beter.

jouw kop erop, beginnen te prikken.

Je besluit dan maar om proefwerken samen te stellen. Een kopieerapparaat is daarbij tegenwoordig een absolute noodzakelijkheid. Ik zoek uit de databank enkele opgaven en begeef mij naar de docentenkamer om te kopiëren. Diezelfde ‘voedoegeesten’ gaan nu frontaal in de aanval op alle systemen! Het kopieerapparaat is natuurlijk defect en het veel langzamere reserveapparaat óók, net als ik wil beginnen! Nu is de maat vol, klapt m’n kraag, krampt m’n maag, krijg ik zo’n nek, staat m’n hoofd op springen en deel daardoor aan mijn chef mede, voor het éérs in 30 jaar, dat ik ziek ben en naar huis ga. Zelfs de goden moeten zich hoeden als er ‘vernieuwbouwd’ wordt.

Een keer ben ik goed ‘uit de running’ geweest. Vóór de kerstvakantie zit ik in de docentenkamer en spreek met collega Cools over een mede collega (Marel) die plotsklaps overspannen thuis is gebleven. Onbegrijpelijk hoe snel zoiets kan toeslaan. Wij kunnen beiden niet verklaren hoe dit mogelijk is. In de kerstvakantie slaat dan het noodlot toe. Ik kan niets meer dan alleen maar met de bakstenen in mijn voortuin bezig zijn. Ik wil daar een ‘LeRoy wilde tuin’ van maken en ik wil dat doen met oude bakstenen. Ik zoek fanatiek naar oude bakstenen en heb verder nergens zin in, ben hondsmoe en ben agressief. Ik ga naar de rector en de arts en blijf een heel trimester thuis voordat het weer wat opknapt. Een ‘burn-out’, die zo maar uit de lucht kwam vallen. Zeg nooit, nooit!

Naar aanleiding van dit voorval ben ik in overleg gegaan met de bedrijfsarts (1991). Deze raadt mij aan om minder te gaan werken, me gedeeltelijk te laten afkeuren. Immers het wordt nooit *dia-beter*! Hoewel ik moeilijk kan toegeven dat ik ook minder zou kunnen neem ik zijn aanbeveling over en onderga het traject bij het UWV. Ik word afgekeurd voor 30 procent in december en dat is nog net met behoud van het volledige salaris. Twee maanden later wordt een nieuwe ziekwet ingevoerd waarbij ingeval van ziekte slechts 75 procent van het laatst genoten salaris wordt uitgekeerd. Ik ben tot mijn pensionering altijd volledig betaald en betreur de collega’s die na invoering van de wet op school van een trap gevallen zijn en daardoor een substantieel deel van hun salaris moeten missen.

Toen ik na mijn ‘bypassoperatie’ opnieuw gekeurd moest worden (2006) voor de uitkering van het ‘UWV’ begon de dienstdoende arts als volgt: “U zult wel veel moeite hebben met die leerlingen van tegenwoordig?”. Ik keek hem verbaasd aan en antwoordt: “Ik vind lesgeven geweldig, alleen al die toestanden eromheen, daar krijg ik schoon genoeg van!”.

“Maar wilt u dan wel blijven lesgeven?”

“Prima hoor, alleen niet zoveel, dat is bezwaarlijk.”

Als dan het volgende uur in het computerlokaal, waar ik eindelijk de gelegenheid krijg om puntboek te laden zodat ik mijn cijferlijsten kan bijwerken, de tafels en computers zowat onder mijn gat vandaan worden getrokken omdat uitgerekend nu en dáár de nieuwe ingang doorgebroken dient te worden, is de maat bijna vol. Een helse koppijn steekt op, uitgelokt door van die bezwerende ‘voedoegeesten in d’r iglo’s’ (uitspraak van Eddy Heijns, maatschapeze- en dansleraar) die met naalden in een poppetje met

Ik stel voor om het te beperken tot een lesuur of elf. En dan kom ik met een speciale vraag: “Kunt u dan niet verordonneren dat ik geen vergaderingen meer bij u hoeft te wonen?” “Oh maar natuurlijk, ik schrijf wel een brief dat u daarvan vrijgesteld dient te worden, behalve de rapporten vergaderingen natuurlijk!”. Ik ben de volgende jaren de gelukkigste leraar die er op school rondloopt.

Vaak hoor je de opmerking: ‘Die leerlingen van tegenwoordig?’

Helaas doet voorbeeld volgen, goed voorbeeld doet soms volgen, slecht voorbeeld des te sneller. Dus toen studenten en leerlingen zich ook die aangename levenshouding gingen aanmeten is de maatschappij verontwaardigd. Al snel heten die leerlingen lui, dom en slecht. Mij wordt door leerlingen gevraagd: “zijn de leerlingen van tegenwoordig dommer of luier dan vroeger?” Ik weiger te accepteren dat de leerlingen van nu dommer of luier zijn dan toen wij leerling waren of toen ik met lesgeven begon, maar de leefstijlen zijn veranderd en dat komt soms goed uit. Wanneer het echter niet van pas komt is iedereen natuurlijk verontwaardigd! Ze waren, zo ervaar ik dat, wel scherper, sneller, maar ook brutaler toen. Nu zijn ze trager, veel vriendelijker en ze zien wel wat de tijd brengen zal. Hebben ze gelijk of ongelijk? Naast de voorbeelden die ze maar al te graag willen volgen, hebben veel kinderen ook ervaren, wat ze liever niet willen navolgen: de gevolgen van het harde werken van hun ouders om de status ‘Bourgondisch’ te bereiken is geplaveid met de nare consequenties van overtrokken ambities. Echtscheidingen, hartinfarcten en alle andere overspannen nadelen. Het gevolg is dat ze vlugger tevreden zijn en ook met minder tevreden zijn: een stickie is vaak al voldoende.

Terugblikkend in de geschiedenis verbaas ik mij er altijd over dat ‘de Gouden Eeuw’ zo snel en definitief omsloeg in gezapigheid. De kinderen in die tijd hebben hetzelfde ervaren: *l’histoire se répète*. Nu kun je achteraf wel boos zijn dat ze het zo hebben laten verloederen, maar ze waren tevreden met wat ze hadden. Als je niet noodzakelijkerwijs hoeft te rennen dan loop je toch gewoon.

Het practicum, belangrijk onderdeel van het programma 1980.

Diezelfde intelligentie die in de ‘Gouden Eeuw’ gebruikt werd om rijker te worden, meer aan invloed te winnen en rijkdom te vergaren wordt een eeuw later gebruikt om van het leven te genieten. Nu, heeft zich dat verschijnsel in nauwelijks dertig jaar voltrokken. ‘Maar zijn de kids wel luier geworden?’ Nee ik denk het dus niet: ze hebben hun geldingsdrang verlegd naar andere gebieden. Van ‘hoe word ik de beste in wiskunde’ naar ‘hoe kan ik het plezierigst leven’. Ze streven dan andere doelen na dan hun opvoeders zouden willen. Dat steekt

natuurlijk die opvoeders, maar die ouders geven wel zelf het voorbeeld.

Hoe zit het met de Bourgondiërs zelf? Die hadden die levensstijl al heel lang maar zijn er nu achter gekomen dat, wil je die levensstijl kunnen handhaven, je wel degelijk je intelligentie moet aanwenden om je in de keiharde wereld te kunnen handhaven. Dat betekent vaak ook hard en lang werken. In Frankrijk wordt hard en lang gewerkt en is de prestatiedwang in het middelbaar en universitair onderwijs heel groot. Er wordt veel meer verlangd van die studenten, niet alleen denken maar ook leren, gewoon van buiten knallen die hap en ophoesten wanneer gewenst. Vooral niet van: ‘dat zoeken we op in het studielandschap’. Het zou wel eens kunnen zijn dat ‘Bourgondisch’ een heel andere betekenis gaat krijgen in de toekomst...

De leerlingen in Meerssen worden ook mondiger. Op het platteland gaat het allemaal wat langzamer. Staken is populair, want niet werken toch?

Dec. 2007: Staking van het onderwijzend personeel is aangezegd. Opeens: “We gaan ook staken!” galmt het door de klas. Nadat ik de rust weer hersteld heb, zeg ik: “Jullie kunnen helemaal niet staken!”. Verbouwereerd kijken ze me aan. Dat de leraar, die altijd zo solidair is, tot zo’n uitspraak kan komen, valt toch wel erg tegen.

“Nee, natuurlijk niet”, zeg ik, “om te kunnen staken moet je wel eerst gewerkt hebben.” Na een aanvankelijke stilte gaat er een lachsalvo af. Een snuggere zegt: “en dat zegt nota bene een leraar!”.

Je moet zo’n stakingsactie toch wel serieus nemen; er heerst een groot gevoel van ongenoegen en dat uitte zij op de voor hen kenmerkende stuntelige manier. Met rotte eieren en zo. Wij kregen in het verleden meer dan 1150 uur les per jaar, 35 lessen (van 50 minuten) was geen uitzondering. Zij zitten met hun 1040 op nog geen 31 lessen per week. Maar van die 31 uren hangen ze, terwijl ze weinig of niets doen, zo’n uur of tien in een studieruimte. Wanneer ik dan vraag of ze tevreden zouden zijn met die 1040 uur als ze dan ook daadwerkelijk les kregen, is iedereen akkoord, hé...

Het hangen en niets doen is fnuikend. Ik heb op school ook nooit kunnen studeren. Je zit maar wat te keten in de hoop dat pater Venantius geen koord in je nek ramt. Thuis, bij een achtergrondmuziekje (verderfelijk vond mijn vader) kan ik studeren als de beste.

Nu nemen ze de boeken niet eens meer mee naar huis want na 4 uur is ’t *sjiejch!* En in het weekend studeer je niet, dat behoort zo ongeveer tot de ongeschreven rechten van de mens.

Ik heb inmiddels besloten om een ‘PowerPointpresentatie’ te gaan maken over de voordelen

In het kabinet tijdens een practicum.

van het verzamelen van postzegels, dan wordt zo menig vervangingsuurtje gevuld met zinnige informatie. Je kunt de postzegels gebruiken als illustraties bij werkstukken, of om historische processen te illustreren. Behalve natuurlijk als het mooi weer is, dan geef ik ze een flora in de hand, weet je wel, die ouwe rooie van Thijssse,⁴¹ en dan loop ik met ze het veld in. Kunnen ze een aantal bloemen determineren. Als leraar biologie heb ik het voorrecht dat te mogen doen en verdomd, ze vinden het prachtig nadat ze al twee uur toezicht hebben gehad omdat weer eens vele van de

collega’s op cursus moeten, of vergaderen, of ziek, zwak en misselijk zijn.

Meneer, wil een leerling weten, wat zijn eigenlijk uw hobby’s? Waarom wil je dat weten, vraag ik. Ze willen een witboek maken voor alle leerlingen die dit jaar eindexamen doen, en daarin willen ze alle leraren vermelden die les hebben gegeven aan de eindexamenkandidaten, en zowat bijzonderheden over deze leraren. Ik zeg dat ik twee hobby’s heb: wandelen en filatelie. “Wat is dat, filatelie?” vraagt zo’n stuk onbenul vlak voor me.

“Nou dat wordt het volgende proefwerk twee punten minder!”, zeg ik. “Dat is postzegel-verzamelen sufferd”, merkt zijn buurman terecht op. “Dat wordt een punt méér voor het volgende proefwerk”, antwoord ik. Dan roept opeens een bijdehante leerling van achteruit de klas:

“Mijnheer bent u ook pedofilatelist?” Ik moet even slikken en je denkt tegenwoordig ten slotte meteen aan enge dingen. Ik stotter wat en brabbel iets van een jeugdclub, maar dat zal wel niet de bedoeling zijn. Iedereen lacht over mijn nervositeit en een ander zegt:

“Hij bedoelt, meneer, of u ook kinderpostzegels spaart!” Gelach alom en ik gebruik de rest van het lesuur om eens flink reclame te maken voor mijn prachtige hobby.

⁴¹ Heimans, Heinsius en Thijssse's geïllustreerde flora van Nederland, 18e-21e druk (1953-1965) door Prof. Dr. J. Heimans met medewerking van J.H. Kern, Dr. G. Kruseman Jr. en Th.J. Reichgelt.

Frits Marell, Margaret en ik in Rome 1998

De God Priapus

Een andere collega is ook filatelist. Hij is een echte heer, die mijnheer Marel. Hij onderwijst Grieks en Romeins (sukkel, dat heet Latijn!). Hij is een collega die je respectvol benadert. Hij is een echte 'erudiet' (dat is iemand die zowat alles gelezen heeft, en bij wie zelfs de collega Nederlands af en toe nog om raad komt vragen als hij er niet meer uitkomt). Hoewel hij in Kerkrade woont, kun je hem nooit op een onvertogen woord betrappen, als reisgids op schoolreis, was zijn tekst en uitleg, zelfs in het bordeel van Pompeï, brandschoon. Geen

onvertogen woord, terwijl het onderwerp, zoals het beeldje van Priapus, de God van de vruchtbaarheid, zich toch wel leent voor een rake opmerking. Hoewel ik mij later afvraag of alle leerlingen het wel begrepen hebben, als je tenminste de vragen hoort: "mijnheer wat is eigenlijk een "fallus"? "Tja, hm, tja ...dat zal mijnheer van den Bosch je wel uitleggen!"

Hij verzamelt ook postzegels. Uiteraard motief: Griekenland. Hij kan over elke zegel uren uitweiden met een stroom van legenden en sagen, goden en koningen. Een filatelist pur sang.

Maar de laatste tijd heeft een gekte toegeslagen. Het begint enkele weken geleden, maandagochtend op school, hij in raar gele uitdossing, hees, en helemaal uit zijn dak, vanwege Roda! Het geel verandert allengs in oranje vanwege de Europese kampioenschappen en hij heeft zelfs een, door hem gehate, mobiel aangeschaft om op stel en sprong kaarten te kunnen bemachtigen als zich de gelegenheid voordoet op de (zwarte?)

markt. Zijn auto hangt vol met oranje vlaggen en het gespreksonderwerp is alleen nog maar 'voetbal'! Hij zou toch beter moeten weten over brood en spelen en zo... Zal het ooit nog goed komen?

Ik heb al jaren niet meer lesgegeven aan de lagere klassen. Door bezuinigingen, en allerhande, vooral niet-pedagogische redenen, moet het er dit jaar wel weer van komen. Ik kan er eigenlijk niet meer zo goed tegen, tegen dat enthousiaste 'gefröbel' in die lagere klassen. Je probeert ze iets bij te brengen, en tegenwoordig is dat 'iets' wegbezuinigd tot het meest fundamentele. Dat kan alleen, als er voldoende rust is. Rust is de voorwaarde voor bezinking. In wervelend water bezinkt niets en wordt de vruchtbare grond weggespoeld.

Ik zet het begin ook altijd streng aan. Mijn jarenlange ervaring heeft me geleerd dat, wil je tot een goed niveau in een klas komen, je in het begin op je strepen moet gaan staan en dan gaandeweg 't jaar de teugels laten vieren wanneer jij de tijd rijp acht. Een leerling, die het genoeg smaakt twee keer in dezelfde klas, met mij als leraar, te mogen verblijven, zegt na de eerste les in het nieuwe schooljaar: "Goh mijnheer, zelfs de tweede keer maakt het nog diepe indruk!"

De coördinator, dat is die arme ziel die 't hele zaakje mag beredderen voor hetzelfde salaris, of nog minder, heeft 't met zijn klassen over de leraren gehad en men vindt mij toch wel erg streng. "Er mag ook nog wel eens gelachen worden?", heeft hij mij vragend gezegd. "Je zit toch wel goed in je vel?" Ik heb hem geantwoord dat ik beter dan ooit in mijn vel zit en hij geen angst hoeft te hebben dat 't niet zo loopt zoals ik het wil. Zijn angst is voorbarig en ik heb het hem als een 'wijze en oude ervaren' collega nog maar eens uitgelegd. Het stelt hem gerust. Ook in de klas heb ik het er natuurlijk over gehad. Uit mijn ervaring sprekend heb ik hen gewaarschuwd voor de 'wolven in schaapskleren'. Daar maken jonge en vaak overenthousiaste leraren zich nog wel eens schuldig aan. Het gaat hen niet over de kennisoverdracht maar over 'hoe kom ik

over?’ Ze willen om de een of andere reden populariteit afdwingen en dat mislukt vrijwel altijd.

Klasdocent in 1988

De gemiddelde leerling zal er geen last van hebben, maar 't zijn vrijwel altijd de buitenbeentjes, de

over-actieven, die daar de dupe van worden. Zij denken zich dan dingen te kunnen permitteren en dan blijkt de leraar het helemaal niet zo leuk te vinden en zijn de repercussies niet van de lucht. Meestal leidt het ertoe dat deze leerling degradeert of zelfs van school 'weggepromoveerd' wordt.

Ik heb hun het verhaal verteld van een klas waar ik toentertijd, alweer een tiental jaren geleden, mentor van was. Tijdens een

proefwerktoezicht kijk ik uit op een ander gelijkvloers lokaal. Als de bel gaat, de klas waar ik toezicht op hou moet aan hun proefwerk doorwerken, komen, tot mijn grote verbazing, de leerlingen van de klas waar ik mentor van ben, door het raam naar buiten. Ik open het raam en roep er een paar bij mij. Ze gehoorzamen blindelings en onmiddellijk! Als het clubje voor mij staat, 't zijn niet eens de raddraaiers in die klas, vraag ik ze of ze niet weten waarvoor er een deur in het klaslokaal zit. Een retorisch vraag, waarop ik alleen een schouderophalen verwacht. Tot mijn grote ontsteltenis zeggen er een paar dat ze daar van de leraar toestemming voor hebben gekregen. Ik kan niets meer uitbrengen, sluit het venster en verzink in diep gepeins.

Dezelfde leraar die dat toegestaan heeft, valt op de afsluitende vergadering uit tegen mijn klas. "Het zijn schavuiten! Ze horen hier niet thuis en verschillende van die leerlingen moeten verdwijnen uit onze banken!" Het wordt rood voor mijn ogen. Als mentor, de klas beter kennend, ga ik op mijn strepen staan en veeg hem de kast uit. Het resultaat van deze confrontatie, die zoals gewoonlijk sprakeloos door de andere collegae gevolgd wordt, is dat alle leerlingen blijven. Tot mijn grote opluchting is de betrokken leraar het volgende schooljaar wel verdwenen. Toch nog gerechtigheid?.....

Ze moeten toch wel erg omhoog gezeten hebben met het tekort aan leraren, want tot mijn verwondering zie ik deze docent aan het begin van het schooljaar daarna weer in onze gangen lopen. Als dat maar goed gaat, hoe kunnen ze dat nu toch doen? Het lijkt wel of men zich in het onderwijs, opzettelijk, meerdere malen aan dezelfde steen stoot.

Hij is een typisch Hollandse jongen. Ziet er iets volwassener uit dan de rest. Is al stevig aan 't puberen en schijnt niet de makkelijkste te zijn. In de les is hij echter zeer oplettend en na wat startproblemen en het nodige kattenkwaad, heb ik hem de verhoudingen duidelijk gemaakt. Vanaf dat moment gaat het eigenlijk prima. Wat mij opvalt is het surplus aan durf om te discussiëren. Vooral bij onderwerpen waarbij de anderen maar wat onderling zitten te fluisteren, doet hij goed mee en durft stelling te nemen op een nette manier, zonder dat hij de regels overtreedt. Soms heb je leerlingen met die kwaliteit, dit is er ook zo een. Voor zo'n type zou je best je kop eens wat verder willen uitsteken. Ze zijn wel wat moeilijker dan de anderen, maar goed geleid vormen ze 't zout in de pap'. Dat kunnen de toppers worden, dat zijn de Debye'tjes. Als 't ze maar interesseert en als je de teugels maar strak houdt. Waren niet de grote geesten, de mannen en vrouwen die de maatschappij gevormd hebben, allemaal rare, moeilijke en opvallende snuiters? Menige opvoedkundige heeft gedacht: "waar moet dat naartoe?" Bij mij komt dan ook zoiets van de missionaris bovendrijven. Ik ben blijkbaar nog van de generatie die opgroeide met missie-ijver. Je ging ernaartoe en als je maar één zieltje gered had, dan was de roeping beantwoord en de expeditie geslaagd. Ik denk dat de huidige generatie leraren die geest mist.

Deze jongeman is ook zo'n te redden zieltje. Maar het kwaad is al geschied. Bij de gewraakte leraar in de klas komt 't tot een confrontatie. Deze heeft vervolgens een aanklacht ingediend wegens bedreiging en de leerling wordt 's nachts door de politie, van z'n bed gelicht. Het 'zero-tolerance beleid' en misschien een brevet van onvermogen van de school? Mijn profetie aan de klassen dat leerlingen moeten oppassen voor de 'wolven in schaapskleren' en dat ze zich dan altijd in hun eigen been schieten, word bewaarheid. Profeet zijn is niet zo moeilijk.

De jongen heb ik niet meer teruggezien. Hij zal ongetwijfeld een ster worden, maar dan aan het verkeerde firmament. Jammer!

Vooraf de aanwezigheid van het geslacht is hilarisch

Voorlichting geven is ook zo'n item. Mijn collega economie, helaas veel te vroeg gestorven, nota bene in de wacht-kamer van de huisdokter, pleegt altijd op te merken: "Ja, ja, lekker vieze pornofilms draaien..." Toch gaat het in de praktijk wel iets anders. Een voorbeeldje:

"Gaaf zitten!".....Honden luisteren beter dan deze bende uitgelaten enthousiastelingen van wie wij de driften in de kiem moeten smoren, wil je tenminste nog les geven. Na een moment kunnen we dan eindelijk beginnen.

"Zoals je op je werkplanner kunt zien kun je tot en met basisstof 3 laten aftekenen en voor de volgende week moet je basisstof 4 afhebben!" Bij deze methode hoef je eigenlijk niets meer te doen, maar deze keer bekruipt mij de lust om tegen alle regelen van de nieuwe methode in, eens flink uit te halen.

"Jongens, diegenen die verder willen werken gaan rustig door, maar diegenen die willen luisteren kunnen opletten. Vandaag wilde ik met jullie eens babbelen over seks!"

Een geroezemoes stijgt op. Uit de diepten hoor ik 'SEX' en 'lekker' en 'pornovideo' Het moge duidelijk zijn dat dit hoofdstuk gaat over voortplanting, dat wil zeggen het 'uitgeklede' verhaal alleen nog maar technisch, want de 'jus' moet tegenwoordig verteld worden in de lessen van een ander vul-vak: 'verzorging'.

"Jongens, het domme 'stekker in het stopcontact'-verhaal, hoef ik jullie niet meer te vertellen. Dat staat in geuren en kleuren in jullie boek en dat is tòch het eerste wat jullie aan het begin van dit schooljaar gelezen hebben. Maar vandaag wil ik het eens niet hebben over datgene wat zich allemaal tussen jullie oren afspeelt, maar over seksualiteit en de biologie." Een gedesillusioneerde gekreun stijgt op

"Nee", ga ik door, "vandaag wil ik 't eens hebben over de seksualiteit en hoe interessant dat is voor biologen. Voor ons biologen is seks van de mens eigenlijk niet interessant. Er zijn veel interessantere onderwerpen te vinden in de planten- en dierenwereld die met seks te maken hebben. Wat dacht je van de regenwormen? Als twee regenwormen paren zijn er ook twee regenwormen zwanger. Dat is toch perfect: hoe meer nakomelingen hoe beter! Wat te denken van de slakken? De mannetjesslak maakt van zijn zaadcellen een pijl, een zogenaamde 'liefdespijl', en schiet die in de voet van 't vrouwtje."

Een pijnlijk gekreun stijgt wederom op.

"Maar", vervolg ik, "er was een tijd dat er helemaal geen seks bestond!" Tuurlijk volgt onherroepelijk de opmerking vanuit de achterhoede: "bah wat saai."

"Tja saai wel, maar óók heel effectief", ga ik door. "Een miljard jaar lang plantten planten en dieren zich voort door simpele deling. Zo heb je één bacterie en als de omstandigheden gunstig zijn, heb je er na 20 minuten twee. Zouden de omstandigheden gunstig blijven dan heb je in een dag '2 tot de macht 72' bacteriën, dat is een laag bacteriën waarmee je de hele wereld zou kunnen bedekken. Gelukkig voor ons, zijn de omstandigheden voor deze simpele organismen

nooit zó gunstig. Ook nu nog komen deze organismen voor en planten ze zich op deze wijze voort. Toch komt daar zo'n 500 miljoen jaar geleden verandering in en ontstaat er seksualiteit...dus verschil tussen de een en de ander. Eerst nog kun je geen onderscheid maken tussen mannetjes en vrouwtjes. We spreken dan ook maar van 'plus' en 'min'. Maar 'plus' wil niet met 'plus', 'plus' wil alleen maar met 'min'." "Geen vuile flikkers", hoor ik halfzacht, maar ik besluit om er niet op in te gaan en mijn betoog voort te zetten. "Dat levert dus veel minder nakomelingen op. De vraag is dus: waarom doet de natuur dit dan? De natuur doet alles om de soort in stand te houden, dat is de eerste ijzeren 'natuurwet'. En, zoveel mogelijk nakomelingen is natuurlijk een prima methode om de soort in stand te houden. Toch kiest 'moeder natuur' voor seks in plaats van simpele vermeerdering. Waarom?....."

Het blijft even stil en natuurlijk komt dan het klassieke: "met seks is het veel spannender!"

Ik geef niet meteen op. "Is het dan zo moeilijk om een soort in stand te houden?", vraag ik. "Kun je voorbeelden geven waar dat niet gelukt is?" Ik denk natuurlijk aan de dinosauriërs, maar de 'dino-hype' is kennelijk voorbij. Eerst wordt de neushoorn en de tijger aangedragen als voorbeeld. Pas in derde instantie komen de dino's aan bod.

"Niet alleen één soort is uitgestorven, maar een hele groep met duizenden soorten is uitgestorven, ondanks dat hun voortplanting toch goed functioneerde!"

De dino's hebben de laatste schrijvers, knippers en plakkers het zwijgen opgelegd en de aandacht is totaal, je kunt een speld horen vallen.

"Wat is het grote voordeel van voortplanting met seks?", vraag ik, "van geslachtelijke voortplanting?"

Veel sneller dan ik verwacht antwoordt iemand: "Ze zijn allemaal anders, de nakomelingen bedoel ik." "Heel goed", beaam ik, "het grote voordeel is dat alle nakomelingen verschillend zijn. Kijk maar eens naar de mens: zelfs met je broertje en zusje verschil je enorm. Terwijl die

1988 thuis

bacteriën allemaal hetzelfde zijn. Gebeurt er iets waar ze niet tegen kunnen, dan zijn ze ook allemaal tegelijk weg. Door de geslachtelijke voortplanting zit er een 'broodnodige variatie' in, die maakt dat er altijd wel een of ander kan overleven in tijden van grote nood. Dat is de reden waarom de natuur zo'n 500 miljoen jaar geleden 'overgestapt' is op geslachtelijke voortplanting. Niet alleen vermeerdering, maar ook variatie waardoor de kans dat de soort overleeft veel groter wordt.

Nu moet ik de aansluiting hebben bij het onderwerp

dat in 't boek behandeld wordt, dus begin ik: "Bij de mens is er nog meer aan de hand. Bij ons gaat 't niet zo zeer over vermenigvuldiging, er is meer..... Wij krijgen niet elke keer dat we vrijen kinderen. Je moet er niet aan denken dat je elke keer als je vrijt meteen met kinderen opgezadeld wordt. Toch kunnen wij het hele jaar door vrijen, wat een uitzondering is in de dierenwereld. Onze vrouwen zijn eigenlijk maar 12 uur van hun cyclus vruchtbaar. Als je kinderen wilt moet je al bijna goed mikken, zo hebben we de vorige les spottend gezegd. Er wordt dus heel wat geneukt zonder dat er kinderen van komen en als je voorbehoedsmiddelen gebruikt al helemaal geen. Wat zou bij ons naast voortplanting en vermeerdering, de taak van seks kunnen zijn?"

Vanuit de achterste rijen schallen de antwoorden:

't is lekker!" en "'t geeft veel plezier!".

Ik pareer met: "waar, maar toch ook niet helemaal! Stel je voor dat je vader en moeder 2 kinderen hebben gemaakt en daarna is er alleen nog maar de fles geven en luiers verschonen. Als die dan ook nog ouder en eigenwijzer worden, moet je zorgen dat ze niets overkomt. En als je dan ook nog, tegenwoordig, de 'pech' hebt intelligente kinderen te krijgen, die Havo en Atheneum kunnen volgen, krijg je ieder jaar de boekenrekening gepresenteerd waardoor je je vakantie wel kunt vergeten! "Iedereen knikt instemmend.

“Als er geen seks in het huwelijk was dan had je er vlug genoeg van! Gelukkig is er seks. Seks is de ‘Pritt’ van het huwelijk... ’t plakt de partners aan elkaar.”

Er wordt schaapachtig gelachen. Ze hebben blijkbaar wel al in de gaten dat een en ander plakt! “Bij vossen kan ’t mannetje als hij met ’t vrouwtje gepaard heeft, oprotten! Het vrouwtje voedt de kindertjes alleen op en wil niet ook nog zo’n lastige vent erbij. Bij ons moeten we als vader en moeder jarenlang voor het kroost zorgen. Uiteindelijk schop je ze de deur uit en als ze dan hun eerste salaris hebben verdiend staan ze na 3 weken toch weer voor je neus met opgeheven hand: “kun je me nog iets lenen, want ik zit even krap!”

Ik zie dat deze situatie wel bekend voorkomt vanwege het veelvuldige instemmend geknik en gegrinnik.

“Waardoor komt ’t dat wij mensen dat allemaal nodig hebben, dat seks lekker is en blijft? Het antwoord is: omdat we zo’n grote dikke kop hebben!” In de klas klinkt alom “hè?”

“Door onze grote hersenen moeten we veel te vroeg geboren worden. Moet er nog jaren voor ons gezorgd worden. Als we een volledige draagtijd in de moeder zouden hebben, dan hadden we geen 9 maanden, maar misschien wel 1 of 2 jaar nodig....En dan past die kop niet meer door het geboortekanaal! “

Ik denk: ‘kop’ en haal meteen uit:

“Wie dus beweert dat seks alleen is voor het krijgen van kinderen heeft een ‘plank voor de kop’. Toch zijn er instanties die dat beweren en die zeggen: “je mag de pil en die condooms niet gebruiken, want seks is er alleen voor de voortplanting.” Dat leidt in bepaalde continenten tot trieste toestanden. Denk maar eens aan Afrika, Oeganda bijvoorbeeld. Daar lijdt zo’n 50 procent van de mensen aan AIDS en toch seks alleen voor de voortplanting, géén pil of condoom? De gemiddelde Keniaanse vrouw heeft zo’n dertien en een half kind, zoals ik jullie de vorige keer al eens vertelde. Dat wordt de ondergang voor dat soort landen, die op zich landen zijn van ‘melk en honing’.....Maar ja, ’t heeft ook zo’n 500 jaar geduurd voordat de kerk z’n excuses heeft aangeboden vanwege ’t feit dat ze Galilei veroordeeld hebben omdat hij hen kon voorrekenen dat de aarde om de zon draaide en niet andersom. Zo’n dertig jaar na de maanlanding kwam ’t excuus! Over 500 jaar biedt de Paus zichzelf excuses aan, er zijn dan namelijk geen andere mensen meer over, behalve die ene die niets mocht en niets kon! Hij geeft dan toe dat ’t misschien toch beter was geweest om condoom en pil toe te staan, maar ja, helaas, te laat...”

Ik doorbreek de doodse stilte en zeg:

“Zijn er nog vragen?” Er zijn geen vragen,

“Oh”, zeg ik, “wat ben ik toch een goede leraar” Iedereen moet daar hartelijk om lachen.

‘Basisstof 4 maken en wie wil laten aftekenen, die kan komen.”

Binnen de kortst mogelijke tijd staat er een rij van 10 man. Als ’t wat rumoerig wordt zeg ik: “Nu wordt er gewerkt en is ’t stil, anders dan kun je dit hoofdstuk overschrijven!” Achter uit de klas klinkt het:

“Mag ik dan ook de plaatjes overtekenen? “

De voorlichting is een steeds weer terugkerend onderdeel. Maar het gaat niet alleen over seks. Als biologieleraar moet je ook fulmineren tegen alcohol en roken. De overheid denkt leuk meegenomen en de ouders denken: ‘hoeven wij het niet te doen’, laat dat die leraren maar opknappen. Het resultaat is dat er steeds meer gerookt en gezopen wordt, wat eigenlijk blijkbaar iedereen koud laat. “Zo jongens, jullie hebben nu dat boekje over alcohol bestudeerd en vandaag gaan we er eens over babbelen. Kan iemand me vertellen waar dat nou allemaal, dat boekje en zo, voor nodig is?” Meteen schieten een paar vingers de lucht in.

“Dat is voor te weten wat er allemaal met je gebeuren kan als je alcohol gebruikt”, zegt een enthousiast meisje dat nu eindelijk eens een goed antwoord denkt te geven. Haar mond valt open als ik zeg:

“FOUT”. “Jij daar dan” zeg ik en ik wijs een willekeurige jongensvinger aan.

“Voor je te waarschuwen, die wat te veel drinken, dat je niet te veel moet drinken.” “Helemaal FOUT!”, zeg ik weer, even gruwend van zijn Nederlands. Nu wordt het stil in de klas. Nog twee vingers blijven in de lucht.

“Jij dan maar:” en ik wijs naar rechts.

“Voor te weten wat met je gezondheid kan gebeuren voor die wat te veel drinken.

“Nee”, zeg ik, “ook fout!”

Nu hebben ze het niet meer, de monden vallen open en verder er valt een betekenisvolle stilte. Net wil iemand gaan mokken en protesteren als ik herneem en zeg:

“Jullie begrijpen er niets van, ik zal het dan maar uitleggen en duidelijk maken. Kijk, het probleem zit ‘m in het tekort dat onze regering heeft om het Nederlandse onderwijs op het peil te brengen van de omliggende landen. We hebben 4 miljard extra nodig als we hetzelfde onderwijspeil willen bereiken als Duitsland, België en Frankrijk.” Nu snappen ze er niets meer van en het onbegrip wordt nog groter als ik vervolg: “en ik krijg al jaren geen ‘kerspekkeet’, géén dertiende maand noch een kerstgratificatie...” Nu heb ik ze plat.

“Hij is uiteindelijk toch ‘kierewiet’ geworden, hadden we altijd al gedacht”, zie ik in de blik van zo menigeen.

“Wat heeft de regering er mee te maken?”, vraag ik.

Nu gaat een wijsneuzig vingertje de lucht in, en hij zegt:

“Dat zijn die, die wat er geld aan verdienen, de belastingen.”

Ik zeg: “Jij hebt het begrepen.” Ik citeer uit de krant van vanochtend: “De staat heeft besloten om de prijzen van alcohol te verhogen, zo’n vijf cent per glas. Dat betekent op jaarbasis vijf miljard méér inkomsten.

Dan maken ze de cola wel iets goedkoper, maar als je de mensen vraagt, zeggen ze er zelf meteen bij, dat ze het drinken niet zullen laten, dus lekker meegenomen die vijf miljard.”

Dan denk ik aan de verhalen van mijn broer, de marineofficier, eenmaal buitengaats kreeg hij de borrel voor een ‘duppie’, wat behoorlijk alcoholmisbruik met zich meebracht op Hare Majesteit’s oorlogsbodems.

Alcohol hoort er blijkbaar bij, cabaret 1985

“Als je een fles borrel koopt zonder belasting, dus echt taxfree, dan betaal je misschien twee gulden de fles, die zo bij de slijter, veertig of vijftig gulden kost, tel uit je winst. Dus wil je een hoop belangrijke zaken kunnen bekostigen dan kan de Nederlandse staat de inkomsten van alcohol en tabak niet missen.

Dus eigenlijk zou ik willen zeggen: zuipen en róóóken.

Er ontstaat hevige discussie in de gelederen en ik laat ze even bijkomen, maar dan ga ik weer in de aanval:

“Maar eh.... ik ben tegen ‘blowen’, niet doen, is niet goed”, en daarbij kijk ik vragend naar het eigenwijze vingertje. Het duurt enige tijd, links en rechts wordt geroepen: “dat is illegaal”, en “daar ga je dood aan”. Maar hij zegt, kalm: met een onvervalst Meerssens accent:

“Logo, die kinderen die wat blowen betalen geen belasting, daar verdienen we niets aan!”

“Juist”, zeg ik: “maar zo vlug als het gelegaliseerd is: ‘zuipen, róóóken en blóóówen’, zoveel mogelijk, dan krijg ik misschien eindelijk ook eens een ‘kerspekkeet’!”

Er ontstaat een nog heviger discussie en ik moet ze tot rust manen. Dan trekt iemand de stoute schoenen aan en vraagt: “Maar waarom geeft u ons dan die boekjes, dat kost toch ook geld?”

“Goeie vraag”, zeg ik, “maar we moeten toch wel de schone schijn bewaren en trouwens: de statistieken leren dat het ook heel goed is voor het bevorderen van het gebruik. Zo vlug als jullie

Collega natuurkunde Henk Stassen bewonderd, met sigaret, de tentoonstelling "stop met roken" in de Geulgalerie (1983).

voorlichting hebben gehad over roken, zoals dat vorig jaar bij jullie het geval was, stijgt de omzet enorm, dan gaat iedereen paffen. Dus die voorlichting. En met drinken is dat ook zo. Zo vlug als jullie in het kader van het project 'gezonde school' voorlichting hebben gehad over alcohol, zie je het verbruik enorm stijgen. Dan is het afgelopen met de 'cola-party's'. Over als jullie voorlichting hebben gehad over seks, wil ik maar liever zwijgen. Halen jullie 5 Havo of 6 Vwo dan zijn de verkoopcijfers van alcohol en tabak geweldig gestegen. Er zijn veel leerlingen die speciaal daarvoor de

hele week gaan werken en dan in één weekend hun hele salaris er door jagen in de disco, waarbij 20 tot 30 glazen bier op een avond geen uitzondering zijn, dus de voorlichting helpt wel. En", vervolg ik, "die paar miljoen die die boekjes kosten dat is 'peanuts' vergeleken bij de miljarden die het oplevert. En de redenering klopt: ze zijn al bezig met onze dertiende maand en de kerstgratificatie, dus róóóken en zuipen voor mij!", galm ik door het lokaal.

"Zo die zit", denk ik. Al dat gedoe met voorlichting helpt vrijwel geen zier. Vroeger liet ik gore plaatjes zien met versteende rooklongen en de bel was nog niet gegaan of ze renden naar de schoolpoort en stonden daar 'en masse' te paffen. Dan liever een 'Denkzettel' zoals onze oosterburen dat zo mooi kunnen zeggen. Maar ik moet meteen ook denken aan mijn studententijd, waarin alle maten verwaterden en er maar één maat bestond en dat was 'een pils'. Had je een bekeuring gekregen dan had je de pest in want dat waren veertig pils, zo maar weg. Mijn eeuwige strijd tegen het roken, dat nu op een gelijk spel is uitgelopen. Ik rook nog wel eens een sigaartje. Zit het in de mens ingebakken dat gerommel met alcohol, tabak, paddenstoelen? Zelfs onkruid uit de wei, zoals wiet, word gerookt en duur betaald.

Een zwaaiende vinger prikt in mijn overpeinzingen:

"Een vraag", constateer ik: "zeg 't maar", nadat ik iedereen tot stilte gemaand heb.

"Meester, maar wat u zegt is ook niet helemaal waar"

"Oh nee?", vraag ik.

"Nee hoor, want als mensen die wat dat allemaal gebruiken, ziek worden, dan doet dat toch ook veel centen kosten, ziekenhuizen zijn toch heel duur als je de kanker krijgt."

Toevallig valt mij in dat ik vanochtend over dit onderwerp iets in de krant las: "Ziekenhuizen zijn verschrikkelijk duur, een 'avondje ziekenhuis' kost ongeveer vier keer zo veel als een suite in het Hilton, maar dan bedoel ik het echte 'viersterren'.

Denk eens aan de kosten van de doden bij verkeersongelukken veroorzaakt door alcohol. Hebben we je jarenlang voor veel geld opgeleid, en jullie weten wat dat je vader en moeder kost, wordt je dan overhoop gereden door zo'n alcoholmisbruiker achter het stuur, dan kost dat de staat, dus wij allemaal, óók heel veel geld. We verdienen het niet terug, over het leed van de nabestaanden nog niet te spreken, want dat is niet in geld uit te drukken."

Een sprankje gelukzaligheid straalt opeens uit de klas:

"Hij is gelukkig weer normaal geworden", zie je ze denken. Bijna verrukt nemen ze het huiswerk in ontvangst:

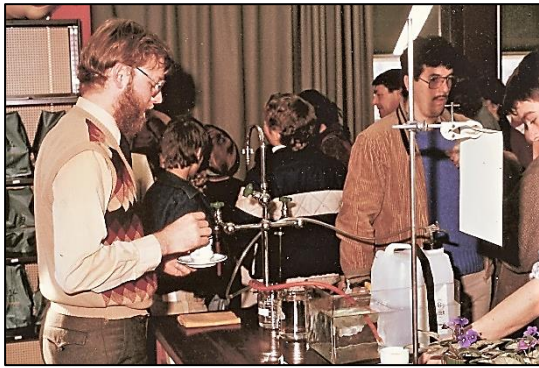
"Voor de volgende keer hoofdstuk drie van het boekje 'alles wat je weten moet over alcohol'"

Hopelijk denken ze eens terug aan die gekke leraar als ze willen gaan roken of drinken. Ik heb gedaan wat ik kon, toch?

“Och”, zegt opeens het meisje dat in de klas voor me zit, “ik denk dat er weer een ‘open dag’ op stapel staat”.

“Hoezo?”, vraag ik.

“Nou, de ramenwassers zijn weer verschenen en dat duidt op ‘de open dag’. Binnenkort zullen ook wel weer extra poetsploegen verschijnen en krijgt dit of dat een likje verf.” Als ik in de pauze naar de docentenkamer loop staat er inderdaad een man deurposten te schilderen. Het plantsoen wordt vakkundig geschoffeld en de stoep wordt geveegd: ‘de open dag’ is nakende. Ik vind een soort rugzakje in mijn kastje, het presentje voor de nieuwkomertjes. Dit staat helemaal in het teken van de tijd: zwart met zwarte bandjes, *gothic*. Aan de voorkant staat groot het logo van de school. Een kinderhand is vlug gevuld; nog een potje eigengemaakte gel erbij,

Open dag 1983

ze mogen dat zelf produceren in het scheikundelokaal, wat papierkraam en de kindjes komen gegarandeerd naar deze school, hopen we dan maar.

De dag zelf valt voor ons wel tegen: het is op een zondag en dan ook nog van 12 tot 5. Is je hele dag kapot en van wandelen met de hond in die heerlijke lentelucht, komt niet veel terecht. Maar het is je broodwinning, dus daar moet je toch wel wat voor over hebben.

Ik organiseer een paar leerlingen die demonstraties kunnen geven zoals het snijden van een varkenshart - want dat lijkt zo op een mensenhart -, het opnemen van de bloeddruk en het maken van een ECG. Men kan niet zeggen dat we geen hart voor de zaak hebben! Vroeger deed ik dat zelf, die demonstratie met dat varkenshart. De reacties zijn altijd heel verdeeld op dat onveredelde frikadellenvlees. Dat loopt van ‘goh wat interessant’ tot ‘ajakkes’ en lieden die dan pardoes omdraaien en het lokaal verlaten. Een spionerende collega zegt in de loop van de middag: “Ik dacht dat jullie over het leven doceren, maar ik zie alleen maar dooie boel!”

Vorig jaar tot overmaat van ramp, kreeg ik ook nog twee artsen op mijn nek. Blijkbaar kunnen die

Altijd alles in de aula

ook nog vader worden! De een bleek achteraf ook nog eens een hartspecialist te zijn en beiden hadden er een duivels genoeg in mij aan de tand te voelen. Vergelding voor hun trauma's opgelopen tijdens hun middelbare schoolperiode? Ze beginnen allerhande kennisvragen te stellen met een duivelse grimlach op het gezicht. Zoiets heb ik meteen in de gaten. Mijn

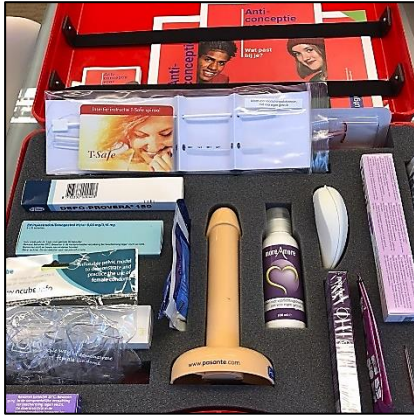
geheugen laat me in zo'n situatie direct in de steek. Ik weet niets meer, ben alles vergeten, blokkeer helemaal. Het gevolg is dat je met een rooie kop maakt dat je weg komt en wel zo snel mogelijk.

Nu vragen we enkele vijfde en zesde klassers om te assisteren en hopen dan maar dat ze ook komen opdagen ondanks hun toezegging. De sectie heeft wel besloten om alleen maar experimenten te laten zien, die de leerlingen in de loop van hun loopbaan ook te doen krijgen.

De 'open dag' naakt!

Het kabinet ziet er ongeloofelijk opgeruimd uit; één keer in het jaar mag dat ook wel. De modellen staan opgesteld en de torso's van opeenvolgende decennia laten goed zien hoe revolutionair de ontwikkelingen op dat gebied zijn verlopen. De torso van de jaren zestig is onder de navel zedig voorzien van een in gips uitgevoerd lendendoekje. De torso van de jaren zeventig was geslachtloos maar zonder broekje. De jaren tachtig manifesteerden zich als vrouwelijk slechts, uitgevoerd in zwaar plastic en uitneembaar, en de jaren negentig sloten af met lichtgewicht plastieke uitneembare geslachten van beiderlei kunnen, waarbij je dus de standaard aanwezige borsten kunt voorzien van het mannelijk geslachtsapparaat. Altijd leuk voor een grap! Ik stel de torso aan de klas voor als mijn 'beste vriendin'. Ze zegt immers nooit

Het NVSH 'seks-koffer'.

wat terug en je kunt er alle kanten mee op, meewarige blikken zijn dan mijn deel.

Ook de koffer met voorlichtingsartikelen, waarin een forse bruine plastic penis bedoeld om condooms te demonstreren en talloze andere snuisterijen der voorbehoeding, geven altijd aanleiding tot ongelovige blikken en fluisterpartijtjes tussen de ouders onderling. De moeder trekt de vader ietwat naar achter en fluistert dan van achter de hand terwijl ze met de wijsvinger kleine aanwijzingen geeft. Ja, we laten alles zien, wat een vak hè!

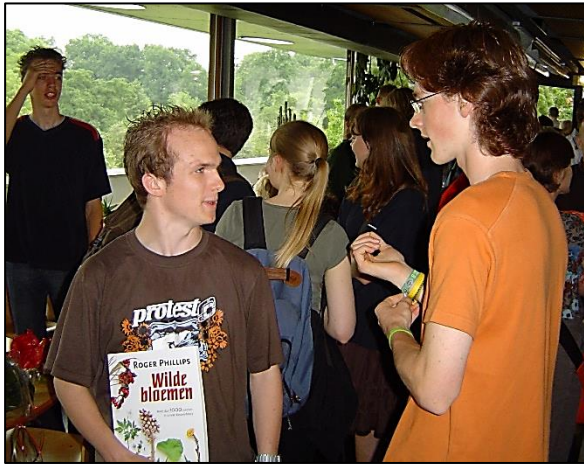
Er zat ook altijd een tube met zaaddodende pasta in zo'n koffer. Uiteraard liet ik tijdens de voorlichting les ook zo'n klodder pasta zien door een flinke hoeveelheid op mijn vingers te persen. Ik waste daarna mijn handen, maar blijkbaar niet goed genoeg. Ik heb met mijn vingers hoogstwaarschijnlijk in mijn ogen gewreven en het leek wel of er peper in zat. De hele middag met tranende ogen rondgelopen.

De condooms worden natuurlijk ook gedemonstreerd. Uitgebreid vertel ik, over de afrol richting en doe dat bij die grote bruine penis van het demonstratiekoffer. Iedereen is diep onder de indruk, wat wil je in de tweede klas. Ze letten goed op en luisteren ademloos. Als ik de demonstratie afgerond heb (je mag natuurlijk niet zeggen zo, ik ben *klaar*!), gaat er een timide vingertje omhoog: "Mijnheer, zijn er ook kleine maatjes?" vraagt zo'n *jungske* van 12. De hele klas ligt neer van het lachen, om het maar eens op z'n Meerssens te zeggen.

De Bio-Olympiade komt eigenlijk pas laat in mijn carrière binnen. Ik ontdek het fenomeen eigenlijk pas in mijn zoektocht naar goede proefwerk vragen, vragen die in multipel choice staan en toch hoog niveau hebben en niet veel in omloop zijn. Aanvankelijk kopieer ik ze gewoon. Het zijn pittige vraagstukken waar niet alleen kennis gevraagd wordt, maar ook slimheid. Soms heb ik zelf moeite met de beantwoording zo *up to date* zijn ze. Gelukkig worden de antwoorden en de uitleg ook meegeleverd. Het zijn goede vragen om een schifting aan te brengen, het systeem dat ik voor de puntengeving gebruik, zorgt ervoor dat er uiteindelijk niet teveel leerlingen buiten de boot vallen, er is dus toch rechtvaardigheid. De reactie van de leerlingen is natuurlijk altijd dezelfde: véél te moeilijk mijnheer! "Maar als het simpel is, kan mijn oma het ook", is dan mijn antwoord. Na enige tijd kom ik tot de conclusie dat er best leerlingen zullen zijn die aan die olympiade kunnen deelnemen. Ik geef de school op en ik bouw de bio-olympiade in, in mijn PTA. Als ze meedoen mogen ze een proefwerkpunt voor het punt van de olympiade verwisselen, als dat beter is. Zo kunnen ze door enige extra inspanning hun punten omhoog halen. Uiteraard heeft het heel wat voeten in de aarde, want die olympiade moet in een bepaalde week afgenomen worden bij alle leerlingen tegelijk, hetgeen betekent dat ik aan collega's moet vragen of ze op een bepaald tijdstip in hun les mogen ontbreken, aangezien ik meerdere groepen heb. De roostermaker werkt gelukkig goed mee, eenvoudig was het niet.

Af en toe moet ik leerlingen overhalen om mee te doen, het blijft uiteraard op vrijwillige basis. Zo is er de eerste keer een leerling, Jim Baggen uit Geulle, een stille zwijgzame jongeman, die

eigenlijk niet mee wil doen. Hij heeft redelijke punten, maar hij is lui! “Jim, waarom doe je niet mee?”, vraag ik hem. “Zou het wat uitmaken?” antwoordt hij. “Je loopt toch geen enkel risico!” zeg ik hem. “Zou u denken dat het wat uitmaakt? Nou ja ik doe dan wel mee, als u dat zo graag wilt!”. Hij doet mee en komt uit bij de eerste honderd. Dat betekent dat hij aan de tweede ronde

Twee leerlingen in de nationale eindronde van de Biologie olympiade 2005.

mee mag doen. Dat vergt enige voorbereiding extra, allemaal geleverd door de Universiteit van Wageningen die de olympiade organiseert. In de tweede ronde komt hij in de finale. Dat betekent dat hij naar de Internationale finale mag in China! Ik ben enthousiast en schrijf hierover aan mijn broer Leo:

Morgen moet ik naar Wageningen. Twee leerlingen van mij doet mee aan de eindronde van de Nationale Biologie Olympiade en krijgen morgen het diploma uitgereikt. Behoort zij tot de eerste vier, van de twintig, dan gaat ze 2 weken naar Kopenhagen voor de Internationale Bio-Olympiade. Twee onopvallende types. Leuk kerels om te zien, zoals bij alle intellectuelen nog op weg naar volwassenheid.

De een is een goede leerling, maar komt breekbaar over. Toen de eerste ronde werd gehouden wilde hij niet mee doen, ik heb hem gezegd: ‘je staat een acht gemiddeld dan kun je toch wel mee doen’. ‘Oh, natuurlijk, als u dat wilt’ Een kop joh! Leest een keer iets over en weet het dan. Maar is ook slim, doorziet situaties. Toen ik de collega docenten van de resultaten vertelde viel iedereen van z’n stoel. Dat heb je nu van al die begeleiding en coördinatie. Ze begeleiden en coördineren zich op school het apezuur en kijken over de diamanten heen.

Kopenhagen: Jim Baggen zilver in de Nederlandse ploeg (2 van links).

Jim Baggen wordt nummer 4 in Wageningen. In Kopenhagen krijgt hij zilver, verslagen door Koreanen en Japanners die speciaal hiervoor getraind worden om studiebeurzen te krijgen. Deze tour levert hem heel veel vrienden in binnen- en buitenland op waarvan de Nederlanders allemaal in Wageningen gaan studeren en dat doet hij ook. Hij gaat als een speer zo heb ik via LinkedIn begrepen. Dat lukt me vanaf dat tijdstip nog met drie leerlingen Bas Jansen, Bart Spronck en Nico Claessens. Allemaal briljantjes uit hun slaap gewekt en met een prachtige carrière in het vooruitzicht. Bas

Janssen gaat naar Zweden voor de eind ronde en Bart Sprong gaat naar Argentinië. Jim Baggen doet nu zijn postdoc aan de KUN Leuven, Bart Spronck doet zijn postdoc aan de Yale University en Nico Claessens werkt op het Max Planck *Institut* in Leipzig. Daar gaan we nog veel van horen, ik ben er trots op dat ik voor die jongens iets heb kunnen betekenen.

Vlnr. Jim Baggen, Bart Spronck en Nico Claessens (2020). Allemaal Bio-Olympiade deelnemers.

In de beginjaren 2000 sta ik nog steeds drie ochtenden per week voor de klas en met veel plezier. Een enkel keer komen er oud-leerlingen terug en laten mij genieten van hetgeen ze bereikt hebben. Zo heeft een oud-leerlinge van mij, Natascha Zwaal, een lezing gegeven over de Maya's. Zij heeft biologie gestudeerd en daarna culturele antropologie. Ze is gepromoveerd en werkt nu voor het WWF in Zeist. Jarenlang heeft ze bij die Maya's gewerkt en hun tradities (onder andere het houden van bijen) bestudeerd. Een leuk boekwerk^{42 43} is daarover verschenen. Aan de hand van de resten van de huidige tradities probeert ze te komen tot een restauratie en een verklaring van de toenmalige tradities. Deze worden vaak veel te spectaculair geïnterpreteerd. Verbazingwekkend is dat deze cultuur veel elementen bevat die je ook terug ziet in andere culturen c.q. godsdiensten. Een aantal elementen moeten reeds bij ons vertrek uit Afrika aanwezig zijn geweest, want je vindt ze overal terug. Zij spreekt makkelijk en vlot. Ze signeert de twee boeken van haar hand die ik heb meegebracht. In het oudste boek schrijft ze: "in liefdevolle herinnering". Zou ik dan toch enige indruk gemaakt hebben? Ze geeft me ook een exemplaar van haar proefschrift dat handelt over de verhalen onder de volkeren in Kameroen in West-Afrika. Een avond die je elke leraar zou gunnen, het laadt je weer op voor een tijdje.

Dr. Natascha Zwaal

Een andere parel die eveneens een lezing geeft in het kader van de 'Stella Academie' is Jeroen Geurts^{44, 45}. Hij komt, toen hij in 4 VWO (1995) zit, het practicum lokaal binnen en ziet hoe er koeienogen gesneden zijn in 6 VWO. Hij gruwet en roept uit: "nou dit vak ga ik nooit en te never kiezen"! Nu is hij hoogleraar neurowetenschappen en hoofd van de afdeling. Anatomie en Neurowetenschappen aan het VU Medisch Centrum in Amsterdam. Daarnaast is hij voorzitter van de Nederlandse Organisatie voor Gezondheidsonderzoek en -ontwikkeling (ZonMw) en lid van de Raad van Bestuur van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Hij is een beminnelijk persoon en een begenadigd spreker. Hij verschijnt vaker op TV als het gaat om de bestrijding van MS. Hij heeft meer hersenen gesneden en gescand dan wie dan ook in Nederland. Het lot kan rare wendingen nemen. In 2022 benoemd tot rector magnificus van de VU Amsterdam.

Prof. Dr. Jeroen Geurts

Bij al deze lezingen schittert de directie weer eens door afwezigheid. Hun oud leerlingen interesseert ze geen .laars.

In 2010 kom ik in het ziekenhuis terecht met een ontstoken teen. Wat ze ook doen die ontsteking gaat ondanks liters antibiotica niet weg. Je komt hier de gekste mensen tegen. De Uroloog komt binnen voor mijn buurman en achter hem aan hij heeft beloofd zijn thesis te brengen, zal interessante literatuur zijn, ben benieuwd of ik er iets van snap. Tegenwoordig is hij Uroloog aan het de coassistent. Blijkt Maarten Albersen te zijn, een oud leerling van mij. "Hé mijnheer

⁴² Kinderen van de Zon. Ontmoetingen met de Maya's, Natascha Zwaal, ISBN – 90 6801 588 5 Uitgeverij – de Prom, 1998
⁴³ Zaai de Wind, verteller! Natascha Zwaal, ISBN – 9 789077 944066 Uitgeverij – de Morgenster, juli 2014
⁴⁴ Over de kop: fascinerende vragen over het brein (2007) uitg. Scriptum, Schiedam, ISBN 978-90-5594-530-6 (met medewerking van Willem Alexander van de Grind, Dick Frans Swaab en Victor Spoormaker)
⁴⁵ Een reusachtig schip: dialoog over leiderschap en democratie (2017) uitg. Prometheus | Bert Bakker, Amsterdam, ISBN 978-90-4463-3276

Prof. Dr. Maarten Alberssen

fysiotherapie gaan doen. Summa, summa cum laude afgestudeerd met een werkstuk⁴⁷ over sporters en sport- branche-eigen afwijkingen. Is toen medicijnen gaan studeren en is nu huisarts. Speelt ook nog ieder jaar de synthesizer tijdens de cabaretvoorstellingen.

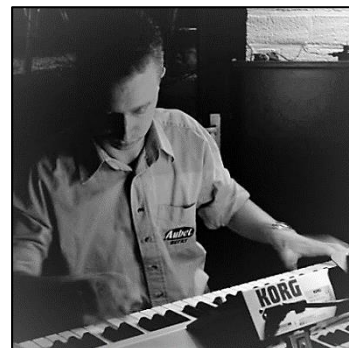
1999 was een goed wijnjaar! Soms heb je dat.

van den Bosch wat doet u hier?” Hij zat in mijn examenklas, het zal 1999 geweest zijn. Wilde medicijnen gaan studeren maar werd uitgeloot. Toog vervolgens naar Leuven waar hij afgestudeerd is en gespecialiseerd als chirurg. Naar een jaar extra in Amerika is hij teruggekomen en dan is er geen baan! Nu specialiseert hij zich verder als uroloog en loopt hier in Heerlen een jaar stage. In 2020 is hij uroloog aan het Universiteitsziekenhuis te Leuven⁴⁶.

Specialisatie: Erectieproblemen.

Een andere jongen, Servaas van Zijl, nu huisarts in Heerlen uit die

klas van 1999 is eerst

Dr. Servaas van Zijl.

Kim Gorissen Rome 1998

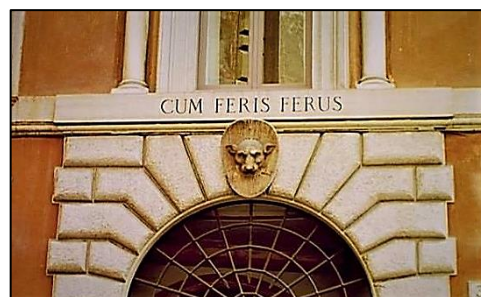
Het lijkt wel of ik vrijwel alleen maar jongens volg, maar niets is minder waar. Het is alleen zo dat er nu eenmaal veel meer jongens dan meisjes kiezen voor het vak Biologie. Ze vallen ook niet zo vaak op, ze melden zich bijvoorbeeld veel minder aan voor de bio-olympiade en bereiken minder hoge resultaten daarbij. Zo ging het ook bij een leerling van mij in de eindexamenklas van 1999. Sommige mensen hebben ook alles mee. In 1999 zit in mijn examenklas een meisje-vrouw die werkelijk alles mee heeft. Ze is oogverblindend mooi en ze is super intelligent. Maar ze weet exact wat ze wil. Ze gaat mee naar Rome in het voorjaar van 1998 en is een geweldige reisgenote, een aanwinst voor de groep. Ze zit op het gymnasium en valt op door haar kameraadschap. Een lust voor het (mannelijke) oog. Bij het bezoek aan het forum klimt ze in een van de lege niches waar vroeger zeker prachtige godinnenbeelden in gestaan hebben. Ze slaagt in 1999 summa, summa cum laude voor haar eindexamen en verdwijnt dan uit het zicht. Met behulp van het internet kan ik haar verdere levenswandel achterhalen en de verwachting

worden volledig waargemaakt. In 2020 is ze consultant spoed- en colorectale chirurgie in Oxford aan de Oxford University Hospitals.

Dr. Kim Gorissen 2020 Oxford.

Als de wilde dieren, Rome 1998

⁴⁶ Peniskanker M Albersen, PE Spiess Huidige mening in urologie 29 (2), 143-144

⁴⁷ Van Zijl, S.J.T., H.J. Van Schrojenstein Lantman-De Valk, J.M.G.A. Schols en M.A. Maaskant. Incidentie en risicofactoren van valincidenten bij mensen met verstandelijke beperkingen. NTZ, 2009; 35(2): 87-100.

Richting VUT.

In 1995 heb ik in de vergaderingen en in de klas de houding van de ZZM'ers af en toe gekapitteld (Mijn vinding: 'ZZM'er' = de zieken, zwakken en misselijken, zoals daar zijn: dyslectici, dyscalculi, ADHD'ers en ADD'ers, PDD-Nossers en autisten, en vooral de 'hoogbegaafden' niet te vergeten, die allen inmiddels ook in de bovenbouw van het VWO zijn doorgedrongen). Deze leerlingen worden gekenmerkt door de begeleiding door vele collega's waardoor sloten lestijd aan de doorsnee leerling onthouden wordt. Zij krijgen verlenging van proefwerkijd etc. Natuurlijk, als je deze categorieën per sé in huis wilt halen om de leerlingenaantallen te doen stijgen, moet je er ook wat voor doen, vroeger werd dit contingent afgevoerd naar de mavo of de ambachtsschool en nog vroeger gingen ze naar hare majesteit's koloniën. Maar, tot en met je eindexamen, in grote letters boven je werk blijven schrijven 'DESLIKTIES' vind ik een beetje overdreven. Ik heb in 5 VWO, waar vijf van de vijftien cluster leden geplaagd worden door afwijkingen, van de kansel gesproken. De tendens van mijn preek bestond daarin dat we al dat gedoe en al die voordelen eigenlijk moeten afschaffen en ik heb recht van spreken c.q. preken. "Heel jammer natuurlijk dat je door zo'n afwijking geplaagd wordt, maar je moet je nadelen altijd tot een voordeel proberen om te buigen. Toen ik veertien was kreeg ik suiker! Hele toekomst in duigen, want alles wat ik wilde worden viel weg. Ik dacht: GVD!, mij krijgen ze niet klein en ik heb extra mijn best gedaan. Viel af en toe best tegen, maar het lukte toch best aardig. Twee maanden voor mijn eindexamen stierf mijn vader. 'Dachten jullie nu dat je mij klein kunt krijgen', was mijn reactie. Ik deed nog harder mijn best en slaagde met mijn beste cijfers, ooit." Dat is altijd mijn devies geweest en dat heb ik ze eens driftig onder hun neus gewreven. "Denken jullie nu dat er later in het bedrijfsleven iemand is die rekening houdt met zo'n afwijking? Een schop onder je kont kun je krijgen als je niet voldoet aan HUN normen. Je ligt buiten voordat je het weet. Het enige wat je kunt doen is nog beter je best doen dan de anderen en vooral niet de uitzondering spelen, want dat pakt altijd een keer verkeerd uit!" Deze preek maakte wel indruk, zelfs geen commentaar... Na de les kwam er een enkeling die verklaarde: "Mijnheer ik ga echt heel goed mijn best doen!". "Laten we het hopen", was mijn antwoord, "want je hebt het wel nodig". Hij heeft het verdorie ook nog gehaald en mag nu verder ADD'en in de 6e klas.

Als de vakantie in aantocht is, heb ik met veel tovenarij ook de laatste week zonder al te veel problemen op school doorgebracht. Ik heb daar een truc voor: het is meestal goed weer in die laatste week. Je mag geen proefwerken geven ('blauwe zone'), je kunt wel gaan repeteren maar dat interesseert die kinderen van 4 VWO, in hun zomerse 'badkleding' geen zier. Dan maar de 'Flora' ter hand. Wij hebben, als erfenis van de oude MMS, nog een stuk of twintig van die dikke rode boeken van Thijssen in de kast. "als jullie drie planten weten te determineren, tijdens onze wandeling in het blokuur morgen, dan kun je voor het verslag ter plekke gemaakt een bonus practicumpunt halen". Nou dat wil wel. "Hoe functioneert zo'n 'Flora' mijnheer?". Iedereen krijgt een exemplaar uit de kast. Begin jij maar eens op de eerste bladzijde. Het grootste onbenul uit de klas begint met de eerste vraag uit 'lijst één'. We nemen als voorbeeld, in gedachte, een paardenbloem. "Kent iedereen een paardenbloem?" "Ja, iedereen kent een paardenbloem. Het begin: "Is uw plant een boom of een heester? Hij antwoordt: "Een heester, mijnheer!". Ik vraag hem verbaasd: "Een heester?" Hij: "Wat is een heester, mijnheer?" "Weten jullie niet wat een heester is?" De hele klas knikt nee!. Ik leg uit dat een heester een struik is en dat de paardenbloem dat dus nu werkelijk niet is. Nee, dat wisten ze ook wel. "Lees dan verder", zeg ik. "Oh, dat gaat nog verder: Zo, nee dan vraag twee! Is uw plant een klim- of slingerplant?" Het wordt even stil: "een klimplant, mijnheer?" "Wel nee, een klimplant, dat is bijvoorbeeld klimop", zeg ik. "Oh, dan is het een slingerplant!" "Een slingerplant?", vraag ik verbaasd. "Ja mijnheer, als het waait dan slingert die bloem van de paardenbloem toch in de wind!". De hele klas ligt op de grond van het lachen. Dan pas valt het kwartje dat je bij 'nee',

door moet lezen. Uiteindelijk heeft de grote meerderheid van de groep tijdens een zonnige wandeling in de Meerssense dellen zeker van drie planten de familie weten te bepalen. De amanuensis kijkt het na en geeft iedereen een zeven tot ieders tevredenheid. Tijdens de excursie heb ik heerlijk gewandeld en een kopje koffie gedronken op het terras van uitspanning ‘de Nachtegaal’. Dat vinden ze leuk. Zo’n wandeling, dan hangen de jongens aan mijn lippen met hun vragen en mijn antwoorden, terwijl de meisjes driftig in het boek bladeren. Toen ik een demonstratiewandeling over honden gedrag gemaakt heb met Boris, had ik opeens zelfs meer leerlingen in mijn klas dan normaal. Zou je een surplus ook moeten melden? Liever niet, want dan roep je weer administratieve duivels op.

Dan volgen de puntenvergaderingen en de resultaten zijn net als dit jaar met de eindexamens, voorspelbaar. Een paar van mijn lieverdjes moeten helaas de school verlaten want te oud, te lang, te veel gedubbeld! Ze willen niet werken en dan krijg je dat. Gisteren meldde zich een meisje bij mij. Zij was eens zeer verbolgen en mij toebeet: “Mijnheer ik ben uw hond niet!” nadat ik het bevel “ZIT” en “DOOD” aan haar had gegeven. Mijn antwoord: “Ja maar mijn hond luistert wel en doet wat ik zeg!” Vervolgens: “Zal ik het dan nog maar eens op een aardige manier vragen...”, waarop ze netjes en rustig gaat zitten, en ik na een pauze mijn zin afmaak: “...dan krijg je een paar brokjes van me!”. Deze meid, altijd enthousiast aanwezig, heeft in het tweede trimester verzuimd een practicum in te leveren. Zij zou dit moeten inhalen, maar zoals dat gaat, ondanks mijn waarschuwingen, het wordt vergeten en er blijft een open plek. Dat betekent een één! Nu blijkt echter dat daardoor haar cijfer een 6,3 werd in plaats van een 6,5. En laat ze nu net die 6,5 nodig hebben om een besprekingsgeval te kunnen zijn waardoor ze misschien toch bevorderd zou kunnen worden. De cijferlijst was nog niet op internet geplaatst of ik had de vader al aan de lijn. Hij was overtuigd dat ze dat practicum wel gemaakt had en, en, en...

“Ik heb het niet en zolang als ik het niet heb kan ik het niet beoordelen en dat betekent, en dat weten ze allemaal heel goed: een één!” is mijn antwoord. Daar heeft hij begrip voor, maar in dit geval. Bij mij zelf dacht ik: “laat ze maar eens goed zweten! Die zal volgend jaar haar practica wel op tijd inleveren.” Ik heb haar naar de amanuensis gestuurd om in overleg een oplossing te vinden. Op school, een half uur voor de vergadering, blijkt dat ze het niet gemaakt heeft en vergeten is het in te halen. “Volgend jaar inhalen en verder zal ik wel kijken!”, Ik heb het cijfer veranderd en dus mag ze haar tanden kapot bijten op het vijfde leerjaar in plaats van nog een jaar lanterfant in de vierde. Door die 6,5 wordt ze een besprekingsgeval en iedereen is vóór bevordering. Ik weet het wel, jullie zullen zeggen: “Je bent niet consequent” en “eigen schuld, dikke bult”, maar ik heb haar bezig gezien tijdens het cabaret en ze danst met zo’n inzet en enthousiasme. Mij word meteen duidelijk waarom het zo’n “spring in ’t veld” is: ADHD! Ze weet haar energie niet te verdelen en gebruikt die vooral niet voor haar studie, maar misschien komt dat ooit nog.

Een ander geval is Jefke! Hangt als een aardappelzak in de bank, verroert geen spier en doet niks. Af en toe stinkt hij naar tabak en meurt hij naar alcohol. De uitwerking van weed? Helaas, slim genoeg om het te brengen tot een besprekingsgeval. Veel collega’s willen hem straffen door hem te laten doubleren. Zit je volgend jaar weer met die aardappelzak in de klas. Ik heb er overigens geen last van, als ze niet willen meedoen... ik vind het best, als ze mijn les maar niet in de weg zitten. Ik heb mij in de vergadering publiekelijk afgevraagd waar we mee bezig zijn. Een wraakactie met het doel om te straffen door te laten doubleren, waarbij Jefke zich kapot lacht want dan doet hij volgend jaar weer helemaal niks. Dan is zijn aureool van ultieme “niksdoener” ook nog eens door de docenten bevestigd en ziet hij deze stoere houding beloond middels oeverloze aanbidding door al zijn klasgenoten. Ik prijs ze liever de hel in, dan dat ik ze de hemel in veroordeel. In dit geval gaat het om de overgang naar de 6e klas. De collega’s laten hem doubleren en geven hem op deze manier weer een doelloos jaar in plaats van de noodzaak om te moeten werken in de 6e, zo vlak voor het eindexamen, waardoor hij misschien wakker zou worden. En volgend jaar maar klagen dat het een lieve lust is...

Afgelopen jaar 2014 heb ik geen eindexamens afgenomen. Na een ruzie over de manier waarop het schoolexamencijfer wordt berekend heb ik mijn directeur beloofd nooit meer eindexamens af te nemen omdat hun nieuwe opgelegde puntentelling de leerlingen tekort doet. Nu moeten mijn dierbare collegae de eindexamens opknappen. Wat een ellende. Mijn mannelijke collega krijgt werk van een docent die alles goed rekent, telg van de “vrije school”. Is blijkbaar onbevoegd, weet niet eens wat de evolutietheorie inhoudt. Collega moet dreigen en moet de inspectie inschakelen. Hijzelf wordt beoordeeld door een tweede corrector die weigert het werk te lezen omdat de leerlingen zo slecht schrijven en zoveel taalfouten maken. Let wel, we hebben het over het eindexamen biologie van VWO! In de nieuwe eindexamenregels, ondersteund door de directie en opgelegd door de overheid vanaf 2014, mag er tussen het schoolexamen en het eindexamen niet meer dan een half punt verschil zitten. Ik zie de toekomst met vertrouwen tegemoet en weet waar de minister van onderwijs de zekerheid vandaan haalt dat de resultaten beter zullen worden. Er is zelfs sprake van alleen nog maar “Lees en onderzoek-examens”. Dat is zoiets als een proefwerk met het boek erbij. Ik snap waarom we op de wereldranglijst als maar zakken en de Chinezen, Koreanen en Japanners de vlag overnemen. We stellen geen eisen meer. Iedereen zal en moet het diploma halen, straks krijg je bij aanmelding, op basis van je cito-toets, meteen, bij voorbaat, je diploma aangereikt.

Ik ben inmiddels met ‘groot enthousiasme’ aan mijn 42ste werkjaar begonnen dat tevens ook het laatste zal zijn. Aanvankelijk denk ik: “waarom ga je niet gewoon door (scheelt 300 euro per maand na het pensioen)?” Maar toen Margaret en ik samen tot de conclusie gekomen zijn dat je toch ook nog enige tijd over moet houden om, hopelijk, ongestoord door allerlei mankementen, van het leven te kunnen genieten, heb ik de knoop doorgehakt en aangekondigd dat ik in september van het volgend jaar zal stoppen met mijn educatieve en pedagogische activiteiten ten behoeve van de publieke jeugd en die alleen nog maar zal aanwenden om mijn kleinzoon te plezieren. Genoeg ge-educerd en ge-pedagogiekt. Nu zit ik in de klas en als ik weer een onderwerp behandeld heb denk ik meteen: “kun je dit ook weggooien!”. Of: “De laatste keer, die indeling van planten- en dierenrijk”. Dat ik het überhaupt zo’n veertig jaar zou volhouden vind ik al een prestatie en als ik bedenk dat ik alweer 62 ben... Onderwijl moet je wel mee met de stroom en in dat kader heb ik afgelopen weken een “smart-board cursus” gevolgd en er mee gewerkt. Dat hadden we tien jaar eerder moeten hebben, leuk speelgoed. Je kunt er alles mee waarvoor je vroeger met, god weet wat voor spullen (diaprojectors, krijtjes, viltstiften, whiteboard, filmprojectors, beamers, sheets, overheadprojectors en mappen vol met papier) moest sjouwen. Hang ik softwarematig vast, omdat ik gewoon niet alle knoppen kan onthouden voor de vele honderden functies die je hebt, dan vraag je dat eenvoudigweg aan een leerling, want die kennen zo’n smartboard al enkele jaren van de lagere school. Helaas heeft het geen zin meer om al mijn lesstof te bewerken en te scannen, want dat kost enorm veel tijd, en dat loont zich niet voor één half jaar. Dus houd ik voor alle zekerheid toch maar een overheadprojector en een whiteboard achter de hand. En dan maar hopen dat de techniek functioneert, want als het systeem er uit ligt, of als de lamp kapot is, kun je alles vergeten en mag je hopen dat er een whiteboard in de buurt te vinden is, anders heb je niets om je ei te leggen. Bij natuurkunde was vorig jaar de lamp van het smartboard kapot. Vroeger lag er bij elke diaprojector een reservelamp. Immers die krenge gaan bij voorkeur tijdens een presentatie kapot en dan sta je daar met het zweet tussen je billen. Wel, niet in dit geval... het duurde drie weken voordat een nieuwe lamp geleverd kon worden omdat deze door de aanleverende firma zelf ingezet moest worden en zo’n lampje kost 300 euri oftewel 0,6 kiloflorijn! Tel uit je winst. De techniek laat je vaak in de steek. Aan het begin van dit schooljaar verdomde de schoolbel het. De bel is een leerling-vriendelijk dingdong geval dat het begin en het einde van de lessen aankondigde. De bel heeft besloten zich zelfstandig te maken en klingelt dan weer wel en dan weer niet of tien minuten na het begin van de les of een kwartier te laat. Ten einde raad moet de conciërge mondeling via de omroepinstallatie steeds door geven dat het lesuur ten einde is. Het is dertig jaar geleden dat ze met een centrale bel begonnen zijn en het heeft eigenlijk nooit

goed gefunctioneerd. Vaak worden de lessen vanzelf korter en het brengt de directeur tot waanzin als weer eens leerlingen tien minuten voor het einde van de les de lokalen verlaten. Een nieuw schooljaar, een nieuw geluid? Welnee, volkomen voorspelbaar, je draait weer op de routine. Een week van te voren krijg ik de leerlingenlijstjes van de drie klassen die ik onder mijn hoede zal krijgen. De twee vierde klassen zijn helemaal geen probleem, die kennen mij niet en daar kom ik nog redelijk streng over. Heb je er in ieder geval de eerste tijd geen last van. Maar in die vijfde klas, daar heb ik een paar snuiterijtjes al een jaar meegemaakt en dat voorspelt problemen. Inderdaad de eerste les is het al raak. Een leerling, Timmy, verhuist drie keer van plaats en krijgt het iedere keer weer voor elkaar om de rust te verstoren en de aandacht te trekken. Vorig jaar was dat al een klier. Hoewel volkomen begrijpelijk, vader overleden, thuis problemen en een overactief karakter gekruid met hormonale aanvallen. Deze aanvallen gebruikt Sabry, de dombo van de klas, om de zaak op stelten te zetten en Dimitri speelt daar op in. Hij leert uit verveling bij scheikunde het periodiek systeem uit z'n hoofd en werkt als nachtportier bij een hotel in Houthem. .

Jé, wat ben ik kwaad na die les. Ik lig die nacht wakker met ideeën van: “die smijt je er bij de eerste beste gelegenheid eruit “auf nimmer Wiedersehen”. In mijn dromen krijg ik van die aanvallen van onmacht, die mijn agressie alleen maar vergroten. Als ik dus uiteindelijk om een uur of vier klaarwakker ben, denkt ik: ik ga naar de coördinator en bedenken een speciaal regime waarmee ik hem in de klas kwijt ben als dat gedonder weer begint. Verbanning naar het “Open Leer Centrum”, een oplossing waar veel collega's voor kiezen bij onwillige leerlingen. Nu ga ik er prat op dat ik de laatste twintig jaar niemand de klas uitgestuurd heb. Dit zou dan de uitzondering op de regel gaan betekenen. Opeens kom ik tot het inzicht: het sturen naar de coördinator zou het probleem alleen maar vergroten en dan krijg je ook nog de leiding en de ouder op je dak. Je bent professioneel of niet en dat betekent dat je het zelf moet oplossen, of niet soms? Hoe dit aan te pakken? In bed kwam ik tot de overtuiging dat alleen een keiharde persoonlijke aanpak ‘en plein public’ tot een oplossing zou leiden. De volgende les komt iedereen vrolijk binnen en ze beginnen over allerlei zaken te klessebessen. Ik maak ze tot de orde en zei dat zij een probleem hebben. “In de vorige les” zei ik, “hebben jullie allemaal gemerkt dat er een grote onrust in het lokaal heerst. In deze klas heb je eigenlijk vier partijen: ik de docent, ik ben de baas, ik bepaal of iemand vervelend mag zijn of niet, immers als hij vervelend is laat ik dat toe! De tweede partij: Jullie als klas. Ik zie dat jullie het wel leuk vinden als er een beetje gekeet wordt, maar eigenlijk ook weer niet constant, want jullie zijn nu 5 VWO en willen nu toch eigenlijk wel eens spijkers met koppen gaan slaan, jullie willen er vanaf en liefst met goede cijfers, immers volgend jaar eindexamen en dan eindelijk van die vervelende school af. De derde partij, dat is Timmy. Intelligent, slim, hoeft niet veel te doen om redelijke cijfers te halen. Maar heeft in het verleden traumatische ervaringen opgedaan. Er zijn een hoop dingen gebeurd die hij niet wilde, maar die toch gebeurden en daarom heeft zich in zijn hersenen zoiets genesteld als ‘de wil om alles in de hand te hebben’, de zaak te regelen, de baas zijn. Dat is aanvankelijk helemaal geen slechte reactie, maar op den duur krijg je zoiets als het “lik syndroom” bij honden: de zere plek is allang verdwenen maar hij blijft zich likken op die plek waardoor uiteindelijk nog veel lelijker verwondingen optreden. Als hij niet goedschiks de baas kan spelen dan forceert hij dat door de aandacht te trekken en de zaak enigermate te terroriseren om het zodoende toch voor het zeggen te krijgen. Lukt dat dan krijgt hij problemen en heeft hij daardoor nog veel meer aandacht waarvan hij stillekes geniet.”

De klas zit met de mond open en het feit dat hij niet protesteert tegen mijn beweringen bevestigt dat mijn ‘koude grond psychologie’ enigermate klopt. “En dan”, waar ik voort: *‘der Letzte im Bunde’* dat is Sabry. Absoluut niet slim en al helemaal niet intellectueel. Hij moet zich kapot werken om enigermate redelijke cijfers te halen, maar haalt slechts zesjes. En dat vreet. Is dus graag bereid om wat aandacht te verdienen vanwege het feit dat hij eigenlijk toch wel zielig is. Maar hij heeft zich voorgenomen om die verdomde VWO te halen, daar hij wel begrijpt dat, wil hij verder komen, en dat is bij hem niet universiteit of hogeschool, maar handel of transport

of in ieder geval ‘het vrije beroep ’ of zo, dan moet hij deze basis hebben. Hij wil straks succes hebben en rijk worden en dat streven is absoluut legitiem. Hij kan rekenen op mijn medewerking, want je hebt je leraar nodig om goede cijfers te halen, maar dan moet je natuurlijk niet dwars gaan liggen maar dat beseft hij eigenlijk niet en daarom zeg ik het hem nu!” De klas draait met de ogen want zelfs Sabry stemt door een klein knikje in met mijn analyse.

Ik ga door: “jullie hebben gezien dat de combinatie Sabry-Timmy resulteert in een constante spanningsboog. Dat is nu afgelopen. Beide krijgen verzwaard régime: Sabry verroert zich niet meer van zijn plek en steekt de vinger op als hij wat wil vragen en Timmy vliegt de klas uit bij het minste geringste, met een gele kaart, waarmee hij zich in het Open Leercentrum dient te vervoegen. Hij gaat er regelrecht naartoe en komt vijf minuten voor het einde van de les terug om zijn gemaakte huiswerk te laten aftekenen. Er zijn afspraken met de toezichthouders gemaakt, daar ik weet dat hij, indien we dat niet doen, gaat zwerven.

Doodse stilte... tot nu toe heb ik heerlijk les gegeven in deze klas en zijn de pogingen van de betreffende leerlingen om mij te behagen aandoenlijk!

Ik vind mijzelf toch maar een goede docent, hoewel ik wel geworsteld heb met het zomaar publiekelijk gebruiken van persoonlijk gegevens. Maar ‘oorlog’ vereist harde maatregelen, ‘oorlog’ voorkomen nog hardere!

Het lesgeven zelf daarna gaat van een leien dakje. De probleemklas, heb ik dus aardig in de hand gekregen op een figuur na: die Timmy .gedraagt zich wel maar blijft ongrijpbaar. Tot ik in een weekend een reportage zie op de televisie L1 over de inzet van de leden van verschillende harmonieën in Limburg en als voorbeeld word een harmonie uit Ulestraten getoond. Wie zit daar op de voorste rij en wordt geïnterviewd: onze Timmy. Fotogeniek met de klarinet in de weer. Komt heel sympathiek over, niet te geloven. Dit is natuurlijk een handvat. De volgende les informeer ik, zo tussen neus en lippen door, hoe dat nu zit met zo’n harmonie en wat voor andere hobby’s hij zoal nog heeft. Naast klarinet ook nog vissen (bingo) en helemaal in vervoering raakt hij als hij over de wielersport begint. Het blijkt dat het beruchte trojka Timmy, Dimitri en Sabry, zich af en toe op de renpin hijst en gezamenlijk honderd kilometers aflegt door het Limburgs landschap. Maar Timmy heeft blijvend de irritatie aan zijn kont hangen. Zoals sommige mensen de lach aan hun kont hebben hangen tergt hij met zijn arrogantie, misschien zelfs ongewild, anderen,. Op maandagochtend lees ik in de krant, dat in het weekend een groepje ‘studenten’ uit Meerssen in Valkenburg is aangevallen en een van de jongens is met een hockeystick het ziekenhuis ingeslagen. Ik denk... zal toch niet waar wezen, maar de kans lijkt me erg klein. Op school gekomen moet ik vernemen van collega’s en van leerlingen dat inderdaad een groepje leerlingen, waaronder (natuurlijk) Timmy, bij een cafébezoek ruzie gekregen heeft met een groepje oud-leerlingen van onze locatie uit Valkenburg. Deze groep onder leiding van een als crimineel bekend staande oud-leerling, is thuis (!) een hockeystick gaan halen en heeft onze leerlingen tussen Valkenburg en Houthem opgewacht. Daar heeft de topcrimineel, Timmy een opdonder verkocht en deze moest met een schedelbasisfractuur en een hematoom in de hersenen naar het academisch ziekenhuis in Maastricht. Voor hem is het schooljaar afgelopen. Hij trekt het aan en wordt op zijn wenken bediend. In de klas doen andere leerlingen, zeer geschokt, verslag. Ik heb gezegd: “Hij is een etterbak, maar wel onze etterbak en daar moeten anderen met hun poten vanaf blijven!”. Ik hoor aan het begin van het nieuwe schooljaar, dat hij zijn werkzaamheden weer heeft kunnen oppakken,. Hopen maar dat hij geleerd heeft van de hele situatie.

Dimitri Gilissen woont nu in Utrecht, Universiteit van Tilburg, is Project Coordinator bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid, Fractieleider van de VVD in de gemeenteraad en vader van twee kinderen.

Sabry Amroussi is nu een kunsthistoricus in Amsterdam. Heeft kunstgeschiedenis gestudeerd aan de UvA en gespecialiseerd in alle kunst „in editie” (boeken, prenten etc.) en runt nu een antiquarische kunst-boekhandel. Hij is een echte kenner van de joodse geschiedenis van Amsterdam tot de Nederlandse Gouden Eeuw. Sabry geeft les aan verschillende academies, geeft lezingen en werkt momenteel aan een boek over “Art Historical Oddities”.

Een van de laatste open dagen eindigt voor mij een beetje in een dip. Verschillende oud-leerlingen komen met hun kinderen kijken. Je voelt je dan echt oud worden. Een oud-leerling,

vroeger een spichtig manneke, nu een bonk van een vent, duidelijk gemest door veelvuldig cafébezoek, komt met zijn twee kids op mij af en zegt glimlachend en plompverloren: “Zo, staat u nog steeds hier?”. De volgende vraagt: “Hoelang moet je nog?” En de laatste geeft me de nekslag met: “Goh, ik dacht dat u allang weg zou zijn”. Is dit wraak of domheid? Ik denk het laatste, want wat zou er in al die jaren veranderd kunnen zijn? Toch geef ik het al vroeg op, laat de leerlingen maar

Wandelen met Dobber (2000)

lekker demonstreren en zet de demonstratievideo op eindeloze herhaling. De jongere collega's moeten het maar opknappen. Thuis wacht de hond. Hij vraagt niet naar leeftijd, begroet me altijd even enthousiast en kwispelend bij terugkomst en wil maar een ding: wandelen!

Schoolfoto 2003

Rome-reis met Margaret 2004

Margaret in Pompeï 2004

Bert Driessen ****

Bert Boers

Frans Gommers

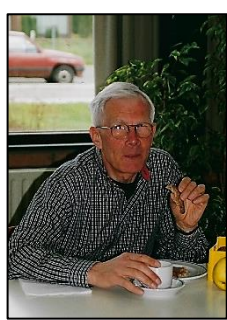
John Pieters †

Leon van Hees

Peter Hanssen

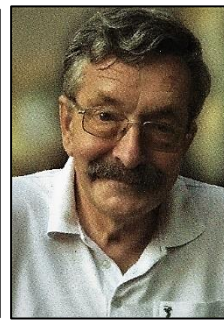
Piet Ottenheijm †

Theo van Aals ††

Wim Lemmens

Fried Strolenberg †

Pyramides en farao's

In 1984 ben ik op grond van mijn ervaring met het organiseren van reizen op het Stella Maris College opgeklommen tot 'de algemene reisorganisator' in het kader van de 'buitenschoolse activiteiten'. Naast mijn taken als medewerker aan het cabaret, dat ook voornamelijk bestaat uit organisatie en het maken van draaiboeken voor cabaret, krijg ik ook de organisatie van alle door de school georganiseerde reizen in mijn portefeuille. Dat zijn per week misschien zo'n 3 tot 4 lesuren minder voor de klas. Ik regel alle schoolreizen en de directie wil, om versnippering te voorkomen dat het 't liefst allemaal op een dag gebeurt en gedeeltelijk in de herfstvakantie. Soms gaan er zo'n 45 bussen in de loop van zo'n dag op pad. De Efteling voor de brugklassen is goed voor minimaal tien bussen. De tweede klassen gaan naar Phantasialand, ook zo'n tien bussen. De derde klassen naar Parijs, de vierde klassen naar Berlijn en de vijfde klassen naar Rome. Er gaan ouders mee, instructies, programma's en lijsten van de deelnemers en leerlingen, de leraren geïnstrueerd en voorzien van geld, alles wordt door mij geregeld. Conrector Ottenheijm is zeer tevreden. Het grote voordeel: ik hoef gewoonlijk alleen maar mee naar de Efteling, alwaar ik me op het terras, vermomd als centrale post, voor de draaimolen van 'Monsieur Cannibale' neer vlei. Die melodie dreunt na al die jaren nog in mijn hoofd.

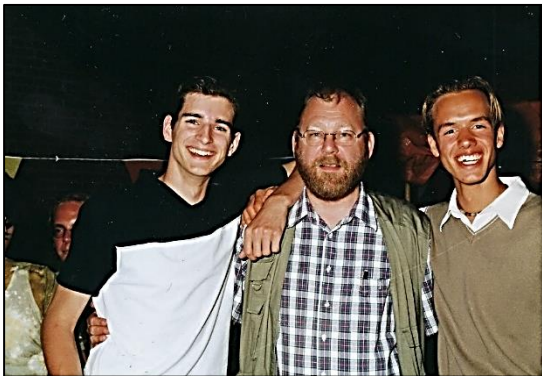

Monsieur Cannibale

Richting laatste decennium van de 20ste eeuw zijn er ook meerdaagse reizen mogelijk. Tot dan toe schrikt de directie daar heel erg voor terug, immers overnachtingen, seks, drugs en *rock and roll*, toch?! Het zegt meer over de denkwijze en de trauma's van de ouderen, dan over de immer 'verdorven' jeugd. Frank Zappa zingt het al: *'the dirtiest part of your body is your mind'*. Er zijn wel eens uitspattingen geweest en vooral later krijg je het verschijnsel van 'het coma-zuipen', maar de jeugd van Meerssen gedraagt zich altijd heel netjes. Je hebt vaak meer problemen met de leraren. Na een survivaltoer van een dag in de Ardennen, fluistert de ondernemer die het park exploiteert me toe: "Die leerlingen zijn fantastisch, maar laat die leraren in Gods naam thuis, de volgende keer". Aan de overkant van het park was een café en daar trokken Thei Dols *cum suis*, zich na de lunch meteen terug om twee uur later de groepen die aan het werk waren met de lokale begeleiders lastig te vallen. Exit survival dag! De programma's voor de grote steden reizen worden door de talendocenten geregeld. Een enkele keer gaan Margaret en ik ook mee. Parijs, met één overnachting, is zo'n uitdaging. We bezoeken allerlei monumenten. Bijvoorbeeld de *Arc de Triomphe*. Het beklimmen is een hele klus. Als we eindelijk buiten adem over de balustrade kijken, gaat er links en rechts van ons een gejuich op. Ik denk, in mijn naïviteit dat men verrukt is over het uitzicht. Je ziet de *Place de l'Étoile* en de *Champs-Élysées*, en in de verte het *Centre Pompidou*. Ik vraag aan onze buurmannekes wat ze dan wel zo mooi vinden, "Mijnheer, mijnheer, daar links ligt een McDonalds!" Ze rennen weer naar beneden om snel een hamburger te gaan verorberen. Als we de prijs horen die we op het aanleunende terras voor één kopje koffie moeten betalen hadden we ook beter de koffie bij McDonalds kunnen nemen. Uiteraard is het 's avonds in het hotel een grote puinhoop. Maar ik heb geleerd van de schoolexcursies uit het verleden: ik doe mijn kamerdeur op slot, doe mijn oren dicht en denk: ze knappen het maar op. Moet het personeel van het hotel ook maar eens wat doen voor de kost, ze verdienen genoeg aan zo'n grote groep. Later blijkt dat het een dronken leraar is geweest, nota bene de leraar Frans, zelf een 'enfant terrible', die de bende wakker gehouden heeft. De volgende ochtend vraag ik aan het ontbijt hoe men geslapen heeft. "Nou helemaal niet, want u heeft met uw gesnurk de hele gang wakker gehouden!" Ik lach gemelijk in mijn vuistje.

Een ander maal krijgen leraren een groep onder hun leiding en moeten ze zelf het programma uitvoeren. Ik heb een vierde klas waarvan ik klasdocent ben, onder mijn hoede. We tuffelen het

gewone programma af, maar ik spreek met de touroperator met wie ik het geheel organiseer af, dat we elkaar later met mijn groep zullen treffen in een café aan de voet van de Notre Dame. Alcohol is voor leerlingen verboden. Op het terras mogen ze sowieso geen alcohol drinken, dat is in Frankrijk niet toegestaan. Maar de barman wenkt me en zegt: “als u nu met de hele groep gewoon naar binnen komt, kunnen ze daar best wel een pilsje drinken!” Het is een hele gezellige

Parijs 1990, 5 VWO met links Maarten Alberssen

avond geworden en de jongens vonden het geweldig om juist daar waar het gebeurt, een (of twee) pilsjes te kunnen nuttigen. Heb van die groep in het hotel helemaal geen last meer gehad. De alcoholische versnaperingen die ze onderweg hebben gekocht zijn in stilte geslemt.

Alcohol is een groot probleem en zowel leerlingen als leiding gaat er spastisch mee om. Het eerste wat de leerlingen doen als ze op een parkeerplaats in Frankrijk voor een plaspauze worden losgelaten, is flessen en blikjes kopen en binnensmokkelen.

Met Margaret in Egypte

Uiteraard controleren wij dan de tassen en nemen het allemaal weer in. Ik spreek een leraar die een werkweek organiseerde voor een school uit Rotterdam in Valkenburg. Ik vraag hem of hij met alcohol ook zo'n moeilijkheden heeft. “Helemaal niet” zegt hij: “het zijn voor meer dan de helft moslims en die drinken geen alcohol

en ze blijven van de vrouwen af!”.

Een collega, Henri Timmermans, historicus, is zo geporteerd voor Egypte, dat hij met het, volgens velen, onzinnige idee komt om een reis daarnaartoe te organiseren. Ik ben aan de slag gegaan, als secretaris van de Stichting MB Excursies, om die reis te organiseren. Ik leer tijdens de eerste reis in 1988, persoonlijk, de directeur Yousri Rashid van de Egyptische reisorganisatie CIT (Cairo International Tours) kennen. Hij is in 1982 met het reisbureau begonnen, toen was het klimaat voor particulier

Yousri Rashad van Cairo International Tours

initiatief in Egypte er weer rijp voor. Hij is een aimabele man, met een onvoorstelbaar stel goede hersenen en een ongeloofelijke naïviteit. Hij heeft in Duitsland gestudeerd, maar is daar voornamelijk als schaakmeester bezig geweest. Hij wordt door een rijke Duitse zakenman ingehuurd om schaak te spelen. Ondertussen, hij was een aantrekkelijke uitzierende jongeman, beoefent hij zijn grootste hobby: vrouwen. Als hij zowel een verhouding heeft met de vrouw en de dochter van die zakenman, wordt hem de grond onder de voeten te heet en gaat hij terug naar Egypte. Met de rest van het familiekapitaal, overgehouden aan de nationalisatie van de suikerfabrieken van zijn vader, sticht hij het reisbureau CIT met als standplaats Heliopolis. De Egypte reizen ‘boomden’, binnen de kortst mogelijke tijd reed hij, natuurlijk, in een Mercedes. Zijn naïviteit is wonderbaarlijk. Alleen daarom houdt hij het zaken doen met de Israëliërs, die enorm veel spatjes hebben, vol. Hij is een echte

moslim, dat betekent dat je altijd uitgaat van het goede in de mensen. Op het station van Frankfurt laat hij zijn koffer buiten de telefooncel staan. Hij telefoneert nooit in het hotel omdat hij dat schandalig duur vindt. Hij loopt naar een telefooncel en telefoneert een half uur naar Egypte. Waar laat je je koffer? In Cairo kun je dat midden op het perron laten staan, daar zal niemand aankomen. Maar in Frankfurt is het binnen de kortst mogelijke tijd verdwenen. En dat gebeurt natuurlijk. Alles weg. Hij belt mij in paniek en ik moet hem gaan helpen. In dat koffer zitten niet alleen al zijn papieren, maar ook voor tienduizenden Mark aan goud en snuisterijen die hij voor zijn vrouw gekocht had om zijn relatie met zijn secretaresse in Berlijn goed te praten. Op weg naar de I(nternationale) T(ouristen) B(örse) 1991 in Berlijn vanuit Egypte begeleid ik hem in het vliegtuig. In de vertrekhal vraagt hij opeens: “Jos, kun jij tien flessen champagne voor mij kopen?” Ik wil dat best wel doen maar ik vraag hem waarom hij dat niet zelf doet? “Weet je”, zegt hij: “dat vliegtuig zit vol met touroperators uit Cairo en die kennen mij allemaal, uiteraard. Ga ik die champagne kopen, dan ben ik een slechte moslim en dat komt me duur te staan!” Ik vraag hem: “Yousri waarom heb er tien nodig?”. “Weet je”, is het antwoord, “mijn voormalige secretaresse in Cairo woont nu in Berlijn, ze is een Duitse, en die ga ik bezoeken....!” Daarbij kijkt hij mij met vochtige grote ogen aan en een glimlach. “Oh, ik snap het al”, zeg ik en even later sjouw ik met tien flessen champagne.

Wij discussiëren vaak over de levensomstandigheden in Nederland en Egypte en uiteraard kom je dan te spreken over de belastingen. Hij klaagt dat hij 10 procent belasting moest betalen. Alleen vanwege het feit dat hij een autotelefoon heeft. Dat is de reden van de belastingdienst om hem in het hoogste tarief in te schalen: 10 procent! Daar heeft hij de pest over in. Als ik hem vertel dat ik uiteindelijk zo tussen de 40 en 50 procent directe belasting betaal in Nederland roept hij uit: “waarom kom je niet naar Egypte? Met de kennis van vier talen ben je daar een ideale kandidaat voor”. Ik ga daarna met hem in de vakanties naar beurzen. De ITB één jaar na de val van de muur in Berlijn is een avontuur. Maar het vooruitzicht afhankelijk te zijn van de

De Sinaï 1992, een exploratiereis voor mij alleen.

St. Catharina klooster 1992 Sinaï

grillen en de graaicultuur van de Israëlsche touroperators staan mij niet aan. Wij kunnen de reizen naar de Sinaï aanbieden voor een fractie van wat je aan de Israëlsche reisorganisatie, die de reizen ook bij ons reisbureau koopt, kwijt bent. Zij verkopen het dan tien keer zo duur en plakken de Sinaï tour dan achter hun ‘Heilig Land’ reizen. Yousri komt naar Nederland en wij bezoeken verschillende touroperators. Als wij bij Djoser voorstellen om de Sinai-safari's rechtstreeks via ons reisbureau in Egypte te organiseren voor één vijfde van de prijs en dan wel inclusief alle drank bij de maaltijden, krijg ik een dreigmail van de Israëlsche reisorganisatie dat ze een proces zullen aanspannen omdat ik hun programma's pik. Ik zou het doorgezet hebben maar 'Yousri' durft het niet aan. Het zal hem te veel klanten kosten dus hij buigt voor de Israëliërs. Ondertussen had ik door Yousri een exploratie reis aangeboden gekregen naar de Sinaï en dat was een avontuurlijke en prachtige ervaring. Wat een landschap!

Helaas beginnen ook toen al, de ongeregelde heden met de in de Sinai levende Palestijnse vluchtelingen en extremisten, wat er toe leidt dat deze reizen nooit tot stand gekomen zijn.

Onze schoolreizen op Stella Maris verlopen vlekkeloos. Buiten enige cultuur verschillen die af en toe wel eens voor wat opwinding zorgen. Onze deelnemers worden goed voorbereid in verschillende bijeenkomsten vooraf. Helaas is het voorstellingsvermogen van de jeugd beperkt en gaan ze bijvoorbeeld toch alcohol drinken in die hitte, de eigenlijke reden waarom moslims geen alcohol (willen) mogen drinken. Je ontleedt als je te veel alcohol drinkt. En na een imodium-kuur blijft de ellende één dag weg. Dan gaan ze weer alcohol drinken, het is immers zóó warm, en hup: ze hebben weer diarree. Ga je bij een verblijf op een prachtig strand, waar je niemand ziet (denk je), dan toch 'oben-ohne' lopen, dan moet je je niet verwonderen dat je binnen vijf minuten achterna gezeten wordt een horde geile Egyptenaren. Daar in Hurghada leven alleen maar singles om de hotels draaiende te houden en die willen wel. In die landen is een blote vrouw, een vrouw die best wil, daarbij mag je het proberen! Op dat ogenblik een vervelende ervaring maar een goede levenservaring voor later. Gelukkig is het allemaal goed afgelopen en is iedereen steeds weer goed thuisgekomen.

Voor de piramides in Cairo 1990

voor ons altijd de beste gids. Hij vertelde verhalen en de leerlingen lagen aan zijn voeten. Het jaar erop is deze fantastische man en verschillende toeristen op de trappen voor de tempel van Hatsjepsot door een moslimextremist neergeschoten.

Einde van de Egypte-reizen voor leerlingen.

Op een terrasje in Cairo 1992

boden. Dit aanbod hebben Margaret, en ik geaccepteerd, en de kids en wij hebben samen met Jacques en Mieke, een fantastische reis door dat land gemaakt.

Een blijvend voordeel heeft hij: hij promoot een prachtig land, zeer de moeite waard om naar toe te gaan als je de kans krijgt.

Maarten en Jeroen voor de Piramide van Gizeh 1992

Egypte is een fantastisch land. De bevolking is heel sympathiek en behulpzaam. De bezienswaardigheden zijn groots en indrukwekkend. Als ik de kans zou krijgen om er alleen naar toe te gaan zou ik meteen mijn koffers pakken. Maar met een grote groep leerlingen wordt het een risico, nadat de moslim extremisten zich beginnen te roeren.

Wij hebben bij onze laatste schoolreis een fantastische gids. Yousri verwierf

Zijn reisbureau functioneert nog steeds. Ik vraag me af hoe hij het volhoudt. Want de reis business naar Egypte krijgt bij elke aanslag een knauw. Hij houdt vol. Opent nieuwe hotels en koopt nieuwe busjes en bussen.

Betaalt zijn mensen goed, ze dragen hem op handen. Hij heeft zelfs mijn gezin in 1992 een privé Egypte reis aange-

Knik in de Tijdlijn

In 2005 besluit ik om toch maar eens naar de dokter te gaan. Ik heb grote moeite met ademen. Mijn internist zegt dat ik maar eens met de cardioloog moet gaan babbelen. Inderdaad, verstopte boel. Een aantal verstoppingen blokkeren de bloedsomloop rond het hart. De situatie is verraderlijk. Je loopt als het ware met een tikkende tijdbom. Ik mag niets meer doen behalve wandelen. Gelukkig is **Dobber** er, ik prijs me gelukkig. Maar vanaf oktober loop ik en wacht op een definitieve oproep. Na een katheterisatie blijkt dat er maar liefst 5 vernauwingen zijn

Maarten en Dobber 2005

die onmogelijk door dotteren verholpen kunnen worden, dat wordt een bypassoperatie. Wanneer? Wachten, het is niet plezierig. Ik raak tamelijk in de knoop en op oudejaarsavond bij mijn zus thuis in Deventer hou ik het niet droog. Zo'n operatie is niet niks, het risico is redelijk groot. De chirurg in Maastricht verzekert me dat mijn conditie prima is, ondanks dat ik nauwelijks aan sport doe. Dobber! Hij is de redder, door hem loop ik elke dag en dat is een goede remedie om toch conditie te behouden. Naast mij in het ziekenhuis in Maastricht ligt een andere patiënt, een aardige man. Hij is kettingroker. Ik ben meteen nadat het bericht kwam van de verstoppingen, opgehouden met roken. Ik rookte een paar sigaren per dag. Op school rookte ik al lang helemaal niet meer en sigaretten al helemaal niet. Ik vind het voor mijzelf als bioloog onverantwoord om überhaupt te roken. Het heeft wel vele jaren gekost om tot dit inzicht te komen, nu heeft het me te pakken: ik stop!

Maar mijn buurman ziet dat anders. De avond voor de operatie vraagt hij mij nog even mee naar beneden, naar het restaurant waar een rookhok is. Het eerste wat hij doet na de operatie en hij weer van de kamer mag is naar dat restaurant om te roken. Ik snap dat niet. Ik onderga de operatie lijdzaam in de wetenschap dat die mannen hun vak echt wel kennen. Het is een eigenaardige ervaring. Ik ben ettelijke uren 'dood' geweest. In leven gehouden door een hart-long machine. Terwijl mijn borstkas als een muurkastje opengemaakt wordt en men alle noodzakelijke ingrepen uitvoert. Een ader uit mijn been vervangt het vat dat op ettelijke

UMC Maastricht, P. Debyelaan

plaatsen dichtgeslibd is. Het hele gebeuren lijkt eigenlijk net een ruimtereis. Je weet niet hoe je er doorheen komt. Ik overdenk mijn situatie: Je wordt geboren en je krijgt je koffertje mee. Daarmee moet je door, alsmaar door, iedereen moet door. Aanvankelijk denk je dat het alsmaar door gaat, maar dan komt de deceptie! Dan stopt het en moet je door een sterrenpoort. Wanneer en hoe weet je niet, je weet maar een ding: ga je er niet doorheen, dan gaat 't verhaal niet door. Opeens moet ik door de poort. Je geliefden gaan wel mee maar ze kunnen niets doen. Ze troosten je en bereiden je voor, maar hoe het precies gaat en langs welke lijnen weet niemand. Je moet het helemaal alleen doen. In de sterren-poortgang word je teruggegooid op jezelf, je valt helemaal uit elkaar en je moet het zaakje zelf weer bij elkaar zoeken. Je raakt van alles kwijt: je eigen wil, je eigen verstand, Je ziet alles vertekend en vindt naar verloop van tijd, links en rechts brokstukken terug. Soms mag je even uitrusten en mag je je geliefden in de ogen kijken. Af en toe zie je het einde van Stargate gloren. Je mag door, verlaat de sterrenpoort en mag verder in de grote trek naar de zonsondergang. Maar garantie is er niet: je kunt zo weer een sterrenpoort tegenkomen Ik droom voor het eerst sinds

mijn opname, tot dan toe kon ik alleen maar doezelen. Heb veel naar televisieseries gekeken, ben een liefhebber van sciencefiction series. Ik droom dat ik op ruimtestation "Babylon 8" zit. De gangen zijn eeuwig verlicht maar ik zie niets bewegen. Eeuwig licht is makkelijk: men laat de lampen aan en het lijkt voor jou een eeuwigheid te duren voordat de zon opgaat.

Opeens staat er een juffrouw aan m'n hand te trekken:

"Mijnheer van den Bosch, u moet wel doorademen!" Dat is wel de bedoeling natuurlijk, maar ik merk dat het wat moeilijk gaat met zo'n pijp in je mond en keel. Ik doezeel weer verder en maak een opnamesessie mee van het televisieprogramma L1 economie. Mijn god, ik dacht dat ik in een ziekenhuis lag, dat ze nu de opnames van zo'n programma hier doen. De cameramensen rammelen met de camera's en met de lampen en als het programma opgenomen is ruimen ze even effectief de zaak weer op, ziet ook wat slordig uit een televisieopname op een IC-afdeling. Maar hier in dit *space* ziekenhuis hebben ze wel de ruimte, inderdaad. Alleen die cameramensen: als ze alles opgeruimd hebben en de laatste trekt de stekker eruit laat hij een enorme scheet, geen respect voor de burens. Er staat er een verpleegster naast me en ze zegt: we gaan u even lekker verzorgen. Ze strijkt met haar hand langs mijn arm met een liefkozend gebaar. Ze is lief en/of erg professioneel!

"U mag van de intensive care af" zegt ze nadat ze me aan alle kanten gepoedeld heeft. Wat een schat toch. Op het tussenstation doezeel ik weer weg. Onthechting, je moet alles loslaten, je bent gefragmenteerd en je probeert te defragmenteren. Weer droom ik even, de tweede keer in vijf dagen, en ik ben weer op "Babylon 8" dat bestaat uit buizen met rode adressen en het stinkt er naar Betadine. De klok is stil blijven staan, geen beweging in klok, afdeling en rug. Rugpijn na borstpijn. Maar voor 't goede doel aanvaard je de borstpijn. De rugpijn is de verrader, ik zak weer weg: ik lig in de modder van Vlaanderen en je mag geen andere houding aannemen. Daar bleven ze dan ook in steken toen, in 14-18. Ik mag door de sluis, waar is het einde van deze sterrenpoort?

Uiteindelijk toch maar een slaappil gevraagd. Geen wonder dat dat verslavend kan werken. De nacht was 8 uur korter. Ik droomde toen ik wakker werd van flinterdunne reclames op folie die aan elkaar plakten en door mijn tong uit elkaar vielen, het is al vijf uur.

Suikertje, suikertje prik! De waarden lopen uiteen, niet alleen mijn eigen metingen met die van het ziekenhuis, maar ook van laag tot hoog. M'n vingers worden er blauw van.

Op zondagochtend jagen ze me m'n bed uit, ga douchen man. Eindelijk weer 'n beetje mens, een beetje dicht bij de defragmentatie. Aan mijn bed staat een allerliefste verpleegster en ik kan het natuurlijk niet laten. Ik moet altijd vragen waarom en hoezo. Zij heeft vier jaar diergeneeskunde gestudeerd en is toen maar de verpleging in gegaan. Studeren, werken en verdienen, dat trekt. Ben je daarvoor jaar in, jaar uit op het gymnasium of atheneum bezig om ze uit de modder te trekken? De Belgische verpleger van de middagsjiek heeft een complete opleiding op middelbaar technisch niveau en is toen de verpleging in gegaan... wat doen we fout? De verpleger van de nachtsjiek is een sergeant medische troepen in het leger die tijdelijk uitgeleend is aan het ziekenhuis vanwege gezondheidsproblemen van z'n vrouw. Loopt er hier nog wel een normale verpleger rond? Ze doen het wel goed dat moet ik zeggen: allemaal zeer gemotiveerd en ze werken zich kapot. Ik heb diep respect gekregen voor al die mannen en vrouwen die zich met zoveel toewijding en deskundigheid aan de gezondheid van hun patiënten wijden. Ik weet nu uit eigen ervaring waar ik ze voor enthousiasmeer en opleidt. 'Chapeau!' Gedurende mijn verblijf op "Babylon 8" en gedurende mijn "ruimtereis" ontmoet ik alleen maar 'holo-dokters'. Sinds mijn gebrek een sterrenpoortoperatie noodzakelijk maakte heb ik steeds tegenover andere cardiologen gezeten. Ze nemen het dossier, kijken het even door en nemen hun beslissingen. Wanneer wordt die taak overgenomen door een computer, deze zou het waarschijnlijk beter doen. Die 'holo-dokters' hebben ook de meest vreemdsoortige namen en zijn van vreemde afkomst. Chinezen, Tsjechen, Italianen en soms ook wel een autochtoon met Belgisch accent. Dat is de universiteit van Maastricht ten voeten uit. De afdeling wordt effectief gerund als een productie-unit. De enige menselijke *traite d'union* is de afdelingsarts, stuk voor

stuk zeer aardige vrouwelijke artsen die zich werkelijk moeite doen om als verstandig mens met je te praten en tekst en uitleg te geven.

Na vijf dagen word ik weer teruggestuurd naar het 'bovendek'. Verbazingwekkend hoe normaal het leven doorgedaan is en hoe snel je weer rondloopt.

Dat rondlopen valt toch wel even tegen: je moet zeker een half jaar naar de revalidatie. Ik geniet van deze periode. Vrij als een vogeltje, met genoeg adem, wandel ik dat het een lieve lust is. Omdat Maarten inmiddels een vaste plek gevonden heeft voor meisje en hond, besluiten we zelf een hond te nemen, zo vlug als we van vakantie terug zijn.

We nemen ons voor om een hond uit het asiel te halen. Als we op een middag boodschappen doen in Valkenburg en ik gewoon even de 'Bookshop' binnenloop komt er opeens een pup binnendrentelen die zijn pootje optilt tegen een boekenstadaard. Een jongeman komt er achteraangerend en verontschuldigt zich: "hij is me weer ontsnapt!". We raken aan de praat en het blijkt dat hij de verkoper is die bij de 'Pestkop' achter de balie staat. Hij heeft jonge honden. En ja, hij verkoopt ze ook want het zijn er te veel om te houden. Hij woont aan de 'Plenkert' in Valkenburg in de verlaten woning van de directeur van de Leeuw brouwerij. Een 'krakerswoning', maar het wordt toegestaan om 'kraken' te voorkomen. Er is een grote tuin om het huis en daarin dartelen drie volwassen honden en nog vijf pups. We spreken af om eens te gaan kijken, het exemplaar uit de 'Bookshop' is al vergeven. Op een zonnig zaterdagochtend lopen we de tuin in en worden begroet door een meute honden en hondjes. Het is een tamelijk chaotisch gezin, hun zoon is een gecertificeerde ADHD'er! Hij zegt dat we er een van de drie mogen uitkiezen, we kunnen echter niet kiezen want ze zijn allemaal even snoezig. Dus bekijken we het geheel en wachten af wat er gebeuren gaat. DE een snuffelt eens aan mijn schoenen, de ander kijkt eens rond en dan komt nummer drie en gaat aan mijn voeten liggen: hij heeft ons gekozen. Over twee weekjes mogen ze bij de moeder weg en krijgen wij een hond! Eindelijk na al die jaren krijg ik een hond, nooit gedacht en toch gebeurt.

Boris 2007

Boris en Diesel 2007

Diesel is de hond van mijn zus, hij is even oud als Boris en die twee kunnen geweldig met elkaar opschieten. Diesel is een 'labradoedel' een Australische hond met een geweldig karkater. Dus die twee passen goed bij elkaar.

**Jacques, Mieke met Marlous en Sacha.
1985 in Aerdt**

**Leo en Anneke met Florian en Jacqueline
1985 in Drunen.**

Margaret en Jos met Maarten en Jereon in 1985

The 'Family-life'

Het leven in de Gebr. Hennenstraat 35 in Heerlen, zo rond 1974 is Frans goddelijk. Het is ons nestje. Het kijkt uit op een groot speelveld, waar nu het DSM-hoofdkantoor staat. Er wordt op dat veld heel wat gespeeld. Ik kan voor ons raam staande, alle bewegingen op dat veld perfect volgen. Er is een hondenbezitter die daar altijd zijn hond uitlaat en hem laat poepen. Ik erger me geel en groen, want de volgende dag spelen daar weer de kindertjes. Eén keer heb ik erg moeten lachen. De onverlaat laat weer z'n hond op het gras, niet in de struiken schijten, en als hij terugkomt trapt hij er zelf in. Voordat we erin trekken moet er natuurlijk heel wat veranderd worden. Zo vinden wij een met 'flagstones' betegelde schouw die midden in de kamer staat en heel veel ruimte wegneemt, afschuwelijk. Gemaakte gezelligheid die ook nog een hoop rommel met zich meebrengt in zo'n appartement. Dus we besluiten: die schouw moet er uit. Dat vinden mijn vrienden ook, dus bestel ik, nadat ik de goedkeuring van de woningvereniging verkregen heb, een container en komen de vrienden van 'de Nor' die daar ook verbouwd hebben met de hamers en beitels en zullen wel even, die schouw eruit slaan. De container is klein formaat:

Gebr. Hennenstraat 35 de woonkamer.

in elkaar zitten, ze vormen een enorm volume. Met veel mankracht krijgen we de container naar de straat getrokken waar die halfvol blijft staan en vervangen wordt door een grote laadbak die

Gebr. Hennenstraat de eetkamerhoek

op de stoep wordt geparkeerd. De volgende avond stormt het en waait het orkaanachtig, zodat de helft van het puin al; weggeblazen is voordat het de grote container die achterom iets verderop aan de straat staat, bereikt heeft. De vrienden krijgen die avond twee centimeter ervan af. Ze geven het op en zeggen dat het enige dat hier helpt een afbouwhamer is. Ik klaag bij mijn moeder. Zij gaat op de mijn vragen of er misschien een paar koempels zijn die willen helpen. Een paar dagen later komen er twee koempels met afbouwhamers en met veel zweet en tranen krijgen ze het karwei gedaan in twee dagen werk. 'Even die schouw eruit!' hoe kan een mens zich vergissen. Maar goed de boekenkasten passen er nu wel allemaal; op een rijtje in. Tevreden trekken we in het appartement, nadat we alles netjes ingericht en geveerd hebben. Komt, zoals elk jaar de optocht langs van de CV van het Eikenderveld. De man op de praalwagen wil ons een plezier doen en smijt een sinaasappel in de richting van ons openstaande raam dat ik op dat moment net dicht doe. Sinaasappel dwars door de ruit, tegen de pas geveerde muur, zo'n enorme vlek. Maar we krijgen een nette excuusbrief en de verzekering van de CV de Eekheuëre vergoedt alle schade.

“want zoveel puin zal daar toch niet uitkomen, toch?”. Na een avond bikken, geven de vrienden het op, die schouw is bikkeldhard. Blijkbaar is de invloed van de hitte op het gasbeton zodanig dat het knoerthard geworden is. Na één avond hameren en beitelen is er één centimeter vanaf. De vrienden geven op en ik blijf met een rampvlak in de zitkamer zitten. “Morgen komen we terug”. De container achter op het grasperk, is door die ene centimeter puin, twee decimeter in de grond gezakt en zit muurvast. Hij is ook al behoorlijk vol. Je hebt geen idee hoe compact ‘bouw’ is als al die losse stenen en al dat cement

op de stoep wordt geparkeerd. De volgende avond stormt het en waait het orkaanachtig, zodat de helft van het puin al; weggeblazen is voordat het de grote container die achterom iets verderop aan de straat staat, bereikt heeft. De vrienden krijgen die avond twee centimeter ervan af. Ze geven het op en zeggen dat het enige dat hier helpt een afbouwhamer is. Ik klaag bij mijn moeder. Zij gaat op de mijn vragen of er misschien een paar koempels zijn die willen helpen. Een paar dagen later komen er twee koempels met afbouwhamers en met veel zweet en tranen krijgen ze het karwei gedaan in twee dagen werk. 'Even die schouw eruit!' hoe kan een mens zich vergissen. Maar goed de boekenkasten passen er nu wel allemaal; op een rijtje in. Tevreden trekken we in het appartement, nadat we alles netjes ingericht en geveerd hebben. Komt, zoals elk jaar de optocht langs van de CV van het Eikenderveld. De man op de praalwagen wil ons een plezier doen en smijt een sinaasappel in de richting van ons openstaande raam dat ik op dat moment net dicht doe. Sinaasappel dwars door de

Margaret en Poeky, de huiskat.

werkstukken maken op biologisch gebied en dus sta ik hem terzijde met de kennis die ik heb, dat is relatief weinig, maar vooral met de literatuur die ik heb en die is doorslaggevend. Dat leidt er toe dat vader Le Noble vaker langs komt. Hij is Hbo'er en milieumedewerker op hoog niveau bij DSM. Hij houdt zich vooral bezig met de 'Pasveersloot'. De Pasveersloot van DSM, gelegen in de gemeente Stein, wordt ook wel een oxydatiesloot genoemd en is een goedkope

Gebr. Hennenstraat uitzicht op de ON I. met de Lange Jan

methode om water te zuiveren, ontwikkeld door ir. A. Pasveer. Deze zuiveringsinstallatie bij DSM doet dienst tot medio 1978. In de plaats hiervan komt dan de nieuwe Integrale afvalwater zuiveringsinstallatie (IAZI) aan de Maasrand bij Stein⁴⁸. Het waterzuiveringsproject van DSM waarmee geweldige resultaten behaald werden. Heb ik later met veel leerlingen op excursie bezocht. Le Noble is een selfmade man' die een geweldige intelligentie paart aan een ongelofelijke handigheid in een tamelijk timide terughoudendheid, typisch Limburgs. Als er klusjes zijn helpt hij mij graag. Hij heeft een speciale stijl van werken. Hij personaliseert alle objecten. Als een schroef niet de muur in wil dan zegt hij: "Weet je wat die verrekkeling tegen mij zegt? Hij zegt: 'val maar kapot, ik doe het niet'. Wat zeggen wij dan terug: *'Willst du nicht mein Bruder sein, schlag ich dir den Schädel ein!'*" Hij publiceert ook en is coauteur van verschillende artikelen die DSM over hun waterzuivering problematiek publiceert. Hij steekt de draak met zijn neef, een succesvolle zakenman die echter geen woord over de grens spreekt door in het 'Dengels' citaten te produceren. Zijn zoon gaat buitenshuis studeren en hij blijft achter met de jongere zoon. Zoon Jos le Noble, is nu (2020) Internist-Intensivist MD PhD, VieCuri Medisch Centrum en Universitair Docent UM Maastricht

We zijn met z'n tweetjes en één poes en doen waar we zin in hebben. Margaret werkt als secretaresse en ik studeer en houd mij bezig met allerhande nevenactiviteiten. We bezoeken vaak de studentensociëteit, voldoen te pas en te onpas aan onze huwelijkse plichten. Rijden in ons Renaultje van hot naar haar, zijn eigenlijk super gelukkig. Uiteraard zijn de financiën smal, maar we hebben mogelijkheden. Een heerlijke tijd. Ik maak kennis met een mijnheer uit de straat, (weer zo'n Pie Debyetje), dhr. Le Noble van Gebr. Hennenstraat no. 11. Hij heeft twee zonen, de oudste Jos is superintelligent, maar met wat moeilijke beperkingen op school, hij is eigenlijk te intelligent voor de school. Hij moet

met wat moeilijke beperkingen op school, hij is eigenlijk te intelligent voor de school. Hij moet

met wat moeilijke beperkingen op school, hij is eigenlijk te intelligent voor de school. Hij moet

⁴⁸ Zie hierover DSM Limburg Nieuws 31 augustus 1978, p. 1.

Je ziet hier ook nog de kleuterschool: het ronde gebouwtje, de lagere Jongensschool en rechtsboven de kerk Laanderstraat met daar tegenover het ouderlijk huis: Laanderstraat 28.

De Gebr. Hennenstraat 35 ligt aan het speelveld

Wanneer wij naar Klimmen verhuizen doe ik Le Noble het grootste plezier door hem in mijn nieuwe huis te laten klussen, hetgeen ik natuurlijk geweldig en makkelijk vind.

Wat zijn de drijfveren om onze zalige kinderloze status te veranderen, zelfs te beëindigen? De 'kolder' slaat in die getrouwde koppen en opeens willen we kinderen. Is het een mengeling van instinct en nieuwsgierigheid? Ik weet het niet maar we besluiten aan het avontuur te beginnen, maar niet in Heerlen. De seks voert de boventoon, en steeds wordt met behulp van een zwangerschapstest gekeken of het resultaat heeft gehad. Reeds na twee testen is het resultaat positief. De testen waren nog niet zo goed als ze tegenwoordig zijn, ze mogen niet bewogen worden na dat de urine aan de tablet is toegevoegd, we sluipen om de reageerbuis heen en dan: de kern is bruin, bingo. Die gebruikte testen heb ik allemaal mee naar school genomen om als demonstratiemateriaal te laten zien in de lessen. We hebben op school ook zo'n test aangeschaft

Jos van Essen, amanuensis

en bij een urine practicum moest een van de vrouwelijke leerlingen in een bekeerglas plassen. De vrouw van de amanuensis, Jos van Essen, is zwanger en hij heeft wat urine van haar mee naar school gebracht en daarmee de test gedaan als ware het met de urine van de leerling. Het slachtoffer is Maud Vossen, nota bene een achternicht van mij, de dochter van Loes (Louise Cornelia Maria vdB, ☼ Heerlen 29.01.39 † Lanaken 23.12.2016) Vossen-van den Bosch, mijn oude kleuterjuf. Als we het resultaat bekijken, valt ze bijna in katzwijn, die arme meid! Wat voor ideeën kreeg je toen, ik denk dat je er tegenwoordig niet meer mee aan kunt komen. Nog menige avond loop ik van ons appartement aan de Gebr. Hennenstraat 35, midden in de nacht naar de frituur van José om de hoek op de Eikenderweg om zure bommen te halen. De hormonale impact op Margaret door de zwangerschap is ongelooflijk groot!

Buurtsuper Roebroek

winkel natuurlijk verbaasd. Ik werk in het nieuwe huis met een zwembroek aan. Er zijn veel helpende handen. Mijnheer Le Noble uit Heerlen, 'Tante' Jo Extra, een kennis van mijn moeder

Midden in de nacht zure bommen en als ze een gebakken biefstuk ziet of ruikt gaat ze over haar nek. Vaker sta ik 's avonds aardappeltjes te bakken met uien omdat ze zoutloos moet en alleen op deze manier enige smaak in het eten te brengen is. Als we naar Klimmen verhuizen is Margaret al een paar maanden zwanger. Het is een bloedhete zomer (1976). Margaret heeft het zwaar en menig keer kiept ze bijna om. Bij aan de overkant van ons huis op Termaar, laat ze opeens alle boodschappen staan en vlucht naar de overkant om daar in mijn armen flauw te vallen. De hele

Maarten geboren in Ziekenhuis Heerlen 28.03.1977

uit Hoensbroek maar alle 'vrienden' uit Heerlen zijn spoorloos. Dus: nu wordt een tijdperk afgesloten. Ik neem mij voor niet meer achter iedereen aan te rennen, ze moeten ook maar zelf initiatief tonen en zo komt een einde aan menige bevriende relatie. Het kan natuurlijk ook zijn dat ze zelf kinderen krijgen en dan is het met de avonturen sowieso afgelopen.

Zo vlug als Opa Speekenbrink hoort dat hij Opa gaat worden, is hij in alle staten het wordt

Maarten Sebastian Xavier

immers zijn eerste kleinkind. Twee auto's worden noodzakelijk en op de goede en zonnige woensdagmiddag van 28 februari haalt de Toon Wegman, directeur van de HAVO me uit de les met de mededeling dat ik me zo snel mogelijk naar het ziekenhuis moet begeven omdat het kind er aan komt. De hele klas luistert doodstil mee en is daarna natuurlijk uitgelaten. Ze zwaaien me allemaal uit het raam na, als ik me gehaast in de 'eend' hijs om via thuis vanwege 'het koffertje' dat klaar staat, naar de kliniek te gaan. Margaret is op controle gegaan maar

mag meteen blijven. Het is een tamelijk zware bevalling en zij, maar ook ik, slaan ons er goed doorheen. Er gebeurt in zo'n korte tijd zoveel dat je eigenlijk geen tijd hebt voor emoties. Margaret dreigt weg te glijden tijdens de laatste weeën en de gynaecoloog probeert van alles om haar erbij te houden. Wacht maar even zeg ik en ik grijp in haar tas, daar staat de fles eau de cologne, een huismiddeltje van mijn moeder, dat al enkele maanden goede diensten doet. En

Oma van den Bosch en Margaret 1977

Oma Speekenbrink met Maarten 1978

Margaret zegt: "een tweede zou toch ook wel leuk zijn! Laten we stoppen met de pil". In overleg

ook hier helpt het wonderwel, de bloeddruk stijgt weer nadat ik haar neus in de eau de cologne gedrukt heb. Heeft mijn aanwezigheid toch nog nut gehad. Een half uur later is Maarten geboren omringd door de *Kölnisch Wasser* geuren. Verbaazingwekkend welke oerkrachten tevoorschijn komen bij een vrouw bij de geboorte van haar kind. Er wordt geduwd, gegild en geleden, geprikt en gespoten, gesneden en geknipt en dat maakt allemaal niets uit, zo lijkt het. Als de zuster hem op haar buik legt, fluistert ze me in tranen toe: "dat nooit meer!" Pa Speekenbrink, die op de gang en

is heel ingenomen met zijn eerste kleinzoon en is er

ook als eerste bij, hij werkt immers in het ziekenhuis. Maarten is een wolk van een jongen, heel zwaar en toch moet hij voor alle zekerheid de couveuse in. Geen gezicht, tussen al die magere scharminkeltjes ligt een 10 ponder.

Je leven verandert in een klap. Gelukkig hebben we wijze Oma's zodat je het wiel niet steeds zelf hoeft uit te vinden. Die Oma's willen maar wat graag behulpzaam zijn. De kraamverzorgster is klasse. Iedereen feliciteert je aan de lopende band en vooral op Coriovallum is de opwindning in het lerarencorps groot, die oude knarren produceren geen kinderen meer. De hoofdzuster van het kloostertje naast ons huis op Termaar, feliciteert mij en zegt: "dan zal de Keunink wel blij zijn zonne!". Ik kijk haar niet begrijpend aan, we hebben toch een koningin? "Nou ja, heeft'em weer nen soldaat erbij!" Ach ja, zij is Belgische, was ik even vergeten.

Dan begint het ouderlijke lieve leventje. Luiers, poep, luiers, poep, flesje, poep, luiers. Midden in de nacht sta ik menig keer naast mijn bed, ik ben veel alerter dan Margaret. Het gewone leven gaat ook door en voor het eerst denk je 's avonds niet meer "zou ik nog een borreltje gaan halen?" Nee je denkt: "ik wil naar bed, ben kapot!". Aanvankelijk wordt het kind 's ochtends nog naar Oma Speekenbrink gebracht maar dat wordt ondoenlijk. Margaret raakt uitgeput en we besluiten dat Margaret zelf de hele zorg van het kind op zich neemt en thuisblijft. Dat kan ik me met dat goede salaris nog wel permitteren.

Op de Mgr. Hanssenschool in Heerlen waar Margaret als secretaresse werkt zijn ze diepbedroefd dat ze weggaat, maar ze begrijpen het wel. Maarten is amper van de fles af, dan meldt zich het duiveltje weer.

met de huisarts Dr. Kroon, wordt besloten om met de pil te stoppen maar deze omschakeling vereist dat we voorlopig condooms gebruiken. Ik hoef Margaret maar aan te kijken en ze is weer zwanger, ondanks de condooms! Op school lachen de bio-collega's erover en zeggen: "waren zeker pauselijk goedgekeurde kapotjes!"

De tweede wordt geboren, Nu is het bitterkoud als Margaret weëen krijgt. Het vriest dat het kraakt en omdat mijn auto onbetrouwbaar is krijg ik de auto van Oma van den Bosch, die een tijdje bij ons logeert. Maar een DAF is niet zo handig als alles glijdt en glibbert. Om elf uur 's avonds willen ze ons in het ziekenhuis terug naar huis sturen. Ik protesteer en zeg: "heeft u al eens naar buiten gekeken?" Ik mag met Margaret blijven. Nog geen twee uur later wordt Jeroen geboren, de gynaecoloog heeft hem niet gehaald want die kwam door de ijzel zijn garageoprit van onder zijn huis niet op. Gelukkig gaat alles goed, Margaret blijft in de poli en ik glibber

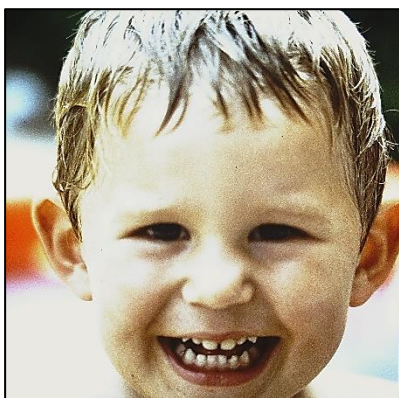
naar huis. Er is geen hond op straat en ik brul met de radio mee, een opera. De volgende ochtend komt Margaret met Jeroen in een ambulance naar Klimmen opgewacht door een opgewonden broertje en Oma. In eerste instantie gaat het goed met moeder en kind, maar na enkele dagen treden rare verschijnselen op en moet Dr. Kroon erbij komen. Tekenen van zwangerschapsvergiftiging. Ze krijgt een spuit en tabletten en als het nu niet weg gaat dan moet ze terug het ziekenhuis in. Hij raadt ons ook aan om het bij het tweede kindje te houden, de risico's worden te groot, daar ze bij de vorige zwangerschap ook al van die verschijnselen heeft gehad. Gelukkig gaat

Terug met de ambulance in de sneeuw

1980 in een Simca

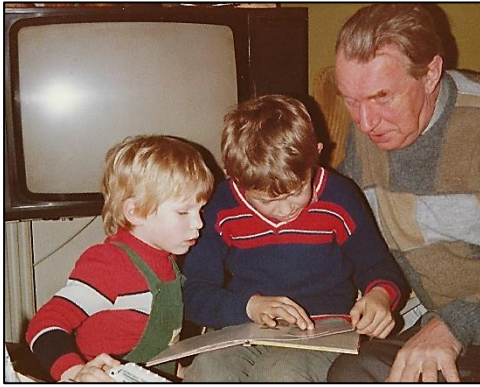

Maarten 1981

het de volgende dag de goede kant op. Dus twee zijn het en twee zullen het blijven, besluiten we. Wij gaan praten met mijn internist over een vasectomie, dat is toch het makkelijkste niet waar? In het gesprek weet hij ons ervan te overtuigen dat ik dat niet moet laten doen! Hij zegt dat ik al problemen genoeg heb en dat het voor mijn welzijn beslist niet goed zal zijn. Ik snap er niets van. Bedoelt hij dat ik geestelijk knakkende gevolgen zou kunnen hebben? Hij kent mij natuurlijk al een reeks van jaren, vanaf mijn veertiende, maar ziet hij mij als te gemakkelijk uit balans te brengen? Als bioloog snap je het toch wel? Margaret maakt snel een einde aan de discussie en laat zich steriliseren in de vroedvrouwenschool in Heerlen. Het blijft bij twee!

De tijd snelt voort, voor dat je het weet gaat er al een naar de kindercrèche. Maarten is een heel actief kind. Geen berg is voor hem te hoog. Hij slaat het kruipen over en rammelt met de salontafel door de kamer. Hij breekt vakkundig de box af en je moet oppassen want hij schuift de tafel voor de deur waardoor je niet meer de kamer in kunt. Al heel vroeg slaapt hij 's middags niet meer. Hij kan niet inslapen en ligt altijd heel lang te schandalen. Je waarschuwt hem dat hij moet gaan slapen en als je dan naar boven loopt om het aan te spreken is hij helemaal vertrokken, 'Hammer-schlag'narkose' Een reprimande helpt niet, een straf ook niet, hij draaft gewoon door alsof hij er plezier in heeft. Hij haalt je het bloed onder je nagels vandaan en je moet een Titiaanse beheersing opbrengen om hem niet een oplawaai te verkopen, waarmee de geweldscyclus dan weer rond zou zijn en de hele familie ellende herbegint. Wanneer hij later de straat op mag, is niets veilig. Andere kinderen maken er misbruik van, zij kennen hem.

Als je tegen hem zegt: “je durft niet in die lantaarnpaal te klimmen” zit hij voor dat je het weet

Jeroen Maarten en Opa Speekenbrink

bovenin, hetgeen dan natuurlijk tot reacties van omwonenden leidt en er weer politie aan de deur staat. Geen object is veilig voor zijn nieuwsgierigheid. Hij is ook geweldig handig en consequent. Hij steekt zijn vingertjes niet in het stopcontact. Wij hebben voor onze eigen geruststelling veiligheid plaatjes in die stopcontacten gedaan. Ik krijg er geen stekker meer in en de plaatjes ook niet meer er uit, dan roep je Maarten toch even, fluitje van een cent. Elektriciteit vindt hij fascinerend. Hij is dol op knopjes. Opa Speekenbrink maakt voor hem een plank waarop een groot aantal schakelaren en lampjes prijken die hij naar believen kan

Maarten communie 1985

aan- en uitzetten. Auto's zijn een hot-item, al heel vroeg kent hij alle merken en discussieert met Opa Speekenbrink over de kwaliteiten van de verschillende merken. Hij kan net lopen en vertedert de stratenmakers die onze oprit betegelen. Hij wil altijd meehelpen en de goeie man geeft die hampelman in goed vertrouwen een hamer waarmee hij op stenen kan slaan. Hij rent de garage in en slaat met de hamer de koplamp van mijn auto aan diggelen. Hij heeft mij een lamp zien vervangen. Hij wil 'helpen'. De straten-maker weet zich geen raad met de situatie en wil vergoeden maar dat wil ik niet. Hij is watervlug zegt hij en voordat ik het in de gaten had is het al gebeurd. Je moet ogen in je rug hebben om hem binnen de paden te houden. Maar hij is een schat van een kind met een goed en open karakter, als hij lacht dan smelt je. Altijd eerlijk, hij zegt meteen alles wat hij gedaan heeft en zal niet liegen, ook al weet hij dat het straf betekent. Op school vinden ze hem prachtig, de juffrouw hoeft maar te suggereren dat het bord uitgeveegd moet worden en hij heeft het al gedaan. Op Termaar ontstaat een vriendenclubje dat

altijd met elkaar optrekt en onzin uitvreet na school. Ze komen nu, 30 jaar later nog steeds bij elkaar.⁴⁹

Jeroen is precies het tegenover gestelde. Helemaal niet actief, beschouwend en snel tevreden. Je kunt hem met zijn autootjes in een hoekje zetten en hij amuseert zich geweldig. Behalve als Maarten in de buurt komt, dan is het binnen de kortste tijd ruzie, je wordt er kregel van. Jeroen reageert ook lang niet zo alert als Maarten, hij is gewoon minder snel. Als ze onzin uithalen ergens in de wei bij hoeve Kaardenbeek krijgen ze de boer achter zich aan. Alle schavuiten komen weg behalve Jeroen en zo staat enige tijd later die boer met Jeroen in zijn kraag bij ons aan de deur om verhaal te halen. Mijn laatste argument, zoals gewoonlijk, is dat hij de schade maar moet noteren dan zal ik het wel aan de WA-verzekering doorgeven. Later, en wanneer ik die twee eens flink aan de tand voel, bezweert Maarten me dat de gepleegde feiten niet door de kinderen tot stand gekomen zijn maar dat het al plaatsgevonden had. En als Maarten zegt dat hij het niet gedaan heeft geloof ik hem op z'n woord. De declaratie heb ik overigens nooit gekregen. Jeroen blijkt wel koppiger te kunnen zijn, als hij nee zegt kun je op je kop gaan staan, dan doet hij het niet. Ik heb heel wat op m'n kop moeten staan. Gaan we wandelen en hij zegt: “Ik heb geen zin meer!” dan blijft het manneken roerloos staan en is niet vooruit te bewegen

⁴⁹ Zie ook het boek van Ivo Senden: 'Bokken'2022

Nou dan laten we hem gewoon maar staan, en als we dan bijna uit het zicht verdwenen zijn komt hij toch wel! Jeroen gaat net als Maarten enthousiast naar de Lagere School. Maar al snel neemt dat enthousiasme af, in tegenstelling tot Maarten die vanaf dag één graag naar school ging. Al vlug blijkt dat Jeroen de eerste klas zal moeten doubleren, zogenaamd omdat hij nog te speels is. We zien het nog een jaar aan, maar als de situatie na een jaar niet verbeterd gaan we toch eens uitgebreid met de juf praten en krijgt het kind een berg bijlessen aan zijn broek.

Hoe kun je twee zo verschillende kinderen bij elkaar ‘mendelen’? Zoals ik al schreef: waar je helemaal hoteldebotel van wordt, is dat het altijd wanneer die twee bij elkaar zijn, uitloopt op ruzie. Zijn ze niet samen dan is de eerste vraag: “waar is de ander?” Maartens activiteit brengt ons tot waanzin, hij is niet te beteugelen en zijn broertje is meestal het slachtoffer. Daarbij komt ook nog dat hij continue op zijn tenen loopt en zo moeilijk zijn evenwicht kan behouden. Het leidt ertoe dat we maar eens met de dokter gaan praten en we worden doorhuisarts Kroon verwezen naar de GGZ. Daar staat een blik psychologen, die zouden hulp moeten kunnen bieden. In een half uurtje per week wassen we dat varkentje wel even, suggereert ons de hoofdpsycholoog. We zijn benieuwd. Er wordt apart met hem gepraat in speelsessies. Wij komen nauwelijks aan bod. Na enige tijd komt Maarten thuis met het verhaal dat de ‘juffrouw’ gezegd zou hebben dat wij, de ouders niet willen dat hij ‘beter’ wordt. Ik ga verhaal halen en merk dat ook de psychologen geen uitweg weten en gaan pleiten voor uit-huis zetting. Nu breekt mijn klomp. Ik vaar uit tegen ‘het mens’ en houdt Maarten thuis, weg van dat gespuis. Daar zijn we niets mee opgeschoten. Ondertussen is Maarten in behandeling in het ‘Wilhelmina Kinderziekenhuis’ in Utrecht vanwege zijn habituele teengang en de eventuele gevolgen voor zijn benen. We komen terecht bij een zeer sympathiek kinderarts die naar enige tijd veronderstelt dat er andere oorzaken zijn voor dit teenganger schap. Margaret verblijft ettelijk keren in Utrecht of gaat met hem in een dag met de trein op en neer. Hij wordt zelfs opgenomen om een operatie uit voeren, een achillespees verkorting. Maar onder grote druk van Opa Speekenbrink zien we daar toch maar van af. Hij heeft al genoeg trauma’s opgelopen in een ziekenhuis, wat dat betreft lijkt hij sprekend op zijn vader.

Maarten 1985

Daarnaast heeft hij ok voortdurend migraine-aanvallen. Je hebt af en toe zo’n medelijden met hem. De kinderarts verwijst ons naar een echte kinderpsychiater. Hij veronderstelt dat die in Eindhoven wel te vinden zal zijn. Maar wat blijkt? Er is er zelfs een in Heerlen. En deze gaat voorspoedig aan het werk. Dit is toch wel een heel verschil; met dat blik psychologen dat bij de GGD opengetrokken werd. Er zijn sessies met vader en moeder en speelsessies met Maarten. Het probleem zit niet bij Maarten, niet bij ons. Hij graaft in ons verleden, het gesprek begint bij onze Opa’s en Oma’s. In het begin vraag je je af waarom? Maar er komt toch wel het een en ander boven tafel. Niet dat het bijzonder is of afwijkend, maar het vertroebelt de aanpak voor het bijzondere kind. Dat brengt hij ons bij.

“Wie heeft gezegd dat de kinderen samen moeten afwassen? Ja, dat was vroeger thuis zo maar dat betekent nog niet dat het hier dus ook zo moet zijn, Laat ze toch ieder apart afwassen en dat heeft dan als bijkomend voordeel dat de soep niet tegen het plafond plakt!” Dus: Jeroen de ene dag, duurt soms anderhalf uur en Maarten de volgende dag, is in 5 minuten klaar. Er worden schema’s en roosters van werkzaamheden gemaakt. Er worden handvaten gezocht om greep en houvast te krijgen. Slaan helpt sowieso niet, maar hoe straf je hem dan als hij iets uitgevreten heeft. Naar zijn kamer, helpt niet. In de hoek, helpt niet. Maar de psycholoog ontdekt dat hij heel gevoelig is voor geld. Het inhouden van het zakgeld of delen ervan blijkt een geweldige impact te hebben. Eén dubbeltje minder is ‘*der Weltuntergang*’. Maar het helpt wel.

Deze Dr. Bisschops brengt enige mate van rust in de familie en ook het inzicht dat de ouders

Oma 75 jaar, eten bij de Chinee 1985s

en ieder ander niet moet praten over ‘schuld’. Dat de genen zo vallen als ze gevallen zijn en somstegenvalen, is niemands schuld. Iemand zei me ooit:” ik heb respect voor jullie dat je de stap de psychiater hebt durven nemen, want in de ogen van heel veel mensen ben je dan toch wel echt gek of gestoord als je daartoe besluit!” Het is raar, maar ik heb altijd makkelijk kunnen omgaan met het accepteren van menselijke geestelijke en fysieke afwijkingen. Met lichamelijke afwijkingen heb ik veel meer moeite, ik vind lelijke, of misvormde mensen verschrikkelijk, zo zelfs dat ik de neiging heb om ernaar te gaan staren. Mijn eigen afwijkingen, daar ben ik altijd open en eerlijk over geweest. De onderwerpen ‘diabetes’ en andere ongemakken zijn in mijn lessen altijd uitgebreid besproken. De spuit en de ampullen worden getoond en vooral de technische ontwikkeling wordt geroemd. Ik hoop dat het geleid heeft tot een betere acceptatie van eigen afwijkingen bij kinderen die soms ook getroffen zijn. Vaak zijn patiënten zieker door het besef dat ze nu eenmaal door de afwijking getroffen zijn, dan door de afwijking zelf. Ik heb diabeten gezien, in gespreksrondes waarvoor men mij in het ziekenhuis had uitgenodigd, die alleen vanwege het feit dat ze suikerziek waren en insuline moesten spuiten, tot niets zinnigs meer in staat waren. Of, doordat de partner alleen al bij het zien van de spuit onwel werd, dat helpt dan natuurlijk ook niet in de acceptatie. Zij moeten stoppen met werken, worden afgekeurd en ontregelen daardoor zichzelf voortdurend, er blijft naar verloop van tijd slechts een hoopje ellendige mens over. De andere kant heb ik ook gezien, diabeten die juist dan een enorm uitgaansleven eropna gaan houden alleen om voor zichzelf te bewijzen dat ze door de medische tegenslag toch nog volop kunnen leven en functioneren. In beide gevallen loopt dat natuurlijk uit op teleurstellingen. Vaak is het ook bedroevend hoe gering de kennis van de biologische en/of medische kant van de afwijking is bij patiënt zelf, iedereen die zo’n fysieke afwijking krijgt zou eigenlijk ook een cursus biologie moeten krijgen bijvoorbeeld over hormoon-evenwichten bijvoorbeeld.

Wie heeft gezegd dat een mens perfect moet zijn? Als Gods evenbeeld zeker, maar ja die bestaat nu eenmaal niet buiten onze hersenen. In het verleden werd zo’n tekortkoming onmiddellijk afgestraft en je ging gewoon dood. Maar nu? Nu ik dit schrijf, besef ik maar al te goed dat ik,

Jeroen helpt bij de aanbouw, 1986

als mijnheer Banting en Best niet op het ongehoorde idee gekomen waren om een suikerzieke hond in te spuiten met het uit koeienalvleesklieren gesynthetiseerde hormoon insuline, al 54 jaar onder de zoden gelegen had. Geweldig toch? Lang leve de medische en biologische wetenschap!

Wat ook altijd helpt is vertrouwen. Ga er van uit dat de arts eigenlijk niets liever wilt dan dat je geneest en daar ook zijn best voor doet. Natuurlijk zijn er uitzonderingen maar mijn ervaring leert dat we hier te lande toch te maken hebben met bijzonder goed gemotiveerde doctoren en medisch personeel. De uitzonderingen bevestigen de regel. Zoals ik al vermeld heb, ontwikkelt Jeroen ook zo zijn eigenaardigheden. Wij, de ouders, worden ook door hem niet gespaard. Op de lagere school in Klimmen gaat het maar langzaam vooruit. Al vroeg moet hij bijlessen gaan volgen wat het enthousiasme voor school natuurlijk niet groter maakt. Het wil maar niet vlotten met lezen terwijl hij toch een fenomenaal auditief geheugen toont. Hij leest de stripboeken voor alsof hij de zinnen leest maar na enige tijd krijgen

we in de gaten dat hij de tekst gewoon van buiten kent. Hij kan gesprekken bijna letterlijk na vertellen. De achterstand wordt steeds groter en we dringen aan op maatregelen.

Jeroen wordt er moe van!

Maar de juffen van de lagere school in Klimmen willen niet, nog maar een jaartje blijven zitten dan, stellen zij voor. Margaret die nog connecties heeft met de Mgr. Hanssenschool in Heerlen krijgt het dan voor elkaar dat hij daar naar de lagere school gaat, kleinere klassen en meer aandacht. Daar ontdekken ze dat hij dyslectisch is. Er volgt een lange periode van behandeling bij de logopediste. Aanvankelijk snap ik niet waarom hij naar de logopediste moet wanneer hij niet kan lezen, maar de resultaten zijn de logopediste. Aanvankelijk snap ik niet waarom hij naar de logopediste moet wanneer hij niet kan lezen maar de resultaten zijn verbluffend. Hij gaat met sprongen vooruit, kan goed lezen hetgeen noodzakelijk is, maar literatuur verzwelgen zal hij nooit.

Met hun nichtjes in een boo Aerdts 1994

Twee Pubers 1997

De lagere school wordt zonder verdere problemen gedaan en de middelbare school zal de speciale vmbo in Heerlen zijn. Vanaf de derde klas gaat hij naar de Mavo St. Gerberga in Valkenburg (de latere Mavo Stella Maris) en doet daar in 1997 eindexamen. Hij wil vrachtwagenchauffeur worden. Om dat te bereiken gaat hij in dienst de beroepsgerichte opleiding volgen. Ondanks heel veel problemen met zijn voeten zet hij door, maar als dan bepaald wordt in welk dienstonderdeel hij verder gaat willen ze hem bij de infanterie stoppen,

Jeroen uiterst links op de foto met zijn collega's in opleiding. 1999

vanwege zijn uitzonderlijke sportieve prestaties. Dus geen vrachtwagen chauffeurs opleiding. Hij weigert het schuttersputje en wordt eervol ontslagen met behoud van een jaarsalaris. Hij gaat de particuliere chauffeurs opleiding volgen, die na enige tijd succesvol afgerond wordt.

In 1987 komen we tot het inzicht dat we wat aan het huis moeten doen. We besluiten de hypotheek te verhogen en een bijbouw aan te leggen en de keuken en de badkamer te vergroten en te moderniseren. Een architect uit Meerssen tekent zijn voorstellen en wij stemmen er mee in. Aan de achterkant van het huis op Termaar zal een bijbouw gerealiseerd worden waar mijn bureau en een eettafel kunnen staan. Met een doorgang naar de huiskamer en naar de keuken. De keuken en de badkamer worden in een later traject gemoderniseerd. Ik huur twee mannen in, via via, die in staat zijn het geheel te realiseren. Zij werken tegenwoordig bij NS-onderhoud, maar zijn manussjes van alles omdat ze jarenlang bij kleine aannemers hebben gewerkt en dus niet gespecialiseerd zijn, alleskunnners dus.

De leerlingen aan het werk.1987

Martin Royen en Bart Pachen 1987

Ze gaan aan de slag en ik help waar het kan. Ik lever de materialen maar de werktuigen nemen ze zelf mee. De fundamenteën moeten uitgegraven worden. Omdat ze alles moeten doen na werktijd of in het weekend, vragen ze me of ik niet wat krachten kan organiseren om de fundamenteën uit te graven, immers hun uurloon is hoog en die van de studentjes laag, zij houden zich liever bezig met het andere werk. Ik stel het voor in mijn 4 vwo-klas waar ik mentor van ben en de leerlingen reageren enthousiast. Zo staan er op een avond zo'n 8 knapen in mijn achtertuin te scheppen alsof ze door de duivel op hun hielen worden Gezet. De sleuven voor de fundamenteën moeten anderhalve meter diep volgens de bouwmannen. Ook als het gaat regenen werken ze gestaag door, maar toch is een tweede avond noodzakelijk. Wederom staan er een hele groep voor de deur om te scheppen. Onder die enthousiastelingen is ook een leerling die later heel bekend zal worden als geslaagde liedjeszanger namelijk, de toen in Houthem wonende, Guus Meeuwis. Toen we gingen verhuizen heb ik tegen de nieuwe bewoners gezegd: "denk eraan, deze bijbouw is uitgegraven door Guus Meeuwis!" ik weet zeker dat het vaak gezegd zal worden als hij weer eens op de televisie verschijnt.

Guus Meeuwis

Guus Meeuwis werd geboren in het plaatselijke klooster van Mariahout, een dorpje in de huidige gemeente Laarbeek, waar zijn ouders tijdelijk woonden. Hij groeide op in het naastgelegen dorpje Lieshout. Meeuwis ging naar het Lorentz Casimir Lyceum in Eindhoven en het Stella Maris College in Meerssen, en studeerde vervolgens rechten aan de Universiteit van Tilburg. Op het Stella Maris College werd al snel duidelijk dat Meeuwis artistiek en muzikaal begaafd was. Na een romantisch weekend in Brugge met zijn vriendin Valérie schreef hij het nummer 'Het is een nacht...' Uitkomend voor het Tilburgs Studenten Corps Sint Olof wonnen Meeuwis en zijn begeleidingsgroep in 1994 met dit nummer het eerste AHC-Studentensongfestival op de ALSV Quintus in Leiden. De groep

kreeg vervolgens een platencontract aangeboden door talentscout Willem van Schijndel. Zo ontstond de groep Guus Meeuwis & Vagant (vernoemd naar het lievelingscafé van Meeuwis en zijn "studenten-vrienden"). In 2001 is de band Vagant opgehouden te bestaan en richtte Meeuwis zich op een solocarrière. Meeuwis werd in 2013 benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Wanneer de verbouwing achter de rug is en een ambtenaar bouw en woningtoezicht van de gemeente komt kijken of alles conform de tekeningen en de voorschriften is gedaan, komen ook de fundamenteën ter sprake: "Anderhalve meter diep? Mijn god wilde u een bunker bouwen?" Ik antwoordde dat de mannen op wie ik vertrouwde dat gezegd hebben onder het

motto: “we willen niet meer terug hoeven komen! Het moet voor decennia staan!” En zo geschiedde.

Als Jeroen zijn eerste communie doet, ontvangen we de gasten in een volledig verbouwd huis, althans de benedenverdieping. Het grote voordeel is niet alleen meer ruimte, maar ik kan vanaf het in de aanbouw geplaatste bureau, het geheel goed overzien en in de gaten houden terwijl ik mijn lessen voorbereid en de proefwerken nakijk,

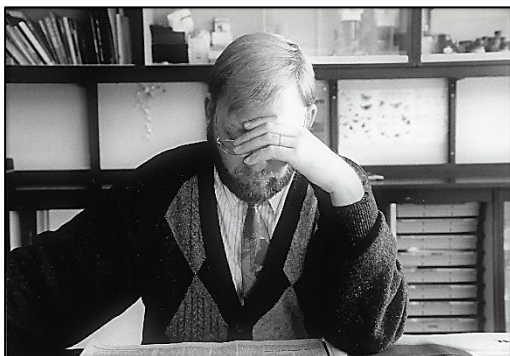
De Kids!

Hoe krijg je het allemaal voor elkaar. De een ADHD, de ander dyslectisch, waar komt het

Maarten in de Raad van Elf Klimmen 1986.

vandaan. Naarmate ik er meer over na denk is het voor mij duidelijk dat mijn familietak er het nodige aan bij gedragen heeft. Dat ADHD in de familie zit is voor mij duidelijk zo vlug het beestje een naam krijgt en dat is na de periode van de behandeling van Maarten door de kinderpsychiater... toen bestond ADHD, tenminste in het Zuiden, nog niet. Pas een artikel in de krant waarin de symptomen goed omschreven worden doet me de schellen van de ogen vallen. Ik snap meteen waarom mijn vader en mijn oudste broer dat specifieke gedrag vertoonden c.q. vertonen. Bij mij zelf ontdekte ik ook wel trekken die wijzen in die richting. En dyslectische trekjes heb ik ook, zelfs achter de computer draai ik continue de letters en woorden om. Grammatica is voor mij ten ene male onbegrijpelijk. Het Duits spreek ik vloeiend maar de naamvallen en de verklaring daarvan ontgaat mij helemaal. Waarom een -d- of -t-, ik zou het niet weten. Ik drijf en schrijf op ervaring en kies automatisch de goeie naamval of schijf het werkwoord juist door vergelijking met een ander werkwoord. Waarom komt het dan bij je kinderen nu zo overheersend naar voren? Voor wat betreft de dyslectie denk ik dat het door de eindeloze bijlessen van meester Piroen aan het begin van de middelbare school gewoon ‘weg geoefend’ is. In plaats van beredeneren werd het een automatisme. Hard werken en oefenen, daar moet je nu maar eens mee aankomen bij de leerlingen! De ADHD wordt wel degelijk gestuurd, versluierd en getemd door de ervaringen uit het milieu. Mijn vader werd een onaangenaam persoon door de omstandigheden waarin hij groot en ouder werd. Mijn oudste broer ontwikkelt hetzelfde gedrag, door steeds weer vervelende ervaringen. Beide zijn ze toch

1994 in het kabinet biologie op Stella Maris

uiterst intelligent zijn en vaak ook kundig, ze verzuren en het loopt vaak slecht af en mondt uit in eenzaamheid en alcoholisme. En al die teleurstellingen zijn in hun ogen altijd de schuld van anderen. Waarom toon ik dan toch een totaal ander karakter? De verklaring ligt in de suiker. Het opgelegde dwingende regime en het besef dat je geen keus hebt, vanaf mijn 14^e levensjaar verhindert impulsiviteit. De eigenschap die altijd aan de oorsprong van al die moeilijkheden ligt. Zo zie je dat diabetes ook nog wel eens ergens goed voor kan zijn, denk ik dan altijd maar. Gelukkig kan er bij Maarten wat aan gedaan worden door medicatie. Is nog een hele toer geweest om hem zover te krijgen want je levert een stuk inspiratie en spontaniteit in voor een geregelde agenda en in die tijd gaat Ritaline nog door voor een drug. Maar om door studie verder te komen is het absoluut noodzakelijk, je redt het anders niet met zo’n impulsiviteit. Eeuwig jammer dat het besef bij mijn broer Jacques nooit zover gekomen is, het had de verhoudingen heel wat plezieriger laten verlopen, veronderstel ik.

Toen dit besef groeide ben ik enige jaren lid geweest van het bestuur van de landelijke ADHD-stichting, die zich flink roerde in de discussie over het toestaan en het gebruik en Ritaline voor ADHD'ers. Het feit echter dat je in Zuid-Limburg woont maakt enig nuttig functioneren in een landelijke organisatie vrijwel onmogelijk. Leuk is wel dat ik verschillende andere ADHD'ers in mijn omgeving ontdekte. Leerlingen die onbegrijpelijk gedrag vertonen worden een open boek en in punten vergaderingen zet ik me in voor die gabbertjes en red zo menige schoolcarrière. Vrienden die onuitputtelijke energie hebben neigen tot zelfmedicatie (alcohol etc.). Maar stuk voor stuk ontzettend creatieve en slimme mensen waarbij je door hun chaotische instelling een beetje geduld moet hebben, af en toe. Ik kom tot de conclusie dat het toch wel een algemeen fenomeen is, dat door de tijdsgeest veel duidelijker op de voorgrond treedt en dat heel veel onbegrepen zaken kan verklaren.

Alle Dagen Heel Druk

*Al die generaties met ellende,
Door niemand begrepen en verstaan.
Het gedoe, die eeuwige bende,
Dat schreeuwen en uiteindelijk slaan.*

*Allèz, wat is er toch met dat kind?
De ouders zijn ten einde raad.
Het wordt zo een gezwel dat je bemind
Durf je het door te prikken, vroeg of laat?*

*Als iemand zegt: 't is je eigen schuld!
De ouders willen zelf niet'
Het vat is dan echt gevuld
Door de pijn en het verdriet.*

*Als het beest plots een naampje krijgt
Dan herken je pas de tegenstander.
Het medicijn hem aan het zwaard rijgt
Dan staat daar opeens een medestander.*

*Alles het gevolg van een stap, slechts één!
Doordat je hulp hebt durven vragen.
Het 'stappen over je eigen schaduw heen'.
Die stap zullen er niet velen wagen.*

Jos van den Bosch, Valkenburg 2018

SIGMUND **PETER DE WIT**

Uit 'De Volkskrant'.

Boris augustus 2017

Boris

Een wandeling naar Hoeve de Kaardebeek, in Craubeek, lopend langs de spoorlijn, ook wel ‘de Ling’ genoemd.

Twee oude Heren

*Kijk, twee oude heren wandelen langs de lijn.
D’een mijmert over het verleden, de ander vindt alles fijn.
D’een die vreest, is bang en piekert veel,
Wat zal de toekomst brengen, waar stopt mijn deel?
Zij houden veel van elkaar, kunnen niet zonder,
Dat ze allebei nog leven is echt een wonder.*

*Twee oude heren kuieren langs de lijn.
D’ander geniet met volle teugen van zijn ‘zijn’. .
Niets kwelt hem, kent geen rancune noch verdriet.
Dat maakt het leven makkelijk...niet?
Diep in zijn longen stromen geuren en frisse lucht.
voor geen enkel gevaar is hij beducht.*

*Twee oude heren lopen langs dat spoor.
Ze zijn vastbesloten, ze gaan ervoor.
Wie door het noodlot het eerste blijft staan?
Slechts één zal er blijven de ander zal gaan.
De tijd zal zorgen dat wat er ook gebeurt,
de balans in evenwicht komt, dus niet getreurd.*

*Twee heren lopen langs de eeuwigheid.
Het leven is voor hen beslist geen kleinigheid.
Allebei genieten ze van de gegeven kansen,
Om nog even te lachen, te huilen en te sjansen.
Maar d’een piekert, blijft bang en vreest.
Voor d’ander is het leven een groot feest!⁵⁰*

Mama, Wies en ik met Bruno, huiskamer Laanderstraat 1960.

Honden komen er pas laat in mijn leven. Uiteraard willen wij als kind, Wies en ik, graag een hond. Papa zegt: NEE! Want hij weet hoe dat gaat, eerst vindt iedereen het hondje leuk en aardig en dan mag pa, in de regen, de hond uitlaten. Komt er niet van. Een hondje van de burens, Bruno, neemt de plaats van de niet gekregen hond in. Hij is van de familie Banser, twee huizen verderop. De dochter gaat verhuizen naar Noord-Limburg en de hond gaat mee. Grote treurnis in huize van den Bosch. Een paar dagen later staat Bruno weer voor de deur, heeft het hele stuk teruggelopen, meer als 100 kilometer, in zijn eentje. Ik werk in de vakantie bij een poelier. Waarom wilde ik werken, ik weet het eerlijk gezegd niet. Omdat iedereen dat deed? Mijn vader zegt: “werk je dan zo, al niet hard genoeg, studeren is ook werken. Als je geld nodig hebt kun je het vragen”. Maar ik houd vol en mag dan toch bij die poelier gaan werken. Na een paar dagen ben ik doodziek van die kippen, het is een slagveld.

⁵⁰ Jos van den Bosch, Klimmen september 2017

Maar alles went. Ik blijf ook nog eens bijna dood (1^e keer) als ik met de vrachtwagen mee naar Valkenburg mag rijden. In Voerendaal moet iets afgeleverd worden en ik steek onachtzaam zo maar de weg over en wordt op een haar na gegrepen door een tegemoetkomende vrachtwagen. Ik bezorg de poelier een hartverzakking maar ik rende net iets harder. Dan lukt mij om een poes in huis te krijgen. De poelierspoes heeft jongen. Die slager wil ze verzuipen en dus krijg ik er een mee naar huis. Het 'kindjes schema' doet zijn werk. Zelfs mijn vader kan die hardvochtigheid niet opbrengen en zwicht. De poes heeft niet lang geleefd want hij wordt een tijdje later hoogstwaarschijnlijk door een auto op de inmiddels zeer drukke Laanderstraat overreden en blijft spoorloos tot groot verdriet van Wies en ik.

Dobber en zijn baasje 2000.

Dobber en zijn baasje 2000

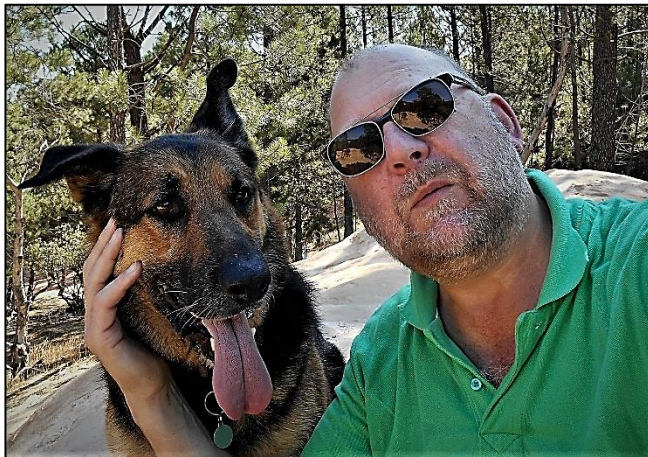

Boris 17 weken 2006

Er volgt een huisdier-loos en bijgevolg een lang honden-loos tijdperk. Ook later in Klimmen, volg ik de redenatie van mijn vader: 'wie laat de hond uit?' Ik maak er echt geen tijd en gelegenheid voor. Nu weet ik dat het een grote fout is geweest: kinderen hebben huisdieren nodig. Mijn bevroren interesse ontdooit pas weer als ik de hond van Maarten ontmoet. Maarten gaat alleen wonen op een appartement in Oud-Valkenburg. Graag wil hij een hond en ik denk: 'is misschien best goed, want het lijkt me in eerste instantie tamelijk eenzaam op zo'n appartement'. Hij heeft hem in een asiel gehaald en op een middag zit hij tegenover mijn bureau met Dobber, een speciale uitgave van commissaris Rex. Meteen liefde op het eerste gezicht. Door de omstandigheden loop ik vaak met Dobber. Als Maarten dan definitief samen gaat wonen met Ynske in Nuth, verlaat Dobber ons en besluiten we, vanwege de mijzelf opgelegde bewegingsplicht om zelf een hond te nemen. Ik moet blijven bewegen, dus wandelen. Alleen wandelen is uitgesloten, je ziet eruit als een debiel als je zo alleen langs 's herenwegen sluipt. Margaret en ik spreken af dat we een hond gaan zoeken in een asiel. We gaan naar Valkenburg om boodschappen te doen en opeens in de boekhandel wordt ons pad gekruist door een puppy, die gewoon even tegen de boekenstandaard plast. Waar komt dit snoepje vandaan? De eigenaar stormt de winkel binnen, het blijkt de verkoper van de 'Pets Place', de dierenbenodigdheden zaak te zijn, die zijn eigen hondjes meegebracht heeft. Is deze te koop? Kom toch eens kijken, hij woont in de oude bierbrouwersvilla aan de Plenkert. Hij mag daar wonen met zijn zes honden vrouw en twee kinderen. De oude brouwerijvilla heeft een grote tuin. Het is heerlijk najaarsweer, het zonnetje schijnt. Het hele stel huppelt in die tuin, zijn twee kinderen zijn volgens zijn zeggen echte ADHD'ers en van de honden is een van de drie pups ook hyperactief. Margaret zegt liever geen ADHD'er te krijgen, maar we wachten af wat gaat gebeuren. Dan ontmoeten we voor het eerst Boris, beter gezegd Boris ontmoet en kiest mij. Hij gaat naast me zitten en kijkt sindsdien niet meer van mijn zijde. De eigenaar zegt: "gelukkig, het is de rustige pup!".

We hebben samen wat afgewandeld. Ik besef maar amper wat me overkomen is, die trouw en toewijding. Zijn vriendschap en altijd sans rancune. Hij kent mij door en door, lijdt mijn lijden en verheugt zich in mijn geluk. De beste begeleider voor een mens, je beste vriend! Ik loop op het strand bij Cabourg in de Normandië. Daar staat een wildvreemde man te vissen en als ik langs kuier gaat hij een praatje aan. Hij prijst mijn hond en mijmert over zijn eigen hond, die

helaas onlangs gestorven is. Hij kijkt Boris aan en na een paar momentjes staat daar een

Met Boris aan de Font du Louip 2013

volwassen vent te huilen. Ik weet me geen raad. Als hij zich weer enigszins kan inhouden zegt hij mij dat zo'n hond echt, je beste vriend is. Beter dan welke mensenvriend dan ook, hij voegt er smalend aan toe... 'zelfs af en toe beter dan je eigen vrouw!' Heb nooit gedacht dat zo'n band mogelijk was tussen mens en hond. Hij is nu samen met mij oud geworden en we moeten afwachten wie het noodlot het eerste treft. Mocht hij eerder gaan... een nachtmerrie, waar ik niet aan wil denken, we zien wel waar het schip strandt.

Boris (geb. Valkenburg 13-05-2006) heeft dit ondermaanse verlaten op dinsdag 14 januari 2020 op een leeftijd van 13 jaar en 8 maanden in Valkenburg. Een onvervangbaar verlies!

Samen een uiltje knapen 2006

Altijd er bij, Bedoin 2013

Boris met vader en moeder 2006

Brouwershuis aan de Plenkert in Valkenburg, geboortehuis van Boris 13 mei 2006

Verliefd op Bedoin

De vakantie vormt voor de moderne mens een belangrijk gegeven. Heel wat tijd van je leven breng je door ‘op vakantie’. Wij komen uiteindelijk terecht in Zuid-Frankrijk en na veel omzwervingen in de hele wereld (Kenya, Tanzania, Ethiopië, Egypte, Nepal, Indonesië en Italië) trekken we de conclusie dat je niet alles kunt zien en het eigenlijk ook niet zo veel uitmaakt waar je zit, als je je maar op je gemak voelt en vriendelijk bejegend wordt. Aan al die voorwaarden wordt in Bédoin voldaan: prachtige omgeving, vriendelijke mensen, lekker eten en drinken en je kunt je eigen ritme en programma bepalen. Dus uitstekend geschikt om tot rust te komen na een jaar noeste arbeid.

Ook na de pensionering is dit stukje goddelijkheid aan de voet van de Mont Ventoux ons favoriete plekje gebleven.

Een huis hebben we er niet gekocht. Wel erover nagedacht. Maar zo lang je toerist bent, word je met alle egards bejegend. Zo vlug als je eigenaar en inwoner wordt ben je een concurrent en heb je weer een hoop zorgen erbij. Zo’n camping geeft een hele boel zorgeloosheid. We hebben uiteindelijk een geweldige formule gevonden, met dank aan de nieuwe eigenaar Jean-Ba. Het enige particuliere mobilhome, dat op de camping aanwezig is staat in de verkoop omdat de eigenaar Ms. Thibaut is overleden. Die kennen we al zo lang als we op de camping komen, dus de overdracht tegen zeer gunstige voorwaarden was snel beklonken. We hebben ons ‘huisje’ kunnen verplaatsen naar onze favoriete plek, plaats nummer 10, waar we aangesloten zijn op het elektrisch, het water en het riool. Dus van alle gemakken voorzien. Jean-Ba heeft in 2017 een terras gemaakt en in de zomer van 2018 heeft onze goede vriend met de ‘gouden handjes’ Kees er een afdak boven gebouwd, waarmee al onze wensen vervuld zijn. Ik blijf Jean-Ba eeuwig dankbaar dat hij mijn droom waar heeft kunnen maken.

Ook dit jaar gaan we weer en wel voor drie maanden, de voorpret is weer groot. Wat kunnen we allemaal verwachten? Wie zullen we weer ontmoeten? Hoe zal de wijn van het vorig jaar geworden zijn?

Voor de volgende generatie heb ik verhalen van 6 jaar op de camping (2000-2006), verzameld⁵¹. Ze geven een goede indruk waarom wij steeds terugkeren. Ze laten ook de lezer genieten van een sfeer, die door de tijdgeest langzaam verdwenen is. Niet alle vernieuwingen zijn verbeteringen. Een nieuwe generatie weet het echter niet en zal er daarom niet om treuren. Door dit te lezen kunnen ze een heel klein beetje de sfeer proeven en wordt de vraag beantwoord: “Waarom gingen die ouwelui toch steeds naar Bédoin?” Iemand vraagt me, tijdens een uitgebreid ‘diner dansant’ op de camping: “Hoe ben je nu eigenlijk hier terechtgekomen?”

Terwijl de traiteur annex disc-jockey met het bekende Franse vakantie-repertoire de campinggasten op de dansvloer (de garagevloer) probeert te lokken, vertel ik voor de zoveelste keer het verhaal.

Lacaneau 1981

Het moet geweest zijn in ‘81 (van de vorige eeuw, moet je er dan bij zeggen!) dat we de fase van vakantiehuysjes in Nederland achter ons lieten. De kinderen zijn groot genoeg om een tocht naar bijv. Frankrijk aan te durven. Een tent hebben we al sinds jaren afgezworen, ik krijg al pijn in mijn rug als ik eraan denk. Een kleine caravan word aangeschaft en we dachten ons verzekerd van alle comfort. Via een lege accu en een klapband en de wijze raad van een helpende vrachtwagenchauffeur (‘Mensen blijf toch thuis!’) komen we na een tenenkrommende tocht van

Kleine man in de Provence, eigen verhalen bundel, Jos van den Bosch, 2016.⁵¹

twee dagen aan in Lacanau vlak bij Bordeaux. De kinderen worden zo vlug als ze in de auto zitten onuitstaanbaar. We zijn nog geen kwartier op weg en het begint al:

“Ik moet plassen”, en “Hebben we nog geen pauze”.

Na een uur of twee ontwikkelen zich onoplosbare ruzies en uiteindelijk wordt er altijd wel eentje ziek en sta je met een kotsend kind langs de autoweg, meestal op een plek waar geen noodstrook aanwezig is. Maar goed, Bordeaux is bereikt en een drie weken durende vakantie met de garantie van mooi weer, volgens mijn schoonvader, Opa Speekenbrink, kan een aanvang nemen. Na veertien jaar van mooi weer hebben de weergoden zich echter bedacht en voor de afwisseling gooien zij er eens twee weken regen tegenaan. Mijn schoonvader is radeloos, dat heeft hij nog nooit meegemaakt.

Heel veel pijnbomen

In de omgeving heb je pijnbomen, heel veel pijnbomen, niets dan pijnbomen. Je kunt gaan fietsen of wandelen maar altijd tussen de pijnbomen verder is er niets te beleven daar in Les Landes. Bij het minste straaltje zon zitten we aan het meertje of aan het strand. De onweders aldaar doen je de haren te berge rijzen. Wij, de ouders, staan doodsangsten uit in onze caravan. Na enige tijd besluit ik om toch maar eens polshoogte te gaan nemen in de tent waarin mijn bloedjes liggen. Op weg ernaartoe slaat

vlakbij de bliksem in en met de paraplu in mijn hand maak ik van schrik een sprong van een meter. Aangekomen bij de tent, liggen mijn koters te snurken alsof er niets aan de hand is. Volgende ochtend: “Goh pap, het heeft geregend!”

Nieuw jaar, 1982, nieuwe kansen. Nog een poging om vaste voet te krijgen in Bordeaux. Immers twee jaar achter elkaar zo’n beroerd weer, dat kan toch niet mogelijk zijn. Het weer is ietsje beter, maar de pret wordt bedorven door de onstuitbare activiteitendrang van mijn bloedjes, die niets na laten uit te proberen en iedereen inclusief mijn schoonouders, tot waanzin brengen. Een goed bedoelde poging om de barbecue aan te steken met dennenappels, zoals immers Opa het ook altijd doet, loopt bijna uit op een ramp. Had ik niet op tijd gedacht: ‘Goh, wat is het stil’, hadden al die prachtige pijnbomen in lichterlaaie gestaan. Op weg naar huis weer hetzelfde theater. Na nog een klapband neem ik het besluit: ‘Dit is afgelopen!’

Het huisje van Ome Jan in Oostenrijk

Inzichten echter, moeten tijd hebben om te rijpen. Een huisje van ome Jan dat in Oostenrijk staat, zou de oplossing moeten bieden: geen gedoe met caravans en mocht het eens slecht weer zijn heb je wat meer ruimte om de kids bezig te houden. Het huisje is prachtig en het weer ook, althans de eerste dag. Er volgen drie weken met regen, mist en sneeuw. Maar je kunt er wel wandelen. We wandelen dat het een lieve lust is. De kinderen hebben zelfs ‘*der goldene Wandelnadel*’ bij elkaar gewandeld. Het brengt de ouders aan de rand van de uitputting, want de kids zijn zoveel vlugger. Als berggeiten rennen ze de

bergen op en terwijl wij met de tong op de schoenen halverwege zijn, komen ze ons weer tegemoet en vragen:” Hè, waar blijven jullie nou?” ... Oostenrijk ook afgevoerd!

Zo’n tien jaar eerder hadden wij met vrienden in de Provence gekampeerd, een eenmalige en fantastische ervaring. Naast een keur aan kastelen en ruïnes is een ding in het geheugen blijven hangen: het is er altijd mooi weer in vakantietijd. We stonden toentertijd op een camping, nou ja camping... het was de achtertuin van het gemeentehuis van Mallemort du Comtat: dat was de gemeentecamping. De kosten: een paar francs per dag, alleen koud water en één keer in de week een warme douche voor de gasten, tenminste als de dorpingen van hun wekelijkse communale douchebeurt nog wat warm water over laten. Warme herinneringen komen boven

drijven als we aan die tijd denken. Zullen we de sprong wagen? Kunnen de kinderen het aan? We besluiten geen risico te nemen en naar de kust te gaan: Fréjus. Een prachtige camping van alle gemakken voorzien. Dat is ook wel nodig want even boodschappen gaan doen in het stadje, of even naar het strand dat hemelsbreed een autoafstandje van tien minuten zou moeten zijn, behoort, door de immense drukte, vrijwel tot de onmogelijkheden. Tien minuten worden al snel een uur of langer. We gaan drie weken niet van de camping af. De ouders krijgen wel wat rust, want een fantastisch zwembad houdt de kinderen op wonderbaarlijke wijze bezig.

De enige tegenvaller is de rekening die gepresenteerd wordt. Hoge kwaliteit maar ook een hoge rekening, dat kan niet elk jaar: goede raad is duur. Hoe meer je het binnenland in gaat, hoe goedkoper het wordt. Maar waar? Uiteraard behoren vakanties tot een van de top-items die in de lerarenkamer besproken worden. Mijn collega brengt het dorpje Bédoin ter sprake "En waar mag dat dan wel liggen?

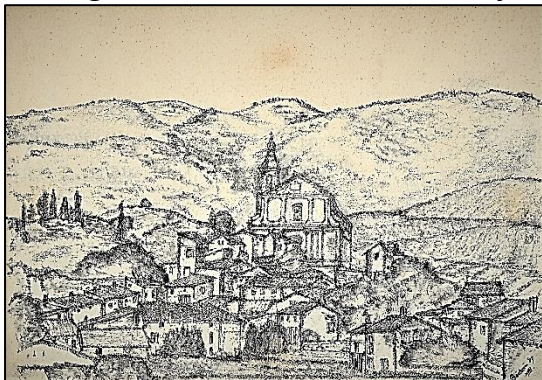

Op de Mont Ventoux

“...Aan de voet van de Mont Ventoux”

Als ik voor elke keer dat ik dit in mijn latere leven nog gezegd heb een euro gekregen had was ik nu miljonair! We gaan naar Bédoin, een plek bespreken op de camping municipale was niet mogelijk, op goed geluk dan maar. Een voltreffer! Een prachtige camping met veel privacy en een zwembad. Rust voor de ouders, kinderen amuseren zich altijd wel en dan vooral in *'le piscine'*. Af en toe een tochtje naar geweldige kastelen en tot de verbeelding sprekende ruïnes. Adembenemende tochten in grotten en wandelen langs diepe ravijnen. En het

belangrijkste: altijd mooi weer. Weg met die ambivalente verhouding die ik inmiddels met de weergoden heb opgebouwd over wat we nu weer te verwachten hebben. Een regenbui wordt weer een spectaculaire belevens. Is het wat bewolkt, nou dan bezoek je toch een of ander dorpje op een heuveltop. De paarse lavendelvelden bij de abdij van Senanque maken een onuitwisbare indruk. De 'bories' in Gordes en de Griekse ruïnes in Glanum zijn topitems in de belevenswereld van mijn koters. Het circus in Arles, waar ze zo maar van beneden naar boven mogen schreeuwen. De boog van Orange kan niet meer stuk, vooral als Jeroen ook nog eens, in het gras erom heen, verscheidene vijffrancs stukken vindt.

Bédoin 1985 Tekening door Jos

Bédoin zelf maakt ook grote indruk door het kleine, fijne en gezellige karakter. De spreekwoordelijke platanen die de hoofdweg omzomen. Een aantal terrasjes dat met liefde gefrequenteerd wordt en tegen redelijke prijzen, waar een omgestoten glas niet meteen tot scheve gezichten leidt. Al die ervaringen bij elkaar opgeteld leiden bij mij tot de conclusie: 'Dit is het, hier wil je het liefst niet meer weg, hier kom je volgend jaar terug!'

Waarom met die 'sleurhut' sjouwen? Als je zeker weet dat je terugkomt. Het maakt de terugweg niet

korter maar wel sneller en de kosten geringer.

Op de gemeentecamping is wel een *'garage morte'* zoals de winterstalling hier genoemd wordt, maar behoort voor ons niet tot de mogelijkheden. Alleen Belgen en Fransen kunnen er hun caravan achter laten, alle anderen behoren tot de barbaren want 'die zijn immers toch niet te verstaan'. Kunnen we ergens anders een mogelijkheid vinden om de caravan te laten staan? Op onze zoektocht stoten we op de Camping Pastory. We spreken een wat oudere dame aan, die na een blik op onze bloedjes geworpen te hebben, uitgebreid en in verschrikkelijk hoog tempo begint uit te leggen dat de camping een oord is van rust en kalmte maar dat een *'garage morte'*

De receptie (keuken van Camping Pastory)

tot de mogelijkheden behoort. Zo aanvaarden we de terugtocht, bevrijdt van die verschrikkelijke verschrikkelijke sleurhut, al duurt de terugreis van veertien uur wel lang. De autoweg door de streek rond Langres is nog niet klaar en dat houdt wel erg op. Maar, het is in een dag te klaren en dat bekort de ouderellende behoorlijk.

Het jaar daarop verheugen we ons op het weerzien met Bédoin. We rijden 's nachts om de hitte van overdag te vermijden. Bij de gemeentecamping aangekomen wordt ons medegedeeld dat er op dat moment geen plaats vrij is, maar dat we maar moeten aanschuiven op de parkeerplaats; zo'n dag of drie zal dat gaan duren! Teleurgesteld tijgen we op weg om onze caravan op te halen. Op de Camping Pastory lopen we weer tegen de oudere dame aan die ons vertelt dat alles in orde is, men had goed opgelet en er is niets bijzonders gebeurd. Het is een familiecamping, minder privacy dan op de gemeentecamping, maar wel goed verzorgd. Het

geheel overziend denk ik bij mezelf: 'je kunt toch beter hier staan dan op een parkeerplaats' Ik vertel dit aan Margaret die precies hetzelfde denkt.

We komen terecht in een familie, men zegt 's ochtends *'bonjour'* tegen elkaar en er wordt tijdens de afwas ook 'ns wat tegen elkaar gezegd. Maar hoogtepunt wordt toch vooral het edele spel der ballen: het 'jeu de Boules'.

Maria, Walter en Ms. Romanini

Elke avond wordt er vol vuur, maar vooral ook met de nodige grappen en grollen, gespeeld. Er blijken ware leermeesters aanwezig die zowel mij als Margaret het edele spel leren. Vooral het geduld waarmee ze ook de kinderen allengs het spel leren, is onovertroffen. Zij zullen zich op warme Franse avonden nooit meer hoeven te vervelen. Hele concoursen worden er gehouden, waarbij het niet uitmaakt of je het spel kent of niet, iedereen mag meedoen en aangezien je tegen-speler willekeurig wordt gekozen, bestaat zelfs

voor de grootste 'boule-oen' de mogelijkheid om een prijsje te behalen. Iedereen wint, want het inschrijfgeld wordt direct omgezet in een prijs in de vorm van een fles wijn voor iedere speler. Groot tot niet al te klein mag meedoen, hetgeen de kinderen fanatiek maakt om serieus te spelen. In de tussentijd leren ze al spelend door de omgang met de andere kinderen, de Franse taal. Zelfs mijn jongste die nooit een regel Frans op school heeft gehad kan zich in die taal behoorlijk handhaven.

De types die op deze camping rondlopen, velen zijn inmiddels al overleden, verdienen meer aandacht. Uit alle windstreken zijn ze komen aanwaaien en zijn blijven hangen, gevangen door het open karakter van de campingeigenaar met de Italiaanse naam: Romanini. Hij is vrachtwagenchauffeur van beroep en in zijn vrije tijd campinghouder, reparateur en entertainer. De oude Romanini straalt een warmte en genegenheid uit die niemand kan weerstaan. Een *'campeur'* die toevalligerwijs vijftientwintig jaar geleden tot een van de eerste gasten behoort, vertelt hoe hij hier is blijven plakken:

"Toen we aankwamen werden we ontvangen door de oude baas, Romanini. Ik wilde mijn caravan op de aangewezen plaats gaan zetten. Maar hij protesteerde en zei dat ik die caravan maar even moest laten staan, dat kon altijd nog. Ik moest meekomen en in de schaduw op de veranda voor het huis werd op de goede samenwerking eerst een glas pastis gedronken".

Aldus sluiten zijn karaktereigenschappen goed aan bij die van de gemiddelde campinggast. Hij houdt dus van een ‘verre’ en begeeft zich met voorliefde zo tegen apéritieftijd op het terrein. Niets verstevigt vriendschappen zo zeer als wanneer ze beklonken worden met een glas pastis. Kinderen kan hij niet weerstaan. Een enkele keer vrees ik met grote vreze dat ons laatste uur op deze camping geslagen heeft. Vooral toen mijn kindertjes die leuke grote rode brandblussers ontdekken bij de wasplaatsen. Doen die het wel? Daar kun je alleen maar achter komen door het uit te proberen, nietwaar? In een paar tellen was de hele wasplaats spierwit en onder het bluspoeder. Dat dit niet in enthousiasme door madame ontvangen wordt, kan iedereen zich voorstellen. Er wordt stevig gevloekt en gekankerd. Voor madame hebben ze wel ontzag. De oude Romanini staat zich, vanachter een muurtje, kapot te lachen. Toen tien minuutjes later, de ‘arme kindertjes’ hun verontschuldiging moeten aanbieden, met hun betraande en bedremmelde gezichtjes, wenkt hij ze en geeft ze snel een ijsje tegen de schrik en neemt er zelf ook eentje. Een commercieel succes is de ijsverkoop dan ook nooit geworden. Het gekke is dat mijn kinderen daarna nooit meer stuk kunnen bij de oude madame, ondanks menig kattenkwaad dat er uitgehaald wordt. Ze blijven aangeduid, tot de dag van vandaag, als ‘les Vikings’. Het

kattenkwaad dat andere kinderen nu uithalen, wordt als standaard steevast vergeleken met hetgeen zij ooit uitgehaald hebben.

De feestavonden zijn onvergetelijk net als de picknick lunches die door de camping georganiseerd worden. Aan lange tafels gezeten voor de boerderij worden grote hoeveelheden koteletten gegrild. De wijn is bij de prijs inbegrepen en stroomt dus rijkelijk. Met een salade vooraf en kaas en een toetje achteraf, genietend van het

uitzicht en de zachte temperaturen ontpopt menigeen zich vanzelf als verhalenverteller of liedjeszanger. Mdm. Toto heeft daar haar bijnaam aan te danken. Het internationale gezelschap onderhoudt zich in een mengelmoes van Frans, Vlaams, Nederlands, Duits, Engels en Provençaals. Als je dan daarna uitgeput van drank en spijs, maar vooral van het eerste, in je tuinstoel voor je caravan neerzigt en je de siësta probeert te verschalken, staat er nog geen kwartiertje later iemand aan je stoel te trekken:

De winnaars van het Jeux de Boules Tournoi.

“Hé, monsieur Jos, kom, we gaan jeu de boules, je doet toch zeker mee?”

Een beetje zwalkend begin je dan aan dat avontuur en dan win je ook nog: de anderen zijn nog meer aangeschoten!

De kinderen amuseren zich kostelijk. Het ontbreken van een zwembad is geen enkel probleem: men kan immers te voet naar het gemeentelijk zwembad lopen. Later gaan we wel eens zwemmen in het Lac du Paty. Als de oude madame dat hoort ontsteekt ze in grote woede en vraagt of we helemaal gek geworden zijn. Dit stuwmeer

staat bekend om zijn valse onderstromen en menigeen is daar verdronken. Wij kunnen toch veel beter naar Mormoiron gaan, daar is een toeristenstrand gemaakt aan de rand van een groot meer dat gevuld wordt met bronwater en het is zelfs gratis en is dat tot de dag van vandaag. Ideaal, je brengt de kids, laat ze daar onder toezicht spartelen en komt ze enige uren later weer halen. Op deze camping hebben we ons altijd veilig gevoeld. Ondanks de bedreigingen die er af en toe bij horen. Het kan behoorlijk onweren en de Mistral met 150 km per uur, blaast menige tent omver. De menselijke bedreigingen in de vorm van diefstal en vernieling zijn altijd op afstand gehouden vanwege het simpele feit dat er altijd direct toezicht is. Als het aantal diefstallen in de omgeving abnormale vormen begint aan te nemen bedenkt de oude Romanini een truc: hij is de bezitter van een blauwe Renault, precies de kleur die de Renaultjes van de gendarmerie

ook hebben. Het enige verschil is de nationale driekleur op het nummerbord. Met enige kleurstiften produceert hij die driekleur op het nummerbord erbij en plaatst deze auto voor het huis langs de weg. Hij kan rustig gaan slapen, géén inbraken en diefstallen op deze camping.

Vele markante figuren zijn reeds lang verdwenen. Walter en Emiel, een onafscheidelijk duo, een soort Vlaamse ‘dikke en dunne’. Hij, Walter, laat zijn afkeur van de Walen, niet blijken door de weigering om Frans te spreken, zoals zijn vrouw, maar blijkt fantastisch in staat om ze in het Frans van repliek te dienen en ze het met grappen en grollen in te peperen.

Met uitzondering van ms.Pigalle, die door zijn diepe stem met zwaar Marselleiaans accent geen bijnaam nodig heeft, kent men van de meeste anderen de namen niet, alleen hun bijnamen: ‘le Grand Lulu’ en ‘le Petit Lulu’, ‘Ms.Hiero’, ‘Le Renard’, ‘le Archèdois’, ‘Ms.Météo’ en zijn vrouw ‘La Générale’, ‘Ms.George’, ‘Émiel Kaka’, ‘Jos Belge’, ‘Pépé en Mémé’, ‘Bruno le Parisien’, ‘Pierre le Tireur’, ‘Mdm.Toto’, ‘het haantje’, ‘tante Tut’, ‘Mdm.J’Arrive’, onze Duitse vriendin ‘La Muellère’, ‘La belle Laetitia’, ‘Jean le Blanc’ en Kees ook wel ‘de Mèrt’ genoemd. Vrijwel allemaal spelen of speelden ze met overgave jeu de boules! Daarbij kan je

De uitslag van het toernooi door Michel ‘Le Normand’..

aan hun speelstijl hun karakter wel raden. ‘Ms. Hiero’ bijvoorbeeld raapt zijn ballen altijd op met behulp van een magneetje aan een touwtje, hij is te lui om zich te bukken. Walter moet je goed in de gaten houden wanneer er gemeten wordt: het begrip ‘*le mètre Belge*’ is sindsdien ingeburgerd. Romanini zelf, rammelt eerst, wijdbeens tussen zijn eigen ballen alvorens hij met de metalen ballen aan de gang gaat. Ms.Pigalle is de groot-leermeester, Hij geeft altijd met z’n voet aan waar je plaatsen moet. De camping heeft het zelfs een keer gepresteerd om

deel te nemen aan een toernooi in het dorp tussen verschillende campings. Wij dachten dat we heel wat te bieden hadden... we worden afgedroogd op een verschrikkelijke manier! Geeft wel aan dat er bij ons op de camping vooral voor de lol gespeeld wordt. Zelf heb ik de bijnaam: ‘*Le Président Directeur s.h.*’ tegenwoordig ook wel ‘*le P.D.s.h.*’. Het ‘s.h.’ staat voor ‘*sans honoraire*’, want je mag dan van alles zijn in de Provence, maar betaald word je niet! Er is in de loop van de jaren niet veel veranderd. Gelukkig heeft de dochter, Marie-Francoise bijgenaamd ‘La Directrice’, eerst de camping overgenomen. Zij heeft het karakter van haar vader en kan het met iedereen goed vinden. Daarna heft zij de camping verkocht aan Herman, een Belg, die de nodige restauraties uitvoerde. Hij wordt vier jaar daarna ziek en de camping is toen verkocht aan Jean-Ba en zijn vrouw Anne. Een typisch Frans koppel, dat werkt wat minder efficiënt maar het heeft toch zijn charme. De wereld is ook veranderd. Veel toeristen laten de camping links liggen als ze geen vermelding zien van een ‘*piscine*’. De mensen zijn veel individualistischer geworden. Een ‘goeie dag’ lijkt een onoverkomelijke drempel en het minste fatsoen kan soms moeilijk opgebracht worden. Je veegt de douche uit als je gedoucht hebt, je laat het toilet schoon achter, je gooit geen rotzooi op de grond. Voor ons en de kinderen waren dat hele normale zaken maar nu heerst vaak het idee: ‘ik betaal er toch voor. dus...’

Altijd die onvermijdelijke vraag:

“Zou je niet een huisje willen kopen, hier in Bédoin?”

Als ik destijds een huisje had gekocht, was ik nu miljonair geweest! Het zou de beste geldelijke investering geweest zijn die je ooit had kunnen doen! Maar, je houdt dan de zorgen die bij zo’n huis horen: de tuin, het schilderwerk, poetsen. Verder blijft de omgeving je beschouwen als een indringer: men is wel vriendelijk maar de medewerking gaat stroef. Afspraken zijn er om niet

na te komen. Je moet een heel lange adem hebben, hier in de Provence. Omdat je toch aan bepaalde vakantieperiodes gebonden bent zal je iemand moeten hebben die toezicht houdt. Anders vind je na een jaar de tuinmeubelen op het terras van je buurman terug, die stoer blijft volhouden dat ze van hem zijn, dat hij ze gekocht heeft. De politie reageert pas als ze het wrak van je auto uit de rivier hebben gevist.

Als campinggast echter, ben je toerist en is iedereen behulpzaam en vriendelijk. Als huisbezitter dring je in territoria binnen en dan wordt men vijandig. Nederlanders maken het er ook na: er komt meteen een metershoog hek om hun huis en de tuin is te perfect in orde en dat steekt. De ideale oplossing hebben wij gevonden in de vorm van onze 'mobilhome', een echt huisje maar dan op de camping.

De kerk van Bedoin

De Provençalen zelf kunnen tegenwoordig de huizen hier niet meer betalen, dus dat maakt de acceptatie van al die buitenlanders er niet beter op. Je zult je in de dorpsgemeenschap moeten invechten, maar echt geaccepteerd zul je nooit worden. De avonden worden lang als je niet eens een praatje kunt maken of een balletje kunt leggen. Je gaat misschien weer televisiekijken, iets wat we nu gedurende onze vakantie nooit doen: geen behoefte aan. Op m'n camping heb ik al die zorgen niet. De vakantie is een echte vakantie, een periode zonder zorgen, zonder al te veel poetswerk; de mobilhome wordt één keer in de

twee jaar opgepoetst.

De camping bestaat in 2002, 25 jaar. Ik ben blij dat ik daarvan twintig jaar heb mogen meegenieten op dit goddelijk plekje op aarde. Niet alleen de natuur is goddelijk maar vooral ook de mensen en waar kom je dat nog tegen. Tegenwoordig mag je ook op de camping municipale je caravan stallen tijdens de wintertijd. Ben ik blij dat we destijds gediscrimineerd werden; soms is het ergens goed voor!

Bedoin in het voorjaar 2017.

Camping Le Pastory 1986 in de Sprite caravan.

Camping met Jacques en Mieke voorjaar 1987

BBQ in de schuur bij Romanini 1987

Op het terras bij André 1988

Jeroen en Maarten

Samen op mde tractor 1991

Margaret 1981

Op d'r Plats

Is de naam van een Gemeenschapshuis in Klimmen. Vroeger was het de lagere meisjesschool. De lagere jongensschool lag aan de Schoolstraat, naast café Keulen. De meisjesschool is voor één gulden aan de gemeente verkocht. De postzegelclub zoekt een lokaal, want het café Hamers 'an d'r Vriethof' is opgehouden te bestaan. Het moet ruim zijn en met een goede verlichting. We komen terecht in het gemeenschapshuis 'Op d'r Plats' en het bevalt ons goed. Het is weliswaar een beetje chaotisch, je moet alles zelf regelen, waarom die beheerders er zijn is een raadsel. Maar het biedt wel mogelijkheden, immers alles is mogelijk. Dan zijn er opeens moeilijkheden tussen het bestuur en de gemeente. Het bestuur accepteert de opstelling van de gemeente niet en besluit op te stappen waardoor het risico ontstaat dat we ons lokaal weer kwijt zijn. Men vraagt afgevaardigden van de verschillende verenigingen om zich kandidaat te stellen voor het stichtingsbestuur. Uiteraard stink ik erin. Ik verbaas me want je moet wel solliciteren en op sollicitatiegesprek bij de verantwoordelijke gemeentebestuurder. Dus de Drs. voor mijn naam is blijkbaar niet genoeg en ik moet uitgebreid verhalen over mijn organisatorische hoogstandjes, ik word benoemd tot bestuurslid. En daarmee begint een periode in mijn leven

Het bestuur van Op d'r Plats 1995

die goed gevuld is met bezigheden voor het 'gemene volk'. Dit volk, het volk van Klimmen is wispelturig en verwend. Vaak ook niet betrokken, vanwege het feit dat er in Klimmen dorp zoveel import is van buiten de gemeente die het allemaal niet zo interesseert. De betrokkenheid, bijvoorbeeld vergeleken met Ransdaal bij het gebeuren in het dorp is minimaal. Maar wij hebben een verenigingslokaal nodig. Vooreerst zit ik als algemeen bestuurslid twee keer per jaar bij de vergadering. Het bestuur is 5 man groot wanneer we in 1995 starten. Leo Vliegen, Jos van den Bosch, Jean van

Aernsbergen en een beheerdersechtpaar. We streven naar een renovatie, zowel in de zin van het beheer als ook bestuurlijk. De twee toenmalige beheerders, Wsw'ers die via de sociale werkvoorziening ingesluisd zijn, gaan de laan uit, ze verteren meer dan de bezoekers. Wij en de gemeente streven naar één beheerder in permanente dienst om zodoende de financiën op

Wethouder Kamps heropent 1999

orde te krijgen en niet voortdurend om hogere subsidies te hoeven vragen, wat de oorzaak was van het conflict tussen het oude bestuur en de gemeente. Er komt een nieuwe, professionele beheerder in dienst. Vanaf dat moment loopt het redelijk. We krijgen via de gemeente ook nog een verbouwing rond, en de heropening vindt plaats op 5 november 1999 door wethouder Kamps. Daarna verdwijnt de interesse van de gemeente voor het project en wordt elk jaar de standaard subsidie overgemaakt zonder al te veel vragen en problemen. Jean van Aernsbergen is een straffe voorzitter en hij gaat goed om met de opduikende problemen, die voornamelijk ontstaan door beheerders die, in hun proeftijd geweldig

functioneren, maar als ze hun aanstelling hebben het doel niet meer zo goed voor ogen hebben. Overigens is het wel handig om in zo'n project te zitten want je hebt altijd ruimte ter beschikking voor feesten en partijen. Wij vierden er ons 25-jarig huwelijksfeest in 1998 en de postzegelvereniging organiseert er vanaf die tijd verschillende tentoonstellingen.

Buiten de problemen met beheerders, waarvan we er verschillende versleten hebben, die we gelukkig nooit zelf hebben hoeven ontslaan, hobbelt het geheel, min of meer ongestoord door

tot het najaar van 2012. Het privatiserings virus slaat ook hier toe. In het waanzinnige idee dat alles zelf bedruipend en toekomstbestendig moet zijn probeert de gemeente het gemeenschapshuis over te doen aan een buurtvereniging die bestuurd wordt door een handje vol ontslagen zorgwerkers. De zorg is ook slachtoffer geworden van de privatisering. Zij zien hun kansen schoon, om in de geest van het nieuwe denken, een centrum te starten dat niet alleen geen subsidie meer nodig heeft, maar ook werkgelegenheid biedt aan al die werkeloze zorgverleners. Daarbij is de kans groot dat de oorspronkelijke gebruikers gewoon op straat komen te staan. De wethouder gaat daarin mee, immers dat zijn weer 16.000 euro per jaar gespaard. Hij gaat daarin ver want hij wil zelfs een nieuwe zaal laten bouwen om zodoende de behoefte aan grote ruimten in het dorp, in geval van ontstentenis van de horeca, op te vangen. Het conflict loopt hoog op als hij eist dat wij onze beheerder ontslaan. Door al het gekonkel en gedraai zien de ‘ex-zorgverleners’ allen lid van Buurtvereniging ‘Houtstraat’, moegestreden, van hun plannen af, maar toch wil de gemeente ook van dat vervelende bestuur af. Het geheel wordt in de Raads commissievergadering van 24 oktober 2013 besproken en ik mag namens de stichting het woord voeren.

Mijnheer de voorzitter,

“L’Histoire se répète”. (“de geschiedenis herhaalt zich”).

Zo’n 19 jaar geleden (en niet zoals abusievelijk in uw raadsvoorstel staat 10 jaar) was het toenmalige en wijze gemeentebestuur het gedoe met chaotische vrijwilligers en ongeïnteresseerde Wsw’ers, in het gemeenschapshuis, spuugzat. Men vroeg ons een stichting op te richten om het gemeenschapshuis op strakke en doelmatige wijze te beheren. Dit was de primaire doelstelling en niet de secundaire zoals abusievelijk in uw voorstel vermeldt staat. (pag. 2, 4e alinea). Het is een feit dat het gemeenschapshuis nog steeds open is en floreert. Conclusie: Wij hebben dit op redelijk succesvolle wijze gedaan.

Als bestuur moeten wij met beide benen op de grond staan. Wij richten ons naar de realiteit:

De realiteit zijn de 500 wekelijkse gebruikers. Niet eventuele toekomstige virtuele ‘society scan’ gebruikers. De huidige gebruikers zijn ondervraagd in bijeenkomsten, gesprekken en enquêtes. Daaruit blijkt steeds weer dat men redelijk tevreden is, uiteraard gratis is altijd beter! Belangrijkste punt van kritiek is de staat van het gebouw: het moet gerenoveerd worden. Oorzaak van alle problemen zijn de verouderde verwarming en de fors gestegen energiekosten. Conclusie: ja wij zijn voor de renovatie.

De huidige beheerder is goed ingewerkt en regelt het beheer op doelmatige en betrouwbare wijze al meer dan 5 jaar. Ontslag zou onrechtvaardig zijn en zelfs illegaal als men hem wil vervangen door Wsw’ers. Conclusie: Nee, het vigerende bestuur zal deze beheerder, die een vast contract heeft, niet ontslaan.

Wij zijn het bestuur van de stichting gemeenschapshuis en niet van buurthuis/zorgverlening Houtstraat. Stichtingen zijn onafhankelijk, zij benoemen en ontslaan hun eigen bestuursleden. Tot nu toe hebben we één sollicitatie van de partij Houtstraat mogen ontvangen. Wij wachten nog steeds op sollicitaties van nieuwe bestuursleden voor ons gemeenschapshuisbestuur (niet buurthuisbestuur) om de gewenste warme overgang te realiseren, de huidige bestuursleden zonder voorwaarden te vergezellen en dan gedeeltelijk, af te lossen. Wij zijn verbaasd waarom een van de huidige bestuursleden, lid van het bestuur van de postzegelclub, geen zetel zou mogen houden in zijn eigen onafhankelijke stichtingsbestuur. Welke voorwaarden zijn dat? De vraag is: wie bepaalt dat? Conclusie: wat is de verborgen agenda?

De gemeente is van plan fors te gaan verbouwen. Onze vrees is dat gebruikers, indien zij langere tijd niet in het gemeenschapshuis terecht kunnen, elders blijvend onderdak zullen vinden. Verder zijn er al contractuele verplichtingen aangegaan vanwege de planning op termijn (bijv. tentoonstelling “100 jaar spoorweg in Klimmen/Voerendaal”), daar dient men rekening mee te houden. Een half jaar lang zullen er geen inkomsten gegenereerd kunnen worden. Conclusie: Dus nee, wij hebben liever een gefaseerde renovatie

Wij werken niet-commercieel, met als basisprincipe; gelijke monniken - gelijke kappen.

Wij hebben daarom een goede relatie met de bestaande horecagelegenheden in Klimmen Wij willen dat in de toekomst ook graag zo houden.

Zelfde geldt voor de burens, altijd een netelig punt voor een gemeenschapshuis. Wij hebben een goede relatie en willen die graag zo houden. De conclusie laten wij aan u over.

Verder is het bestuur van mening dat, indien men dan al over de hoofden van gebruikers en bestuur heen, gaat beslissen (door het inhouden van de subsidie), allereerst de cijfers van de accountant op tafel moeten, zodat duidelijk zal blijken dat de zittende bestuursleden zich naar eer en geweten, van hun taak kwijten. Conclusie: Het moge duidelijk zijn dat bij opheffing van het stichtingsbestuur alle middelen en de inboedel aan de rechtmatige eigenaren: de gebruikers teruggegeven zullen worden.

Dank voor uw aandacht!

Een en ander maakt toch wel indruk, want van het hele plan is niets terecht gekomen. De wethouder, smalend in de gemeente 'Poepie' genoemd, lanceert dan weliswaar nog het 'grote zalen-plan' maar ook daar komt niets van terecht, vooral wanneer het plan van de voetbelclub Klimmania om te komen tot een 'Open Club' (een integrale sport- en school-faciliteit) op tafel

Op d'r Plats 2015

komt. Wat een geluk dat wij de gemeente van die ideeën hebben kunnen afhouden, anders was het geweldige plan voor die 'Open club' al bij voorbaat getorpedeerd.

Wat ik geleerd heb uit deze hele affaire is dat er in de politiek niet gekeken wordt naar redelijke argumenten en vooral niet naar de inzet die je in al die jaren getoond hebt. Ze wilden ons na twintig jaar geploeter, gewoon eruit gooien alleen vanwege de bezuinigingen. Dat is ze niet gelukt!

Nu draait het geheel op rolletjes. Het is ons gelukt om 40.000 euro subsidie (2018) binnen te halen bij

verschillende fondsen. Het centrum is klaar voor de volgende vijf jaar en dan zal 'Open Club' langzaam onze rol gaan overnemen. Ik hoop dat de drie overgebleven bestuursleden het zullen halen, want allemaal boven de 65. In het bestuur in 2003 zitten Dhr. Hub Heijns, Harry Raes (secr.) dhr. Oderwald (penningmeester) en Wil Cools (voorzitter).

Het bestuur van 't Fakteurke 2003 tijdens feest t.g.v. Limphilex 'Gluck Auf. 2003

Limphilex 'Glück Auf' 2003 opening.

Mosaphil, nationale tentoonstelling in het MECC. Opening door de Gouverneur

Een geweldige ervaring, medewerken aan een nationale tentoonstelling. Ik was bestuurslid voor de propaganda van Mosaphil, nationale tentoonstelling 1995 in het MECC. De Opening door de Gouverneur. V.l.n.r: Gouverneur, Fakteur, Paul Ummels, voorzitter Stichting Mosaphil.

Opening Limphilex 21 in Stella Maris te Meerssen met Carel Majoor, burgemeester, Riet Bos voor PTT, de Fakteur en de voorz. Jos van den Bosch

Opening Limphilex 27 in Stella Maris te Meerssen waarbij de Fakteur, oud staatssecretaris Piet van Zeil en de voorzitter.

Opening Limburgse Filatelisten Dagen 2000, Borenborg Voerendaal door Huub Strous burgemeester van Voerendaal, de Fakteur en Blommers penningmeester.

Opening Limphilex 29, 2009 in 'Op d'r Plats' door de voorz. Van de KNBF dhr. Mol met de voorzitter van 't Fakteurke dhr. Wil Cools.

Postzegels, je krijgt er zelfs een lintje voor!

Het verzamelen... Het moet wel genetisch bepaald zijn, immers sommigen interesseert het helemaal niets en anderen verzamelen alles wat ze vinden kunnen. Er moet wel in het verzamelobject enige uniformiteit in zitten. Er moet iets zijn dat die objecten bindt. Sommige mensen gaan eraan ten onder. Onze vereniging 't Fakteurke is opgericht door Frans Hogervorst, hele aparte man, die ook lange tijd een van mijn voorgangers is geweest als voorzitter. Even over Frans Hogervorst: Ik ben aan het rommelen in de papieren. Een ordner valt open en twee brieven vallen eruit. Ze zijn geschreven door onze oud-voorzitter Frans Hogervorst in 1979. Bij de oprichting van 't Fakteurke in 1975 was hij voorzitter. Een nogal rauw uitziende man die door zijn uiterlijk duidelijk liet blijken zich niets van de maatschappelijke conventies aan te trekken. Als zijn roestige overjarige Volvo voorreed verzucht Margaret altijd: "wat jij toch met

Frans Hogervorst

die man moet?" Ik moest er niks mee, maar hij verzamelde en handelde in postzegels en dan heb je altijd mijn aandacht natuurlijk. Postzegels waren niet alleen zijn passie maar ook zijn bron van inkomen. Overigens handelt hij in alles wat los en vast zit. Hij vertelt wel eens dat hij moet oppassen met het aanbieden van bepaalde postzegels, want er zijn personen waarvan hij weet dat ze exact dat nummer zoeken en die huis en haard gaan verkopen om die ene te krijgen. "Maar aan ontheemde vrouwen en kinderen wil ik me niet schuldig maken," zegt hij dan.

Hij gaat vaker naar Amerika, wil daar een nieuwe toekomst opbouwen, een vakantiepark op de grens van Californië en Arizona, aan de Colorado-rivier. Tussendoor koopt hij dan van de oliebaronnen in Texas die cash nodig hebben, koffers vol met brieven waaronder bijv. de nummers (Ned.) 1,2 en 3 samen op brief. Hij

verkoopt ze hier in Europa met vette winst, immers wie verzamelt er nu Nederland in de States? Invoerrechten? Nooit van gehoord, hij zeult die koffers gewoon door de douane, onder het motto: 'wat niet weet maakt niet heet!'. Een keer komt hij buurten en terwijl hij zegt: "heb je dit al eens gezien?" legt hij met zijn pincet loze tamelijk groezelige handen (zijn auto's zijn altijd in eigen reparatie) drie brieven op tafel. De waarde ervan komt overeen met de waarde van mijn pand waarin we aan de koffie zitten. Eens heeft hij van een ander lid van de vereniging een boerderij gekocht. Cashgeld heeft hij nooit, dus legt hij als voorlopig onderpand een verzameling Nederland op tafel, die ruimschoots garant staat als aanbetsaling en onderpand. In 1979 volgt dhr. H. Bock hem op als voorzitter van 't Fakteurke. Een paar jaar later, in 1981, heb ik de eer voorzitter te mogen worden van het illustere gezelschap. Een hele toer in den beginne. Vooral het in de teugels houden van het bestuur is een hele opdracht. Het zijn allemaal hardwerkende bestuursleden, daar niet van. De penningmeesteres woonachtig op Termaar, kan de secretaris, woonachtig in Ransdaal niet uitstaan. Zo vlug als het bestuur in vergadering bijeenkomt, vliegen die twee zich in de haren. Wat de oorzaak van die tweespalt was, is mij tot op heden nog niet duidelijk. Ik besluit, om dodelijke slachtoffers te voorkomen, het vergaderen zoveel

mogelijk te beperken en dat is een goede traditie geworden.

De oud-voorzitter Frans Hogervorst is zoveel in het buitenland dat hij besluit om Klimmen vaarwel te zeggen. Hij biedt zijn boerderij op de Koulen te koop aan. Een koper wordt gevonden in de familie Franssen en Frans moet zien dat hij alle roerende goederen, zoals de meubelen, kwijt wordt. Hij organiseert een openbare verkoop bij opbod. Daar hij gezegend is met een groot aantal kinderen worden bijvoorbeeld een groot aantal aftandse ziekenhuisbedden te koop aangeboden. Tot de kavels behoren bijvoorbeeld ook een aantal autowrakken waaronder een ex-stadsbus. Er is één doos met postzegels, die door mij gekocht wordt. Alle zegels zijn kapot. Ik doe mijn beklag bij Frans die mij het bedrag in goede series meteen vergoedt. De veiling brengt het, voor die tijd, ongekende bedrag van 25.000 gulden op. Er zit een gek in de zaal die op alles wat los en vast zat biedt, tot en met de stoelzittingen van de ex-stadsbus. Nadat alles verkocht is, kan de nieuwe eigenaar het pand in ontvangst nemen. Deze vraagt naar de sleutel. Sleutel? Welke sleutel? Nou de sleutel van de voordeur natuurlijk. Oh, die sleutel... die is er niet want er zit geen slot op, de voordeur staat altijd open. Frans was goudeerlijk en betrouwbaar! De vereniging 't Fakteurke komt in de tachtigerjaren in rustiger vaarwater. Men hecht zijn goedkeuring aan het lidmaatschap van de Nederlandse Bond en begint dus ook aandacht te schenken aan de echte filatelie. De oud-voorzitter Frans Hogervorst is inmiddels helemaal vertrokken naar de Verenigde Staten en tracht daar een bestaan op te bouwen als varkensboer op de boerderij van zijn dochter. Hij besluit kordaat om al zijn postzegels, die hier op het 'oude continent' in bankkluisen of bij veilinghuizen liggen, te verkopen. Liefst in één keer. Toevallig ken ik via regelneef Dick van den Bosch, een investeringsmaatschappij die in postzegels probeert te investeren, hetgeen uit mijn huidige zicht bijna een '*contradictio interminis*' is. Frans komt op de proppen met een partij die een cataloguswaarde had van 1 miljoen. Voor 25% wil hij die wel van de hand doen. Uiteraard eerst zien, zegt de deskundige van de investeringsmaatschappij. Ik barst natuurlijk van nieuwsgierigheid. Zo gaan wij o.a. naar Frankfurt om het geheel te bezichtigen. De ene prachtverzameling na de andere komt op tafel. Zwitserland vanaf het prille begin maar inclus alle bekende en gekeurde vervalsingen. Japan compleet en Duitsland en Engeland niet zomaar compleet, nee... honderd keer compleet! De investeringsmaatschappij hapt echter niet toe. Wel krijgt Frans een maandje later het aanbod van de deskundige, die tevens veilinghouder van een bekend veilinghuis in het Noorden des lands blijkt te zijn, om bij dat veilinghuis de boel te laten veilen. Daar is hij toen niet op ingegaan. Daarna heb ik het contact met Frans verloren. Een tiental jaren later blijkt dat hij teruggekeerd is en een winkelpandje in Maastricht heeft verworven waar hij wederom een postzegelhandel begint. Alle zegeningen van het moderne ondernemerschap heeft hij daar nog mogen ervaren, inclusief een heuse overval en een hartaanval

De inbraak in zijn winkelpand doet de deur dicht. Al zijn postzegelverzamelingen, het werk van vele jaren verdwijnen. Op een verenigingsavond, waar hij opeens na al die jaren opduikt, komt het nog bijna tot een handgemeen omdat hij meent delen van zijn verzameling bij een, overigens te goeder trouw bekend staand lid, te herkennen. Het is een zeer pijnlijke zaak en het bestuur maant beide partijen hierover met de politie contact op te nemen. Nog enige tijd later worden delen van zijn verzamelingen aangeboden bij een veilinghuis in het noorden des lands. Bewijs maar eens dat het van jou is, je hebt geen poot om op te staan. Frans heeft er genoeg van en besluit zich toe te leggen op ansichtkaarten, maar eerst gaat hij een grote reis maken. Een reis naar Mexico, Australië en Indonesië. In Australië komt de klap, resultaat van een zeer Bourgondische leefstijl en veel zorgen en ergernis: een hartaanval. Het herstel ter plekke duurt enige tijd, de reis wordt niet voortgezet, ze keren naar Nederland terug. Het ondernemen valt hem steeds zwaarder, vooral ook omdat zijn gezichtsvermogen snel achteruitgaat. Ook hier komt hij weer in het ziekenhuis terecht. De verplichtingen die zijn ziekte hem opleggen kan hij niet aan, hij zet zijn Bourgondische leefstijl tot in het ziekenhuis voort. Leuk is bijvoorbeeld het experiment om een sigaret te roken en een borrel te drinken terwijl je aan de monitor ligt

je hart en dus het apparaat reageert onmiddellijk. Hij komt nog met een mooie grote foto in de krant: de afdeling wordt namelijk verbouwd en de hele dag dreunen de afbouwhamers rond je bed en rond de afdeling. Voor het herstel der patiënten natuurlijk niet zo bevorderlijk. Na zijn ontslag uit het ziekenhuis, waar men eigenlijk weinig voor hem kan doen, komt op 1 oktober 1995, toch nog de fatale dreun. Een hartinfarct maakt een einde aan het leven van deze bewogen mens, filatelist in hart en nieren. Een voorrecht om hem gekend te mogen hebben.

Je niet echter alles kunt verzamelen. Specialisatie is voor menigeen de redding, maar ik heb ook menigeen zien verzuipen. Verzamelaars spreken vaak met een gespleten tong: er zijn meerder motivaties om te verzamelen. Vooral bij het 'gewone volk' is de neiging om op basis van de verzamelwoede van anderen een centje extra te verdienen onuitroeibaar. Met alle gevolgen van dien. Je stelt je namelijk bloot aan de 'marktwerking' en ik weet dat je daar ook het slachtoffer van kunt worden, maar helaas de meesten weten dat niet. Pure filatelie bestaat uit echte interesse: waarom is een zegel uitgegeven? Hoe is hij gedrukt? Wat kun je er mee aantonen? De ideale basis voor een echte filatelistische benadering. Ga je daarentegen het geheel beschouwen als 'investering' dan kom je bedrogen uit. De technische vooruitgang betekent de doodsteek voor postzegels: wie stuur nu nog een brief? Zelfs de postzegelvereniging hoopt dat de leden de convocatie per email willen hebben daar de porto de kosten enorm verhoogt. Pure filatelie schenkt geen aandacht aan de waarde maar aan de schoonheid van de zegel. De verborgen kwaliteiten ervan. De waarde komt op het tweede plan en speelt pas een rol als je het gewilde object wilt aanschaffen. Hele volksstammen zijn teleurgesteld. Opa heeft geïnvesteerd en nu zegt iemand die er verstand van heeft dat de waarde minimaal is. Ze verwisselen waarde met schoonheid. Geen zakken vol met euro's, die Opa beloofd had. Wat een teleurstelling. Ik ben ervan overtuigd dat deze hobby over enkele jaren alleen nog maar bedreven wordt door enkele 'connaisseurs' specialisten met kunde en geduld (en geld). Maar ja, niet iedereen kan Rembrandts verzamelen, toch?

In 2009 heb ik voor mijn activiteiten als voorzitter van de postzegelclub, zelfs een lintje gekregen. Dat leverde verschillende reacties op. Ik heb daar toen een Kollum over geschreven:

Van de stoel!

Zo makkelijk krijg je mij niet van m'n stoel! Ik ben uitgenodigd op een feestje van mijn nichtje. Ze is superintelligent, erg lief en ze doet er ook nog wat mee. Iets, dat in onze familie uitzonderlijk is. Ze is amper 23 en nu al aan het promoveren. Dus krijgt ze alle credit en ik kleed me dan ook op mijn zondags. Nette broek en net jasje, mijn officiële zwarte jasje (donkerblauw, volgens mijn vrouw). Daar zit mijn lintje nog op en ik denk: "Och ze heeft het verdiend, alleen het beste is goed genoeg, dus ik laat dat lintje zitten (ook omdat ik te lui was het ervan af te prutsen!). Een leuke bijeenkomst met lunch. Zit daar een oud en ver familielid, verzuurd en sikkeneurig: "Hé Jos, mag ik vragen waarom jij dat lintje hebt gekregen?" Eerlijk als ik ben en om een heel verhaal te vermijden, zeg ik: "vijfentwintig jaar voorzitter van de postzegelclub". Zij: "goh krijg je daar tegenwoordig óók al een lintje voor!" "Auw Taatsj", kan ik net nog onderdrukken. Zeker jaloers na 40 dienstjaren als lerares, want dat was ze. Ik had eigenlijk willen zeggen: "Maar je moet heel veel doen en gedaan hebben en, en dat is het belangrijkste: de mensen moeten je aardig vinden!" 'Nou', denk ik bij mezelf, 'kan me voorstellen waarom dat bij haar niet gelukt is!' Maar goed, zo snel krijg je me niet van m'n stoel. Thuisgekomen pak ik mijn albums en ga aan de tafel zitten, de ruimte in mijn hokkie is te klein. De hond nestelt zich naast me op zijn matje. Vredig gaan we aan het werk, hij slapen en ik pincet heffen. Na enige tijd begint hij geweldig te snurken. Dat maakt de sfeer nog huiselijker. Opeens draait hij zich in een spiraal en ruikt aan zijn achterste. Die ruftbeer heeft er een laten vliegen en hij schrikt zelf zo van de geur dat hij snel naar z'n mandje loopt in de andere kamer en mij verstoken en vergast achter laat. Na korte tijd moet ook ik het veld ruimen, jeetje wat kan die stinken. Het is weer schapenkeutels tijd. Ik moet even het raam openen en in de ander hoek van de kamer gaan staan. Kijk, die krijgt me gewoon van mijn stoel geruft.

Natuurlijk waren er ook andere redenen die bijdragen aan het verkrijgen van het lidmaatschap van de orde van Oranje-Nassau, zoals dat zo mooi heet. Je krijgt immers het lintje niet meer omdat je 40 jaar je werk hebt gedaan, nee het gaat om al het extra werk dat je belangeloos hebt gedaan buiten je werk. Daar wordt bij de verschillende instanties door het kabinet ook naar geïnformeerd. Uiteraard of je je goed gedragen hebt. Op school is dat de jarenlange deelname

Lintje door Burgemeester Sprokkel tijdens de Limphilex 29 in 2009

aan het cabaret, de deelname aan de Biologie Olympiade en met goede resultaten, de vele buitenlandse en binnenlandse excursies die ik georganiseerd heb etc. etc. Daarnaast ben ik vanuit de postzegelclub als secretaris in het bestuur van het gemeenschapshuis 'Op d'r Plats' terecht gekomen. Dat doe ik ook al jaren en het gemeenschapshuis draait als beste in Voerendaal, natuurlijk ook te danken aan heel veel andere hardwerkende vrijwilligers.

Maar de filatelie vormt de hoofdmoot, meer als 40 jaar lid

van ons 'Fakteurke', daarvan 25 jaar als voorzitter en tot nu toe 8 tentoonstellingen mede georganiseerd: (1 nationale postzegel tentoonstelling, 12-14 mei 1995 'Mosaphil; in Maastricht. En 6 regionale tentoonstellingen: De "Limphilex XXI", Meerssen "Ontwerpen", 13 en 14 november 1990. De "Limphilex XXVII", Meerssen "Unesco 50 jaar" op 11 en 12 november 1996. De tentoonstelling t.g.v. Limburgse Filatelisten Dagen, in Voerendaal "Euro" op 24 tot 26 maart 2000. De tentoonstelling t.g.v. Limburgse Filatelisten Dagen, Klimmen "Glück Auf"

van 29.05 tot 2.06.2003.

Van 6 tot 8 november 2009. De 47e Limburgse Filatelisten Dagen "Euro-Phila 2013", op 11 en 12 mei 2013.

De "Limphilex 43", 100 jaar spoor in Klimmen/Ransdaal en Voerendaal" op 08 en 09 november 2014).

Ik ben jarenlang lid geweest van de Commissie Overleg Limburgse Filatelieverenigingen (tegenwoordig regio 9 van de KNBF), daarvan vele jaren als secretaris. In 2013 heb ik zelfs de Bondsspeld van de Koninklijke Nederlandse Filatelisten Bond in goud in ontvangst mogen nemen.

De 39e Limphilex, "Limburg Bijzonder" in 2009

Daarnaast heb ik me ook nog zeer actief beziggehouden met de Stichting TH Aken als bestuurslid en penningmeester. Een stichting die Nederlandse studenten begeleidt, vooral financieel, wanneer ze in Aken willen gaan studeren.

Ik ben voorzitter geweest van de stichting MB Excursies, '*excursions to promote worldwide awakening*' door het organiseren van reizen met de blik vooral gericht op de ontwikkelingslanden met hun inwoners en hun cultuur en natuur. Daaruit volgde het lidmaatschap van de Stichting Harambee die zich vooral bezighield met ontwikkelingshulp op

kleine schaal in Kenya. Verder schrijf ik veel, bijvoorbeeld ons ‘Faktuweeltje’ en ben columnist in ‘Glück Auf’ blad van de *ArGe Geowissenschaften und Bergbau*. Van deze ‘*Arbeitsgemeinschaft*’ heb ik veel plezier gehad. Zij organiseren namelijk elk jaar ‘*Jahresversammlung*’ voor de jaarvergadering. Het wordt dan een driedaagse bijeenkomst ergens in Duitsland en we bezoeken dan allerlei fenomenen en objecten die betrekking hebben op Geologie, Mineralogie of Paleontologie. Ze dalen ze af in bezoekers mijnen, je bezoekt grondstof verwerkende fabrieken en je neemt deel aan tentoonstellingen. In het Natuurhistorisch Museum worden we rondgeleid door een Paleontoloog, die ook lid is van de groep. Daardoor konden we allerlei aparte dingen bekijken, ook in de kelders, een plek waar normaal gesproken geen buitenstaander binnen komt. In het museum staat een diorama van een opgravingsite in voormalig Duits Oost Afrika. Er liggen allerlei spulletjes bij om een reële

Natuurhistorisch Museum Berlijn in 2009

indruk te creëren. Veldflessen, spatels en knoken van die geweldig grote jongen op de foto, die in 1912 door een Duitse expeditie daar is opgegraven. Om het geheel nog echter te maken heb ik een 1 markbiljet van ‘*Deutsch Ost Afrika*’, dat ik in mijn bezit had, afgestaan. De conservator was er heel blij mee en als het goed is, ligt het er nog steeds, naast de lege whiskyfles. Je leert enorm veel van dit soort reizen.

en de laatste jaren heeft Margaret en Boris mij vergezeld. Helaas slaat ook daar de vergrijzing toe en het aantal West-Duitse leden vermindert zienderogen. De Oost-Duitsers zijn nog goed vertegenwoordigd.

Overigens zijn al die activiteiten gecheckt door de kanselarij en hebben collega’s en vrienden het via veel schrijvens moeten bevestigen, ik wist van niks! Zoals al eerder gezegd, het spreekt vanzelf dat de belangrijkste reden het feit is, dat mensen je ook aardig vinden, want anders vragen zoets nooit aan, en dat blijkt bij mij het geval te zijn

Rohr, Weimar 2017

Neustadt Kupferschiefer Bergwerk Lange Wand, 2015

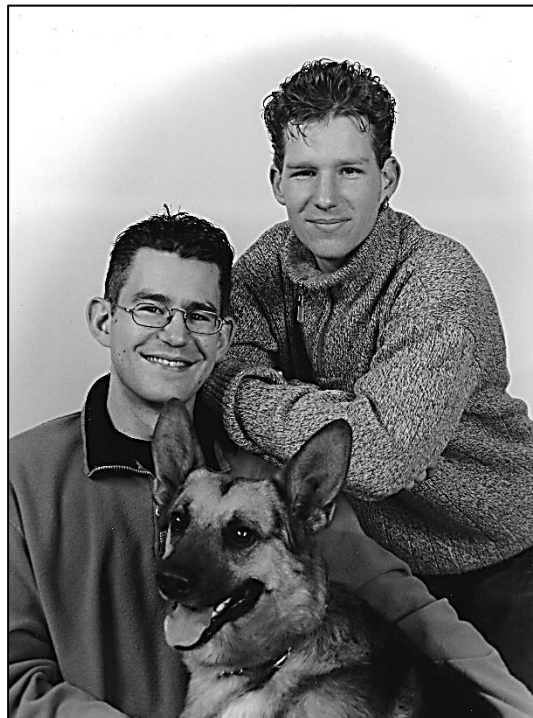
25 jaar getrouwd in 1998, feest in 'Op d'r Plats'.

Oma Speekenbrink in Klimmen 2000

Mewt Oma in Valkenburg, met Margaret en Ellen 2001

Maarten en Jeroen met Dobber 2002.

Jeroen Rudolf Claudius van den Bosch in Klimmen voor het portret van zijn Opa Jacobus Wilhelmus Theodorus.

Op weg naar de hemelpoort

Ik doe mijn ogen open. Ik word verblind door het felle licht. Opeens verschijnt er een opgewekt doch voorzichtig gezicht in het licht. Dat gezicht vraagt: “Als u mij ziet, knijpt u dan in mijn hand?” Ik knijp in de hand. Hij vraagt: “Wilt u uw vrouw zien?” Ik wil zeggen: “Ja”. Maar er zitten een aantal buizen in de weg en, verdorie ik kan ook niet slikken! “Knijp maar in mijn hand!”, zegt het voorzichtige gezicht weer. Ik knijp en warempel daar verschijnt Margarets gezicht in beeld. Ik zie dat ze niet weet wat ze moet doen, huilen of lachen, dus ik probeer maar eens een glimlach. “Versta je mij?”, vraagt ze. Ik zoek haar hand en ik knijp zo vlug als ik iets voel. “Oh”, zegt ze, “hij knijpt hard!” Dan ontwaar ik naast haar mijn oudste zoon Maarten en aan de andere kant Jeroen. Ik weet niet wat ik denken moet, iets zeggen gaat niet, dus ik knijp maar weer eens. Waar ben ik? Ik denk je moet in de hemel zijn of in het ziekenhuis in Maastricht liggen. Ik wil het vragen, maar dat gaat niet. Opeens zie ik ook mijn zusje! Ben ik in de hemel? Alles is zo fel verlicht. Het voorzichtige gezicht begint me te vertellen dat ik een paar dagen geslapen heb. Niets van gemerkt, denk ik, waar ben ik? Leef ik nog? Verder denk ik eigenlijk niets. Ik vraag me af of dit het einde is van de odyssee of het begin? Het voorzichtige gezicht vraagt me: “Mijnheer van den Bosch, als het weer zou gebeuren, wilt u dan weer gereanimeerd worden?” Ik denk aan al wat er gebeurt zal zijn en denk: “als ik niet meer wakker geworden was, had ik er niets van geweten en niets gevoeld”. Ik ervoer niets, het werd donker en het bleef

De familie 2020 Vlnr: Lukas, Jasper, Margaret, Patricia, ik, Noah, Jeroen, Luna, Ynske en Maarten.

donker, alleen vlak voordat ik verdween, toen ik op de brancard de gang inreed naar de afdeling, zag ik op een groot helder verlicht vlak de gezichten van Margaret, Maarten en Jeroen met vrouwen en kleinkinderen en mijn zusje met Gabje. Precies zoals ze nu hier rond mijn bed staan. Als ik dood gegaan was, was het goed geweest. Dus, ik besluit om de prangende vraag, van, wat later bleek de hartchirurg te zijn, ontkennend te wantwoorden. Zo dood gaan is een gunst, als het moet dan moet het maar, en drie keer op rij dood gaan is misschien te veel van het goede.

Waar ben ik? Ik ben er nog steeds niet van overtuigd dat ik leef. Dus ik schrijf op een stuk papier de vraag: “Leef ik?”. Maar ze kunnen het niet lezen en ondanks mijn pogingen om het duidelijk te maken krijg ik het niet voor elkaar het te vragen. Na bemoedigende woorden van iedereen aanwezig laten ze me met een verpleger alleen. Ik kom tot rust, maar de vraag “leef ik?” blijft door mijn hoofd spoken. Opvallend nu is dat ik verder eigenlijk nergens aan dacht en denk, mijn hoofd was leeg: een super meditatie! Er verschijnt een bord op het toneel. Daarop kun je een letter aangeven. Zo kun je communiceren. Maar iedereen is al weg. De vraag blijft hangen. De vraag: “leef ik nog?” Maarten weet dat die vraag op mijn tong brandt en komt ’s avonds apart terug. Ik kan hem die prangende vraag stellen via het communicatiebord en krijg gelukkig een bevestigend antwoord van hem.

Ik pieker: “is dit nu een einde aan de odyssee, of het begin? Laat maar eens over me heen komen. Gelukkig heb ik een fantastische verpleger aan mijn zijde, die steeds wanneer ik in ademnood dreig te vallen en de paniek het overneemt, in staat is me weer rustig te krijgen. Hij stelt zich voor als Raimond, ik zal hem zeer gaan waarderen. Wat een liefde voor zijn beroep straalt deze lieve kundige man uit, ik houd van hem! Waar is dit allemaal begonnen, die queeste met ziekte en ongeluk? Inderdaad net een odyssee. Je loopt van het ene slot in het andere.

Uiteraard begint de ellende 57 jaar geleden met suiker. Daar ligt de basis voor deze plotselinge verslechtering. Mijn internist van toen, stelde me gerust:” met suiker kun je 80 worden!” Nou dat was ik eigenlijk ook van plan, maar het laatste jaar ging het snel slechter. Een waarschuwing had ik al gehad in 2006 toen een bypass operatie uitgevoerd werd. Toen was ik al eens een keertje dood. Maar je had een hart-long machine, gelukkig! Daarna ging het weer buitengewoon goed en dat maakt onvoorzichtig. Niet dat ik er de kantjes vanaf liep. Maar langzaam sloop de slijtage er toch weer in. Ademnood wanneer ik Boris uitliet. Moe van een klein stukje lopen. Maar het rare was dat het varieerde, ik zou bijna willen zeggen met het seizoen. In het voorjaar liep ik makkelijker en de hond dwong me ook om te lopen. Toen de hond overleed, is de achteruitgang snel gegaan. Maar overduidelijk was het niet. Ik had bij inspanning wel enig pijn in mijn schouder, maar de doctors konden geen afwijkingen vinden. Dus liepen we gewoon door. Voordat ik, met ademnood opgenomen werd, dus zo’n drie dagen geleden, had ik de dag van tevoren nog twintig minuten gefietst op de hometrainer bij de fysiotherapie, zonder enig probleem. Maar die avond was het over en uit. Ik kreeg geen adem meer, moest overgeven en gelukkig was Margaret zo kordaat om, omdat 112 bezet bleef, de huisarts te bellen waardoor ze rechtstreeks verwezen werd naar de eerste hulp en ik spoorslags per ambulance naar het ziekenhuis werd gereden. Dat is mijn redding geweest. Er was wel enig geharrewar over welk ziekenhuis, want de ambulance kwam, en komt voor Valkenburg, altijd uit Maastricht. Ik ging uiteindelijk toch naar Heerlen want daar hebben ze alle gegevens over deze patiënt.

Ik krijg geen lucht en smee om zuurstof. Enige verlichting biedt de zuurstof in de ambulance Ik kan me nog herinneren dat ik met Margaret aan mijn zijde, de eerste hulp binnen rijdt en ik nog even een glimp zie van mijn zoon Jeroen die daar ook verschijnt. Ik zie ook nog zijn achterneef die verpleger is en die mij al eens eerder verpleegd heeft toen ik in het ziekenhuis lag vanwege de amputatie van mijn kleine rechter teen om van een ellendige infectie af te komen. Een sympathieke knaap, net als zijn vader, die op het punt staat om als hoofdverpleegkundige op deze IC afscheid te nemen en van wie hij die genen gekregen heeft. Toen ging het licht uit.

Ik heb pas later geoord, van mijn vrouw, wat er allemaal gebeurd is.

De odyssee begint met en beetje oorpijn. We zijn in Bedoin en ik begin last te krijgen van jeuk in mijn linker oor. Anne van de camping was zo lief om voor mij een afspraak te maken. Corona heerst nog volop, dus voorzien van een mondkapje begeef ik me op weg naar het ‘Centre Medica de Bedoin’ een spiksplinternieuw gebouw aan de Route au Font du Loupe. Docteur D.A.Gobert D. is een beer van een vent. Hij heeft het bijpassende diepe stemgeluid en verwelkomt mij in zijn spreekkamer. Deze lokale arts constateert dat ik gezwommen heb (toerist immers) en nu een oor infectie heb opgelopen. Mijn verweer: “Ik heb helemaal niet gezwommen, we hebben niet eens een zwembad op de camping!” maakt geen indruk. Ik krijg een antibioticum voorgeschreven en dat is het. Je moet dan daarna wel tegen overhandiging van een reuutje 25 euro cash betalen. Ik begeef me weer met een mondkapje op naar de lokale apotheek om daar tegen contante betaling de voorgeschreven pillen te halen. Deze route zou de komende weken, gemondkapt, uitgesleten worden. Als de kuur voorbij is heb ik nog steeds oorpijn, dus begeef ik mij weer naar de chef van de camping voor ondersteuning bij het maken van een afspraak voor het Medisch Centrum van Bedoin en val in de handen van een andere arts omdat Gobert op vakantie is en de tweede arts niet bereikbaar is. Een derde arts, daar kan ik opdraven om 09.45 uur. De chef krabbelt wat op een briefje en ik ga als de wiedeweerga terug naar het Mobil Home, even mijn tanden poetsen en met de papieren de auto in. Om 09.40 uur zit ik in de wachtkamer. Er is verder niemand. Ik kijk nog eens naar het gekriebel van de chef en zie toen pas dat er ‘mardi’ (dinsdag) op het briefje gekrabbeld is. En het is ‘lundi’ (maandag). “Maar ik ga niet meer weg”, denk ik. “Ik verrek van de pijn, we doen dan maar een nummertje DOMBO!” De deur zwaait open, de vorige patiënt verlaat de spreekkamer en de arts vraagt mij of ik mijnheer *Lou Passadou* ben. “Nee, ik ben monsieur ‘van deR Bosch’”. “Maar..., U staat niet op mijn lijstje!” In stuntelend Frans, om duidelijk te maken dat ik een

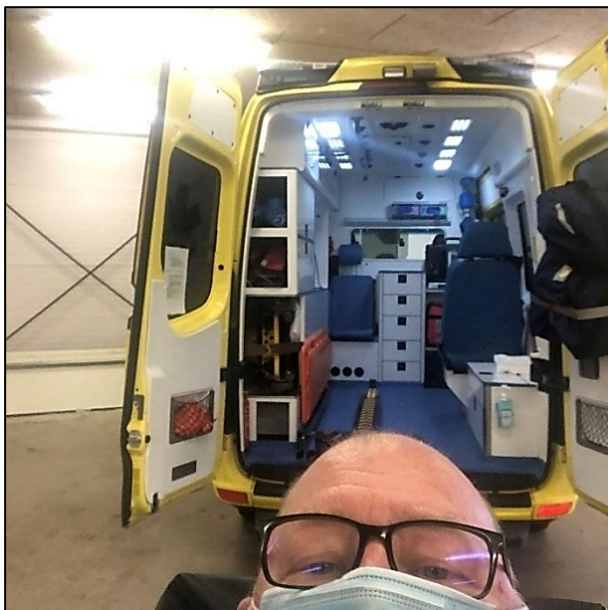
vreemdeling zeker' was, zeg ik dat de chef mij dit briefje gegeven heeft en ik mij heb moeten haasten om nog op tijd hier te zijn. Met een gezicht van 'altijd die domme buitenlanders' en kijkend naar een lege wachtkamer, zegt hij: "komt u maar naar binnen". Een spreekkamer, vol met de artsenspullen, een ligbed waar ik op moet zitten. Hij kijkt in mijn oor en voordat ik wat heb kunnen zeggen zegt hij: "U bent zeker diabeet!" Mijn vertrouwen in deze arts staat meteen als een paal! Deze arts is heel wat kundiger. Ik moet dan denken aan de mop die mijn vader altijd vertelde over de vrouw die bij de dokter kwam met een verkoudheid en de dokter zei: "kleedt u maar eens uit!" Toen de vrouw naakt voor hem stond en hij in haar achterste keek zei ze: "Hé dokter, kunt u ook eens kijken of mijn hoedje recht staat!". Gniffelend, ondanks de pijn, verlaat ik weer het '*Centre de la Santé*' en spoedt mij naar de apotheek om weer een duivels bedrag neer te tellen voor een kuur, een veel duurder medicijn nu en een lading paracetamol, waarmee ik aan de slag kan. Ik heb er vertrouwen in dat het helpt. Een beetje DOMBO doet af en toe wonderen.

Alle gekheid op een stokje, ik krijg dus weer een kuur en een verbod om te zwemmen, hetgeen ik ook helemaal niet van plan ben. Als ik de spreekkamer wil verlaten zegt deze arts: "Als het nu niet overgaat stuur ik u naar een specialist in Carpentras ter behandeling!" Ik krijg echter ma een week zo'n oorpijn dat ik me korte tijd na het einde van de kuur weer bij de huisarts vervoeg. Ik kom naar buiten met een verwijzing naar het KNO centrum in Carpentras met de mooie naam '*Centre ORL: oto-rhino-laryngologistes*'. Die Fransen hebben geweldige namen voor een oorartspraktijk.

Deze specialist maakt eerst mijn oor schoon, kijkt me eens aan met een vertrokken grimas en zegt dat ik over een week terug moest komen. En uiteraard een kuur. Overigens kom ik al regelmatig in Carpentras bij het '*Institut d'ophtalmologie*' de oogspecialist voor de voortzetting van de behandeling met prikken in mijn ogen om mijn opstandige macula te beteugelen. Ook weer zo'n beproeving in mijn odyssee. Deze behandeling loopt gewoon door, die prik moet elke maand en wij willen onze vakantie daarvoor niet onderbreken. Onder het motto: in Frankrijk kunnen ze dat ook hoor, ze zijn niet stom! Nee ze zijn zelfs slimmer, want als ik kom voor de eerste resterende prik in mijn rechter oog, krijg ik eerst een onderzoek en zegt me die specialist: "U moet aan allebei de ogen nog zeker drie prikken hebben!" Met stomheid geslagen besluiten we de wijze raad van de arts te volgen en gaan we weer de uitgesleten weg, gemondkapt, naar de apotheek want alle medicamenten moet je eerst zelf halen en betalen bij de apotheek. Bij deze prikken gaat het dan om de lieve som van 300 euro per prikje. En dat 6 keer! Plus het gesjouw met die injectiespuiten in een aparte koeling op de dag van de injectie zelf. Een ander station in de odyssee met beproevingen. Deze vakantie wordt er niet leuker op. De vakantie sukkelt voort. Ik sleep me, met Margaret, door de groeve van Les Beaux de Provence en bewonder de projecties van de schilderijen van Césanne. Maar ik kan mijn hoofd niet opwaarts bewegen want dan ga ik dood van de pijn. Die pijn wordt zo irritant dat ik de nachten rechttop zittend in bed doorbreng. Liggen gaat niet meer en ik slik paracetamol alsof het snoepjes zijn.

Om een lang verhaal kort te maken, na nog ettelijke bezoeken aan die oorspecialist en zijn constatering dat het 'over' zou zijn, terwijl ik nog steeds verrek van de oorpijn, pakken we in recordtempo de zaak in en zijn huiswaarts getrokken.

Daar heb ik de dag na aankomst een afspraak bij de huisarts en de volgende dag zit ik bij de oorspecialist. De terugtocht is echt een 'terugtrekken' met de vijand op de hielen. Ik zit rechtop in bed maar kan gelukkig het rijden aan mijn 'mantelzorgertje' overlaten, We kopen in Beuane nog een doos voortreffelijke '*Pinot noir*'. Deze zal ook geen lang leven beschoren zijn!

Op weg naar het ziekenhuis in Sittard.

Het blijkt na enig onderzoek dat er sprake was van een infectie met een oude bekende: de bacterie die ook tekende voor het verlies van mijn kleine rechter teen. We beginnen inmiddels aan de achtste kuur. Mijn linkeroor rotsbeen word langzaam opgevreten door die bacterie. Na enige tijd onderkent de arts, die geweldige dokter Nobel, dat het allemaal niets helpt en een MRI scan bevestigt dit. Ik krijg een Pic lijn. Door mijn vrouw weleens abusievelijk “PicNick-lijn” genoemd.

Elke dag komt twee keer een verpleegkundige van Envida die een nieuwe portie antibioticum aansluit. Het gaat echter niet goed, ik ga zienderogen achteruit. Bij een vroegtijdig bezoek aan de specialist blijkt dat ik blijkbaar allergisch ben tegen dit bepaalde antibioticum en word opgenomen in het ziekenhuis te Heerlen.

Daar word overgeschakeld op een ander antibioticum. Omdat de corona-epidemie dheth ziekenhuis langzaam volledig vult, moet ik van ziekenhuis wisselen en ga ik naar het ziekenhuis in Sittard. De wisseling van ziekenhuis is noodzakelijk omdat gedurende deze hele geschiedenis, de corona pandemie ons land blijft teisteren. Alles gaat met mondkapjes op, een heel hinderlijke situatie. Vooral in de hitte, die ons steeds de laatste jaren teistert in Bedoin en thuis, is zo’n mondkapje een vloek. Gelukkig knap ik vrij snel op. Of het andere antibioticum werkt moeten we maar afwachten.

Dit is de tweede beproeving in deze Odyssee.

Het aantal corona besmettingen in Bedoin, overigens, was erg beperkt. Wij, Margaret en ik hebben telkens de voorgeschreven vaccinaties gehaald en de boosters gevolgd. De angst dat die corona in onze familie huis gaat houden, omdat deze en gene zich verzet tegen vaccinatie, is duidelijk aanwezig. We besluiten om het contact zo veel mogelijk te beperken tot enkel digitaal verkeer. Een zwaar besluit, wat blijft over voor jouw als je oud wordt? Dat is toch alleen nog het contact met je kinderen en kleinkinderen? Alle andere communicatie is nu afgesloten, geen vergaderingen met clubs, geen mogelijkheid om uit te gaan, alle restaurants en cafés in Valkenburg zijn gesloten. Een terrasje pikken en een vorkje prikken is er niet meer bij! Dat hadden we ons na onze verhuizing heel anders voorgesteld. Ook de voortdurende diarree als gevolg van de continue instroom van antibioticum, verhindert een normale uitgang. Van lekker even wandelen komt vrijwel niets terecht. Je merkt niet dat de beproevingen toenemen, op naar de laatste ronde! In afwachting van een MRI Scan groeit mijn hoop dat ik er zonder schade vanaf kom. Maar tot een 4e scan komt het niet. Het apparaat is kapot. Daarna wordt het carnaval en de scan wordt uitgesteld. Ik ben best blij want zo’n scan is voor een diabeet geen pleziertje. Je moet met je suiker onder de 10 (mmol glucose/100ml bloed) zitten. En dat is natuurlijk op dit moment vrijwel onmogelijk. Het tijdstip van zo’n scan komt altijd slecht uit in verband met de maaltijden en het spuiten van je insuline. Telkens een temptatie! Ik word zelfs een keer weggestuurd en mag dan later weer opdraven: s ‘ochtends om 08.00 uur!

Het wordt carnaval. Niets is zo triest als een carnaval zonder mensen. Ik voel me best goed. Alleen mijn suiker zwalkt nog steeds heen en weer. Margaret is snip verkouden. Dus: een corona-test. Niets. Gelukkig. Een paar dagen later ben ik ook snot verkouden. De test geeft een positieve uitslag. Hoe kan dat nou? Alle spuiten gehad en nu toch het haasje. Ik voel me beroerd en verhoog de hoeveelheid paracetamol. Dan blijkt na een dag dat Margaret ook positief reageert op de test. Allebei de Sjaak! Maar Margaret is na twee dagen weer opgeknapt, terwijl

ik maar blijf hoesten en snotteren. En dan volgt die avond, de apotheose, Gelukkig is Margaret alert en ga ik nu eens met de ambulance in het ziekenhuis op weg naar de hemelpoort, de derde beproeving in deze odyssee. Gelukkig blijft deze gesloten. Ze wilden me niet!

Aanvankelijk lig ik op de Intensive Care, vrijwel bewegingsloos. De dagen duren lang en als Margaret op bezoek komt dan is dat een welkome afwisseling. Ik breng de nachten door tussen angst en vrees. Mijn suiker wordt extern geregeld maar ik heb aanvallen van ademnood. En dan is daar steeds Raimond die me over de berg helpt. De noodzaak van een bypass voor de spoeling van de nieren blijft aanwezig. Voor deze nierdialyse moet een nieuwe omleiding gelegd worden. Ik ga weer op de operatietafel. De chirurg geeft me een reeks spuitjes in mijn lies, daar zal de aansluiting gemaakt worden. Maar ze snijdt de verkeerde ader aan. Ze verbleekt en maakt duizend excuses. Een andere chirurg neemt het over terwijl ik in mijn linker lies genaaid wordt krijg ik in mijn rechter halsader een nieuwe aansluiting. Je zou van al dat ge-snij problemen krijgen, maar mij interesseert het helemaal niet, ze doen maar, je went aan alles. Ik laat het over me heen komen wetende dat ik niets te willen heb en anderzijds dat hier toch een stel zeer kundige lieden aan het werk is. Een opluchting is de verwijdering van die buis uit mijn luchtpijp na drie dagen. Dat is de eerste grote stap.

Ik heb veel waanvoorstellingen. Ik volg complete ruzies tussen een inwoner van Klimmen, die ik ken, en een verpleger met zijn vrouw. Alles speelt zich af in de kamer naast me die ik kan zien door de glazen tussenwand. Ik lig ook regelmatig in een schuilkelder wanneer er weer eens een bombardement plaats vindt, ja zelfs tot hier dringt het Oekraïne drama door. Ik onthul monumenten ter nagedachtenis aan de slachtoffers in de Oekraïne. Ik maak heel wat mee tijdens mijn nachtelijke spookavonturen.

Als ik wat rustiger wordt, ongeveer vier dagen later mag ik naar ‘de afdeling’. Ik zet ook al de eerste stapjes buiten het bed. Daar gaat het snel terug naar het dagelijkse leven. Om de dag probeer ik te douchen, in eerste instantie geholpen door een lieve zuster.

Na een paar dagen moet ik zelf aan/in de bak. Maar ik kan me niet bukken, dus het wassen van de onderkant wordt wat moeilijk. Dat is het probleem echter niet, een grote vraag voor mij is: “hoe ziet mijn linker lies er uit?”. Omdat ik me niet kan bukken kan ik dat niet controleren. Een jonge sympathieke Belgische verpleger begeleidt me naar de douche. Die denkt: dat douchen moet hij maar zelf oplossen, onder het motto: ‘liever lui dan moe!’ . Als ik hem vraag hoe het er van onder uitziet, schiet hij in de stress, ik vraag het hem nog eens en of hij mij wil zeggen wat hij ziet. Hij bukt zich en begint zijn biologieboekje op te dreunen, glans penis, voorhuid, etc. Ik onderbreek hem en zeg dat ik dat niet bedoel, ik wil graag dat hij mij beschrijft hoe het met mijn linker lies gaat, is het blauw of paars? Zijn de hechtingen al weg? Opgelucht kan hij me vertellen dat het er goed uitziet, hij vertrekt met een zucht van verlichting. Had misschien toch wel wat te grote verwachtingen van iemand die twee keer gereanimeerd is en wiens goesting door de tamelijk geplette borstkas tot het absolute nulpunt gedaald is. Ik lig nu van af 29 maart in het ziekbed.

Mijn suiker regel ik inmiddels ook al weer zelf. Het gaat redelijk goed en mij wordt na vijf dagen in het vooruitzicht gesteld dat ik naar een revalidatiekliniek mag gaan. Ik kies voor ‘de Plataan’. De revalidatie kliniek ligt naast het ziekenhuis. Op 9 april verhuis ik, geholpen door Margaret en Maarten.

Zo’n revalidatiekliniek is echt iets apart. Je komt tussen een breed scala van lieden die allemaal hun typische kwalen hebben. Als je je wilt realiseren hoe gezond je nog bent en wat je allemaal kunt, moet je eigenlijk eens een tijdje in zo’n kliniek doorbrengen. Dan leer je ook respect te hebben voor het personeel. Het ergste zijn de oudere lieden die last hebben van dementie. Zij zijn onverbeterlijk en moeten steeds weer op hun plaats gezet worden. Ik heb met mijn beperkte hoeveelheid aanpassingsvermogen groot respect gekregen voor de oneindig geduldige aanpak van het personeel dat ook nog eens min of meer uitgebuit wordt vanwege het enorme personeelstekort dat er heerst en de lage bezoldiging die ze krijgen. Op de afdeling moeten eigenlijk 5 fysiotherapeuten werken. Het totale werk wordt gedaan door slechts twee oudere dames. En altijd enthousiast en altijd vriendelijk. Soms, wanneer een mijnheer die zo dement

is als een deur er weer eens voor grote rotzooi heeft gezorgd, valt de zuster uit haar rol en loopt scheldend achter hem aan. Onvrede is hun loon. Het is nooit goed en dan gebeuren er ook nog allerlei ongelukjes. De lieve zuster wil mij helpen met mijn steunsokken. Daar wil ze een apparaat voor gebruiken waar een soort gel in zit. Normaliter trek ik zelf die steunsokken aan als gewone sokken. Dat is wel iets meer werk maar het gaat. Maar nu, vanwege mijn borstkas gaat dat niet. Ze gebruikt het hulpmiddel en dat barst open waardoor een grote stroom gelei over de vloer kruipt. Ik heb zo'n medelijden met die meid maar ik kan niets doen dan lijdzaam toezien hoe ze de vloer moet gaan boenen. Je leert je wensen te relativeren.

En je gezondheid ook. Naast mij ligt een man, jonger dan ik, uit Vaals Hij heeft een been geamputeerd, lijdt aan suikerziekte en hij heeft blaaskanker. Het geamputeerde been is ontstoken en veroorzaakt helse pijnen. Na een dag of twee kan hij niet meer plassen en dat begint zo pijn te doen dat hij ligt te huilen van de pijn, als een klein kind. Na een nacht vol gekerm, onrust en katheders, begint het theater de volgende avond opnieuw. Ik sleep me naar de zoster en vraag of hij niet verplaatst kan worden want dit is niet uit te houden. Mijn vraag stel ik 'ondergeschikt' zo van, "alleen als het mogelijk is, natuurlijk!". Mijn vraag is blijkbaar heel normaal want na een uur staat er een arts en wordt de patiënt verplaatst. Gelukkig zie ik hem na twee dagen weer bij het ontbijt, die mijnheer Janssen uit Vaals. Ik speel het spel mee. Aan mijn eettafel zitten mijnheer Jansen uit Vaals, mevr. Lückers en mevr. Frijns uit Valkenburg. Mevr. Lückers is de vrouw van een zoon van mijnheer Lückers de oude kerk dirigent en muziekdocent uit de Laanderstraat in het Eikenderveld. Heb er zelf nog solfège les van gehad. Ik verleid haar elke ochtend met een bammetje met jam, want ze heeft nergens meer zin in. Ze is zo mager als een lat en ik vrees met grote vreze dat ze spoedig zal overlijden van de honger. Ze heeft zelf hier gewerkt. Ze vindt het allemaal wel goed. Die andere mevrouw is altijd ontevreden. Ze wil maar een ding: terug naar huis, naar haar flat in Valkenburg. Ik leid haar af door altijd over de restaurantjes en terrasjes in Valkenburg te beginnen. Een dag of twee voordat ik naar huis mag, is ze zover hersteld van haar val dat ze naar huis mag. Nu is alles weer goed. Mijnheer Janssen en mevr. Lückers heb ik achtergelaten. Want hoewel er voor het herstel 6 weken uitgetrokken was mag ik na twee en een halve week al naar huis. Uiteraard moet ik fysiotherapie blijven doen en moet ik eerst beoordeeld worden door een ergotherapeut. Dit is een leuke vrouw van middelbare leeftijd. Ze vraagt me (het is 11 uur 's ochtend) of ik koffie kan zetten. Uiteraard beaam ik dat en ze zegt: "kunt u ook een eitje bakken en de tafel dekken?" "Ik denk het wel", zeg ik en ik mag beginnen. Ik strompel naar het keukentje en begin de tafel te dekken. Daarna het koffieapparaat en naar een kwartiertje zitten we gezellig aan tafel met een heerlijke kop koffie. Het door mij gebakken eitje slaat ze af en mag ik in de vuilbak gooien: "Als ik al die eieren elke dag zou eten, dat zou ongezond zijn!". Dan mag ik afruimen en uiteraard komt mijn vraag: "moet ik afwassen?" "Nee", zegt ze, "dat is niet nodig!" Valt alweer mee, trouwens de uitslag van het gesprek ook: ik mag naar huis aangezien we leven in een appartement zonder trappen met lift etc. en ik redelijk ter been ben. Uiteraard wel fysiotherapie en rollator.. De volgende ochtend ben ik weer paraat bij de fysiotherapie en vertel ik haar over het positieve resultaat van de vorige dag bij de ergotherapeut. Een andere patiënt mort en zegt daarop: "En ik heb verdorie kunnen afwassen! Op 9 April mag ik weer naar huis! De odyssee is afgelopen. De fysiotherapie gaat natuurlijk door. Als het even kan, zo nemen we ons voor, gaan we in ieder geval naar Bedoin. Na een check door de cardioloog en een controle bij de oogarts begin juni, waarbij blijkt dat de macula spuiten gestaakt mogen worden, gaan we 11 juni naar Bedoin. De cardioloog zegt er wel bij dat ik niet mag rijden!.

Mijn antwoord is simpel en zorgt al jaren voor rust aan het huwelijks front: "Als mijn vrouw in de auto zit, rijd ik nooit!". Lees voor onze vakantie het vakantieboek en/of mijn blog "Bedoin Journaal 2022"⁵².

⁵² Bedoin Journaal, 2022, vakantieboek.

Mijn mantelzorgertje', mijn chauffeur, mijn secretaresse, mijn kokkie en mijn maîtresse. Alles voor één prijs! Op 10 maart 2023 zijn we 50 jaar getrouwd (voor de kerk, 10 maart 1976) We hopen die datum zonder verdere problemen te halen en het met onze familie uitgebreid te vieren. Het burgerlijk huwelijk was op 22 december 1975. . !

GENERATIE O

WERFERT (Weer, Were, Werenfried) **van Wychen (Wichen)**, ca. 1600, Nijmegen naar Valburg, getrouwd 1629 (?) met **Catharina (Aernt) Jansen**, ☼ 1605, † (?). Catharina woonde aan de stenen brug (?).

G.I.1) JACOBUS Weeren (van den Bosch). Zie onder generatie I.

G.I.2) Jenneken Weeren (Weere), (?)

G.I.3) Aernt (Aarend) Were, (Weere) (?).

G.I.4) Hijmen Were (?)

GENERATIE I

G.I.1) JACOBUS (Jacob) **Weeren** (Weer, Were, Wernerszoon), **van den Bosch**, ☼ . ca. (?)1630, † ca. (?)1719 te Valburg (Overbetuwe). Beroep, 1e knecht.

1.) Ca. 1655 getrouwd met **Anneken Jelissen** (wed), ☼ (?), † (?)1661 te Valburg.

G.II.1.1) Er is één dochter. **Catharina (Trijneke) Jacobs van Weere (Were, van den Bos)**, ☼ ca. (?)1672, † (?)1717, gehuwd 16.11.1703 in Valburg-Homoet (en 22-02-1704 in Eimeren) met weduwnaar **Peter Krijnen, Crijne**, ☼ 13-04-1663 te Elst en † in (?)1750, zoon van Henricus Krijne en Arnolda Roelofs. (Weduwnaar, op 28-02-1685 is hij gehuwd in Valburg met **Grietje Jansd van Meckelenburg** overleden 1703) 4 kinderen.

G.II.1.1.1) Erendje(Eernje) Krijnen (28-04-1708 Eimeren - † 1715)

G.II.1.1.2) Johannes Krijnen (☼ 24-08-1710 Eimeren-.....)

G.II.1.1.3) Henricus (Hendrick) Krijnen (☼ 13-01-1713 Eimeren -)

G.II.1.1.4) Erendje Krijnen (☼11-02-1715 Eimeren-)

2.) Jacob in ondertrouw te Valburg 10.03.1678, en getrouwd in Weurd (Valburg en Homoet) op 27.03.1678 met **Anna Maria (Marij) Hermens van Kesteren**, gedoopt te. Weurd op 25.06.1656, † te Valburg 1 mei 1693 (Nijmegen-Neerbosch), dochter van **Hermanus Ariaensen van Kesteren**, schout te Weurd, en **Lysken van de Poel**. Zij trouwt jong terwijl haar tweelingbroer jong te sterven komt. Als weduwe hertrouwt Anneke nog met haar eigen peetooms zoon. Er zijn 4 zonen en 2 dochters:

G.II.2.1) WERENFRIDUS (Weere) van den Bosch, ☼ (?)1680 † (?)1749 (1750 ?) **Zie onder generatie II**

G.II.2.2) Elisabeth (Lijsbeth) Weere ☼ (?)1680, † (?)1720. Getrouwd 05.04.1709 met **Goswinus Frerix Gossen (Goose)** (Gose van den Toorn).te Eimeren ☼ rond 1680. Er zijn drie (?) kinderen

G.II.2.2.1) Anna Maria van den Toorn ☼ 32-04-1710 te Eimeren - ?)

G.II.2.2.2) Ariaantie Frederiks ☼ 07.04.1713 te Eimeren- ?

G.II.2.2.3) Hermanna Frerix ☼ 04-09-1717 te Eimeren.

G.II.2.3) Hermanus, (Hermen) Weere van den Bos. ☼ in het jaar 1684 (1688?) in Valburg. † rond 1716. (1717?).

G.II.2.4) Jan (Joes) Weere (vdB) ☼ (?), 1686 † (?) getrouwd te Eimeren op 25.05.1711 met **Alaetie (Aaltje, Aaltie) Ortse**. Zij hebben drie (?) kinderen:

G.III.2.4.1) Joanne ☼ 01-01-1714 te Eimeren.)

G.III.2.4.2) Albertje ☼ 24-07-1718 te Eimeren

G.III.2.4.3) Willemijn ☼ 19-03-1720 te Eimeren

⁵³ Schriftelijke mededelingen van J. van den Bosch, Zevenaar.

⁵⁴ 'Heb ik late Griffelle', Jacobus en Fredericus van den Bosch, . Aantekeningen betreffende het landbouwbedrijf van twee generaties landlieden in de Betuwe 1776-1836. 2013 Frist Hoogveld, ISBN/EAN 978-94-90352-31-8

G.II.2.5) Arnoldus (Aarend) Weere (vdB). ☼ (?) 1699, † (voor 1737), getrouwd 16.10.1717 (10-10-1717) te Valburg-Homoet met **Sophia (Feitje) (Goris) Chorus** (?). Zij hebben vier kinderen:

G.III.2.5.1) Henricus Weere van den Bos ☼ 30-08-1718 te Eimeren. (?)

G.III.2.5.2) Arnoldus Weere ☼ 23-10-1720 te Indoornik (?)

G.III.2.5.3) Joanna Weeren ☼ 01-12-1722 te Indoornik (?)

G.III.2.5.4) Mechtildis (Mechtil) Were(n) van den Bos(s) ☼ 07-09-1728 te Indoornik. Getrouwd met **Gerardus Muers** ☼ 05-01-1724 eh getrouwd op 20-04-1751 te Indoornik. Zij hebben vier kinderen:

Arnoldus Muers ☼ 24-09-1752 -

Henricus Muers ☼ 24-11-1754 -

Bernardus Muers ☼ 24-09-1758 -

Maria Gertrudis Muers ☼ 05-02-1760 -

G.II.2.4) Johanna vdB. ☼ (?) 1630, † (?). Getrouwd 03.11.1715 met **Joris Berendse**

3.) Jacob in ondertrouw te Valburg 11.10.1691 met **Gijsbertje Dirkzen (Derxe)**, weduwe van Jan Vos (1) waarmee zij op 16 februari 1668 in ondertrouw gegaan is. Zij is getrouwd met Jacobus Weeren (2) in Weurd op 27.03.1678. Zij is daarna getrouwd met (3) Egbert Geurtse, op 21.07.1720 in ondertrouw gegaan. Er zijn geen kinderen.

GENERATIE II

G.II.2.1) WERENFRIDUS (Weer, Werner) **Jacobs van den Bosch**, van den Bos, van den Boss, grondeigenaar, hele bouwman (hereboer), ☼ te Valburg ca. (?)1680, † in Valburg op 13.02.1749. In ondertrouw te Valburg op 29.05.1718, en getrouwd te Eimeren (Homoet) op 30.05.1718 met **Margaretha (Margriet) Cornelissen-Mathijssen**, ☼ te Valburg ca. 1696, † te Valburg 08.11.1760, dochter van **Cornelis Mathijssen Hendriks**, meestersmid, en **Maria Freriks** (Frederiks).

Er zijn 6 zonen en 4 dochters:

G.III.1.1) Anna Maria Wernerusse vdB. ☼ op 10.04.1719 in Eimeren (Elst?). R.K. † op 26.05.1793 in Elst. Zij was toen 74 jaar oud, getrouwd 18.05.1741 met **Arrien Jansz van Kesteren** ☼ (?) en † 29.10.1792. Er is 3e graad bloedverwantschap

G.III.1.2) Fredericus vdB. ☼ 01.06.1720, † (?) 1764, getrouwd 08.12.1761 met **Christina Janssen** (?).

G.III.1.3) Hermyn (Hermina) vdB. ☼ 13.12.1721, † te Lent 1783, 62 jaar oud, getrouwd 08.04.1742 met Gerardus (**Gerrit Gerred**) **Sanders**, (1720-1745),

G.IV.1.3.1). Cornelis Sanders, ☼ : ??-10-1765 in Oosterhout, † 08-07-1857 in Valburg, 91 jaar oud.

1^e Huwelijk (1787, ??) met **Hendrica Sanders** (1758-ca 1793). Zij hebben twee kinderen:

G.VI.1.3.1.1.1) Evert Sanders (1788-1818)

G.VI.1.3.1.1.2) Jenneke Sanders 1792-1834

2^e Huwelijk (1797, ??), met **Hendrina Willemsen** ca 1772-1857. Zij hebben 11 kinderen:

(G.VI.1.3.1.2.1) Henrica Sanders ca 1799-1865

(G.VI.1.3.1.2.2) Gerarda Sanders ca 1801-1867

(G.VI.1.3.1.2.3) Joanna Sanders 1801-1876

(G.VI.1.3.1.2.4) Petronella Sanders 1803-

(G.VI.1.3.1.2.5) Joannes Sanders ca 1806-

(G.VI.1.3.1.2.6) Elisabeth Sanders 1807-1893

(G.VI.1.3.1.2.7) Cornelis Sanders 1809-1884

(G.VI.1.3.1.2.8) Peter Sanders 1813-1814

(G.VI.1.3.1.2.9) Gradus Sanders 1816-1900

(G.VI.1.3.1.2.10) Stephanus Sanders 1818-1881

| (G.VI.1.3.1.2.11) **Everhardus Cornelius (Evert) Sanders** 1819-1903

G.III.1.4) Elisabeth vdB. ☼ 23.07.1723 in Eimeren. † (?)

G.III.1.5) Gerardus vdB. ☼ 31.07.1724 in Eimeren, † (?)

G.III.1.6) Cornelis vdB. ☼ 30.01.1733 in Eimeren. † (?)

G.III.1.7) Jacobus vdB. ☼ 23.02.1734, in Eimeren. RK. Hij is † in 1735 in Valburg.

G.III.1.8) JACOBUS van den Bosch ☼ 20.04.1735, † 21.08.1818 (zie onder gen. III)

G.III.1.9) Maria vdB. ☼ 11.03.1736, † (?) 1738

G.III.1.10) Maria vdB. ☼ 11.03.1738, † (?) 1738

GENERATIE III

G.III.1.8) JACOBUS (Jacob, Kobus) van den Bosch, grootgrondbezitter, lid van de rechtbank, rentmeester der geestelijke goederen van het ambt Overbetuwe (schoutambten Elst en Valburg), gedoopt te Eimeren op 20.04.1735, † in Valburg op 21.08.1818, 54 of 55 jaar oud. In ondertrouw te Valburg op 16.04.1762 getrouwd te Eimeren op 10.05.1762 met **Johanna Costerman**, gedoopt te Eimeren op 22.06.1740, † te Valburg op 05.03.1808, dochter van **Arend (Arnoldus) Costerman** en **Anna Maria Theunissen**.

Er zijn 4 zonen en 4 dochters:

G.IV.1.1) Anna Margaretha vdB. ☼ 13.07.1763 † 05.02.1847, non dus ongehuwd.

G.IV.1.2) Anna Maria vdB. ☼ 21.03.1765 † 27.09.1769, vier jaar oud.

G.IV.1.3) WERENFRIDUS van den Bosch, ☼ 11.10.1767, † 16.01.1822 (zie gen. IV)

G.IV.1.4) Anna Maria vdB., ☼ 09.02.1770, † 07.03.1772.

G.IV.1.5) Arnoldus (Arend) vdB. ☼ 14.03.1772 † 11.11.1828, Arnoldus was Tabaksplanter. Getrouwd 19.01.1803 met **Helena Krijnen (Krienen?)**, ☼ 14.02.1774 in Valburg, dochter van **Hendrik Krijnen** en **Theodora Janssen**, † 09.06.1851.

Zij hadden negen kinderen:

G.V.1.5.1) Joanna vdB. Zij is ☼ op 04.04.1803 in Driel, Gelderland

G.V.1.5.2) Arnoldus (Arend) vdB. ☼ 08.10.1804 in Valburg, † (?)

G.V.1.5.3) Hendrik vdB. ☼ op 08.10.1804 in Elst (O.B.), † 09.12.1880 in Valburg, 76 jaar oud. Ook hij was tabaksplanter. Hij trouwde 45 jaar oud op 29.05.1850 in Valburg met **Johanna vdB.** 34 jaar oud. Johanna is ☼ op 06.04.1815 te Valburg, dochter van **Frederik van den Bosch** en **Bernardina Jansen**. Johanna is † op 30.07.1892 te Valburg 76 jaar oud. Hendrik en Johanna van den Bosch hadden 3 kinderen:

G.VI.1.5.1.1) N.N. van den Bosch

G.VI.1.5.1.2) Hendricus Johannes vdB., ☼ te Valburg in 1855. † op 10.12.1866 te Valburg, 10 of 11 jaar oud.

G.VI.1.5.1.3) Wilhelmus Werenfridus vdB. ☼ 1858, † 1925.

G.V.1.5.4) Jacob (Kobus) vdB. ☼ 17.10.1806 te Valburg, † 17.10. 1818, in de leeftijd van 12 jaar.

G.V.1.5.5) Theodora vdB. 1809-1820, 11 jaar oud.

G.V.1.5.6) Joannes vdB. ☼ 10.03.1811 in Valburg,

Hij is † op 3 januari 1833 in Valburg, 22 jaar oud.

G.V.1.5.7) Jacobus vdB. ☼ 08.03.1813 † te Valburg 28.12.1882 in Valburg 76 jaar oud, Hij was net als zijn vader tabaksplanter. Trouwde 49 jaar oud op 15.11.1855 in Valburg met **Johanna Adriana Meijers**, 31 jaar oud. Johanna is ☼ op 17.11.1823 in Valburg, dochter van **Nicolaas Meijers** en **Johanna Engelen**. † te Valburg, 71 jaar oud op 11.01.1895. Geen kinderen

G.V.1.5.8) Maria vdB. 1815- 11.10.1818.

G.V.1.5.9) Theodora Anna Maria vdB. ☼ op 04.08.1820 in Valburg, † op 31.07.1906 in Driel, Gelderland, zij was toen 85 jaar oud. Getrouwd in 1866 met Johannes Frederiks. 1825- (?) en daarna met Arnoldus Frederiks (1857-1938).

G.IV.1.6) Anna Maria vdB. ☼ 30.08.1774, † op 02.04.1823. Getrouwd op 29.11.1792 met **Peter**

(Steven?)**Sanders**. ☼ 03.03.1769, † 09.05.1830. Zij had tien kinderen.

G.IV.1.7) Fredericus vdB. ☼ 21.08.1777, † 22.07.1778.

G.IV.1.8) Fredericus vdB. ☼ 30.01.1781, † 08.06.1864. Hij is getrouwd op 13.05.1813 met **Bernardina Jansen**. ☼ 15.12.178, † 01.11.1832.

Zij hadden 4 kinderen:

G.V.1.8.1) Johanna vdB. ☼ op 01.04. 1814 in Valburg. † voor 1816 in Valburg.

G.V.1.8.2) Hendricus vdB. ☼ op 04.10.1815 in Elst, Hij is † op 12 november 1815 in Elst.

G.V.1.8.3) Johanna vdB. ☼ op 06.04.1816 en † op 30.07.1892. Zij is gehuwd met haar neef Hendrik van den Bosch (Gen. III 1.5.1.).

G.V.1.8.4) Henricus vdB. ☼ 07.01.1817 in Elst en gestorven in Valburg op 15.01.1897. Op 25.04.1853 in Heteren, 36 jaar oud, gehuwd met **Theodora Helena Mientjes**, 1827-1856, dochter van **Jan Mientjes en Clasina Holleman** uit Indoornik. Beroep: landbouwer. Zij hadden twee dochters:

G.V.1.8.4.1) Bernardina Fredrika vdB. 1855-????

G.V.1.8.4.2) Clazina Johanna vdB. 1855-????

G.V.1.8.5) Jacobus vdB. ☼ op 14.10.1819 in Valburg. Beroep: tabaksplanter/ landbouwer. In 1870 partner van Hendrina Pas, 1840-(?). Hij is † op 16.05.1893 in Valburg, 73 jaar oud.

G.V.1.8.6) Everhardus vdB. ☼ op 17.12.1821 in Valburg. † op 04.05.1843 in Nijmegen, 22jaar oud.

G.V.1.8.7) Johannes vdB. ☼ op 31.03.1824 in Valburg. † op 24.12. 1887 in Baak, Gelderland. Hij was toen 63 jaar oud en ongehuwd

G.V.1.8.8) Wilhelmus vdB. ☼ Valburg 07.10.1826, blijft ongehuwd en overlijdt in Valburg op 15.02.1888. Beroep: tabaksplanter, hij was toen 62 jaar oud.

G.V.1.8.9) Cornelis Fredericus vdB. ongehuwd, ☼ op 27 januari 1828 in Valburg, Beroep: priester. † op 27.01.1894, 66 jaar oud.

G.V.1.8.10) Margaretha Cornelia vdB. ☼ op 09.09.1829, † op 18.01.1871. Op 10.05.1859 gehuwd met **Wilhelmus Everardus Mientjes**. ☼ 02.03.1833 - Indoornik, Heteren, † 28.06.1887in Elst Zoon van **Jan Mientjes en Clasina Holleman** uit Indoornik. Gescheiden in 1^e huwelijk van Petronella Burgers (1834-1921). Uit het tweede huwelijk (1829-1871) zijn negen kinderen ☼ :

G.VI.1.18.10.1) Theodorus Leonardus Mientjes (1860-1933) Gehuwd 12.09.1895, in Groesbeek, met Catharina Maria Rissenbeek (1862-1946). Zij hebben 5 kinderen.

G.VII.1.18.10.1.1) Wilhelmus Franciscus Cornelis Mientjes (1897-1979)

G.VII.1.18.10.1.2) Maria Clasina Mientjes (1903-1994)

G.VII.1.18.10.1.3) x Mientjes

G.VII.1.18.10.1.4) Frederikus Marie Mientjes (1902-1902)

G.VII.1.18.10.1.5) Maria Clasina Mientjes (†1901)

G.VI.1.18.10.2) Fredericus Bernardus Mientjes (1861-1921) Gehuwd met **Maria Wilhelmina Grob** (1861-1911). Zij hebben 10 kinderen:

G.VII.1.18.10.2.1) Cornelia Hendrina Theodora Mientjes (1892-1892)

G.VII.1.18.10.2.2) Anna Hendrica Maria Mientjes (1893-.....)- Gehuwd 20.04.1920, Maastricht, met Tossanus Winandus Hubertus Richelle (1895-....)

G.VII.1.18.10.2.3) Cornelia Bernardina Elisabeth Mientjes (1895-....)- Gehuwd 23.07.1926, Maastricht, met Franciscus Senden (1895-....)

G.VII.1.18.10.2.4) Henricus Theodorus Wilhelmus Mientjes (1896-1922).

G.VII.1.18.10.2.5) Theodorus Wilhelmus Marie Mientjes (1898-1986) Gehuwd 30.07.1926, Maastricht, met Maria Christina Sondeijker 1898-1980

G.VII.1.18.10.2.6) Joannes Fredericus Mientjes (1899-1901)

G.VII.1.18.10.2.7) Elisabeth Catharina Antonia Mientjes (1900-1900)

G.VII.1.18.10.2.8) Theodorus Johannes Mientjes (1901-1980) Gehuwd 19.05.1934, Wijk bij Duurstede, met Cornelia Johanna Maria Dijkman 1904.

G.VII.1.18.10.2.9) Johannes Frederikus Mientjes (1902-1930)

- G.VII.1.18.10.2.10) Elisabeth Josephine Marie Mientjes** (1905-1997) Gehuwd 09.08.1935, Maastricht, met Matheus Antonius Hubertus Lafleur (1900-1987)
- G.VI.1.18.10.3) Bernardina Frederika Mientjes** (1862-1938) Gehuwd 27.10.1890, Maastricht, met Gradus Hendrikus Verheij 1866-1920. Zij hebben 8 kinderen
- G.VII.1.18.10.3.1) Wilhelmus Renier Alphonsus Verheij** (1891-....)
- G.VII.1.18.10.3.2) Hendrikus Johannes Verheij** (1893-....)
- G.VII.1.18.10.3.3) Fredericus Johannes Bernardus Verheij** (1894-....) Gehuwd 27.05.1919, Amby, met Maria Elisa Teheux (1895-....)
- G.VII.1.18.10.3.4) Theodorus Hubertus Maria Verheij** (1896-....) Gehuwd 05.11.1923, Gronsveld, met Maria Hubertina Agnes Reintjes (1899-....)
- G.VII.1.18.10.3.5) Cornelia Catharina Johanna Verheij** (1898-1917)
- G.VII.1.18.10.3.6) Clasina Wilhelmina Maria Verheij** (1900-....) Gehuwd 21.02.1922, Maastricht, met Henri Joseph Marie Baeten (1894-....)
- G.VII.1.18.10.3.7) Franciscus Wilhelmus Christianus Verheij** (1904-....) Gehuwd 19.12.1930, Maastricht, met Alice Rosalia van Kan (1909-....)
- G.VII.1.18.10.3.8) Bernardina Elisabeth Maria Verheij** (1906-....) Gehuwd 30.04.1930, Maastricht, met Leonard Tummers (1903-....)
- G.VI.1.18.10.4) Clasina Theodora Mientjes** (1863-1933) Gehuwd 27.08.1895, Valburg, met Johannes Hendricus Dijkman 1864-1935 en hun kinderen
- G.VII.1.18.10.4.1) Johannes Frederikus A. Dijkman** (1896-1952)
- G.VII.1.18.10.4.2) Wilhelmus Petrus V Dijkman** (1898-....)
- G.VII.1.18.10.4.3) Theodorus Albertus Henricus Dijkman** (1899-....) Gehuwd 06.09.1922, Amsterdam, met Magdalena Loe
- G.VII.1.18.10.4.4) Cornelis Franciscus Dijkman** (1900-1921).
- G.VII.1.18.10.4.45) Fredericus Johannes A. Dijkman** (1902-1968)
- G.VII.1.18.10.4.6) Cornelia Johanna Maria Dijkman** (1904-....) Gehuwd 1905.1934, Wijk bij Duurstede, met Theodorus Johannes Mientjes 1901-1980 en 2 kinderen :
- G.VII.1.18.10.4.7) M Anthonius Everhardus Petrus Dijkman** Gehuwd 11.07.1929, Zeist, met Hendrika Elisabeth Hoogstraten
- G.VI.1.18.10.5) Johanna Cornelia Wilhelmina Mientjes** (1868-....)
- G.VI.1.18.10.6) Cornelia Wilhelmina Maria Mientjes** †1912
- G.VI.1.18.10.7) Theodora Johanna Mientjes** (1865-1868)
- G.VI.1.18.10.8) Johannes Everhardus Mientjes** (1869-1871)
- G.VI.1.18.10.9) Wilhelmina Cornelia Maria Mientjes** (1871-....)

GENERATIE IV

G.IV.1.3) WERENFRIDUS van den Bosch, bierbrouwer en landbouwer, gedoopt te Eimeren op 11.10.1767, † te Valburg op 16.01.1822. In ondertrouw en getrouwd te Valburg op 29.04.1794 met **Geertruida (Grada) Elisabeth Hoogveld**, gedoopt te Elst op 28.02.1764, † in Elst op 24.02.1835, dochter van **Willem Hoogveld** en **Petronella Aleida Holterman**.

Er zijn 4 zonen en 3 dochters waarvan een tweeling:

G.V.1.1) JACOBUS van den Bosch, tabakspanter, ☼ 26.01.1795 te Valburg. † 12.01.1866. (Zie Generatie V)

G.V.1.2) Wilhelmus vdB. ☼ 09.03.1798 te Eimeren, † 05.12.1849 te Homoet. Landbouwer van beroep. Hij is getrouwd op 01.02.1823, 23 of 24 jaar oud, met **Joanna van Gent**, 23 jaar oud. Zij is ☼ op 31.07.1799 in Homoet en is de dochter van **Hendrik van Gent** en **Grada Derksen**. † op 17.02.1881 te Valburg op de leeftijd van 80 of 81 jaar oud. Zij hadden twee zonen:

G.VI.1.2.1). Werenfridus vdB. ☼ 05.03.1824 in Homoet. † op 09.01.1883 in Valburg, 58 jaar oud. Hij is getrouwd met **Theodora Bosman**, ☼ op 30.06.1829 te Slijk-Ewijk († ?) en de dochter van **Arnoldus Bosman** en **Hendrina Bolderik**. Zij hadden 8 (9?) kinderen:

G.VII.1.2.1.1) Wilhelmina Hendrika vdB. ☼ 1855 te Homoet. † 08.03.1860 te Homoet.

G.VII.1.2.1.2) Hendrika vdB. ☼ 1856 te Homoet, † 28.08.1876 te Valburg

G.VII.1.2.1.3) Wilhelmina Johanna vdB. ☼ 1857, † 23.10.1948 te Valburg

G.VII.1.2.1.4) Johanna Gerarda vdB. ☼ 12.12.1858 te Homoet, † 19 12. 1858 te Homoet

G.VII.1.2.1.?)Wilhelmus Werenfridus vdB. ☼ 1858(9)? te Homoet, †25-02-1925 te Nijmegen.

G.VII.1.2.1.5) Arnoldus Hendricus vdB. ☼ op 29.03.1860 te Valburg, † op 10.04.1920 te Valburg. Gehuwd met **Anna Maria Gertuida Arts** (1859-....) op 19-02-1903 te Ubbergen. Weduwnaar in ca. 1900. Voor de tweede keer getrouwd te Bemmelen op 07-05-1903 met **Petronella Mathilda Heickmann** (1877-....)

G.VII.1.2.1.6) Janna vdB. ☼ rond 1861. † op 30.09.1880 te Elst

G.VII.1.2.1.7). Hendricus Everardus vdB. ☼ in 1863 te Valburg, † op 11 mei 1922 te Valburg,

G.VII.1.2.1.8.) Johanna Wilhelmina Theodora vdB. ☼ 1863 in Homoet. † op 25.04.1945 te Tilburg Zij is getrouwd op 26.06.1884 met (**G.V.1.5.3) Arnoldus Everhardus van den Bosch**, ☼ 1853 te Valburg, † op 05.01.1928 in Valburg zoon van **Hendrik van den Bosch** en **Johanna van der Boven**. Zij hadden drie kinderen:

G.VI.1.2.2) Henricus vdB. 1826-1849, † 23 jaar oud.

G.V.1.3) Arnoldus (Arend) Hendricus vdB. ☼ op 01.07.1800 in Valburg, † 12.04.1859 in Herveld, 58 jaar oud. Beroep: Tabaksplanter. Getrouwd op 21.04.1838 in Valburg, 37 jaar oud, met **Grada Nel (Helena) Krijnen** ☼ op 27.02.1805 te Valburg, dochter van **Hendrik Krijnen** en **Anna Maria van Zetten**. † op 27.07.1844.

G.V.1.4) Otto vdB. ☼ op 08.03.1802 in Valburg, † 11.07.1866, 64 jaar oud in Valburg. Gehuwd 38 jaar oud, op 29.04.1840 in Bemmelen met **Aleijda Jansen**, 31 jaar oud. ☼ op 08.02.1809 te Gendt, dochter van **Albertus Jansen** en **Gerarda Busch**. Een kind:

G.VI.1.4.1) Werenfridus vdB. ☼ te Bemmelen in 1844. † op 11.11.1902 in Elst 57 jaar oud. Hij was arbeider. Gehuwd op 18.09.1873, 28 of 29 jaar oud in Valburg met **Dorothea van Dijk** ook 28 of 29 jaar oud. Dochter van **Jan van Dijk** en **Ellis Jansen**. † op 15.12.1914 in Elst, 71 of 72 jaar oud. Zij hadden 6 kinderen:

G.VII.1.4.1.1) Otto Werenfridus vdB. ☼ in Elst in 28.08.1874. † op 29.02.1956 in Utrecht van beroep kruideniersbediende. Getrouwd, 23/24 jaar oud op 02.02.1899 in Elst met **Johanna Maria van Ottelen**, 18/19 jaar oud. Zij is ☼ in 1880 in Elst dochter van **Martinus van Ottelen** en **Johanna Volmeijer**. Zij hadden 6 kinderen:

G.VIII.1.4.1.1.1) Wilhelmus Martinus vdB. ☼ op 11.06.1899 in Elst, (of: 01-06-1899). † op 06.01.1948 in Utrecht, 48 jaar oud. Getrouwd 14.12.1921 te Utrecht met **Maria Hendrika de Jong** 1900-1979. Zij hadden 5 kinderen (**G.IX**)

G.VIII.1.4.1.1.2) Marinus Theodorus vdB. ☼ op 12. 11.1900 in Elst. † op 11.12.1900 in Elst

G.VIII.1.4.1.1.3) N.N. van den Bosch 1901-1901

G.VIII.1.4.1.1.4) Marinus Wilhelmus vdB. ☼ op 29.04.1903 in Utrecht. † op 5 juni 1960 in Utrecht. Getrouwd in 1929 met 'niet openbaar'.

G.V.III.1.4.1.1.5) Theodorus Johannes vdB. ☼ op 29.04.1903 in Utrecht. † 07.08.1904 in Utrecht, hij was toen 1 jaar oud.

G.VIII.1.4.1.1.6) Otto Werenfridus vdB. ☼ in (?) 1911 in Utrecht, † op 26.08.1911 in Utrecht.

G.VII.1.4.1.2) Aleida vdB. ☼ in Elst in 1878, † op 12.01.1947 in Rosmalen, 68/69 jaar oud. Gehuwd met **Wilhelmus Hendrikus Bouwman**, van beroep bode. Zoon van

Johannes Wilhelmus Bouwman en Wilhelmina Verplak. Ze had twee kinderen:

G.VII.4.1.2.1) Wilhelmina Hendrika Bouwman. Zij is ☼ 25.08.1914 in Elst. † op 27.08.1915 in Elst.

G.VII.4.1.2.2) Wilhelmina Hendrika Bouwman Zij is ☼ 25.08.1914 in Elst. † op 27.08.1915 in Elst.

G.VII.1.4.1.3) Janna vdB. ☼ 07.1880, † op 30.09.1881, twee maanden oud.

G.VII.1.4.1.4) Wilhelmina vdB. ☼ 1882 in Elst. † op 07.04.1917 in Elst, 33/34 jaar oud. Gehuwd op 23.05.1912 in Elst met **Everhardus Wilhelmus van Heumen**, 29/30 jaar oud. Hij is ☼ in 1882, zoon van **Peter van Heumen en Catharina Gerritsen**

G.VII.1.4.1.5) Johannes Theodorus vdB. ☼ 1885 in Elst. Van beroep tuinman. Getrouwd op 23.01.1913, 27/28 jaar oud, in Elst met **Wilhelmina Hendrica Bouwman**, 29/30 jaar oud, ☼ in 1883 in Elst, dochter van Johannes Wilhelmus Bouwman en **Wilhelmina Verpak**

G.VII.1.4.1.6) Elisabeth vdB. ☼ te Elst in 1886. Gehuwd op 03.09.1908 te Elst met **Gerardus Bernardus Albertus Hendriks**, 29/30 jaar oud, ☼ in Elst 1878, zoon van **Evert Hendriks en Geertruida Brouwer**

GENERATIE V

G.V.1.1.) JACOBUS van den Bosch, tabaksplanter, gedoopt te Valburg op 26.01.1795, † te Valburg op 12.01.1866. Getrouwd te Valburg op 01.05.1830 met **Maria Anna van Egeren**, 33/34 jaar oud, gedoopt te Valburg op 18.10.1796, † te Valburg op 10.08.1874, dochter van **Steven (Stephanus) van Egeren en Ida Petronella Albers**.

Er zijn 4 zonen en 2 dochters:

G.VI.1.1.) Werenfridus vdB. ☼ 30.07.1830, † (?). Gehuwd 19.04.1877 met Gisberta, **Helena Maria Reijers** op 11.01.1837.

G.VI.1.2.) Stephanus vdB. ☼ op 12.10 1832, (na 1875 vertrokken naar het Koninkrijk Pruisen?). Geregistreerd in Nijmegen 1870/1880/1890/1900. Beroep Muziekonderwijzer en sigarensorteerder. Overleden te Nijmegen op 10-05-1913.

G.VI.1.3.) Geertruida Elisabeth vdB. ☼ 15.02.1834 in Valburg en † op 19.03.1874 te Valburg. Gehuwd 38/39 jaar oud, op 19.03.1873 te Valburg met Antonius van Loon, stroodekker, 37/38 jaar oud. ☼ in Valburg en zoon van Johannes van Loon en Johanna Tilmans.

G.VI.1.4.) HERMANUS van den Bosch. Smid van beroep. ☼ op 10.12.1835 en † op 15.06.1909 (zie generatie VI)

G.VI.1.5.) Johanna Petronella vdB. ☼ op 03.05.1838 te Valburg. † op 09.12.1918 Johanna trouwde 25 jaar oud, op 02.07.1863 met **Peter Jansen** 30 jaar oud. ☼ op 27.10.1832, in Driel, † op 22.01.1918. Zoon van **Theodorus Jansen en Geertruida Pas**. Beroep: Tabaksplanter.

G.VI.1.6.) Wilhelmus vdB. ☼ 25.04.1840 te Valburg en † op 22.06.1843,

GENERATIE VI

G.VI.1.4.) HERMANUS van den Bosch, smid, ☼ te Valburg op 10.12.1835, † te Wageningen op 15.06.1909,

1) Getrouwd te Wageningen op 16.01.1863 met **Grietje (Berendse) Harmelink**, ☼ te Putten op 17.01.1835. Van beroep winkelierster. Weduwe van **Bernardus Hendrikus Berendse** geb. Wageningen 12.05.1859, † te Wageningen op 04.02. 1872 dochter van **Hendericus Harmelink** (arbeider) en **Berendina Zwart**;

Er zijn 3 zonen en 4 dochters.

G.VII.0.1) Bernardus Hendricus vdB. ☼ 12.05.1859, † 16.06.1905. Gehuwd op 11.01.1893 met **Gisbertha Helena Maria Reijers**, ☼ 30.07.1863 te Elten (Dld) en † in Arnhem op 14.04.1934.

G.VII.1.1) Jacobus (Job) vdB., ☼ 25.11.1863, † 04.03.1945. Ongehuwd.

G.VII.1.2) Hendricus (Hein) vdB. ☼ 14.05.1865. † 18.12.1956. Gehuwd op 08.08.1895 met **Geertruida Buijs**. Zij is ☼ op 06.09.1869 en † op 22.07.1956.

G.VII.1.3) Anna Maria vdB. ☼ op 30.08.1867 en † op 29.03.1869.

G.VII.1.4) Bernardina vdB. (Dien) ☼ op 29.01.1869 te Wageningen en aldaar † op 07.07.1908.

G.VII.1.5) Anna Maria vdB. ☼ op 30.08.1870 en † op 13.09.1870, 1 maand oud.

G.VII.1.6) Anna Maria vdB. ☼ op 28.01.1872, † op 30.04.1872

2) Getrouwd te Wageningen 10.08.1872 met **Joanna Antonia Heijselaar**, ☼ te Wageningen op 19.01.1850, † te Wageningen op 10.11.1918, dochter van **Jacobus Heijselaar** † op 01.01.1917 te Wageningen (kleermaker) en **Theodora van Swaaij**,

Er zijn 6 zonen en 3 dochters.

G.VII.2.1) Wilhelmus Theodorus vdB. ☼ op 27.10.1873, † op 02.02.1875 1 jaar oud.

G.VII.2.2) THEODORUS JACOBUS van den Bosch, ☼ op 10.06.1875 en † op 24.11.1947. (zie generatie VII)

G.VII.2.3) Wilhelmus Hendrikus vdB. ☼ op 18.10.1876, † (?).

Partner van en getrouwd met **Johanna Engelina Degens** uit Dordrecht op 04.10.1931 te Tilburg.

G.VII.2.4) Theodorus vdB. ☼ op 24.10.1878 te Wageningen en aldaar † op 29.10.1918. Gehuwd op 19.01.1910 met **Geertruida Egbertina van Mossel** die ☼ is in Wageningen op 28.07.1883 en in Venray † op 11.08.1917.

G.VII.2.5) Anna Maria vdB. ☼ op 02.01.1881 en † in Amersfoort op 09.07.1950. Ze is gehuwd op 01.19.1919 met **Johannes Franciscus Hageman**, ☼ op 15.06.1882 en † op 24.01.1969.

G.VII.2.6) Theodora Margaretha vdB. ☼ op 14.14 1883 te Wageningen en aldaar † op 19.04.1942. Zij is gehuwd op 01.19.1919 met **Johannes Wilhelmus Braakman**. ☼ op 30.04.1882 en † op 17.02.1973.

G.VII.2.7) Maria Geertruida Elisabeth vdB. ☼ op 14.07.1885 te Wageningen en aldaar † op 06.09.1954. Zij is gehuwd op 31.07.1907 met **Cornelis Andreas Horning**. ☼ op 20.03.1862 en † op 05.02.1927.

G.VII.2.8) Hermanus Johannus Theodorus vdB. ☼ in Wageningen op 11.09.1887 en aldaar † op 23.10.1966. Beroep: Rijwielhandelaar. Gehuwd op (?) met **Petronella Driessen**, ☼ op 28.07.1886 en † op 31.07.1973.

G.VII.2.9) Johannes Hendrikus vdB. ('Ome Jo'), Onder directeur mijn 'Laura en Vereniging'. ☼ op 17.11.1891 en † op 16.08.1973. Gehuwd op 20.05.1919 met **Petronella (Tante Nelly) Maria Carolina de Bont** ☼ op 14.11.1896 en † op 23.12.1975. Zij hadden 6 kinderen:

G.VIII.2.9.1) Herman vdB. ☼ op 03.04.1920. In 1950 getrouwd met **Hetty Onland**.

G.VIII.2.9.2) Harry vdB. ☼ op 15.07.1921 getrouwd met **Miep Benders**. Later hertrouwd met **Monica?**

G.VIII.2.9.3) Annie vdB. ☼ op 09.10.1922. Getrouwd in 1954 met **Vic Rutten**, ☼ op 15.09.1919 † op 13.08.1984.

G.VIII.2.9.4) Bep vdB. ☼ op 26.06.1925. Gehuwd in 1958 met **Raymond Gray**, ☼ op 20.01.1932. Geëmigreerd naar Canada.

G.VIII.2.9.5) Miek vdB. ☼ op 27.07.1927. Gehuwd in 1959 met **Jo Lunter**, ☼ op 30.08.1926, † op 01.02.1986.

G.VIII.2.9.6) Theo vdB. ☼ op 22.01.1929/ Gehuwd in 1980 met **Aafke Leininga**, ☼ op 15.01.1937.

GENERATIE VII

G.VII.2.2) THEODORUS JACOBUS van den Bosch, beroepsonderofficier bij Nationale Militie, smid, hoofdconductor bij NS, ☼ te Wageningen op 10.06.1875, † te Heerlen op 24.11.1947, in ondertrouw en getrouwd te Wageningen op 01.08.1902 met **Johanna Maria Bulten**, ☼ te Arnhem op 03.11.1877, † te Heerlen 20.01.1963,

Zij is de dochter van **Hendrik Albertus Bulten** (geb.:16-07-1840 in Doetichem) van beroep machinist bij de Nederlandse Spoorwegen. † op 23-04-1928 in Wageningen. Zijn vrouw **Hendrika Bienen** (1812-1897) is Rooms Katholiek. In die tijd werd er bij het huwelijk afgesproken dat hun kinderen om en om in de Ned. Herv. Kerk en de R.K. Kerk zouden worden gedoopt.

Er zijn 4 zonen en 2 dochters.

G.VIII.2.2.1) Hermanus Gerardus Maria vdB. ☼ 16.06.1903 - †08.12.1975. Op 15.11.1930 gehuwd met **Dorothea Sondermann**, ☼ 28.04.1903 te Horst (W.Dld.) † 29.01.1979 te Heerlen. Zij hebben 5 kinderen.

G.IX.2.2.1.1) Christa vdB. ☼ 23.08.1931 te Heerlen, gehuwd met **Henri Marie Eugène (Harry) Wolfs**, † 06.08.2017 te Heerlen. Zij hebben 2 kinderen: Peter en Diane.

G.IX.2.2.1.2) Jacques vdB. ☼ 17.12.1932 te Heerlen. Getrouwd met **Annie Kusters**. Zij hebben 5 kinderen: Ellen, Doreen, Sandra, Lydia en Harm.

G.IX.2.2.1.3) Dorothea vdB. ☼ 01.05.1937, te Heerlen. Getrouwd met **Ferdinand von Praun**. Zij hebben 3 kinderen: Christa, Ferdi en Astrid.

G.IX.2.2.1.4) Corrie vdB. ☼ 14.03.1943 te Heerlen. Gehuwd met **Pierre Kisters**. Zij hebben 3 kinderen: Wil, Rob en Pieter.

G.IX.2.2.1.5) Joke vdB. ☼ 02.05.1946 te Heerlen. Getrouwd met **Hub van Zeijl**. Zij hebben 3 kinderen: Femke, Huib en Mayke

G.VIII.2.2.2) Johanna Berendina (Anna) vdB. ☼ 14.10.1904 in Eygelshoven en † 19.07.2001 te Breda. - Getrouwd met **Frans Bindels** ☼ 08-05-1930. Zij hebben 6 kinderen

G.IX.2.2.2.1) Jo Bindels, ☼ 23.02.1934, Getrouwd met **J. Jonker (Koos)**, ☼ 30.01.1931.

G.IX.2.2.2.2) Ko Bindels, ☼ 01.10.1935 getrouwd met **Catherina(Toos) Videler**, ☼ 02.06.1937.

G.IX.2.2.2.3) Leen (Lena, Lé) Bindels ☼ 02.02.1937, gehuwd in 1958 met **Peter Vissers (Piet)**, ☼ 09.03.1935.

G.IX.2.2.2.4) Maria (Mies) Bindels ☼ 09.07.1938, gehuwd 1958 met **Adriaan (Ad) van der Leygraaf**, ☼ 28.10.1933. Geëmigreerd naar Canada.

G.IX.2.2.2.5) Jan Hendrik Bindels ☼ 12.10.1838 Gehuwd in 1962 met **Johanna (Annie) Sommers**, ☼ 18.07.1938.

G.IX.2.2.2.6) Els Bindels, ☼ 07.03.1941, in 1967 gehuwd met en gescheiden van met **Frans van Veen**, ☼ 17.11.1938.

G.IX.2.2.2.7) Frans Bindels, ☼ 06.09.1943, gehuwd in 1967 met **Annie (Ank) de Graaff**, ☼ 21.12.1943.

G.IX.2.2.2.8) Willy (Wil) Bindels, ☼ 17.11.1943. gehuwd in 1967 met **Annemiek (Anny) Gubbens** ☼ 20.06.1944.

G.VIII.2.2.3) Jan vdB. ☼ 14.07.1906 te Eygelshoven en † te Heerlen 29.01.1992. Getrouwd op 14.06.1933 te Heerlen met **Maria Christine Mulders** ☼ 28.12.1907 te Schaesberg † 12.07.1981 te Heerlen. Zij hebben 4 kinderen

G.IX.2.2.3.1) Marietje vdB. ☼ 30.07.1936. Gehuwd in 1961 met **Mathieu Bruls**, ☼ 21.01.1938.ij hebben drie kinderen: Cécile, Angelique en Monique

G.IX.2.2.3.2) Johanna Hendrika (Hannie) vdB. ☼ 08.06.1942. Gehuwd met **Hans de Waard**, ☼ ??, Zij hebben twee kinderen: Astrid en Saskia.

G.IX.2.2.3.3) Marian(ne) vdB. ☼ 29.08.1944 Gehuwd met **Peter Funken**, ☼ ???. Zij hebben één zoon: Jeroen.

G.IX.2.2.3.4) Christa (Chris) vdB. ☼ 13.01.1949. Gehuwd in 1972 met **Armand Steijns**,

| ☼ op.....† in NuthZij hebben twee kinderen: Xander en Yolanda.

G.VIII.2.2.4) Hendrikus Theodorus Jacobus vdB. ☼ 17.09.1907 te Eygelshoven, † 25.06.1985 in Heerlen. Getrouwd 10.11.1931 met **Maria Hubertina Cornelia (Corrie) Beckers**. Hij was directeur van de CO-OP Zuid Limburg. Zij hebben 6 kinderen:

G.IX.2.2.4.1) Paulina Gerharda Maria (Paula) vdB, ☼ 22.05.1933. † 28.02.1944, 11 jaar oud.

G.IX.2.2.4.2) Hendrika Johanna Maria (Henny) vdB. ☼ op 12.07.1934 getrouwd met **Vé Smeets**, ☼ 16.07.1932.

G.IX.2.2.4.3) Carolina Maria Catharina (Carla) vdB. ☼ 27.10. 1935, getrouwd met **Jo Mennens**, ☼ 02.10.1931. Zij hebben 3 kinderen.

G.IX.2.2.4.4) Louise Cornelia Maria (Loes) vdB ☼ 29.01.1937 in Heerlen, † 23.12.2016 in Lanaken (B). Getrouwd in 1961 met **Frans Vossen**, ☼ 06.01.1938. Zij hadden 3 kinderen: Lucas, Alexandra en Maud.

G.IX.2.2.4.5) Johannes Gerardus Marie (Hans) vdB. ☼ 04.06.1938.

G.IX.2.2.4.6) Lidwina Maria Catharina (Lidy) vdB. ☼ 10.07.1941. getrouwd met **Henk Gremmen**

G.IX.2.2.4.7) Dick vdB. ☼ 15.05.1947 in Heerlen en † 25.02.1986 te Heerlen. Getrouwd met **Fieny America**, ☼ 06.10.1940. Ze hebben 1 dochter:

| **G.X.2.2.1.7.1) Nancy Scheepers-vdB.** ☼ 18-01-1974. Getrouwd met Miel Scheepers

G.VIII.2.2.5) JACOBUS WILHELMUS THEODORUS van den Bosch, 1909-1968 -zie Generatie VIII

G.VIII.2.2.6) Maria Johanna, Hendrika vdB. ☼ 08.10.1912 te Eygelshoven, † 28.04.1994 in Heerlen. Getrouwd op 22.01.1940 met **Willy Leclerq** , † 1942 te Heerlen. Zij hebben twee kinderen:

| **G.IX.2.2.6.1) Dr. Ir. Petrus Antonius Leclerq,** ☼ Heerlen 19.02.1942, † te Nuenen 22.05.2000. Hij is in 1966 getrouwd met Josée Dings.

| **G.IX.2.2.6.2) Ton Leclerq,** ☼ 04.08.1943 te Heerlen † (?), getrouwd met Janine Brunel, Amsterdam ☼ (?)

GENERATIE VIII

G.VIII.2.2.5) JACOBUS WILHELMUS THEODORUS van den Bosch, mijnningenieur, ☼ aan de Wolfsweg te Eijgelshoven (Zuid-Limburg) op 14.02.1909, † te Heerlen op 13.02.1968. ondertrouw te Heerlen op 23.04.1936, getrouwd in Heerlen op 30.04.1936 met **Johanna Josephina Maria Fiekers**, ☼ te Breda op 10.07.1910, † te Heerlen op 06.02.1992, dochter van **Leopold Hendrik Fiekers** (huisschilder) en **Louisa Carolina Maria Franssen**, ☼ op 31.08.1880 en † op 30.08.1942 in Heerlen, 4 zonen en 1 dochter:.

| **G.IX.1) Jacobus (Jacques) vdB.** ☼ 24.04.1937. Getrouwd op 07.02.1981 met **Maria Cornelia Francisca Clementine Hoorneman** ☼ 12.09.1953. Gescheiden 1993(?) .Zij hebben twee dochters:

| **G.X.1.1) Sacha Johanna Maria vdB.** ☼ 11.11.1982 te Zevenaar. Gehuwd met **Falco Vliegen**, gescheiden 2019. Zij hebben twee zonen;

| | **G.XI.1.1) Jayden Jozef Jacques Vliegen,** ☼ op 18.02.2011 in Belair, Sint Maarten.

| | **G.XI.1.2) Shane David Alexander Vliegen,** ☼ op 21.06.2012 in Belair, Sint Maarten.

| **G.X.1.2) Marie-Louise Jacqueline (Marlous) vdB.** ☼ 15.02.1985 te Zevenaar, Gehuwd 4 april 2014 in Dalfsen met **Eelko Leusink** geb. 29.08.1979 te Groenlo (eerder gehuwd geweest is met (.....) Zij hebben twee kinderen

| | **G.XI.2.1)**

| | **G.XI.2.2)**

| **G.IX.2) Leopold Sylvester (Leo) vdB.** ☼ op 31.12.1941. Getrouwd in Arnhem 20.08.1969 met **Johanna Elisabeth Petronella Maria Dijkers** ☼ 12.09.1953 in Arnhem. Zij hebben twee

kinderen:

G.X.2.1) Jacqueline Michaela vdB. Geb. 30-01-1970 te Nijmegen Getrouwd met Bart van der Linden op 07.09.2002 in Nijmegen. Gescheiden 2017. Ze hebben twee kinderen:

G.XI.2.1.1) Keet Lucia van der Linden geb. 06.11.2003 te Nijmegen.

G.XI.2.1.2). Ole Max van der Linden, geb. 20-12-2005 te Nijmegen

G.X.2.2) Florian vdB. Getrouwd met Eline Gescheiden 2019. Zij hebben een dochter:

G.X.2.2.1) Jasmijn Joëlle, ☼ op 05.03.2006.

G.IX.3) Louis ☼ 26.09.1944 - † 27.09.1944

G.IX.4) JOZEF HERMANUS LOUIS (Jos) vdB. ☼ 28.09.1949. Zie generatie IX.

G.IX.5) Louisa Maria Clementina (Wies) vdB., ☼ op 27.09.1952. Getrouwd met **Gabriëlla Groothuis** in Deventer. Zij hebben een zoon en een dochter. De kinderen dragen de naam van de moeder.

G.X.5.1) Daniël Elkan (Daan) Groothuis, ☼. 07-12-1989 te Amsterdam

G.X.5.2) Sanne Groothuis, ☼ 14.01.1993 te Abcoude.

GENERATIE IX

G.IX.4.) JOZEF HERMANUS LOUIS van den Bosch, Diplom. Biologe (drs), leraar biologie, ☼ te Heerlen 28.09.1949, ondertrouw in Heerlen 21.12.1972, getrouwd in Heerlen 10.03.1973 met **Margaretha Gerarda Laurentia Speekenbrink**, secretaresse, chiropodist, administratrice, ☼ te Heerlen 08.01.1951, dochter van **Bernardus Gerardus Speekenbrink** (administrateur, en **Elisabeth Hardy**. Jozef Hermanus Louis van den Bosch is benoemd tot lid in de orde van Oranje Nassau op 06.11.2009. Er zijn twee zonen:

G.X.1) Maarten Sebastiaan Xavier vdB. zie generatie X (1).

G.X.2) Jeroen Rudolf Claudius vdB. zie generatie X (2).

GENERATIE X.1

G.X.1.) MAARTEN SEBASTIAAN XAVIER van den Bosch, Project Engineer, ☼ te Heerlen 28.02.1977, ondertrouw en getrouwd te Nuth op 27.06.2008, met Ynske van Assouw, bouwkundige, zweminstructrice en leerling-begeleidster. ☼ te Helmond op 01.10.1974. Dochter van Ad van Assouw (psycholoog) ☼ 19-01-1947, Oirschot, † 04-03-2014 te Veldhoven en Mea van Vugt (☼ Boxtel 15.06.1948, † 07.03.2016 te Landgraaf. Zij was lerares en onderwijskundige. Er zijn 2 zonen (zie generatie XI-1)).

GENERATIE X.2

G.X.2) JEROEN RUDOLF CLAUDIUS van den Bosch, ☼ te Heerlen 24.01.1979, samenlevingspartner van Patricia Hofman, secretaresse. ☼ te Valkenburg op 7 september 1984 dochter van Petrus Maria Leonardus Franciscus Hofman uit Valkenburg en Carolina Maria Josephina Houben uit Margraten, Er zijn 1 zoon en 1 dochter (zie generatie XI-2).

GENERATIE XI (1.1)

G.XI.1.1) JASPER JOES AYDEN van den Bosch, ☼ te Sittard op 26.05.2011. Zoon van MAARTEN SEBASTIAAN XAVIER van den Bosch, en Ynske van Assouw,

GENERATIE XI (2.1)

G.XI.2.1) Luna Martina Theresa vdB. ☼ te Heerlen op 27.02.2014. Dochter van JEROEN RUDOLF CLAUDIUS van den Bosch en Patricia Hofman

GENERATIE XI (1.2)

G.XI.1.2.) LUKAS MARIJN BRADY van den Bosch, ☼ te Ubach-Palenberg (Dld) op 02.11.2014. Zoon van MAARTEN SEBASTIAAN XAVIER van den Bosch, en Ynske van Assouw,

GENERATIE XI (2.2)

G.XI.2.2) NOAH PETER JOS van den Bosch, ☼ te Heerlen op 26.09.2016. Zoon van JEROEN RUDOLF CLAUDIUS van den Bosch en Patricia Hofman

Stand 06-01-2021.

Stamreeks van de familie Fiekers

GENERATIE 0

G.0.) JOAN FIEKERS (Luik) geen gegevens bekend.

GENERATIE I

G.I.) EVERHARDUS FIEKERS (1808- (?)) gehuwd met **Elisabeth Brinckmeyer** (Brinkmeier)(?) Zij hebben een kind:

G.II.1) Joseph Everhard. (zie G.II)

GENERATIE II

G.II.1). JOSEPH EVERHARD FIEKERS ☼ (?) in Rhene (Dld), † op 23.05.1848, gehuwd op 28.10.1838 met **Anna Gertrudis Remers**, ☼ 28.10.1802 te Velsen/Stratum, † op (?) te (?). Zij hebben 8 kinderen:

- G.III.1).** Maria Elisabeth,
- G.III.2.) Maria Josephina,
- G.III.3) Anna Maria Geertruida Fiekers 1876-
- G.III.4) Theodoor Cornelis,
- G.III.5) Theodoor Antonius (zie G.III),**
- G.III.6) Anna Helena,
- G.III.7) Lambertus ,
- G.III.8) Maria Catharina.

GENERATIE III

G.III.5) THEODOOR ANTONIUS FIEKERS, ☼ te Stramproy op 23.05.1848, † 20.01.1897 te St. Pieter (Maastricht), hij is dan 48 jaar oud. Hij is gehuwd op 30.05.1877 met **Maria Clara Joanna Bontekoe**, ☼ op 12 oktober 1850 in Maastricht. Dochter van Hendrik Albertus Bontekoe (1820-1899) en Anna Maria Devouge (1820-1900). † 25.11.1914 in Maastricht, zij is dan 64 jaar oud. Zij hebben 8 kinderen:

- G.IV.1)._LEOPOLD HENDRIK Fiekers (zie G. IV.1),**
- G.IV.2).Anna Maria Geertruide Fiekers,
- G.IV.3)_Helena Maria Elisabeth Fiekers,
- G.IV.4).Josephus Hendrikus Aloysius Fiekers ☼ op 11.04.1880 te Grave,
- G.IV.5).Christina Maria Emilia Fiekers,
- G.IV.6).Leopold Hendrik Hermanus Fiekers,
- G.IV.7).Maria Isabella Theodora Fiekers (*), ☼ op 19.07.1894 te St. Pieter (Maastricht), † op (?) 1974 in Parijs
- G.IV.8)..Hubert Victor Ignatius Fiekers ☼ 12.11.1884 in Grave. Gehuwd op 17.09.1907 met Marie Catharina Dupuis † 1913. Van deze, zijn eerste vrouw heeft hij vijf kinderen:

- (G.V.8.1). Josephus Henricus Antonius Fiekers ☼ 1908
- G.V.8.2) Theodorus Josephus Victor Fiekers ☼ 1909.

G.V.8.3). Marie Mariëtte Catharina Fiekers (**), (Tante Mariëtte) ☼ te Maastricht op 06.09.1910 en † te Schaerbeek (B) op 16.12.1994.
G.V.8.4).4) Phillipus Jacobus Emilie Fiekers ☼ 1913 -† 1913
G.V.8.5).5) Nn Fiekers ☼ 1913-† 1913.

Zijn tweede vrouw is Maria Hubertina Cornelia Pitters ☼1898- † (?)

GENERATIE IV

G.IV.1). LEOPOLD HENDRIK FIEKERS ☼ op 20.07.1886 in 's Hertogenbosch, † op 03.03.1979 te Valkenburg. Gehuwd met Louisa Carolina Franssen, ☼ op 31.08.1880 te Breda en † in Heerlen op 30.09.1942. Zij hebben twee dochters:

G.V.1.1) Johanna Josephina Maria, ☼ 10.07.1910 te Breda, † op 06.02.1992 in Heerlen. Gehuwd met **Jacobus Wilhelmus Theodorus van den Bosch**. Mijn moeder!.

G.V.1,2). Josephina Fiekers ☼ op 04.05.1913 te Brussel en † op 03.12.1969 te Heerlen, gehuwd met **Gustav Adolph Ketzer**. Mijn tante Fieny.

Leopold Hendrik Fiekers is na het overlijden van zijn eerste vrouw hertrouwd met **Elisabeth Weijenberg** in 1946 in Heerlen. In Gronsveld ☼op 28.10.1892 en † te Heerlen op 08.10.1971.

Hiermede eindigt de stamreks voor de familie Fiekers.

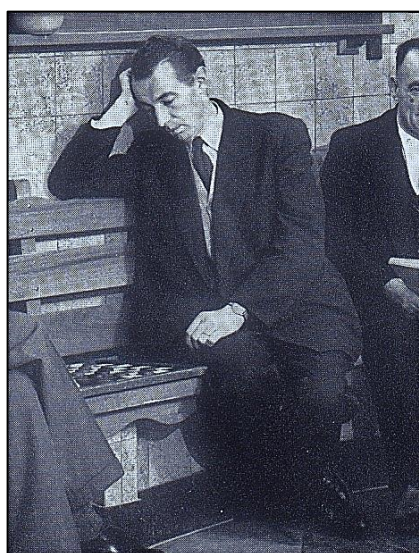
Stamreeks familie Speekenbrink vanuit Dongen⁵⁵

1920, Grootvader Speekenbrink en zijn vrouw in Den Haag.

Bobje Speekenbrink 1925

De Hardy broers, 1936.
Vlnr. Bèr, Sjeng, Frans
(Opa Hardy) zittend (L)
Murie en (R) Frans.,

Lies Hardy met haar broertje Jean. 1923

Bob Speekenbrink, 1947, speelt een
partijtje dammen in het ziekenhuis.

⁵⁵ Kwartierstaat van Drs. A.B.Speekenbrink, Gouverneur van de Nederlandse Antillen, door F.A.Brekelmans, Breda . Aangeboden t.g.v. zijn benoeming tot gouverneur door de gemeente Breda 1957 blz. 134-139.

GENERATIE 0

G.0). BEREND Speekenbrink, ☼ 1675 in Dongen (?). † te Dongen (?). Circa 1700 Getrouwd met onbekend (Nr. 961) in Dongen. † op (?) te (?). Er is een zoon:

| **G.I.1.)Nicolaus Berendsz. Speekenbrink (zie GII).**

GENERATIE I

G.I) NICOLAUS BERENDSZ Speekenbrink, ☼ (?). Hij is gedoopt in het jaar 1700 in Dongen. † 29.03.1748 in Oosterhout. Getrouwd te Oosterhout 22.02.1727 met **Maria Aertse Baten**, gedoopt 17.08.1700 in Oosterhout, † (?), dochter van. Arnoldus **Sebastiani Baten** 1660-(?) en **Maria Judoci Coen** (?). Er zijn drie kinderen, een dochter en twee zonen:

| **G.II.1)** Anna Nicolaus Speekenbrink (?)- 1761.

| **G.II.2).**Johannes Nicolausz Speekenbrink (zie GIII), (?)- 1764 ,

| **G.II.3).**Bernardus Nicolausz Speekenbrink ☼ 11.10.1727- † 26.11.1795.

GENERATIE II

G.II.3) BERNARDUS NICOLAUSZ Speekenbrink, Hij is gedoopt 11.10.1727 in Oosterhout, † 22.11.1795 in Oosterhout. Begraven 26.10.1795 in Oosterhout. Getrouwd aldaar 27.04.1760 met **Cornelia Adrianusdr van der Reijen**, ☼ (?) 1735 en † (?) 1807. Dochter van **Adrianus Cornelisz van der Reijen**, 1699-1761 en **Cornelia Andrysen van der Weijden**, 1703-1748. Zij hebben 7 kinderen:

| **G.III.1).**Cornelia Bernardusdr Speekenbrink, ☼ 17.03.1761- † (?)1846.

| **G.III.2).**Nicolaas Bernardus Speekenbrink 1764-1802, getrouwd 05.05.1793 te Oosterhout met Jacoba Gerardus Simonis Meusse. Zij hebben 5 kinderen:

| **G.IV.2.1).** Cornelia Speekenbrink 1794-1832

| **G.IV.2.2).** Gerardus Speekenbrink Oosterhout1796, † Terheijden 03.03.1880, gehuwd 05.07.1818 te Oosterhout met Maria Johanna Vermeer (1790-1875) ? kinderen.

| **G.IV.2.3).** Bernardus Speekenbrink 1797-1880 Gehuwd met Agatha van de Laar ± 1795-1877 . Een kind: Adrianus Cornelis Speekenbrink, ☼ 1826 in Ginneken-Bavel. † 16.11.1898 in Oosterhout

| **G.IV.2.4).** Adriaan Speekenbrink ☼ 30.03.1799 - † 09.02.1882, beroep broodbakker gehuwd 19.09.1823 te Waspik met Cornelia Adriaansdr de Jong, ☼ 17.03.1797 – † 22.04.1866 te Waspik

| **G.IV.2.5).** Adriana Speekenbrink 1800-1862

| **G.III.3)** Maria Bernardusdr Speekenbrink 1766- 1837.

| **G.III.4).**Adriana Bernardusdr Speekenbrink, 1769- 1856.

| **G.III.5)** Dymphna Bernardusdr Speekenbrink 1772--(?),

| **G.III.6)** Anna Bernardusdr Speekenbrink 1775-1860 en

| **G.III.7) Adrianus Bernardusz Speekenbrink (zie G III.7) 1778-1863.**

GENERATIE IV

G.III.7) ADRIANUS BERNARDUSZ Speekenbrink. Gedoopt 11.09.1778 in Oosterhout, † 07.03. 1863 in Breda. Getrouwd Oosterhout 14.05.1809 in Oosterhout met **Johanna Caherina Hessels**, ☼ 20.07.1779 Breda en † 01.11.1850 Breda, dochter van (?). Zij hebben vijf kinderen:

| **G.V.1)** Maria Joanna Speekenbrink☼ ±1811- † 26.06.1844 Breda, in een relatie met Johannes Leonardus Jacobus Tiggelman.

- G.V.2)** Bernardus Wilhelmus (Willem) Speekenbrink ☼ Breda 15.05.1813-†1864, Wilhelmus Speekenbrink is getrouwd met Anna van Alphen, zij hadden 6 kinderen.
- G.V.3)** Anna Cornelia Speekenbrink ☼ Breda, 1815- † (?),
- G.V.4)** **Johannes Josephus Speekenbrink (zie G V)** ☼ Breda, 1817-†1897.
- G.V.5).**Johanna Speekenbrink, geb. 1827, Breda

De dochters hebben hoegenaamd geen kinderen.

GENERATIE V

G.IV.4) JOHANNES JOSEPHUS Speekenbrink ☼ 23.06.1817 in Breda en † 12.08.1897 Breda, 80 jaar oud, is getrouwd met (1) **Adriana Dirven** 30.01.1843 te Breda, 25 jaar oud, ☼ op 29.06.1814 Breda en † 16.07.1852 aldaar, verdere gegevens onbekend. Zij hebben twee kinderen:

G.VI.1) Johanna Catharina Speekenbrink 1844-(?), gehuwd met Jacobus Blauwhoed in 1870

C.VI.2) Bernardus Cornelis Speekenbrink (zie GVI).

Johannes Josephus Speekenbrink is voor de tweede keer in 1853 gehuwd in Breda op 23.06.1853 met **Petronella Beljaars** ☼ ± 1820-(?). Geen gegevens bekend. Zij hebben geen kinderen

GENERATIE VI.

G.VI.2) BERNARDUS CORNELIS Speekenbrink. Hij is ☼ 21.02.1848 Breda en † 26.09.1928 's-Gravenhage, 80 jaar oud. Getrouwd op 26-jarige leeftijd met **Elisabeth (Bets) van der Hoop**, ouderlijke gegevens onbekend. Zij is ☼ op 11.12.1851 in Arnhem en † op 18.02.1932 in Venlo, zij was toen 80 jaar oud. Zij hadden 8 kinderen:

G.VII.1) Bernardina Josephina Speekenbrink ☼ 25 okt 1875, Breda 1875-(?).

G.VII.2) Jacobus Wilhelmus Speekenbrink (*) ☼ (Utrecht 15.02.1878 – † 27.10.1949 Voorburg)

G.VII.3) Maria Francisca Speekenbrink ☼ 14 .05.1880, Breda. † (?).

G.VII.4) Elisabeth Cornelia Speekenbrink ☼ 09 02.1884, Breda . † 29 jul 1950, 's-Gravenhage

G.VII.5) Bernardus Josephus Speekenbrink ☼ 08 jul 1886, Breda, †'s Gravenhage 15.09.1946. (zie GVII).

G.VII.6) Franciscus Speekenbrink ☼ 21.07 1887- † (?).

G.VII.7) Wilhelmina Josephina Speekenbrink ☼ 25.04 1890, Breda, † 01.03.1962,in Venlo.

G.VII.8) Antonius Johannes Speekenbrink ☼ ± 1894-Breda, † 07.10.1982 in Alphen aan den Rijn 1982. Gehuwd in Den Haag op 10.10.1922 met Theodora Jacoba Montfoort, ☼ 16.09.1896 ,† (?)

(*) Jacobus Wilhelmus Speekenbrink, ☼ Utrecht op 15.02.1878 en † Voorburg 27.10.1949. Eerste huwelijk op 05.10.1902 te Breda met Adriana Maria Baselier, ☼ 25.11.1875 te Breda en † 's Gravenhage op 15.06.1938. Zij hebben 4 kinderen. Tweede huwelijk met Johanna Adriana Maria Pomes (geen kinderen). Uit het eerste huwelijk is hun zoon Antonius Bernardus ☼ 10.09.1902 in Breda, † 02.11. 1977 in Kalmpthout (België), de latere Gouverneur van de Ned. Antillen. Hij is gehuwd met C. Terhal (gegevens niet openbaar). Het is dus een neef van jullie overgrootvader. Hij wordt ook genoemd (op dubieuze wijze) in het boek 'De Stamhouder' van Alexander Münninghoff,⁵⁶

GENERATIE VII

⁵⁶ 'De Stamhouder' van Alexander Münninghoff, Uitgever Bert Bakker, ISBN 9789035145146.

G.VII.5) BERNARDUS JOSEPHUS Speekenbrink (*), ☼ Breda 08.07.1886, † 's Gravenhage 15.09.1946. Van beroep slager. Gehuwd op 18.04.1917 te Den Haag met **Francisca Laurentia Johanna (Francien) Zeegers**, 23 jaar oud, ☼ in Den Haag 22.12.1893 en † 15.05.1976 in Den Haag, dochter van Gerard Zeegers en Maria Hageraats. Zij hebben vier kinderen.

G.VIII.1) Elisabeth Maria Speekenbrink (Bep) ☼ Den Haag 01.10.1918 en † aldaar 10.01.2007.

G.VIII.2) Maria Petronella Euhemia (Riet) ☼ Den Haag 14.04.1920, † aldaar 03.08.2004.

G.VIII.3) Gerarda Johanna Maria (Ger). ☼ 06-12-1927, † Voorhout 20-06-2020. getrouwd met Jan Qualm, zij hebben twee kinderen. Hans en Marianne.

G.VIII.4) Bernardus Gerardus (Bob) Speekenbrink (zie G.VIII), 1922-1995.

(*) Overgrootvader Speekenbrink is in 1907 tot en met 1909 slagtersknecht te Breda. Daarna verkast hij naar Antwerpen van april 1910 tot oktober 1913 en werkt ook daar als slagtersknecht. Op 31 januari krijgt hij van het consulaat in Antwerpen de toestemming om aan te monstere op een vreemd schip.

GENERATIE VIII

G.VIII.4) BERNARDUS GERARDUS Speekenbrink, ☼ 05.12.1922 Den Haag † Heerlen 16.12.1995. Gehuwd met **Lies Hardy**, 22.06.1948 in Meerssen, dochter van Guillaume Hardy. ☼ 17.04.1920 te Meerssen, † 04.09.2003 te Maastricht. Zij hebben 5 kinderen

G.IX.1) Bernard ☼ 04.04.1949 Heerlen, gehuwd te Amsterdam met Coosje. Zij hebben één zoon **Bram Speekenbrink**.

G.IX.2) Margaret ☼ 08.01.1951, gehuwd 10.03.73 Heerlen met Jozef Hermanus Louis van den Bosch ☼ (28.09.1949) Zij hebben twee zonen (**zie generatie IX**).

G.IX.3) Ellen ☼ 22.03.1953, gehuwd met John Rikveld Zij hebben twee dochters.

G.IX.4) Marc (G.IX) ☼ **13.10.1955** gehuwd met Marie-José Franssen. Zij hebben twee zonen Jurre en Tycho en één dochter Tirza.

G.IX.5) Sylvia ☼ 03.04.1964, gehuwd 16.03.1994 te Gouda met Wouter van Kleef. Zij hebben twee zonen.

GENERATIE IX

G.IX.1) BERNARD Speekenbrink ☼ Heerlen, 04.04.1949, gehuwd met Coosje te Amsterdam
G.IX.4) MARC Speekenbrink ☼ Heerlen, 13.10.1955, gehuwd met Marie-José Franssen te Veenendaal.

GENERATIE X

G.X.1) BRAM Speekenbrink. ☼ Amsterdam

G.X.4.1) JURRE PAULUS ELISABETH Speekenbrink ☼ Veenendaal op 04.09.1990.

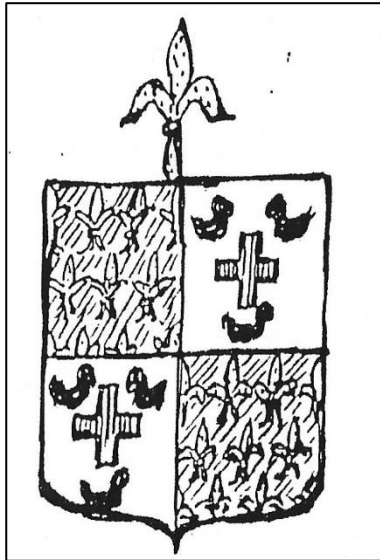
G.X.4.2) TYCHO BERNARDUS JOHANNES Speekenbrink ☼ Veenendaal op 02.02.1989.

Stand 25.11.2020..

22 Juli 1948, trouwfoto van Bob Speekenbrink en Lies Hardy, vlnr. Maria, Sylvia, Bob Sp. en Lies H. en Johanna

Stamreeks van de familie Hardy (Hardij) vanuit Maastricht

(G.0) Jean Hardy (Hardij), commissaris in Luik in 1636. Wapen: in vier vlakken verdeeld; in het eerst en vierde vlak eenvoudige gouden Lelies; in vlak twee en drie, drie zilveren kleine vogels, merels, weergegeven zonder voeten, of snavel, rond een kruis. Boven op een gouden lelie.

Jean Hardy, commissaris van de stad Luik, verkoopt in 1638 het huis van 'Fer à Cheval', Hors Château straat, aan de Ursulinen die hun klooster willen vergroten.⁵⁷

Familiewapen Fam. Hardy:

GENERATIE I

G.I. PETRUS HARDY ☼ 1570 in (Mtr. =) Maastricht gehuwd met **Cornelia** (?) te (?). Eén kind bekend:

G.II.1) Joannis Hardy (zie G.II)

GENERATIE II

G.II.1) JOANNIS HARDY ☼ 05.10.1628 in Luik gehuwd in 1653 met **Catherina Conen** (?) in Mtr. Een kind bekend:

G.III.1).Joannis Hardy (zie G.III).

GENERATIE III

G.III.1.) JOANNIS HARDY ☼ (?) in Maastricht, † in Mtr., 54jaar oud. Getrouwd met **Joanna** (?) in 1653 te Mtr. Zij hebben twee kinderen:

G.IV.1) Jacobus Hardy 1658 – (?)

G.IV.2) Joannis Hardy (zie G.IV)

GENERATIE IV

G.III.2) JOANNIS HARDY ☼ op 02.03.1658 in Mtr. † aldaar op 18.03.1712. Getrouwd op 15.09.1683 in Mtr. met **Nicole Arnolt** ☼ 07.06.1656 in- Mtr, † 19.09.1724 aldaar 68 jaar oud. Dochter van **Pacal Arnolt en Aegydia de Loo**. Zij hebben één kind:

G.V.1) Jean Martin Hardy. (G.V)

GENERATIE V

G.V.1) JEAN MARTIN HARDY ☼ op 20.05.1688 te Mtr., † aldaar 24.09.1731, 43 jaar oud. Getrouwd op 27.10.1707 in Mtr. met **Aleidis Damry** 1688- (?) dochter van **ThOmas Damrie en Elisabeth Tongris**. Zij hebben 12 kinderen:

⁵⁷ Gobert, Luik door de eeuwen heen, t V, p 474

- G.VI.1) Martinus Hardy 1708- (?).
- G.VI.2) Elisabeth Hardy 1710-1774.
- G.VI.3) Martinus Hardy 1713-.(?).
- G.VI.4) Thomas Hardy 1715- (?).
- G.VI.5) Jacob Hardy 1717-(?).
- G.VI.6) Adam Hardy 1719-1735.
- G.VI.7) Wilhelm Hardy 1721-1763.
- G.VI.8) Lambertus Hardy 1723-1763.
- G.VI.9) Ludovicus Hardy 1725-1725.
- G.VI.10) Maria Anna Hardy 1726-(?).
- G.VI.11) Brigitta Rosa Hardy 1728-1736.
- G.VI.12) **Thomas Hardy 1731-1809. (Zie G VI)**

GENERATIE VI

G.VI.12) THOMAS HARDY, ☼ in Mtr. op 31 .03.1731 en aldaar † op 21.11.1809, 78 jaar oud. Getrouwd op-08.06.1755 in Mtr. met **Maria Elisabeth Clerckx** ☼ in Mtr. 16.05.1731, † op 21.10.1787 aldaar in de leeftijd van 56 jaar. Dochter van Leonard Clerckx en Anna Catherina Schockers Zij hebben 7 kinderen:

- G.VII.1) Thomas Hardy 1755-1757
- G.VII.2) Wilhelm Hardy 1757-1757
- G.VII.3) François Hardy 1758-1821
- G.VII.4) Paulus Hardy 1760-1778
- G.VII.5) **Petrus Hardy 1766-1847 (zie G.VII)**
- G.VII.6) Ludovicus Hardy 1769-1847
- G.VII.7) Maria Gertrudis Hardy 1775- (?)

GENERATIE VII.

G.VII.5) PETRUS HARDY, ☼ in 1766 te Mtr. † op 15.02.1847 aldaar. Hij was 81 jaar oud. Getrouwd met **Elisabeth Steskens**, ☼ 1767 te Brunssum, † op 23.05.1841 te Mtr., in de leeftijd van 74 jaar. Zij hebben 8 kinderen:

- G.VIII.1) **Franciscus Hardy 1793-1878 (zie G.IX)**
- G.VIII.2) Catharina Hardy 1796-1867
- G.VIII.3) Louis Hardy 1798-1863
- G.VIII.4) Joseph Hardy 1800-
- G.VIII.5) Marie Therese Hardy 1802-1854
- G.VIII.6) Thomas Hardy 1804-
- G.VIII.7) François Hardy 1807-1857
- G.VIII.8) Jan Christiaan Hardy 1810-1892

GENERATIE VIII

C.VIII.1) FRANCISCUS (FRANÇOIS) HARDY, ☼ op 07.12.1807 te Mtr. † op 22.12.1857 aldaar, op 50-jarige leeftijd. Getrouwd in Mtr. op 17.10.1814 met **Maria Catharina Tondou** , ☼ op 16.05.1792 in Mtr. † (?). Dochter van **Jan Lodewijk Tondou en Mechteld Smeets**. Zij hebben 7 kinderen:

- G.IX.1) Martinus Hardy 1814- (?)
- G.IX.2) Maria Christina Hardy 1817- (?)
- G.IX.3) **Josephus Hardy 1822-1893 (zie G.X.IX.7)**
- G.IX.4) **Andreas Hubertus Hardy 1824- 1858 (zie G.X.IX.3)**

- G.IX.5) Margaretha Hardy 1826- (?)
- G.IX.6) Catharina Hubertina Hardy 1828—(?)
- G.IX.7) Jan Baptist Hubert Hardy 1830-1908
- G.IX.8) Laurentius Hubertus Hardy (?)

GENERATIE X

G.IX.4) ANDREAS HUBERTUS HARDY 1824- (1860?) Getrouwd op 16.05.1850 te Mtr., met **Maria Joanna Ubags** ☼ in Geulle, Meerssen † in Mtr. op 08.05.1888, dochter van **Theodorus Ubags en Maria Catharina Wolfs**. Zij hebben 3 kinderen:

- G.X.IX.7.1) Maria Catharina 24.03.1851 – 21.07.1851
- G.X.IX.7.2) **Hubert Joseph 15.08.1852 – 28.04.1921 (zie G.XI)**
- G.X.IX.7.3) Maria Margaretha 13.11.1856 - 02.03.1857.

Maria Johanna Ubags huwde op 21.08.1861 de broer van haar overleden echtgenoot:.

- G.X.IX.3) JOSEPH HARDY** ☼ 20.06.1822, † op 19.07.1893 in Mtr. Zij hebben 2 kinderen.
- G.X.IX.3.1) Franciscus Hubertus ☼ te Mtr. op 26.09.1862, † (?)
- G.X.IX.3.2) Maria Lucia ☼ te Mtr. op 05.05.1865 en aldaar † op 18.04.1866

GENERATIE XI

G.X.IX.7.2) HUBERT JOSEPH HARDY ☼ op 15.08.1852, † te Mtr. op 26.04.1924. Is gehuwd op 07.08.1878 met **Maria Catherina Korr**, ☼ te Meerssen op 02.05.1858 en † te Meerssen op 25.08.1905. Dochter van **Peter Korr en Maria Sybilla Wijlkens**. Zij hebben 12 kinderen:

Na het overlijden van zijn eerste vrouw huwt hij met **Anna Maria Welters**, ☼ te Mtr. 01.03.1860 en † te Mtr. op 10.10.1959. Zij was de weduwe van **Godefridus Clermonts** en de dochter van **Johannes Welters en Maria Plessers**. Er waren geen kinderen.

- G.XI.1) Joseph Hardy, ☼ te Mtr. op 15.10.1878 en † aldaar op 14.11.1878
- G.XI.2) Maria Anna Hardy ☼ te Mtr. op 11.06.1880 † (?) Gehuwd met H. Voorjans.
- G.XI.3) Elisabeth Hardy ☼ te Mtr. op 11.05.1882 ongehuwd † aldaar op 11.11.1906
- G.XI.4) Dominicus Hardy ☼ te Mtr. op 22.05.1884 † (?). Huwt met A. Maessen.
- G.XI.5) Helena Hardy, ☼ te Mtr. op 30.03.1886, † (?)
- G.XI.6) Elisabeth ☼ te Mtr. op 30.03.1886 en aldaar † op 12.08.1908
- G.XI.7) Franciscus Hardy, ☼ te Mtr. op 18.09.1890 en † aldaar op 07.02. 1973.. Gehuwd met M.H. Muermans.
- G.XI.8) Franciscus Hubertus Hardy ☼ te Mtr. op 03.03.1893 en † te Heerlen op 22.10.1988. Gehuwd met J.M.H. Hameleers.
- G.XI.9) **Guillaume Hardy (zie G.XII)**, ☼ te Mtr. op 20.02.1895, † te Meerssen 08.03.1963. Gelijktijdig werd ☼ op 20.02.1895 Anna Maria , † te Mtr. op 27.07.1901.
- G.XI.10) Maria Hardy ☼ te Mtr. 22.11.1896 † (?)
- G.XI.11) Johannis Hardy ☼ te Mtr. op 05.09.1898 † (?)
- G.XI.12) Christina Elisabeth Hardy, ☼ te Mtr. op 03.05.1901. † (?)

GENERATIE XII.

G.XI.9) GUILLAUME HARDY, ☼ te Mtr., op 20.02.1895, † in Meerssen, 08.03.1968. Gehuwd op 21.06.1919 te Meerssen met **Anna Margaretha Eyckenboom**, ☼ te Meerssen op 12.06.1896, † te Meerssen1970. dochter van **Jan Hubert Eyckenboom en Joanna Maria Elisabeth Janssen**. Zij hebben 10 kinderen:

- G.XII.1)** Elisabeth Hardy (zie G.XIII), ☼ te Meerssen op 17.04.1920. † 04.08.2003 Heerlen
- G.XII.2)** Jan Hubert Hardy ☼ te Meerssen op 16.01.1922 en † te Heerlen op 30.09.1925.
- G.XII.3)** Domincus Hubertus Hardy ☼ te Meerssen op 29.09.1924 en † te Meerssen op 17.04.1925.
- G.XII.4)** Helena Mathilda Hardy ☼ te Meerssen op 24.07.1927. †
- G.XII.5)** Maria Catharina Hardy, ☼ in Meerssen op 24.07.1927.
- G.XII.6)** Jochim Gerardus Hardy☼ te Meerssen op 21.09.1931. †
- G.XII.7)** Hubertus Franciscus Johannes Hardy, ☼ te Meerssen op 14.12.1935. † te Geleen op 26.09.1966.
- G.XII.8)** Jozef Maria Hendrikus Hardy ☼ te Meerssen op 03.11.1932. †
- G.XII.9)** Johannes Elisabeth Jonny Hardy ☼ te Meerssen op 09.01.1939.
- G.XII.10)** Sylvia Helena Miriam Hardy, ☼ te Valkenburg op 08.03.1945 en † te Maastricht op 13.07.1961

GENERATIE XIII

G.XII.1) ELISABETH HARDY, ☼ te Meerssen op 17.04.1920, † op 04.08.2003. Gehuwd 22.07.1948 met **Bob Speekenbrink.** ☼ 05.12.1922 te Den Haag, † 16.12.1995 in Heerlen. Zij hebben vijf kinderen:

- G.XIII.1)** Bernard Speekenbrink ☼ 04.04.1949 Heerlen
- G.XIII.2)** Margaret Speekenbrink te Heerlen. ☼ 08.01.1951, gehuwd 10.03.73 Heerlen met Jozef Hermanus Louis van den Bosch ☼ Heerlen 28.09.1949 .
- G.XIII.3)** Ellen Speekenbrink ☼ 22.03.1953 Heerlen, gehuwd met John Rikveld
- G.XIII.4)** Marc Speekenbrink☼ 13.10.1955 Heerlen gehuwd met Marie-José Franssen
- G.XIII.5)** Sylvia Speekenbrink ☼ 03.04.1964 Heerlen, gehuwd 16.03.1994 te Gouda met Wouter van Kleef

Daarmee eindigt de stamreeks van de familie Hardy.

L. Oma Hardy (foto-1959), Anna Margaretha Eyckenboom.

R. Opa Guillaume Hardy (foto-1959).

Communie van Lies Hardy en (?) Hardy ongeveer 1928
v.l.n.r.: Lies Hardy, Anna Maria Welters , Hubert Joseph Hardy (G.IX.IX.3) en onbekend.

Werkzaamheden en functies, een bezig baasje (Curriculum).

Van **G.IX.3.) JOZEF HERMANUS LOUIS van den Bosch.**

Geboren in Heerlen, **28.09.49.**

Lagere school: St. Ludovicusschool, Pater Beatusstraat Heerlen. **1955-1961**

Middelbare school: Bernardinus College, Akerstraat Heerlen. Voorbereidende Klas: **1961**

Middelbare school: Bernardinus College, Akerstraat Heerlen HBS-B **1962-1968**

Voorzitter Postzegelclub Bernardinus College: **1964-1965**

Eindexamen HBS-B Bernardinus College: **28 05.1968**

RWTH Aken: **1968-1975**

Lid Katholieke Academische Studentenvereniging Alcuinus september **1968-1980**

Redactielid "Ut Essejeetje" (blad van de Jeugdraad Heerlen), **september 68 – september 70**

Voorzitter Milieu Vereniging Heerlen **1972 – 1977**

Praeses KAV Alcuinus Winter Semester **november 1969 – maart 1970**

Bestuurslid Stichting TH Aken **juli 1972 – maart 2006**

RWTH Aken *Vordiplom* : **31 maart 1971**

Tijdelijke benoeming docent biologie Grotius College **1 augustus 1971**

Voorzitter Kommissie Lesgevende Akense Studenten (KLAS) **1973-1976**

Lid redactie blad TH Aken **1972-1995**

Benoeming docent biologie Coriovallum College **01.08.1972 – 01.08.1979**

Bestuurslid Stichting Milieu Federatie Limburg **1973 - 1980**

RWTH Aken: Diplom-Prüfung⁵⁸: **14.10.1975**

Universiteit Nijmegen: Pedagogiek en Didactiek van de Biologie, **23.02.1976** .

Ministeriële Bevoegdheid tot het geven voortgezet onderwijs in Biologie: **01.02.1976**

Benoeming Stella Maris College Maastricht/Meerssen **01.08. 1977 – 01.08.2015.**

Bestuurslid Philatelistenvereniging 't Fakteurke **1977-1981**

Kenia: Leerlingenreis juli/augustus **1978** .

Kenia: Leerlingenreis juli/augustus **1979.**

Nepal: exploratiereis oktober **1979**

Secretaris Stichting Harambee **12.01.1979- 21.10.1988**

Voorzitter Stichting Mondiale Bewustwordings Excursies **26.09.1980- 31.12. 2001**

Nepal: studentenreis april **1980**

Voorzitter Philatelistenvereniging 't Fakteurke **1981-2007**

Nepal: studentenreis april **1981**

Tanzania: exploratiereis februari **1982**

Indonesië: studentenreis augustus **1982**

Indonesië: studentenreis augustus **1983**

Ethiopië: exploratiereis april **1986**

Tanzania: studentenreis december **1986/7**

Egypte: leerlingenreis juli/augustus **1988**

Egypte: privé oktober **1989**

Egypte: leerlingenreis juli/augustus **1992**

Egypte: april familiereis april **1992**

Bestuurslid Stichting 'Op d'r Plats' Klimmen **1993-2009**

Italië/Rome: leerlingenreis april/mei **1998**

Benoeming tot lid in de orde van Oranje Nassau **09.10.2005.**

Vice Voorzitter Philatelistenvereniging 't Fakteurke **2007–heden.**

Secr. Stichting 'Op d'r Plats' Klimmen **2009-heden**

Benoeming tot drager van de "Gouden Bondspeld" der KNFV. **11.05.2013**

Pensionering per **01. 09. 2014**

⁵⁸ Diplomarbeit: "Methode zur Widerstandsmessung an Fotorezeptoren der Seepocke".

Pasen 2019

Generatie IX tot en met XI met Boris.

**v.l.n.r.: Patricia vdB.-Hofman, Jasper vdB. (onder), Jeroen vdB. (boven),
Luna vdB.(onder), Margaret vdB.-Speekenbrink (boven), Noah vdB. (onder), Lucas vdB.
(midden), Jos vdB. (boven), Boris (onder), Maarten vdB. (boven), Ynske vdB.-van Assouw**
Foto is genomen in Nuth, Bachlaan.(Boris: 13-05-2006 – 14-01-2020).

EINDE